

T.C. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
**SİVİL TOPLUMLA
İLİŞKİLER**
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

ÂSİM 150 YAŞINDA *Bilgi Şöleni*

Editör
Hacı Mahmut Erdemir

Türkiye Yazarlar Birliği Yayınları: 136

Türkiye Yazarlar Birliği

Mehmet Âkif Ersoy Araştırmaları Merkezi Yayınları: 14

ISBN: 978-605-7912-46-6

Yayıncı Sertifika Nu: 48453

Ankara, Ekim 2024

Editör

Hacı Mahmut Erdemir

Yayına Hazırlık

Mustafa Ekici

TERTİP HEYETİ

Prof. Dr. Musa Kazım Arıcan | Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Rektörü- TYB Genel Başkanı

Ali Yalçın | Memur-Sen Konfederasyonu Genel Başkanı

İbrahim Ulvi Yavuz | Türkiye Yazarlar Birliği Vakfı Başkanı

YÜRÜTÜCÜ HEYET

Prof. Dr. Münire Kevser Baş | Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi

Doç. Dr. Muhammet Enes Kala | Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Mahmut Erdemir | Türkiye Yazarlar Birliği

Mustafa Ekici | Türkiye Yazarlar Birliği

Dr. Öğrt. Üyesi Bilal Güzel | Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi

Öğrt. Gör. İsa İlkay Karabaşoğlu | Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi

İLMİ HEYET

Prof. Dr. Abidin Temizer | Burdur Mehmet Âkif Ersoy Üniversitesi

Prof. Dr. Adnan Karaismailoğlu | Kırıkkale Üniversitesi

Prof. Dr. Ali Osman Kurt | Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi

Prof. Dr. Beyhan Kanter | Fırat Üniversitesi

Prof. Dr. Caner Arabacı | Necmettin Erbakan Üniversitesi

Prof. Dr. D. Ali Tökel | Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi

Prof. Dr. Engin Yılmaz | Sakarya Üniversitesi

Prof. Dr. Ergün Yıldırım | İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

Prof. Dr. Fazıl Gökçek | Ege Üniversitesi

Prof. Dr. İdris Nebi Uysal | Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi

Prof. Dr. İsmail Güleç | İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Prof. Dr. Mustafa Orçan | Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Prof. Dr. Münire Kevser Baş | Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi

Prof. Dr. Rahman Ademi | Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Prof. Dr. Rıdvan Canım | Trakya Üniversitesi

Prof. Dr. Selami Şimşek | Gümüşhane Üniversitesi

Prof. Dr. Şahap Bulak | Siirt Üniversitesi

Prof. Dr. Turan Karataş | Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi

Prof. Dr. Zafer Gölen | Burdur Mehmet Âkif Ersoy Üniversitesi

Prof. Dr. Zeki Taştan | Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi

Prof. Dr. Abide Doğan | Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. Ayşe Demir | Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Prof. Dr. Sıdika Dilek Yalçın Çelik | Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. Hasan Yücel Başdemir | Ankara Üniversitesi

Prof. Dr. Sami Güçlü - Anadolu Mektebi

Doç. Dr. Yakup Şafak | Kırıkkale Üniversitesi

Doç. Dr. Mehmet Güneş | Marmara Üniversitesi

Doç. Dr. Muhammet Enes Kala | Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Doç. Dr. Musa Balcı | Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Doç. Dr. Taner Namlı | İnönü Üniversitesi

Dr. Celal Fedai | MEB

Dr. Mehmet Tuğrul | Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Dr. Güngör Göçer | Burdur Mehmet Âkif Ersoy Üniversitesi

Dr. Necmettin Turinay | TOBB ETÜ

Tasarım: www.mtrmedya.com

Baskı: Göktuğ Ofset Yayıncılık Matbacılık Tic. Ltd. Şti. - Ankara / Matbaa sertifika Nu: 47538

* Eserdeki yazılar tamamıyla yazarların sorumluluğundadır.

İçindekiler

TAKDİM

Musa Kâzım Arıcan (Prof. Dr.)	5
Gökhan Yazgı	9
Talat Yavuz	11

1. BÖLÜM

<i>Modern Hayat ve Modern Şiir Karşısında Mehmet Âkif'in Ersoy'un Poetik ve Politik Tutumu</i>	
Celal Fedai	17

<i>ÂSİM Mütareke Karanlığında Nesl-i Evvel, Nesl-i Hâzır, Nesl-i Ahir (Mehmet Âkif, Muhammed Abdub, Cemalettin)</i>	
Necmettin Turinay	27

<i>Âsım ve Haluk'un Günümüzdeki Görünümleri</i>	
Ercan Yıldırım	40

2. BÖLÜM

<i>"Âsım" Olabilmek Mümkün Değil mi?</i>	
Turan Karataş	49

<i>Âkif Ne Söyledi, Âsım Ne Anladı, Ya Da Mehmed Âkif Ersoy Yaşasaydı Gençlere Neler Söyledi?</i>	
Rıdvan Canım	53

<i>Okumak, Yazmak ve Yaşamak Arasında Mehmet Âkif</i>	
Dursun Ali Tökel	62

3. BÖLÜM

<i>Âsım'da Olumsuz Temsiller ve Değerler</i>	
Ayşe Demir	79

4. BÖLÜM

<i>Devrinin Meselelerinden Bugünün Meselelerine Âsım'ın Gözüyle Bakmak</i>	
Taner Namlı	87

<i>Âsım'ın Şairinden Tahrir Dersleri</i>	
Musa Balcı	95

<i>Üç Portre: Emin Halûk Âsım</i>	
Mehmet Kurtoglu	104

5. BÖLÜM

100 Yaşında Bir Genç: Âsım

Rumeysa İrmak111

Âkif'te Bir Diriliş Çağrısı Olarak Âsım

Müberra Baydar114

Mehmed Âkif'in Gençliğe Bakışı ve Âsım

Merve Keskin117

6. BÖLÜM

Yazılıştan Yüz Yıl Sonra Âsım Üniversitede

Anıl Ersoy123

Âsım 100 Yaşında

Meryem Çelik127

Âsım...

Serra Hastarla129

Âkif'in Âsım'ı

Zeynep Arıkan131

Âsım 100 Yaşında

Ahmet Tunahan Arda134

Bal Renginde Bir Ankara Rüyası

Can Ceylan136

Âsım'ın 100 Yıllık Yolculuğu: Geçmişten Günümüze Bir Neslin İzleri

Mehmet Şahin139

Kutadgu Bilig'in İdeal İnsanından Âkif'in İdeal İnsanı Âsım'a

Yağmur Alkır144

Mehmet Âkif Ersoy ve Âsım Modellemesi

Dilasude Aktaş148

Mehmet Âkif'in Âsım Nesli: Düünden Bugüne Gençlik Üzerindeki Etkileri

Kübra Teymur150

Âsım 100 Yaşında

Enes Akaslan152

İdeal Genç Âsım

Kadri Çiçek156

PROGRAM158

ŞÖLENE KATILAN ÖĞRENCİLER160

ŞÖLENDEN GÖRÜNTÜLER161

Takdim

100 Yaşında Bir Delikanlı: Âsım

"– Şimdi oğlum, kızacaksın ya, fakat boş ne desen;

Bu rezalet beni me'yûs ediyor âtiden.

Hele baktıkça adam kahroluyor elde değil;

Bizi kim kurtaracak, var mı ki bir başka nesil?

– Âsım'ın nesli, Hocam,

.....

...

Âsım'ın nesli... Diyordum ya... Nesilmiş gerçek:

İşte çiğnetmedi nâmûsunu, çiğnetmeyecek."

Bu programın başladığı tarih, Mehmet Âkif Ersoy'un "Âsım" karakteriyle simgeleştirdiği gençliğin son temsilcilerinden D. Mehmet Doğan'ın vefatının 40. günü. Bu vesileyle, Mehmet Âkif'in "Âsım" neslini tekrar hatırlamak, onun gençlik idealini yaşatmak ve geleceğin nesillerine bu ideali aşlamak hepimiz için büyük bir sorumluluktur. Âkif'in hayalini kurduğu ve Âsım karakteri üzerinden şekillendirdiği ideal gençlik modeli, bugün hala canlı ve güçlü bir biçimde yol göstericiliğini sürdürmektedir. Rabbim, tüm Âsım gençliğine rahmet eylesin; yeni Âsımları bereketlendirsın ve sizleri de gerçek Âsımlardan eylesin.

ÂSİM 100 YAŞINDA

Bilgi Şöleni

Bu program, Mehmet Doğan ağabeyimizin bir hayalidir. O, "Âsım 100 Yaşında" isimli bu programla, Mehmet Âkif'in ölümsüz eserine ve Âsım karakterine olan bağlılığını somutlaştırmayı arzuluyordu. Bugün bu hayal gerçekleşmiş bulunuyor. Bu programın hayata geçirilmesinde emeği geçen tüm arkadaşlara teşekkürlerimi sunuyorum. İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğüne, projeye verdikleri destekten ötürü minnettarız. Ayrıca, bu anlamlı programın paydaşları arasında yer alan Genç Memur-Sen ve proje yürütücüsü Türkiye Yazarlar Birliğine de şükranlarımı sunarım. Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi olarak bu programın ev sahibi olmaktan kıvanç duyuyoruz.

Mehmet Âkif'in "Âsım" idealini benimseyen birçok değerli isim bulunmaktadır. Bu isimler arasında Nurettin Topçu, Necip Fazıl Kısakürek, Cemil Meriç, Erol Güngör, Tarık Buğra, Sezai Karakoç, Mehmet Âkif İnan ve D. Mehmet Doğan sayılabilir. Her biri, Mehmet Âkif'in "Âsım"ını farklı açılardan yorumlamış ve bu ideale dair eserler ortaya koymuşlardır. Bu isimler, Âkif'i ve onun "Âsım" idealini yeniden yorumlayarak, yeni nesillere aktarma gayreti içinde olmuşlardır. Özellikle Topçu, Sezai Karakoç ve Mehmet Doğan gibi isimler, Âsım'ı bir gençlik modeli olarak ele almış, bu modeli edebi ve düşünsel dünyada yeniden canlandırmışlardır.

Mehmet Âkif, edebiyatımızın önemli isimlerinden Cenap Şahabettin tarafından "yalnızca asrımızın değil, hatta tarihimizin en büyük destan şairi" olarak nitelendirilmiştir. Hüseyin Cahit Yalçın, Âkif'in hayatını bir şiir olarak tasvir ederken, Nazım Hikmet ise Âkif'i "inanmış bir adam ve büyük bir şair" olarak tanımlar. Cemil Sena Ongun'un şu ifadesi ise Âkif'in edebi önemini bir kez daha gözler önüne serer: "Âkif, hiçbir şey yazmamış olsaydı bile, yalnızca İstiklal Marşı'nı bize armağan etseydi, bu eseriyle edebiyatımızda ebedileşirdi."

Mehmet Âkif'in "Âsım"ı hakkında Süleyman Nazif şu derinlikli yorumları yapmıştır: "Âsım, asrımızın gelecek asırlara tahsis edilmiş bir hediyesi, bir heyecan selamıdır. Âsım, altı asırlık bir devrin ısırtıp içerisinde can verişini Âkif'in dehasıyla yarattığı bir kuğu şarkısıdır." Süleyman Nazif'in bu sözleri, Âkif'in eserinin yalnızca dönemselsel bir etkiden ibaret olmadığını, geleceğe taşınan bir idealin somut bir yansıması olduğunu gösterir.

Bu bağlamda, Karahanlı ve İslam dönemi Türk edebiyatının ilk eserlerinden biri olan *Kutadgu Bilig*, ideal insanı anlatan eserlerin ilk örneklerinden biri olarak karşımıza çıkar. Yusuf Has Hacib'in bu eseri, Âkif'in "Âsım"ıyla birçok yönden benzerlikler taşır. *Kutadgu Bilig*'de anlatılan ideal insan, her türlü kötü özellikten arınmış, erdemli ve bilgili bir birey olarak betimlenir. Yusuf Has Hacib, ideal insanın dini bakımdan takva sahibi, ilim ve hikmetle donanmış, adaletten şaşmayan ve toplumun örnek aldığı bir kişilik olduğunu söyler. Âkif'in Âsım'ı da bu özellikleri taşıyan bir gençlik modelidir. O, iman, irfan, fazilet ve ilimle kendini donatan; vatanını, milletini ve dinini her türlü zorluğa rağmen savunmaya hazır bir nesli simgeler.

Nurettin Topçu, Âkif'i "Âsım"ın fikir sahibi "büyük adam" olarak görür ve şu nitelikleri dile getirir: "Âkif, ömrü boyunca aynı inanç ve kanaatin sahibi olmuş bir adamdır. Devirlere, zorunluluklara, topluma göre değişmez; çevresini kendine uydurur, uyduramadığında ise mücadele eder. Âkif'in karakteri, toplumu sürükleyici ve dönüştürücü bir güce sahiptir." Bu özellikler, Mehmet Âkif'i toplum nezdinde özel bir yere oturturken, Âsım idealinin

ÂSİM 100 YAŞINDA

Bilgi Şöleni

de evrensel bir boyuta ulaşmasını sağlar. Topçu, ayrıca Âsım neslinin bir parçası olarak Paris'te felsefe eğitimi almış ve batının ilmi ile donanarak ülkesine dönmüştür.

"Âsım, bir şiir mucizesidir" diyen Süleyman Nazif, Mehmet Âkif'in bu eserini en uygun ve hatta başyapıtı olarak nitelendirir. İlk olarak 1924 yılında yayımlanan "Âsım", Safahat'ın altıncı kitabı olup, Âkif'in gençlik ideali etrafında şekillenen en önemli eseridir. Âkif'in "Âsım"ı, yayımlandığı günden bugüne dek gençlik ideali olarak zihinlerde ve gönüllerde yer edinmiştir.

Mehmet Âkif'in "Âsım" şiiri, gençliğin ideali, bilgili, ahlaklı ve erdemli bir nesli ön plana çıkarır. Bu gençlik modeli, ülkeyi ileriye taşıyacak ve her türlü zorluğa göğüs gerecek genç bireylerden oluşmaktadır. Âkif'in bu eseri, dilden dile dolaşan, en çok ezberlenen ve Çanakkale şehitlerine adanan dizeleriyle de büyük bir yankı uyandırmıştır.

İstiklal, Kur'an ve İstikbal şairimiz Mehmet Âkif Ersoy, "Âsım" şiiriyle bir gençlik modeli ve projesi ortaya koymuştur. Bu gençlik, aklı ve fikri yerinde, sorumluluk sahibi, bilgili, pozitif bilimlere vâkif, ancak aynı zamanda maneviyatı güçlü bir gençliktir. Âkif'in gençliği, ödev ve sorumluluk ahlakını içselleştirmiştir. Bu gençlik, günümüzün insan projelerine karşı hâlâ iyi insan idealini savunmaya devam etmektedir. Mehmet Âkif, bu şiiriyle ümit aşlamakta ve sürekli ümitvar olmaktadır.

Mehmet Âkif Ersoy, "Âsım" şiirinde;

"Ey şehid oğlu şehid, isteme benden makber;

Sana âguşunu açmış duruyor Peygamber."

Mısralarıyla, dünya şiir tarihinin en lirik ama aynı zamanda destansı dizeleri arasında yer almıştır. Şiir tarihimiz açısından da "Âsım", bu bağlamda bir şaheserdir. Âsım isminin kökeni ise Kur'an-ı Kerim'e dayanmaktadır ve "koruyucu, kurtarıcı" anlamına gelir. Âkif de bu ismi Kur'an'dan alarak ideal bir gençlik modeli yaratmıştır.

Eşref Edip'in aktardığına göre, Mehmet Âkif, iyileşseydi "Âsım"ın ikinci bölümünü yazmayı planladığını ve bu bölümde Ahmet Naim, Hüseyin Kazım ve Süleyman Nazif gibi önemli isimleri konuşturmayı düşündüğünü belirtmiştir. Gerçekten de Âkif, "Âsım"ın ikinci bölümünü yazmış olsaydı, nasıl bir insan ve gençlik idealini ortaya koyacağı, bizlerin üzerine düşünmesi gereken önemli bir meseledir. Bu açıdan, Âkif'in Âsım neslini idealize eden ve geleceğe yönelik bir gençlik modeli oluşturan yaklaşımının, günümüz gençliğine de ilham vermesi gerektiği açıktır. Bugün, Âsım neslinin ortaya koyduğu değerlere sahip, ahlaklı ve inançlı bir gençliğe her zamankinden daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır.

Günümüz dünyası, teknolojik gelişmeler ve insan-doğa ilişkisinde yaşanan değişimler ışığında ciddi bir krizle karşı karşıyadır. Özellikle transhümanizm, yapay zeka ve insan 2.0 projeleri gibi, insanın biyolojik ve zihinsel sınırlarını zorlayan girişimler, insan doğasının köklü bir dönüşümüne işaret etmektedir. Bu bağlamda, Âkif'in öne sürdüğü Âsım modeli, insanın ahlaki ve manevi değerlerine bağlı kalarak kendini geliştirmesi gerektiğini vurgulayan bir duruş sunmaktadır. Âkif'in Âsım nesli, sadece Türkiye için değil, tüm dünya için bir kurtarıcı gençlik modeli olarak değerlendirilmelidir.

ÂSİM 100 YAŞINDA

Bilgi Şöleni

"Âsım 100 Yaşında" projesi, Mehmet Âkif'in bu idealini canlı tutmak, hem ülkemiz hem de dünya için yeni bir Âsım neslinin önemini hatırlatmak amacıyla hayata geçirilmiştir. Bu nesil, dünyayı daha adil, merhametli ve huzurlu bir yer haline getirme misyonunu üstlenecek ve her türlü adaletsizlikle mücadele edecek donanıma sahip olmalıdır. Âkif'in gençlik projesi, bugün de yol gösterici olma niteliğini korumakta ve dünyanın ihtiyacı olan ahlaklı ve inançlı insan modelini sunmaktadır.

Mehmet Âkif Ersoy'un "Âsım" şiiri, bir asrı geride bırakmasına rağmen gençlik ideali olarak hâlâ canlılığını koruyan, dünya şiir tarihinde de önemli bir yere sahip bir eserdir. Âkif'in Âsım nesli, inançlı, bilgili, erdemli ve sorumluluk sahibi bir gençlik modelini temsil eder. Bugün, Âsım neslinin ortaya koyduğu bu değerlere sahip çıkan ve onları yaşatan bir gençliğe ihtiyaç duymaktayız. Mehmet Âkif'in önderliğinde, bu gençliğin var olacağına ve dünyayı daha iyi bir yer haline getireceğine olan inancımızı daima diri tutmalıyız.

Bu duygu ve düşüncelerle, Âsım neslini geleceğe taşıyacak olan gençlerimize ahlaklı, inançlı ve kararlı bireyler olma yolunda başarılar diliyorum. Âsım'ın 100. yaşında, Mehmet Âkif Ersoy'un ortaya koyduğu bu ideal gençlik modeli, hepimizin yol göstericisi olmalıdır.

Hürmet ve muhabbetlerimle, esen kalın.

Prof. Dr. Musa Kazım ARICAN

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Rektörü

Türkiye Yazarlar Birliği Genel Başkanı

ÂSİM 100 YAŞINDA

Bilgi Şöleni

Takdim

İstiklâl ve İslâm şairi, düşünür, mütefekkir Mehmed Âkif Ersoy’un doğumunun 150. Yılındayız. Bu önemli yıl dönümünde; ‘Buhara’dan İpek’e Mehmed Âkif Ersoy” başlığı altında, ilki Özbekistan Buhara’da, ikincisi Azerbaycan Bakü’de, üçüncüsü Burdur’da dördüncüsü İpek ve Üsküp’te ve beşincisi de Ankara’da olmak üzere bilgi şölenleri düzenledik.

Ülkemizden, Türk Dünyası’ndan Âkif ve eserleri üzerine çalışan yazar, akademisyen ve ilim adamlarının konuşmacı olduğu bu programlar gerçekten büyük bir ilgi gördü.

Ayrıca genel merkezimizin yanı sıra, ülkemizin dört bir yanındaki TYB şube ve temsilciliklerimizde milli şairimiz Âkif’in, hayatı, eserleri, düşünce dünyası ile ilgili söyleşi, panel, konferanslar gerçekleştirdik.

Her ne kadar Âkif; “Toprakta gezen gölgeme toprak çekilince / Günler şu heyûlâyı da er, geç silecektir / Rahmetle anılmak, ebediyet budur amma / Sessiz yaşadım, kim beni, nerden bilecektir?” dese de asil Türk Milleti onu da eserlerini de unutmamıştır, unutmayacaktır.

Türkiye Yazarlar Birliği kurulduğu 1978 yılından bu yana kurucu ve şeref Başkanımız D. Mehmet Doğan’ın öncülüğünde, şiiirleriyle, yazılarıyla, vaazlarıyla, sohbetleriyle Millî Mücadele’ye destek veren Âkif’i anmak, örnek hayatını ve eserlerini anlamak ve genç nesillere anlatmak amacıyla; üniversiteler, yerel yönetimler, meslek kuruluşları, kamu ve sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği yaparak yurt içinde ve yurt dışında çok sayıda

ÂSİM 100 YAŞINDA

Bilgi Şöleni

paneller, konferanslar, bilgi şölenleri, düzenledi, kitaplar çıkardı.

Aradan geçen yüz yıla rağmen bugün hâlen yolumuzu ve zihnimizi aydınlatmaya devam eden, her bir mısrası maneviyatla muhkem İstiklâl Marşı milli mutabakat metnimizdir. Bu sadece bir marş değil, herhangi bir şiir değil, imanın, İslâm'ın, kahramanlığın, istiklâl ve istikbâlin şiiridir aynı zamanda.

Âkif, Millî Mücadele yıllarında Ankara'da ikamet ettiği ve yüz yılı aşkındır büyük bir coşku ile söylediğimiz İstiklâl Marşı başta olmak üzere çok sayıda şiirini yazdığı Taceddin Dergâhı Altındağ İlçesi sınırları içinde, Hacettepe Üniversitesinin muhitindedir.

İşte, Âkif'in doğumunun 150. yılında, böylesi önemli bir tarihte, önemli bir üniversitemizin ev sahipliğinde düzenlediğimiz “Mehmed Âkif 150 Yaşında Bilgi Şöleni” oldukça anlamlı, önemli ve gurur vericidir.

Hacettepe Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Mehmet Cahit Güran'a, Prof. Dr. Osman Horata'ya, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi'nden Prof. Dr. Münire Kevser Baş'a, Dr. Öğr. Üyesi Bilal Güzel'e, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi'nden Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Tuğrul'a, Türkiye Yazarlar Birliği Mehmet Âkif Araştırmaları Merkezi'ne, İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü'ne, ülkemizin dört bir yanından gelerek bilgi şölenimize katkı sağlayan değerli akademisyen ve yazarlarımıza çok teşekkür ediyorum.

Gökhan YAZGI

Kültür ve Turizm Bakan Yardımcısı

ÂSİM 100 YAŞINDA

Bilgi Söleni

Takdim

Kültür ve Turizm Bakanlığımızın
Saygıdeğer Bakan Yardımcısı (Gökhan Yazgı),
Ankara Sosyal Bilimler Üniversitemizin
Saygıdeğer Rektörü,
Saygıdeğer Hocalarım,
Türkiye Yazarlar Birliğimizin kıymetli Yönetimi, üyeleri,
Genç Memur-senimizin kıymetli Yönetimi ve üyeleri,
Saygıdeğer Hanımefendiler, Beyefendiler,
Âsım'ın nesli umuduyla geleceğe hazırladığımız sevgili Gençler...
Sizleri en kalbi duygularımla selamlıyorum...

Konuşmamın hemen başında

11 Ağustosta ebedi aleme göç eden, ömrünü Âsım'ın neslinin yetişmesine harcamış, tam anlamıyla Mehmet Âkif Ersoy ve onun İstiklalimiz için yazdığı destanı zerresine kadar yaşayan bir mütefekkirimiz, ağabeyimiz Mehmet Doğan'ı rahmetle anıyorum. Allah O'ndan razı olsun...

ÂSİM 100 YAŞINDA

Bilgi Şöleni

Yine, 7 Ekim'den bu yana süren yüzyılın soykırımında, Katil Siyonist Çete tarafından Gazze'de şehid edilen 41 bin 252 Filistinli kardeşimize Allah'tan rahmet diliyor, Gazilerimizi, yüreği Filistin için yananları ve Filistin direnişini selamlıyorum...

Kıymetli katılımcılar...

İstiklali, “korkma” ile Hira'daki nüzule kabzedən, istikbali de “Âsım” ile Rahmet Peygamberi'nin ashabına bağlayan bir bilincin, bir şuurun adı olan Mehmet Âkif Ersoy ve Âsım'ın konuşulacağı böylesi kıymetli bir toplantıda MEMUR-Sen adına konuşmanın bahtiyarlığını yaşıyorum.

Bu vesileyle sizleri en kalbi duygularımla selamlıyorum.

Hoş geldiniz safalar getirdiniz...

Evet... Mehmet Âkif Ersoy'u anmak, onun kavramları üzerine düşünmek “azmi, mücadeleyi, yılmamayı, en önemlisi de köklerle geleceği bütünleştirme” hamlesi demektir.

Bir düşünün... On yıl içinde topraklarının büyük bölümünü kaybetmiş bir ülke... Yenilgi ve onun üstüne binmiş korku ve yılgınlık... Nesiller savrulmuş, Anadolu virana dönmüş. Daha da kötüsü, bunları bahane ederek tevekkül adı altında miskinlik. Cemil Meriç'in deyişle ruhunu kaybetmiş bir ülke.

İşte Âkif, tıpkı Çanakkale destanının içine yerleştirdiği Âsım'ın nesline seslenir bu anaforu dağıtmak için “Korkma” der, imanıyla... Çünkü hakikat karşısında yığınların hiçbir önemi yoktur, silahla teknoloji ile şekillenmiş güç, imana mağlup olacaktır. Ama der Âkif, buraya, hakikatten uzaklaşarak kendi kendini sürükledin. Çalışmayı bıraktın, miskinliğin içine yuvarlandın. Onun için, bu hengameden kurtulmanın tek yolu kökleri yoğuran ruha sarılmak, sonra çalışmak çalışmak çalışmak.

Ben bir emek örgütü temsilcisiyim... Pek konuşulmaz ama, Âkif, muhasebe yaparken evet, tarih, inanç, köklere atıf yapar ama bütün bu kavramları sa'y, yani emek, azim çerçevesinde ele alır.

Âsım'a öğütler hep bu çalışma, azim, sa'y çerçevesindedir. Miskinliği, tembelliği, bezginliği hiç sevmez. Âsım'ın köklere bağlı şuurunu emekle, azimle yeniden yeniden yoğrulur...

Bakın ne diyor “Gölgeler” şiirinde...

Kâfi ona can vermeye bir nefha-i îman;

Davransın ümîdin, bu ne heybet, bu ne hirman?

Mâzideki hicranları susturmaya başla;

Evlâdına sağlam bir emel mâyesi aşla,

Allah'a dayan, sa'ye sarıl, hikmete râm ol...

Yol varsa budur, bilmiyorum başka çıkar yol.

ÂSİM 100 YAŞINDA

Bilgi Şöleni

Son iki mısraya dikkat...Tam bir iman hakikati...Allah'a dayan, sa'ye, yani azmine, emeğine sarıl, hikmete baş koy, hikmet yolunda yürü. Tek çıkar yol bu çünkü.

Ne diyor Yüce Rabbimiz Kur'an'ında... "İnsan için ancak çalıştığının karşılığı vardır".

Kıymetli katılımcılar...

Hepimizin bildiği bir hikaye aslında bu.

Tevfik Fikret'in güce, güçlüye tamah ederek şekillendirdiği Haluk'a karşı; hikmete, hakikate teslim olmuş, emeği, çalışmayı imanının zorunlu sonucu olarak gören Âkif'in Âsım'ı... evet, Âsım'ın Nesli bu ülkenin tam bağımsızlığa kavuşması için mücadelesini sürdürüyor.

Hikâye bitmiş değildir...Aslında kıyamete kadar sürecek bir sorumluluğun, bir bilincin remzidir Âsım. Köklere, bu toprakları yoğuran değerlere dönüş ve geleceği sa'ye sarılıp yeniden yoğurmak hikayesi. Bu ruha, bu şuura sahip Âsımlara selam olsun.

Emeğiyle, akıl teriyle, hikmete sevdasıyla bu ülkeyi, ümmeti istikbale taşıyanlara selam olsun.

Yine bu çerçevede, bize bu şuuru aşıl原因an iman eri, dava adamı Mehmet Âkif Ersoy'a rahmet olsun... Allah ondan da razı olsun.

Bu duygu ve düşüncelerle sizleri bir kere daha saygıyla selamlıyor, programımızın hayırlara vesile olmasını diliyorum.

Talat YAVUZ

Eğitim-Bir-Sen Genel Sekreteri

ÂSİM 100 YAŞINDA

Bilgi Söleni

1. BÖLÜM

Modern Hayat ve Modern Şiir Karşısında
Mehmet Âkif'in Ersoy'un Poetik ve Politik Tutumu
Celâl Fedai

ÂSİM
Mütareke Karanlığında
Nesl-i Evvel, Nesl-i Hâzır, Nesl-i Ahir
(Mehmet Âkif, Muhammed Abduh, Cemalettin Efgani)
Necmettin Turinay

Âsım ve Haluk'un Günümüzdeki Görünümleri
Ercan Yıldırım

Modern Hayat ve Modern Şiir Karşısında Mehmet Âkif'in Ersoy'un Poetik ve Politik Tutumu

Celâl Fedai*

“Önemli olan sanatçının
ne yaptığı değil, ne *olduğudur*.”**

Pablo Picasso

İçinde yaşadığımız, yazdıklarımız yahut konuştuklarımız yoluyla düşüncelerimizi içine bıraktığımız dünyada şu gelinen halinde, ister şiir ya da öykü ister mülakat ya da tenkit olsun, konuşmanın yahut yazmanın türlü şekilleri uzun bir sessizlik mimliği olarak algılanmaya mahkûm görünüyor. Yazan ve konuşan ile dinleyen ve itiraz eden arasında tesisi ancak büyük bir yıkım sonrasında yeniden oluşabilecek bir irtibatsızlık oluştu. Böylesi bir yıkımın sözünü etmek bile, bir çeşit Vandallık olsa gerek. Ne var ki yıkım zaten kapitalizmin kat ettiği aşamalarla dalga dalga yayılıyor. Topla tüfekte olmadığı da aşikâr; bu yüzden de savaş zamanlarında bir hayatîyetin içinde kendini bularak hayatın manasına eren insanlara pek az rastlanıyor. Eli kalem tutmuş, gözü elif görmüş olsa da milyonlarca insan, köle olmadığını, ‘demokratik’ uygulamalarda kendisine verilen haklara bakıp iddia edebiliyor. Bunların arasında sanatta yenilikçi, devrimci girişimlerde bulunmakla düşündüklerini, dahası özgürlüklerini kullandıklarını iddia eden şairlerin, ressamların, müzisyenlerin de olması olanın vahametinin en açık delili aslında. Bugünkü ‘açık olan delil’e ilişkin bir kavrayışa ermeden Mehmet Âkif’in, hayatın hayatîyet ile iç içe geçmiş varlığına durmadan işaret eden şiir telakkisine ulaşmamız mümkün görünmüyor. Zira aksini yapmak, bugünkü ‘açık olan’ı daha geçtiğimiz yüzyılın başında görmüş bir kavrayışın şiirini bugünden kopuk başka türlü bir zamana, kendi zamanına, hapsetmek olacaktır. Nitekim çoğu kere yapılan da bu olmuştur. Mehmet Âkif ‘in

* Dr.

** Aktaran Donald Kuspit, *Sanatın Sonu*, (Çev.: Yasemin Tezgiden) İst,-2006, s170.

şiiir, şiiir anlayışından ayrı tutularak sanki tek şiiir mihengi modern şiiirmiş gibi kasıtlı olarak modern şiiirle ölçüştürülmüştür. Oysa Mehmet Âkif, şiiirinde ve yaşamında Batı sömürgeciliğin düşünsel maskesi modernizmin sanatta ve hayattaki ikiyüzlülüklerini dışlamayı biricik yol olarak seçmiştir. Kişiyi reddettiğinin mizanında tartmak, doğrusu bu, ancak bizim gibi yörüngesini yitirmiş ülkelerin düşünce ikliminde rastlanılabilecek bir şeydir. Kaybettiğimiz yörünge ve bu yörünge'nin mizanlar dizgesi, bu yazının sınırlarını kuşkusuz aşmaktadır. Fakat yine de Mehmet Âkif'in şiiir anlayışı zemininde düşünmeye çalışırken sık sık gündeme gelecektir.

Ellen Meiksins Wood'un, 2003'te, Amerika Birleşik Devletleri'nin Irak işgali için zemini bütünüyle hazır kılmaya çalıştığı bir dönemde yayımladığı *Sermeye İmparatorluğu*¹ adlı analizi, 'açık olan' olarak ifade ettiğimiz sömürgeci emperyalizmin bugünkü merhalesine ilişkin gerekli malumatı verecektir bize. Wood'un analizleri, 1848'de Marx ve Engels'in birlikte kaleme aldıkları *Komünist Parti Manifestosu*'nun özellikle 'Burjuvalar ve Proleterler' bölümündeki öngörülerini akla getirmektedir. Bilimsel Sosyalizmin bu iki büyük eylemcisi, daha o yıllarda işleyen emperyalist zihni pek güzel bildiklerinden, o mantıkla ayağa kalkan adamın ne eyleyeceğini kolaylıkla görmüşlerdi. Mehmet Âkif'in bir Müslüman olarak kavradıklarının da ifadesi olan bu görüşleri, Wood'un analizinden kısa bir bahis açmadan önce hatırlamak da fayda var.

Şöyle öngörüyorlar Marx ve Engels: "Burjuvazi, tarihte, son derece devrimci bir rol oynadı. Burjuvazi, üstünlüğü ele geçirdiği her yerde, bütün feodal, ataerkil, pastoral ilişkilere son verdi. İnsanı "doğal efendiler"ine bağlayan çok çeşitli feodal bağları acımasızca kopardı, ve insan ile insan arasında, çıplak çıkardan, katı "nakit ödeme"den başka hiçbir bağ bırakmadı. Dinsel tutkuların, şövalyece coşkunun, darkafalı duygusallığın kutsal titreyişlerini, bencil hesapların buzlu sularında boğdu. Kişisel değeri, değişim-değerine dönüştürdü, ve sayısız yok edilemez ayrıcalıklı özgürlüklerin yerine, o *biricik* insafsız özgürlüğü, ticaret özgürlüğünü koydu. Tek sözcükle, dinsel ve siyasal yanılsamalarla maskelenmiş sömürünün yerine, açık, utanmaz, dolaysız kaba sömürüyü koydu.

Burjuvazi, şimdiye dek saygı duyulan ve saygın olarak değer verilen bütün mesleklerin halelerini söküp attı. Doktoru, avukatı, rahibi, şairi, bilim adamını kendi ücretli emekçileri durumuna getirdi. (...) Burjuvazi, üretim araçlarını, ve böylelikle üretim ilişkilerini ve, onlarla birlikte, toplumsal ilişkilerin tümünü sürekli devrimciileştirmeksizin varolamaz. Daha önceki bütün sanayici sınıfların ilk varoluş koşulu, bunun tersine, eski üretim tarzlarının değişmeksizin korunmasıydı. Üretimin sürekli altüst oluşu, bütün toplumsal koşullardaki kesintisiz sarsıntı, sonu gelmez belirsizlik ve hareketlilik, burjuva çağını bütün daha öncekilerden ayırdeder. Bütün sabit, donmuş ilişkiler, beraberlerinde getirdikleri eski ve saygıdeğer önyargılar ve görüşler ile birlikte çözülüyorlar, bütün yeni-oluşmuş olanlar kemikleşmeden eskiyorlar. Yerleşmiş olan ne varsa eriyip gidiyor, kutsal olan ne varsa lanetleniyor, ve insan, kendi toplumsal durumlarına ve karşılıklı ilişkilerine sonunda *ayık kafa ile bakmak zorunda kalıyor*. (Vurgu bana ait.)

1 Ellen Meiksins Wood, *Sermeye İmparatorluğu*, (Çev.: Sami Oğuz) Ank.-2007, 188 s.

Ürünleri için sürekli genişleyen bir pazar gereksiniminin itmesiyle, burjuvazi, yeryüzünün dörtbir yanına yayılıyor. Her yerde tutunmak, her yere yerleşmek, her yerde bağlantılar kurmak zorundadır.”²

Marx ve Engels’in, Kapitalizm’in mantığına, bu mantıkla ilerleyişi sonucu oluşan yeni durumlara ve sonraki aşamalarına dair görüşlerinin isabeti, Wood’un *Sermaye İmparatorluğu* eserinde tabir caizse ‘doğrulanmaktadır. Proleterler ya da ücretli işçiler, içlerinde özgür iradelerini duyarak ihtiyaçlarının çekiminde yaşamaktadırlar. Bu ‘bireysel özgürlük’, ulus devletlerin ‘tesis ettikleri hukukun güvencesi’ altında gelişmekte ve tıpkı bireyler gibi milletler de devletlerinin mistifikasyonu altında kapitalizmin son derece yıkıcı etkilerini adım adım yaşamaktadırlar. Bireylerin sınırlarını çizen hukuk, devletlerin kapitalizme bağlılığını önce berkitmek sonra da kalıcılaştırmak için bu defa devletlerin hareket alanlarını devletler hukuku ile çizmektedir. Aksi bir harekete karşı, ABD’nin tüm yeryüzüne uzanan askerî kolu, gereğini yapmaya muktedir olmalıdır. “Ürünleri için sürekli genişleyen bir pazar gereksiniminin itmesiyle, burjuvazi, yeryüzünün dörtbir yanına yayılıyor. Her yerde tutunmak, her yere yerleşmek, her yerde bağlantılar kurmak zorundadır.” diyen Marx ve Engels, Kapitalizmin küreselleşme mecburiyetini saptarken, Wood bu saptamaya, geline aşamada küreselleşmenin yıkıcı nitelikteki etkilerinin küreselleşmeden değil kapitalizmin yapısal özelliklerinden kaynaklandığı ekleyerek, yeniden Marx’a ve Engels’e ‘bağlanıyor’: “Yerleşmiş olan ne varsa eriyip gidiyor, kutsal olan ne varsa lanetleniyor, ve insan, kendi toplumsal durumlarına ve karşılıklı ilişkilerine sonunda ayık kafa ile bakmak zorunda kalıyor.”

Fakat bu gerçekten oluyor mu diye sormak durumundayız. Yani, ‘yerleşmiş olan ne varsa eriyip giderken, kutsal olan ne varsa lanetlenirken insan, kendi toplumsal durumlarına ve karşılıklı ilişkilerine sonunda *ayık kafa ile bakmak zorunda kalıyor*’ mu? Bunun olmadığını bugünün entelektüelleri, sanatçıları arasında ne kadar çok görüyorsak Mehmet Âkif’in eserlerini bıraktığı yılların da entelektüelleri, sanatçıları arasında da o kadar çok görmek mümkündü. ‘Ayık kafa’ya sahip olmak, dünyada olup bitenlerin manasına ermeyi beraberinde getiriyordu; insana bir büyük sorumluluk yüklüyordu. Marx ve Engels’in, Hristiyanlığın mahiyetini iktidarları uğruna bulanıklaştıran Kilise Hristiyanlığına bakıp gördükleri, en hafifi ‘darkafalı duygusallığın kutsal titreyişleri’ olan bir dizi tespit yaptırıyordu onlara -ki yerden göğe haklıydılar. Fakat onların haklılığını çok gerilerde bırakan bir haklılık parçalanmakta olan Osmanlı coğrafyasında yaşamakta idi. 1830 ve 1848’lerde Fransa’da ve İngiltere’de yaşanan devrimler, kapitalizmin azgınlaşan iştihasını Avrupa kıtasında bir süreliğine durdurmuştu. Artık asıl yayılma alanı parçalanması gereken Osmanlı olacaktı. Bu hususta bu azgın iştihâ sahiplerinin anlaşması mümkün görünmeyince I. Paylaşım Savaşının, işin içine Amerika’nın dâhil olmasıyla da II. Paylaşım Savaşının çıkması kaçınılmazdı. Bu iki yıkıcı savaş, sömürgeci kapitalizmin azgınlığını, sadece ‘Avrupa kıtası için Avrupa kıtasında durdurdu’. Herkesin ittifak edeceği üzere 1945’lerden beri Avrupa kıtasında (Bosna’yı ve kimi küçük devrimci, anarşist gösterileri saymazsak) tek kurşun sıkılmıyor ama dünyanın geri kalanında kan

2 Berthold Brecht, *Bizden Sonra Doğanlara*, (Çev.: Burçak Durmaz), Merdiven Şiir, S:15.

ÂSİM 100 YAŞINDA

Bilgi Şöleni

var. Avrupa şehirlerine yansıyan ikiyüzlü mamurluğun altında olan da budur. Bu yüzden de Berthold Brecht gibi yürek taşıyanlar vicdan azaplarını dile getirmekten kendilerini alamazlar:

Diyorlar ki: Ye ve iç sen! Ve sevin sahip oldukların için.

Fakat nasıl yer içerim ki, yiyeceğimi kaparsam

bir açın ellerinden ve

bardağımdaki su bir susuzda yoksa?

Ama yine de yiyip içiyorum ben!³

Mehmet Âkif'in, geçmişi ile bugünü ile kısaca resmettiğimiz, bırakın *ayık kafa sahibi yapmayı* büyüleyici alıcılığı ile alıklaştıran yangının içinde bir Müslüman şair olarak gerek yaşamında gerekse şiirinde yürüyeceği yol bellidir. Sömürgeci kapitalizmin, 'modern hayat' diye yutturduğu politik oyunlarının tümünü şiddetle dışlayacaktır. Bu oyunların içinde, başlangıçta 'modern hayata karşı oluşuyla' tebarüz eden fakat çok geçmeden bu gücünü kaybedip Marx ve Engels'in "Burjuvazi, üretim araçlarını, ve böylelikle üretim ilişkilerini ve, onlarla birlikte, toplumsal ilişkilerin tümünü sürekli devrimciileştirmeksizin varolamaz." dediği tespitinde somutlandığı gibi, sürekli kendini yenileme devrimciği ile burjuvazinin sömürgeci, yok edici çıkarlarına emek veren, *artık dışlayıcılığı ile değil olumlayıcılığı ile 'modern' olan şiir anlayışları* da vardır. Sanattaki yenilik, devrimcilik iddialarının kendilerini sakınmaları gereken tuzakları, Tanzimat mantığı içinde ilerletilen Osmanlı şiiri deneyiminde çok net görür Mehmet Âkif. Ve tabir caizse, çağdaşlarından pek çoğunun halvet için can attığı bir 'hacananın' büyüleyici güzellerinin (modern hayat politikalarının, modern şiir poetikalarının) kendini öptürme teklifini reddeder. Bu 'güzel' (medeniyet denilen tek dışı kalmış canavar), hayattaki politikalarının türlü ile (türlü poetik yönelimler bunların sadece bir cüzüdür) kendini öyle kolayca sunmayandır. Kendini öptürme teklifi ile kimi sarmaladıysa ya kendi gibi bir vampire ya da bir 'sermayeye' dönüştürmüştür. Âkif'in ona ve onun teklifine uyanlara karşılığının 'tükürük' eylemi ile somutlaşması, teklifin etik ve erotolojik niteliği hakkında bize yeterli bilgiyi verecektir sanırım:

Ey, bu toprakta birer naş-ı perişen bırakıp,

Yükselen, mevkib-i ervah! Sakın arza bakıp;

Sanmayı: Şevk-i şehâdetle çoşan kan var...

Bizde leşten daha hissiz, daha kokmuş can var!

Bakmayın hem tükürün çehre-yi murdârimıza!

Tükürün: Belki biraz duygu gelir ârımıza!

Tükürün cebhe-yi lakaydına Şarkın, tükürün!

Kuşkulansın, görelim, gayreti halkın, tükürün!

3 Berthold Brecht, *Bizden Sonra Doğanlara*, (Çev.: Burçak Durmaz), Merdiven Şiir, S:15.

Tükürün milleti alçakça vuran darbelere!

Tükürün onlara alkış dağıtan kahpelere!

Tükürün Ehl-i Sâlib'in o hayâsız yüzüne!

Tükürün onların asla güvenilmez sözüne!

Medeniyet denen maskara mahlûku görün!

*Tükürün maskeli vicdanına asrın, tükürün!*⁴

Bhagavad Gita yorumunun bir yerinde Mohandas K. Gandhi, ya kendine benzetme ya da sermaye yapma durumunu Hindistan'ın kolonizasyon deneyimi üzerinden şöyle izah eder: “Bu, şu dünyada şerrin tek başına tutunamayacağını akla getirmektedir. Şer bunu ancak bir miktar hayırla ittifak yaptığı takdirde gerçekleştirebilir. [İngilizler]le işbirliği yapılmasının arkasındaki prensip buydu işte. Zira [İngiliz koloni] hükümetinin temsil ettiği ve şerre hizmet eden sistem, sırf hayır sahibi insanlardan aldığı destek sayesinde ayakta kalmış olup, o desteğin çekilmesi halinde yaşamını sürdüremez.”⁵ *Özyaşamöyküsü*'nde⁶ görüleceği üzere Gandhi'nin tüm cehdi bu mutasyonun, deformasyonun olmaması için kendince bir 'eylem'dir. Mehmet Âkif'in eylemi ise, inancı gereği her bakımdan Gandhi'nden şedit olacaktır. Şiir bunun için ona verilmiş bir arayıcı, ayırıcı, devingen ve en önemlisi canlı bir düşünme yoludur. Vatan toprağı üzerinde birer na's-ı perişan bırakıp yükselen *Ruh*lara, aldanan, aldatan herkesi kast ederek: ‘Tükürün!’ der. ‘Tükürme’ eylemi, olup bitenin bütünüyle dışına çıkmış olanlarca yapılabilir çünkü ancak. Şairin kendisi bunu bizzat yapmaz; ya da yarattığı kişiliklerin birine yaptırır: *Ruh*ların, koruyup kollayıcılıklarının yanında bir yanlarına daha işaret eder: Kargışlamak. Ayrıca birine, bir şeye, bir duruma ‘tüküren’, onu kucaklayıp ‘öpenin’ alış verişe soktuğunu bünyesinden atmaktadır; hem etik hem de erotolojik açıdan bu böyledir: Bedenen ve ruhen kendini olup bitenden dışa çekmektedir. *Ruh*lar her bakımdan bunların ötesine geçmiştir. Âkif'in şiir-yaşam telakkisi içinde kaldığı yaşamı, duyumsayamadığı anda ondan uzaklaşmak üzere kendiliğini bulmuştur. Mısır'a gidiş ve *Safahat*'ın son kitabı *Gölgeler* bunun açık göstergeleridir.

Mahmet Âkif, hayatta da sanatta da şer ile ittifak etmekten titizlikle kaçınmıştır. Bu yüzden de birazdan söz konusu edeceğimiz gibi şiir sanatına da kendi şiirine de bir mesafe duygusu içinde yaklaşır. Âkif, yaşanan zamanın kendisini ait hissettiği insanlık için nasıl bir hüviyet taşıdığını Marx ve Engels'inkinden başka vasıtalarla fakat gayet iyi analiz etmiştir. Onun analizi sanıldığı gibi sadece Müslümanları kapsamaz; tüm insanlığı sarıp sarmalayan iştihanın da farkındadır. Müslümanlara verdiği öncelik, insanlığa ilişkin yüklenmeleri gereken sorumlulukla ilgilidir. Onlar, gereği gibi oldukları takdirde insanlık için de bir şans söz konusu olabilecektir. Ne var ki onlar, ‘bu halleri’ ile, vatanlarını kaybetmenin arifesindedirler; tembellikleri, bölünmüşlükleri, aymazlıkları tahammül edilir gibi değildir. Mehmet Âkif'in arzusu, onların *ayık bir kafaya sahip olmalarıdır*. Şiir bu uğurda bir işlev yüklenmelidir.

⁴ Mehmet Âkif, *Hakkın Sesleri*, *Safahat*, (Haz.: Ertuğrul Düzdağ), Ank.-1990, s.170

⁵ Gandhi, *Gandhi'ye Göre Bhagavad Gita*, (Çev.: Vecihi Karadoğan, Seda Çiftçi), İst.-2004, s.34.

⁶ Gandhi, *Bir Özyaşamöyküsü*, (Çev.: Vedat Günyol), İst.-1984, 496 s.

Mehmet Âkif'in bu tercihi ile devrinin diğer önemli şairlerinden ayrılması kaçınılmazdır. Benzer bir şiir tercihine sahip olmalarına rağmen tamamen ayrı düştükleri Tevfik Fikret bir yana, Ahmet Haşım, Cenap Şehabettin, Yahya Kemal ile de şiir anlayışı bakımından yolları kesişmez Âkif'in. Son derece bilinçli bir şekilde büyük bir şiir yeteneğini bir tarz şiire teksif eder. İster ki şiiri bir uyanış sağlasın. Haberli olduğum kadarıyla, Mehmet Âkif kadar olağanüstü bir şiir yeteneğini böylesi bir arzu ile sınırlayıp kayıttayan bir başka şair yoktur. Bunu yaparken son derece bilinçlidir. Bilincinin engel olamadığı lirik şiirleri yazmamış olsa bunları söylememiz mümkün olmazdı ve onun için manzumeci diyebilirdik. Fakat bu, onun şairliğinden önce şiirin seyrinde nadir rastlanan özel bir duruma haksızlık olurdu. Mehmet Âkif'in deneyimini benzersiz kılan da en çok bu nokta da kendini ele vermektedir zaten.

Mehmet Âkif'in dramatik nitelikleri ağır basan manzumeleri şiir tekniği açısından olduğu kadar realiteyi maksat uyarınca ifade bakımından da bu türün ölçüleri içinde mükemmeldir. Onun benimsediği tarz şiiri yazmak, yani hâsıl olması istenilen maksadın sözün doğruluğundan bir şey kaybetmeden şiirleşmesi, modern şairlerin zihinlerinin üstesinden gelemeyeceği güçlüğüdür. Modern şairlerin zaten 'yerinde' işlemesini istemedikleri bir zihinleri vardır. Bu zihin, oluşmakta olan modern hayatın her yanına sinen 'yerinde olmayışlar'dan imge devşirir ve bunları şiire ilişkin retorik bilgisini de yıkarak amorf bir yapı inşa eder. Oysa Mehmet Âkif'in yapısı, özü bütünüyle aynı kalarak gelişen bir maksadın fark edilmesi için her şeyin yerli yerinde çatılmasının gerekliliğini önemser. Öyle ki dizelerin söylediğinden başkasının okuyanlarca alınılması sözün doğruluğunun ifade edilmesine ilişkin bir nakısa işaret edecektir ki Mehmet Âkif için bu kabul edilemez. Söz söyleme makamında bulunup da şiirde sanat uğruna böyle bir hata işlemek, söz yoluyla insanları bir yanlışa sürüklemek olacaktır. Mehmet Âkif'in bağlı olduğu şiir geleneği Ferideddin-i Attar'ın *İlahiname*'sindeki şu kavrayışla söz ya da şiir 'söyler':

Dinde bu yüceliğe sahip oldun mu artık

söz söylemek sana helâl olur.

Söze aşağılık bir gözle bakma sakın.

İki âlem de 'kün' sözünden dışarı değil.

İki âlemin esası da ancak söz.

'Kün'den var olmuştur, 'Lâ tekün'le yok olur çünkü

Söz, ulu Tanrı'dan inmiştir; gönderilen peygamberlerin

Övündüğü Zat, bu sözü söylemişti.⁷

Attar, *İlahiname*'sinin başlangıç bölümünde kendi kendine konuşarak 'söyler' bunları. Öncesinde peygamberlerin haliyle kendi halini yaklaştırmak istemiştir. Bunları yaparken Hz. Âdem'i, Hz. Süleyman'ı, Hz. İdris'i ve başkalarını kendine hatırlatır. Buradaki iç konuşmalara sinen ruh hali çok mühimdir. Çünkü kişi, kendi ile konuşurken olabildiği en sahici noktadadır. Kendi kendini aldatan tahlilleri yapamaz. Normalde bu böyledir;

7 Ferideddin-i Attar, *İlahiname*, (Çev.: Abdülbaki Gölpınarlı), Ank.-1993, s. 35.

ama modern zamanlarda bu hale erişmek, bin bir ikiye bölünmüş insan tekleri için ulaşılmasının güçlüğünden ötürü kötülenmiş, reddedilmiştir. Modern insan Kapitalizmin, azgın nefsi ile baş başa bıraktığı insandır. O kendiyle konuşmamak için gevezeliğe yönelmiştir. Ben'ini bırakın peygamberlere yaklaştırmak istemeyi, yazgısında saklı olanı görmemek için yazgısını durmadan bilinçli bilinçsiz yanlış yorumlamaya her fırsatta gayret eder. Modern şairlerin okurları bunlardır. Modern şair bu okura öyle olmadan seslenmenin şiirsel pratiğini bulamayacaktır. Mehmet Âkif'in derdi Müslümanların türlü nedenlerle düştükleri bu ve benzer halleri, olabildiğince 'natüralist' bir edayla yüzlerine vurmaktır. Sık sık Kur'an-ı Kerim'den yaptığı alıntılar bu hususta 'hâlâ reddedilemeyecek olan'la onları yüz yüze getirmektir maksadı taşır. Fakat bir zaman sonra bu da hazin bir sonu tattırır ona.

Mehmet Âkif tıpkı izlediği gelenek şairleri gibi 'kendi kendi önünde olarak başkalarıyla konuşma'nın şiirsel pratiğinin teorisine sahiptir. Şiirin söylenen bir şey olması ve sözün doğruluğundan bir şey kaybetmemesi, altından ancak çok büyük doğrulukla hayat sürenlerin kalkabileceği bir şeydir. Söylenen söz de, tıpkı yaşamda yapılan ânlık edimler gibi önceden getirilen bir akış yoksa düzeltilemez ve karşımızdakiler bizi 'yanlış anlar'. Oysa yanlış anlatan bizlerizdir. Yanlış anlaşıldığımız âna kadar getirdiğimiz bir doğru anlatım yoksa o ân yanlış anlaşılmanız mukadderdir. Bunun mesulü biziz, nedeni ise bizim yaşamımızdaki yörüngesizliğimizdir. Mehmet Âkif'in yaşamı peygamberane bir yörüngeye kenetlenmiştir. Yaşamında savsaklamaya yer olmadığı gibi şiirinde de söz yanlışlıklarından, deformasyonlardan, tesadüflikten, şizofrenik dilden şiirsel getiriler uman bir 'mazeretler' yoktur. Âkif'in şiiri, şairinin hayatındaki hassasiyetlerinin söz orucunun şiir donunda bozulmasıyla başlayan konuşmalarıdır. Bu konuşmalar bazen betimlemeler bazen hikmetler devşirir. O şiiri yazmaz, söyler. Kayda geçirirken yaptığı düzeltmeler, Necip Fazıl'ın şiiri mükemmelleştirmeye yönelik düzeltmeleri gibi olmayıp sözün doğruluğunun şiire inkılâp ederken bir kayba uğrayıp uğramadığının denetlenmesinden ibarettir. Mehmet Âkif'in şiiri yazma hızı da bir imgenin kayda geçirilmesindeki güçlükleri taşımadığı için yavaştır. Modern hayatın hızının reddettiği bu hızın 'heyecanı': İşte bizim bugün Mehmet Âkif'i toplamı içinde benimsediğimiz şiir anlayışına yakın bulduklarımızdır. Modernizme hayat öpücüğü demeye gelen postmodern zamanları yaşayan bizler için bu saydıklarımız anlaşılması güç, kabul edilmesi daha da güç bir hali işaret eder. Âkif'in içinde duyduğu, dinlediği musikiyi dinlemedikçe onun hızına erişmek imkan dâhilinde değildir. Ayrıca bu 'erişme' için, yukarıda saydığımız yaşamda kat edilen bir yörüngeye sahip olmak gerekecektir. Nitekim Mehmet Âkif'in ölümünden sonra *Yeni Adam* dergisinde şairle ilgili birkaç sayı süren soruşturmaya katılanlar içinde, "Âkif'in insani tarafları var mıdır?" sorusuna Nihal Adsız'ın verdiği cevap bu bakımdan manidardır: "Hırsız ve dalkavuk olmayışını kafi bulmuyor musunuz?"⁸

Mehmet Âkif'in 1918'de *Servet-i Fünun*'da yayımladığı ve sonradan *Gölgeler*'e aldığı "Evladım Mehmed Ali'ye" adını taşıyan şiiri, şiirin mahiyetine ilişkin tasavvufi şiir geleneğinin önemli bir görüşüne de ışık tutar. Şiirin tamamı şöyledir:

8 Bkz., *Yeni Adam* dergisi, Mehmet Âkif Soruşturması, No:167-172.

ÂSİM 100 YAŞINDA

Bilgi Şöleni

*Bir nüsha-i Kübrâ idin, oğlum, elimizde:
Sen benden okurdun seni, ben senden okurdum.
Yüksekliğin idrâkimi yorgun bırakınca,
Kalbimle yetişsem diye, şairliğe vurdum.
Şi'rin başı hilkatteki aheng-i ezelmış...
Lâkin ben o ahengi ne duydum, ne duyurdum!
Yıktım koca bir ömrü de, baykuş gibi, geçtim,
Kırk beş yılın ıyyam-ı harabında oturdum.
Sen, başka ufuklar bularak, yükseledurdun;
Ben, kendi harabemde kalıp, çırpınadurdum!
Mağmum iki üç nevha işittiye işitti;
Bir hoşça sadâ duymadı benden hele yurdum...⁹*

Tasavvufun Türk tarihinde ifa ettiği mühim misyonu bilmesine karşın Mehmet Âkif'in tasavvuf ile arasına koyduğu 'mesafe' nedenleriyle birlikte bilinen şeydir. Çok genel bir yaklaşımla şairin gerek mizacı gerekse yaşadığı dönemde tasavvuf erbabının ve toplumun içinde bulunduğu ahvali görmesi onu böyle bir mesafe duygusu içinde düşünmeye, hareket etmeye sevk etmiş olabilir. Fakat insan hayatının gören bir göz, kavrayan bir düşünce gücü, hareket kabiliyetini yitirmemiş bir irade ile tekâmül ettiği düşünülünce, tüm bu özelliklere fazlasıyla sahip biri olan Mehmet Âkif'in de tasavvuf ile arasına koyduğu aralığı kat ettiği görülür; Nitekim *Gölgeler* kitabında yer alan şiirler ile ilgili olarak bu yönde düşünceler dile getirilmiştir de. 1873 doğumlu şairin 45 yaşında yazıp yayımladığı anlaşılan "Evladım Mehmed Ali'ye" şiirinde, *Gölgeler* öncesindeki bu 'düşünsel ve poetik genişleme'yi bulmak mümkündür. Şiirin yayımlandığı yıl olan 1918'e gelindiğinde *Safâhat*'ın *Âsım* ve *Gölgeler* dışındaki bölümleri tamamlanmıştır. Demek oluyor ki bu şiir, *Âsım*'ın ve daha çok da *Gölgeler*'in poetik zeminini teşkil eden 'genişleme'nin bir hem pratiği hem de teorisi. Mehmet Âkif'in şiir anlayışı bakımından bağlı bulunduğu "hikmet-amiz gerektir eş'ar" telakkisi, bir 'düşüncel ve poetik genişleme' yaşamaktadır. Fakat hemen belirtelim ki bu genişleme modern şiirin türlü yönelimlerini dışlamaya devam etmektedir. 'Poetik genişleme'den kastım şiirin şu dizesinde daha bir somutlaşan sufi kavrayıştır: "Şi'rin başı hilkatteki aheng-i ezelmış..."

Köklerini ve pratiğini İbn-i Ârabî'de ve Mevlâna'da bulacağımız bu şiir algısı, Elest Bezmi'nde Tanrı'nın yarattığı ruhlara "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?"¹⁰ şeklinde söze ve sese bürünen mülakatına atıfla şiir ve musiki arasında bir bağ kurar. Bu soru cümlesiyle Tanrı'nın hitabına mazhar olan kişiöğulları, O'nu ilk olarak 'Söze bürünmüş bir Ses' olarak duyumsamıştır. İşte yeryüzü üzerinde insan ruhunun musiki ile olan ilişkisi, musiki ile yükselip yine onun bayağı olanı ile alçalması, bu duyumsamanın

9 Mehmet Âkif, *Mehmet Ali'ye*, Safâhat, (Haz.: Ertuğrul Düzdağ), Ank.-1990, s.385.

10 Kur'an-ı Kerim, Araf-172.

peşinde bilinçli bilinçsiz dolaşması demeye gelir. Klasik şiirimiz ile Klasik müziğimizin birbirinden ayrılmamasının ardında da aynı kavrayış vardır. Bu kavrayış poetik olmanın ötesinde ontolojiktir. Onun ontolojik mahiyetini tefrik edebilmek için şiirde musikiyi şiirin bir unsuru olarak önceleyen Parnasizm ve Sembolizm ile karşılaştırmak yerinde olacaktır. Şiirde musikinin öncelikli olması, nihayetinde musikin, şiirin önceliğinden sonra yine onun için öncelenmesini ifade eder. Oysa “şi’in başı hilkatteki aheng-i ezelmış...” deyişinde insan ruhunun yaradılışında söz ile onun sesinin ayrılmazlığı vurgulanır. Burada bir öncelik sonralık hiyerarşisi değil, birbirinden ayrılmazlık söz konusudur. Mehmet Âkif’in “Evladım Mehmed Ali’ye” şiiri gibi “Hüsrân”, “Bülbül”, “Gece”, “Hicran”, “Secde” başta olmak üzere manzumelerinin bir çok bölümünde de bu niteliği buluruz. Saydığımız şiirlerin ve diğerlerinin ortak özelliği şairin “mağmum” olarak ifade ettiği türden bir ‘elem’den neşet etmeleridir. Bu ‘elem’, Baudelaire’in ‘elem’ine hiç mi hiç benzemez. Modern şiirin piri Baudelaire için ‘elem’, sömürgecilikte bir benzeri İngiltere olan Fransa’nın, Kapitalizmin’in insan teklerini her şeye yabancılaştıran gayri insani atmosferinden doğar. Rimbaud’un terk ettiği bu atmosferde Baudelaire, kendinden sonra gelecek neslin uğrayacağı belaları bile bir paratoner gibi önceden çeker. Baudelaire bunu başkalarını *ayık kafaya* sahip kılmak ya da korumak için yapmaz. Onun kastı, bir din olarak algıladığı sanatının deneyimleridir. Sanatı din olarak algılamının ilk ve en ihlâslı kullarından olur bu yüzden. Onun “Esrik Olun!..” çağrısı¹¹ yaşamın mahiyetini duyumsamayı her şeyden önce tutan Mehmet Âkif için de önemlidir ama arada yaşamın mahiyetine ilişkin temel bir düşünce farkı söz konusudur. Anti-emperyalist olmanın iki şairde ortak olmasının dışında aradaki derin fark dünyaları birbirinden tümüyle ayırır. Mehmet Âkif’in ‘neyin esriği olduğu’ malumdur; Baudelaire’in dışladığı kapitalizme karşı ise de sanatın modern şairlerce din kılınmasına rıza göstermesi düşünülemez. Servet-i Fünun ve Fecr-i Ati ile olan bağlantısızlığı bu noktada Yahya Kemal’e dek uzanır. Modern şiirin aynı mantıkla genişleyen türlü yönelimleri için de aynı şeyi söylemek mümkündür.

“Şi’in başı hilkatteki aheng-i ezelmış...” deyişinde Elest Bezm’indeki insanlık durumunun şiirselliğine işaret de vurgulamaktadır. “Şiirin başı...” tamlaması Hölderlin’in insanın dünyada şairâne barındığına dair görüşünü hatırlatır. Burada bahis konusu olanın bir arketip gibi her milletin kök zamanlarında ortak olduğu da aşıkardır. Şiirin ezgi ile kaynaşmış olarak bulunması Elest Bezm’inin tüm insanların ruhuna ait olan bir anı olmasına delalet eder. Her anı gibi bu anının yaşaması da anılmasıyla kayıtlıdır. İnsanın aynı derecede hem unutmaya hem de anımsamaya olan yakınlığı düşünüldüğünde

11 Charles Baudelaire, *Esrik Olun!*, (Çev.: Said Maden), Gerçeküstücülük içinde, İs.-1962, s.23.

Paris Sıkıntısı’nda doğan çağrı şöyle:

“Boyuna esrik olmak gerek. Her şey bunda; tek sorun bu. Omuzlarınızı çökerten ve sizi yere doğru bastıran Zamanın korkunç yükünü duymamak için, durup dinlenmeden esrik olmanız gerek.

Ama neyle mi? Şarapla, erdemle ya da şiirle, tek esrik olun da neyle olursa olsun.

Ve arasıra, bir sarayın basamaklarında, bir çukurun yeşilliği üstünde, odanızın sıkıcı yalnızlığında ayılacak olursanız, yeni yeni azalan, dağılıp giden esrikliği yele, dalgaya, yıldıza, kuşa, saata, bütün bu esen, bu inildiyen, bu kayan, bu şakıyan, bu konuşan şeylere sorun; saat kaç diye sorun; yel, dalga, yıldız, kuş, saat: “Esrik olmanın sırası, diyecekler size, Zamanın inim inim inilen köleleri olmamak için, esrik olun; boyuna esrik olun! Şarapla mı dersiniz, şiir ya da erdemle mi, artık işinize nasıl gelirse.”

içinde ‘Yaradanın bir yâr olarak yaradılışta kendini duyuran sesi’ bulunan şiirin, insanın dünyadaki seyrinde ne derece hayatiyete sahip olduğu açığa çıkmış olur. Bu şiirin mahiyeti korunarak binlerce yıldır bugüne taşınması hiç de kolay olmamıştır. Mehmet Âkif’in ilk şiirini yayımladığı 1895’ten ölümüne dek can havliyle savunduğu hayatiyetin bir yanı hakikate ram olabilmek için milletçe özgürlük ise onu destekleyip kavi kılan diğer yanı da işte bu tarz şiir algısıdır. Mehmet Âkif, bu algıyı uzun süre, *Âsım* kitabında Köse İmam ağzından anlatılan çerçevede “hikmet-amiz gerektir eş’ar” telakkisi içinde yaşayıp yaşatmıştır. Yaşadığı dönemde bir başınadır. Bu hususta Yahya Kemal’in bile onunla yakınlığı kısmendir. Yahya Kemal’in daha çok bir estet olmakla tebarüz eden angajmanına karşılık, Mehmet Âkif’in esterize olandan uzaklaşmak pahasına hazineyi koruması göz önündedir. Hazine, Cahit Zarifoğlu’nun,

Gitti haznedar

Hazine kaldı (biz gihin) sarhoşlara¹²

dizelerinde dile gelendir. Mehmet Âkif’ten sonra farklı üsluplarla Asaf Hâlet Çelebi, Necip Fazıl, Sezai Karakoç, Cahit Zarifoğlu gibi büyük adanmışlarla yaşatılmaya devam edilmiştir. Mehmet Âkif’in önemi can havliyle yaklaşık elli yıl savunduğu, koruduğu ‘hazine’yi tüm boyutları ile yaşayıp yaşatmaktan imtina etmemesidir. Şiiri hikmete, musikiye, resme, realiteye, gama, kısacası içinde hayatiyetin barındığı tüm insanlık hallerine emekle eğilişi kahramancadır. Modern hayat politikalarının ve modern şiir poetikalarının iktidarları tarafından dışlanmadan önce o, onları dışlayarak bunu başarabilmiştir.

12 Cahit Zarifoğlu, *Kaybolan Şiir/Hayretlerimiz*, Şiirler, İst.-1989, s.402.

ÂSİM

Mütareke Karanlığında

Nesl-i Evvel, Nesl-i Hâzır, Nesl-i Ahir

(Mehmet Âkif, Muhammed Abduh, Cemalettin Efgani)

Necmettin Turinay*

Âsım fikri muhtevası ile üzerinde çok durulmuş bir eserdir. Fakat muhtevaya girmeden önce eseri biraz olsun tanımak gerekir. Nitekim bir odada oturmuş, iki kişi kendi aralarında konuşuyor. İki farklı karaktere ve iki farklı kuşağa mensup konuşmacılar öyle sıcak, öyle hararetle bir sohbete dalmışlar ki, onların konuşmalarını takip ederken eseri bitirdiğimizin farkına bile varmıyoruz. Eser boyunca da dikkatimiz sürekli onların üzerinde: Ne söylüyor, ne konuşuyor, acaba ne tür sonuçlara ulaşacaklar diye bayağı merak ediyoruz.

Âsım'da Âkif'in karşılığı olarak düşünülmüş, Hocaade lakabıyla anılan biri var. Bir de Âkif'in babası müderris Tahir Efendi'nin talebesi Köse İmam!.. Köse İmam yaşlı ve Abdülhamit dönemi kuşağına mensup. Hocaade ise ona göre daha genç ve bir sonraki kuşağına mensup. Eserde verildiği şekliyle, onun da yaşı kırktan aşağı değil. Köse İmam, Âkif karşılığı olarak düşünülmüş kırk altı yaşındaki Hocaade'yi, "nesl-i hâzır"a mensup birisi olarak nitelendiriyor. Dolayısıyla iki farklı kuşağın temsilcileri bir araya gelmiş konuşuyor, tartışıyorlar. Devirleri, devir farklılıklarını, İkinci Meşrutiyet'in ilânını, Harb-i Umumi'yi, Mütareke/işgal dönemini, eğitimden tarıma türlü toplumsal ve ekonomik problemleri, savaşın nereye varacağına dair kaygılarını vs.

Fakat bu konuşmalar tahminlerin ötesinde canlı: İnceden inceye espriler, iğneler, bazen de çok hafif bir argoya varıp dayanan diyaloglar!.. Bu tür iğneli ifadeler de daha çok Köse İmam'ın diyaloglarında şahit oluyoruz. Yaşlı imama nazaran daha bir dikkatli ve üslûplu bulduğumuz Hocaade'nin de ondan kalır bir yanı yok. Nitekim kuşluk vakti

* Yazar.

ÂSİM 100 YAŞINDA

Bilgi Şöleni

onu evinde ziyarete gelen Köse İmam, yaşlı huysuzluğu ile, Hocazade'ye elini vermek istemiyor. İşte o anda, Hocazade'nin Köse İmam'a olan mukabelesine bakın ve onun hakkında da iyi kötü bir fikir edinin:

Bütün İstanbul'un ağzında gezen elleriniz,

Bize nâz etmese olmaz mı efendim? Veriniz.

Buna karşılık Köse'nin cevabının da ondan kalır bir yanı yok:

Döktüğün dillere bittim, seni çok sözlü seni!

Ayda âlemde olsun aramazsın Köse'ni.

Bu herif öldü mü, sağ kaldı mı derler de ayol,

Yoksa yaşlanmaya görsün, adamın hali yaman

Ne fena günlere kaldık aman Allah'ım aman!..

Nesli hâzır denilen şey pek acayip bir şey:

Hoca rahmetliye bak, oğluna bak hey gidi hey!..

İşte Âsım adlı mesnevi-roman böyle rahat, inişli-çıkışlı diyaloglarla devam edip gidiyor.

Âsım'da Tahkiye Tekniği, Final Kaygısı

Fakat Âsım bütünüyle bu sıcak oda sohbetinden ibarettir de denemez. Çünkü eseri sona doğru iten-çeken, sonuca doğru sevk eden bir yan bulunuyor. Köse İmam'ın oğlu Âsım'a son zamanlarda bir hal olmuş, babasını bile dinlemez hale gelmiştir. İşte Köse İmam'ın asıl sıkıntısı budur ve sabahın erken saatinde Hocazade'nin evine bunun için gelmiştir. Ancak Köse İmam, Âsım meselesini hemen açmıyor Hocazade'ye. Araya sayısız mevzu, hikâye giriyor, uzun fikir sohbeti de daldan dala atlayarak devam edip gidiyor. İster istemez de asıl konuşulacak mevzu, eserin sonuna doğru sürekli tehir edilmiş gibi bir hava doğuyor.

Eseri okurken edindiğimiz intiba bu olmakla beraber, eğer iyi düşünülürse bu tehirin Köse İmam veya Hocazade'den ziyade, eseri kaleme alan sanatkârın tercihi ile ilgili olduğunu anlamak zor olmaz. Çünkü Âkif'in mesnevi-romanlarını kurgularken metnin ilerleyişini iyi hesap ettiğini, hikâyenin akışına kendini bırakıvermediğini biliyoruz. Özellikle de bu tür eserlerini Âkif'in, başarılı finallerle tamamlamak istediği bilinen bir husustur. Meselâ *Berlin Hatıraları* veya *Fatih Kürsüsünde*, buna güzel birer örnek teşkil eder. Orada eserin sonunda, hikâye kişisi Berlin'de kahvede otururken, Çanakkale'deki askerlerle trans halindeki konuşmasına geçişte olduğu gibi. Bize son derece doğal gelen ve hiç bir yapmacıklık tesiri de bırakmayan o finalin, nihayet bir kurgu olduğunu ve önceden planlandığını hatırdan çıkarmamak icap eder.

İşte aynen orada olduğu gibi, Âkif'in Âsım'da anlatacağı şeyleri iyi planladığını, sıraya soktuğunu düşünebiliriz. Kaldı ki Âkif'te sırf *mesnevi-romanlar* için geçerli değil bu

uygulama. Âkif'in hemen bütün *manzum-hikâyelerinde* karşılaştığımız yaygın bir tutumdur bu. Âkif'in, anlatma veya hikâyeleştirme dediğimiz tekniğe ne derece önem verdiğini ortaya koyuyor bu denemeler.

Dolayısıyla yazar Âkif eserini planlarken, Köse İmam'ın Âsım'dan şikâyetlerini bir yanıyla askıya almış, diğer yanıyla da eserin sonuna doğru tehir etmiş oluyor. Tahkiye sanatını kullanmayı iyi bilen romancıların çoğu da böyle yapmaz mı zaten? Tabii ki bu anlatış biçiminin o yıllara mahsus yaygın bir teknik olduğunu, şimdilerde ise daha yeni tekniklerin devreye sokulduğunu unutmamaya sözliyoruz bütün bunları.

Kapalı Mekândan Geniş Bir Âleme

Öyleyse Âsım problemini askıya alan sanatçı, bizi bu arada daha farklı mevzularla yüz yüze getirecek isteyecek demektir. Nitekim öyle de oluyor. Dikkatimizi ileriye dönük tutan Âsım mevsusu bir yana, Köse İmam ile Hocaade, daha farklı mevzuları konuşmaya başlamışlardır bile. Meselâ Âsım'ın kendine verdiği sıkıntının dışında, Köse İmam mahallesinde oturan emekli bir paşadan rahatsızdır. Evindeki Rum hizmetli ile ikinci eş olarak nikâh kıymak isteyen görgüsüz bir paşa bu. O ısrar ediyor, Köse direnmiyor ve buradan da savaş içinde bozulmuş aile yapılarına, ahlâk düşkünlüğüne vs. ulaşıyoruz.

Köse bunları anlatmayı bitirir bitirmez de sözü Hocaade devralır. Nitekim o da birkaç gün evvel Kartal'da bir düğüne gitmiştir. Aman Allah'ım, nedir o manzaralar? Kartal köyleri bitmiş, hastalık, yoksulluk kol gezmüyor mu imiş? Seksenlik bir ihtiyara neden rastlanmazmış oralarda? İnsan yaşının sınırı sanki kırta sona eriyormuş gibi bir intiba. Dolayısıyla "İslam'ın civan unsuru Türk"ün hastalıktan, kıtlıktan, yoksulluktan içine düştüğü durum gerçekten yürekler parçalayıcıdır. Meğer Hocaade, 30-40 sene önce de gelmişmiş buralara. O eski yıllarda sürü sürü davarlar, gürbüz delikanlılar (onları hep Âsım'a benzetiyor Hocaade), önemli güreş müsabakaları, camiye sığmayan cemaatler!.. Hani nerede şimdi bütün bunlar? Nüfus da üremiyor, çoğalmıyormuş artık Kurna ve civarı köylerde. Yani buradan öyle bir sonuca ulaşıyoruz ki, savaş içinde sırf şehir (İstanbul) değil, kırsal bölgeler de tamamiyle çöküntüye uğramıştır. Aynı yokluk, aynı çaresizlik şehri ve köyü baştan sona kuşatmış gibi bir manzara. Bütün bunlar da uzun sürmüş *Harb-i Umumi*'nin neticelerinden başka bir şey değildir.

Tabii buna karşılık Köse İmam'ın da söyleyecekleri vardır. O da "Kır Ağası" denilen bir zorbanın hikâyesini anlatıyor. Kır Ağası, köylünün omuzuna binmiş bir zebanidir ki sormayın!..

İşte böyle böyle Hocaade'nin evi, içe kapalı bir mekân olmaktan çıkıyor ve İstanbul'a, çeşitli Anadolu illerine, kırsal kesimlere doğru kademe kademe açılıyor. Yani biz Âsım'ın hikâyesini takibe hazırlanmışken, o ara zamanda, yerine göre önceden gerçekleşmiş seyahat intibaları, yerine göre hatıra nakilleri ile, daha geniş bir âlemin içinde buluyoruz kendimizi. Nitekim daha geçen yıl Hocaade Konya'ya gitmiş. Orada şehir bir yana nahiye ve köylere de gitmiş, sayısız intibalarla geri dönmüştür. Dikkatini en çok çeken de eğitimle ilgili problemler. Köylüye uyum sağlayamayan öğretmenler, işin mahiyetine

nüfuz edemeyen valiler vs. Müşahedelerini hikâyeleştirerek nakletmeyi iyi beceren Hocaade, buradan eğitim meselesine geçiş yapıyor: Medrese ve diğer okul mezunları arasındaki farklılık, çatışma vs. Her iki tarafın hata ve noksanları, İkinci Meşrutiyet'ten sonra çok konuşulan ıslah-ı *medâris* problemi vs. Aynı ıslaha, diğer okullar da muhtaç değil miymiş meğer?

Dolayısıyla Hocaade'nin evinde sözü birbirinin ağzından ala ala, değişik hayat sahneleri anlatıla anlatıla, buradan geniş bir âlem teşekkül ediyor. Her yerde aynı acı, her yerde aynı dert, hayatın bütününi kuşatmış gibi olumsuzluk manzaraları.

Kaldı ki okuduğumuz hikâyenin bu iki kahramanı, sırf müşahedelerini anlatmakla da yetinmiyorlar. Çünkü onlar farklı bir şey daha yapıyor, hatıralarını naklediyor, uzak geçmişlerine doğru uzanıyorlar. İşte mesela hem Köse İmam, hem Hocaade ikisi birden, Abdülhamid'e muhalif değiller mi imiş!.. Ayrıca Köse, Abdülhamid döneminde Erzurum'a sürgüne gönderilmiş. Yanında da pervasız Mandal Hoca!.. Trabzon'a kadar gemi ile gitmişler, orada da onları meşhur vali Hüseyin Kâzım Kadri karşılaşmıştır.

Bu arada Köse, Hocaade'ye göre biraz daha farklı. O hem Abdülhamid'e hem de Meşrutiyetçilere, ikisine birden karşı. Nitekim onlar her şeyi altüst etmiş, bozmuşlardır. *Nesl-i Hâzır* zaten inkılâptan başka bir şey bilmezmiş. Vurmak, kırmak, yıkmaktır onların işi: “İnkılâb ümmetinin şanı yakıp yıkmaktır” cümlesi, onun bir fikr-i sabitidir. Ne kadar severse sevsin, Hocaade de nihayet *nesl-i hâzır*dan biri değil midir?

Köse'nin Erzurum sürgününü anlatmasından önce, Hüseyin Kâzım Kadri eserde bir yerde daha geçiyor. Hocaade anlatıyor bu sefer: Onun köylüyü uyandırmak, eğitmek yolundaki çabaları, hazırladığı yayınları vardır. Ayrıca Hocaade ile birlikte, Balkan Harbi sırasında kurulan *Müdafaa-i Milliye* heyetinde beraber bulunmuşlardır. Dolayısıyla Hüseyin Kâzım Kadri'nin çalışmalarını çok takdir ediyor Hocaade. Nitekim Ali Vahit Üryani'nin çıkardığı *Köy Hocası* dergisini de, Âkif'in çok beğendiğini biliyoruz. Hakkında çeşitli yazılar da yazmıştır. Halkı uyandırmaya, eğitmeye dönük hizmetlere Âkif'in verdiği önem ortaya çıkıyor buradan.

Nesl-i Âhir Üzerine Konuşmalar

Fakat fikir yüklü bu intiba ve hatırlamalar, elimizin altındaki romanı ne kadar beslerse beslesin, eserin evrenini ne kadar genişletirse genişletsin, hep bir açmazla karşı karşıyayız. Bunca anlatmadan bir ferah doğmadığı gibi, kolay bir çıkışa da ulaşamıyoruz. İşte bu yüzden Köse İmam sürekli kızıyor, sinirleniyor ve istikbale dönük karanlık tablolar üretiyor. Âkif'inde zaman zaman karşılaşmışımız başını alıp gitmekler, ya da terki diyar etmek gibi hislere kaplıyor kendini.

Bırak oğlum, azıcık derdini döksün şu bunak

Bana dünyada ne yer kaldı, emin ol ne de yâr

Ararım gitmek için başka zemin, başka diyar

Bunalan ruhuma ister bir uzun boylu sefer.

ÂSİM 100 YAŞINDA

Bilgi Söleni

Köse İmam’a kuşkusuz şartların, bezginlik ve bıkkınlığın söylediği sözler bunlar. Ayrıca bu onda geçici bir haldir ve sadede gelmekte de gecikmez. Âsım’ın yanı sıra, zihninden çıkmak bilmeyen soruları tekrar tekrar gündeme getirir. Köse İmam, işte bu halet-i ruhiye içinde soruyor:

Şimdi oğlum kızacaksın ya, fakat boş ne desen;

Bu rezalet beni meyus ediyor âtiden

Hale baktıkça adam kahr oluyor, elde değil;

Bizi kim kurtaracak, var mı ki bir başka nesil?

Köse İmam’ın sorusuna Hocazade, hiç tereddüt etmeden: “Âsım’ın nesli hocam!..” diye cevap veriyor. Tabii ki bu cevap, Köse’nin tepesine cinlerin toplanmasına yetip de artıyor. Çünkü o ne soruyor, Hocazade ne cevap veriyor? Onun şikâyeti Âsım’dan olduğu halde de, Köse İmam’ın bu cevaba şaşırması mümkün müdür? İşte bu noktada Köse İmam, *mesnevi roman* boyunca aşınası olduğumuz refleks tepkilerden birine daha başvuruyor ve “Nerdeee?..” diye hayıflanıyor. Bunun üzerine Hocazade sözü tekrar alarak, “Hayır haksızsın!.. Galiba bu günlerde oğluna hırsın pek fazla” diyerek onu yatıştırmaya çalışıyor. Fakat Köse İmam *nesl-i âhire* (gelecekteki nesil, *Âsım’ın nesli* ne) yönelik bu beklentileri bir hayal, uzun boylu bir hayal olarak görmekten yanadır. Çünkü onun psikolojisi hem olumsuz düşünmeye yatkın, hem de böyle tarihi bir rolün Âsım ve nesli (nesl-i âhir) tarafından üstlenilebileceğine inanmamaktadır.

Köse İmam’ın bozgun ruh halinin aksine, Hocazade görüşünde ısrar ediyor ve *Âsım kuşağının* Harb-i Umumi içinde oynadığı tarihî role vurgu yapıyor. O nesil savaş içinde büyük yararlılıklar göstermiş ve kimi gazi olmuş, kimi de şehit düşmüştür. Dolayısıyla o neslin oynadığı rol unutulamaz ve unutulmamalıdır da!.. İşte Hocazade, Âsım ve neslinin *Umumi Harp* içindeki fedakârlıklarını dile getirirken, Köse İmam’a verdiği cevaplar kademe kademe yükseliş kaydediyor ve sonunda da bildiğimiz Çanakkale Şehitleri şiirine ulaşıyoruz. Hocazade’nin, Âsım’ın neslini anlatırken ürettiği bu hem lirik, hem epik şiir, burada doğrudan doğruya onun fikirlerine ve psikolojisine tekabül ediyor.

Âsım’ın ve Çanakkale Şehitleri’nin Nereleri Şiir, Nereleri Tahkiye?

Çanakkale Şehitleri’ni biz müstakil bir şiir olarak okumaya alışık olduğumuz için, hadisenin bu yanını pek fazla düşünmeyiz. Ona Âkif’in her hangi bir şiiri, ama oldukça başarılı bir şiiri gibi muamele ederiz. Alıştığımız tarz budur çünkü. Dolayısıyla metnin akışı içinde ilgili parçanın, hikâye kişilerinden birinin konuşması, o kişinin psikolojisini veya fikirlerini yansıtan bir diyalog parçası olduğunu hatıra getirmeyiz. İşte *Âsım*’da, aynen Çanakkale Şehitleri’nde olduğu gibi, nice güzel parçalar vardır. Onlar da kuşkusuz böyle müstakil şiirler gibi okunmaya müsaittirler. Fakat metnin akışı içinde, o parçaların şiirin dışında, daha başka rolleri bulunduğunu unutmamak kaydıyla!.. Ya bir tiyatro tiradı gibi, ya da her hangi bir romanda karşılaşılabileceğimiz yüksek aşk ifadeleri gibi. Ayrıca *Âsım* için olduğu kadar, Âkif’in diğer *mesnevi romanları* için de geçerli bu söylediklerimiz.

Aynı değerlendirmeyi bir başka açıdan daha sürdürelim:

Mesela Âkif, *Âsım*'ı manzum olarak değil de, bildiğimiz nesirler biçiminde kaleme alsaydı!.. Aynı hikâyeyi, aynı konuşmaları mensur olarak yazsaydı yani. Bu yeni metinde veya diyaloglarda karşımıza çıkan şiirli parçalara, biz o zaman ne diyecektik? Onlara şiir demek hatırıma gelir miydi? Diyebileceğimiz de nihayet, hikâye veya roman kişilerinin psikolojilerini yansıtan tahliller veya pasajlar gibi bir şey olurdu. Buradan şu husus ortaya çıkıyor dolayısıyla. Gerçek şiir ile, onun manzum veya mensur oluşunu birbirine karıştırmamak!.. İkinci bir husus da, şiir değeri yüksek bu tür pasajların, roman veya hikâye kişilerinin zihin ve ruh dünyasından bağımsız düşünülmemesi gerektiği. Dolayısıyla *Âsım*'ı böyle okumak, böyle düşünmek uygun olmalı.

Bunları söylerken amacım, işi gücü Âkif'e bühtan etmek olanlara hak vermek değil. Bilâkis onların farklı hususları birbirine nasıl karıştırdıklarına bir vurgudur. Ayrıca da Âkif'in yüksek şiir gücünün yanı sıra, hikâyeci bir yanının bulunduğu bir işarettir. Dolayısıyla bir hikâyenin hemen her satırı, her pasajı şiir olmaz. Tahkiyeli anlatımlar yer yer ve zaman zaman bazı yükselişler kaydeder, ihtiyaç halinde de şiirli noktalara doğru evrilir, yükselirler. Kaldı ki bunu tayin eden bizzat hikâyenin akışıdır. Hikâye kişilerinin ruhlarında duydukları yükseliş anlarıdır. Yani anlatıcılar, şiirli durumlara böylesi zamanlarda başvururlar. Bu bazan şiirle de yapılmayabilir. Fakat onun yerini tutan bir başka şey ne ise, onu sanatçı kendi sezgileriyle arar ve bulur. Nitekim Âkif de bu tür imkânları zaman zaman deniyor eserinde.

İşte bütün bunlar, bu alelâde şeyler sanki bilinmezmiş gibi, Âkif'e hiç beklemediği noktalardan vurmayı deneyenlere ne demek gerekir bilemiyoruz. Bir metne, ya da tarih önünde sınav vermiş büyük bir sanatkâra saygı ile yaklaşmak varken, öyle yapmamak!.. Ayrıca her özgün metnin şifreleri kendi içinde gizli değil midir? Bilhassa onu tesbit etmek gerekmez mi? Bunu yapmayıp da, fırsat bu fırsat deyip *Molla KÂsım* rollerine soyunmak ne revadır?

O bakımdan şunu daima hatırd tutmak lâzım gelir: Türk nesrini nasıl tek bir üslûba indirgemek mümkün değilse, Türk şiiri de gene tek bir şiire ve tarza indirgenemez. Şiir duygusu özü itibarıyla belki tek olsa bile, her sanatkâr duyarlığı onu farklı farklı algılar veya süzer. Hele de devirler değiştikçe, buradan doğacak farklılıkları düşünün!.. Dolayısıyla şiirin değişmesi, özellikle de şiir dilinin değişmesi kadar tabii bir şey olamaz. Ayrıca da hiçbir büyük sanatkâr bir diğerine indirgenemez. Bir şiir bugün moda olur, ötekinin modası geçebilir. Fakat bu "öteki şiir" gene de yok olmaz. Belki kendine mahsus mutena bir yere çekilir gibi bir şey olur. Bunlara böyle bakmak varken, önümüze bakmak varken; sürekli takıntılı yaşamının anlamı nedir?

Üzerine eğildiğimiz *Âsım*'dan, biraz kısmen uzaklaştığımız farkındayım. Fakat hem Âkif için bu izahların yapılması, hem de iki de bir Âkif'le oynamaya kalkışanların tutarsızlığının açığa çıkarılması icap ediyordu. İslami anlayışı bakımından Âkif'i göklere çıkarıp da, onun şiirine karşı itimadını yitirmişler için geçerli bu söylediklerimiz.

Yani Âkif'in manzum eserlerinin neresi şiirdir, neresi tahkiyeli anlatımlardan ibarettir? Bunun ayırımına varılamaması sebebiyle yapıyoruz bu izahları. Tabii ayırımı böyle yapınca, Âkif'in müstakil tahkiye denemeleri üzerinde de yeterince durmak gerekiyordu. Nitekim bu çalışma boyunca *Süleymaniye* ve *Fatih Kürsülerinde* olsun, *Berlin Hatıraları*'nda olsun

bunu yapmaya, Âkîf'in bu yönünü açığa çıkarmaya çalıştık. Kuşkusuz yaptıklarımız yeterli sayılamaz. Çünkü onları daha bir detaylandırmak, gerekçelerini beslemek, ayrıca da metinleri tartışa tartışa sonuca ulaşmak gerekebilir. Ama ne olursa olsun, Âkîf ve *Safahat* için, yeni “bir okuma kılavuzu” ortaya koyduğumuzdan da o kadar emin bulunuyoruz.

Yanık Defter sayfalarından Âsım'a

Konumuza dönelim. Hocaade, Âsım ve neslinin Umumi Harp içindeki rolünü tebarüz ettirmek isterken, Çanakale Şehitleri şiirini okumuştur biliyorsunuz. Daha doğrusu da spontane, irticali bir surette böyle bir izah yolu denemişti. Tabii ki bu şiirli parçanın, insanın içini yakan, kavuran bir yanının bulunduğunu söylemeye gerek yoktur. Fakat bu izahların, Köse İmam üzerinde bıraktığı tesir nedir dersiniz? Oğlu ya da onun nesli hakkındaki kanaatlerinde, bir değişiklik beklenebilir mi? O tür sorulara cevap teşkil etmese bile, Hocaade'nin açıklamaları karşısında içine düştüğü psikolojiyi gene de tesbit edebiliyoruz:

Bırak Allah'ı seversen, yine berbat oldum!

O yanık defteri kapa, zira doldum...

Tıkanıp durmadayım, baksana nevbet nevbet

Zaten asabıma hakim değilim, merhamet et

Köse İmam'ın *yanık defter* dediği şeyin, Birinci Büyük Savaş'ın hikâyesi olduğu açıktır. “O yanık defteri kapa” derken, “açma” demek istediğini herhalde anlamak zor olmamalıdır. Peki öyle de, eserin Harb-i Umumi öncesinde veya Fatih yangını evvelinde, Hocaade'nin evinde cereyan ettiğine dair Âkîf'in eski açıklamaları nerede kaldı? İşte Hocaade'nin konuşmayı *yanık defter* sayfaları üzerinden sürdürmesi beklenirken, başka bir şey oluyor. Onun yerine Köse İmam'ın probleminin öne doğru çekildiği görülüyor. Yani Hocaade *Âsım* meselesini açmaya, açtırmaya karar veriyor. Eserin başından beri Köse İmam'ın ve bizim beklediğimiz bu değil mi idi zaten?

Hocaade : Bakayım şimdi, senin neydi o müşkil derdin,

Ki sabahtan beridir söylemedin, söylemedin?

Köse İmam : Âsım'ın hali fena; pek mütehevvir ama pek...

Ne nasihattan alır şey, ne azar dinleyecek.

Hocaade : Atak oğlandır esasen... Demek azdırdı işi...

Köse İmam : Bilmem azdırdı mı, lâkin hoş gitmez gidişi.

Hocaade : Ramazan vakası varmış, o nedir?

Köse İmam : Anlatayım.

Babıali Baskını ya da Bir Ayaklanma Denemesi

Köse İmam da anlatmaya başlıyor:

Meğer Âsım İstanbul'da, bir nevi Ali kıran başkesenliğe soyunmamış mı? Kimisine Köse İmam'ın da şahit olduğu sayısız vaka. En başta da, Hocaade'nin kulağına kadar gelmiş olan Ramazan taşkınlığı. Üsküdar iskelesinde bir Ramazan günü, oruç tutan kalabalığın üzerine sigara dumanı savuranlara Âsım'ın sert müdahalesi. Karşı tarafın bir çete grubu olduğu da meydanda. Fakat Âsım onları gene de haklamasını biliyor. Ancak bu tür kavgalar büyük riskleri de barındırdığı için, Köse İmam ister istemez tedirgin oluyor. Nasihat etse, oğlunu caydırmaya kalksa da faydası yok. Çünkü Âsım, müslüman halkı hiçe sayan bu tür saygısız tutumlara tahammül edemiyor, derhal müdahaleye kalkışıyor.

İstanbul'da toplumsal ahlâkın Mütareke döneminde iyice bozulduğunu, Köse İmam'ın anlatmalarından çıkarabiliyoruz. Nitekim bu olumsuz gidişten hem kendisinin hem Hocaade'nin derin kaygılar duyduğu meydanda. Dolayısıyla vücutça gelişkin, inancı ve ahlâkı yerinde olan Âsım, savaş sonunda geldiği Mütareke İstanbul'unda, bu tür manzaralara tahammül edememektedir. Ortalık bütünüyle sahipsiz kalmış gibi, o tür durumlara müdahale eden resmî görevliler de görülüyor. Haliyle Âsım ve bir grup arkadaşı bu boşluktan bir sonuç çıkararak, türlü hadiselerin üzerine üzerine gidiyorlar. İş burada kalsa neyse!.. Meğer Âsım, Köse İmam'ın ifadesiyle, "etrafına bir hayli de çılgın toplayarak" Babıali'yi/hükümeti (Hürriyet ve İtilâf Partisi Hükümeti'ni) basmaya karar vermemiş mi? İşte Âsım'ın ve etrafındaki "çılgın grup"un bu son planından haberdar olan Köse İmam sabahı zor etmiş, Hocaade'nin evine de bunun için erkenden damlamıştır.

Babıali Baskını, İttihatçılardan kalma bir nevi hükümet devirme tekniğidir. Acımasız, kanlı, her türlü suikastı göze alarak gerçekleştirilen bir darbe tekniği!.. İşte Köse İmam asıl bundan korkmuş, kendi oğlu Âsım üzerinde sözlerinin tesirsizliğini de düşünerek, Hocaade'den yardım istemeye bunun için gelmiştir. Fakat eserin bu son kısımlarına doğru, beklenmeyen bir gelişme oluyor. Âsım'ın da o anda, Hocaade'nin evine geldiği görülüyor. Hem de Köse İmam ile Hocaade'nin, kendisi hakkında konuştukları bir sırada. Bunun üzerine Köse İmam izin isteyerek, Hocaade'nin evinden ayrılıyor.

Bu yeni bölümlerde dikkat edilirse Hocaade, teferruata kendini kaptırmıyor. Doğrudan "hükümet darbesi" ya da "inkılâp" tartışması ile konuya giriyor. Eseri okuyanların kolayca hatırlayabileceği gibi, Mısırlı düşünür Muhammed Abduh ile Cemaleddin-i Efgani arasında geçen bir konuşmayı nakille söze başlıyor.

Muhammed Abduh, Âkif, Tasavvuf

Bu konuşmada dikkati çekmesi gereken, Cemaleddin Efgani ile İstanbul geleneğine vâkıf birisi olan Abduh arasındaki yaklaşım farkıdır. Çokları tarafından bilinmese bile, Muhammed Abduh zaman zaman İstanbul'a gelip gitmiş, İstanbul ve İstanbul ramazanları üzerine gıpta edilecek metinler kaleme almış bir âlimdir. Gene bu büyük âlimin yazdığı hatıralarında, aile köklerinin ve ailevi lakaplarının "Türk-mânî" olduğunu vurgulamak ihtiyacını duyması da önemlidir:

“Beldemizin sakinlerinden bazı kimselerin ailemizi Türkmen ailesi diye isimlendirdikleri (...) Babama bunun sebebini sorduğumda şunları söyledi: Nesebimiz, sonunda bir Türkmen ata'ya dayanır. O kişinin ailesinden bir grup, Türkmen ülkesinden buraya geldi ve Behire müdiriyetinin çadırlarına yerleşti.” (Muhammed Abduh, *Tevhid Risalesi*, Fecr Yayınevi, Ankara 1986. Eserin başında Prof. Dr. Sabri Hizmetli tarafından kaleme alınmış 69 sayifelik geniş Abduh biyografisi).

Ayrıca Abduh'un kendi ruhunda, derin tasavvufi iştiaqlar duyan biri olması önemlidir. Fakat içinde yaşadığı yüzyıl ve özellikle de İslâm toplumlarının zaruri ihtiyaçları, Abduh'u bu yolda ilerlemekten geri tutacaktır. Dolayısıyla asıl bu ihtiyaçları telafi edecek ve insan zihnini açacak arınmış yeni bir İslâm telâkkisine ermek, bunu yazmak ve anlatmak gerekirdi. Nitekim Âkif'in de aynen onun gibi düşündüğünü burada kaydetmek gerekir. Fakat Âkif bu tercihe Abduh'u tanımakla veya Abduh'u okuyarak ulaşmış değildir. Ondan çok daha önceki yıllara uzanır Âkif'teki uyanışın tarihi.

Çünkü Âkif babasının Nakşiliğine, Adana-Halep-Şam dönemlerinde ortak dostlarıyla yaptığı yoğun *Mesnevi* okumalarına, Hersekli Arif Hikmet'in meclislerindeki yüksek tasavvufi neşveye ve Ahmet Naim gibi bazı arkadaşlarının, muhtemelen 1913'den itibaren tasavvufla ilişki kurmalarına rağmen, o bundan devamlı geri durmuş ve ihtiyata çekmiştir kendisini. Yani kendi tabiatı tasavvufâne yaşamaya daha bir meyilli olduğu halde de, aksi yönde bir hareket takibini lüzumlu görmüştür. Ayrıca bu onda, daha *Sıratı Müstakim*'i çıkarmadan evvel vardığı bir karara dayanıyordu. Henüz bu sıralarda da Âkif ne Efgani'yi ne de Muhammed Abduh gibi diğer düşünürleri okumuş, tanımış değildi. Dolayısıyla Âkif ve neslinin bu yöndeki tekâmül ve tercihlerini iyi anlamak, bunu bazı dış tesirlerle izah kolaycılığına hemen kapılmamak gerekir. Nitekim bu tür kolaycılıklar son derece sathi kaçmakta, bizim kendimizi ve kendi düşünce geleneğimizi kavramamıza da büyük bir engel teşkil etmektedir.

İşte Âkif'in daha 1900 başlarında şahsında ve şiirinde geçirdiği değişimin altında böyle bir evrilme yatıyor. Eskiden son derece âşıkâne şiirler yazan Âkif, bunları kademe kademe geride bırakıyor, toplumsal vicdanı harekete geçirmeyi deneyen yeni şiirler yazmaya karar veriyordu. Gençlik döneminde yazdığı o eski şiirlerini kitaba dönüştürmekten de bu yüzden vaz geçiyordu.

Efgani ve Abduh Ne Diyor; Âkif veya Hocaazade Ne?

Dolayısıyla Âkif ne kadar takdir ederse etsin, kendinden ne tür tercümeler yaparsa yapsın, Abduh ve Efgani karşısında kendisini bir müptedi gibi hissetmez. Fakat onların nice fikir ve tecrübelerini bir imkân olarak da kullanır. İşte Abduh ve Efgani arasında geçen *inkılâp tartışmasını* Âsım'a naklederken, bundan dolayı Âkif'i kendinden emin bir hava da görüyoruz. Yani son derece özgün, içinde hiç bir kompleks ve edilgenlik barındırmayan yerli bir duruş halinde!.. Dolayısıyla bu bölümü birlikte okuyalım, söyleyeceklerimizi de onun üzerinden sürdürelim:

Hocaazade: Şimdi Âsım, edebiyatı bırak bir tarafa,

Daha ciddi işimiz var, geçelim bir başka lâfa.

Galiba söylediğim yoktu! Evet, hiç yoktu:
Mısır'ın en muhteşem üstadı Muhammet Abduh
Konuşurken neye dairse Cemâleddin'le,
Der ki tilmizine Afgan'lı: "Muhammet (Abduh) dinle!
İnkılâb *istiyorum*, başka değil, hem çabucak!..
Öne bizler düşüp İslâm'ı da kaldırmazsak,
Nazariyat (teori) ile bir şeyler olur zannetme.
O berâhini (delilleri) de artık yetişir, dinletme!

M. Abduh: Şüphe yok, hakk-ı semûhileri var üstadın.
Gidelim bir yere, hatta şu bizim Sudan'a,
Yeni bir medrese tesis edelim Urbân'a (araplara)
Daha üç beş de faziletli mücahit alalım.
Nesli tezhip ile, ilâ ile meşgul olalım.
Çıkarıp görelim hâsılı şeyhim, yer yer
Oradan âlem-i İslâma Cemaleddin'ler!.."

C. Afgani: Fakat bu yirmi yıl ister ki, kolay görmüyorum.
Yirmi günlük işe bak sen!..

M. Abduh: Kulunuz mazurum!..

Cemaleddin Efgani ile Muhammed Abduh'un konuşmaları işte bu kadar. Fakat Hocazade, yukarıdaki önermeler karşısında Âsım'ın ne düşündüğünü sormak yerine, doğrudan kendi çıkardığı sonuçları ifade ederek sürdürüyor konuşmasını:

Kıssadan hisse çıkarsak mı, ne dersin Âsım?
Anlıyorsun ya... Zararı yok, daha iyi anlaşalım:
İnkılâb istiyorum ben de, fakat Abduh gibi!..
Yoksa ellerinde kör alet efeler tertibi,
Bâbîâli'leri basmak, adam asmakla değil,
Çek bu işten ihvânını, kendin de çekil!..
Gezmeyin ortada oğlum, sokulun bir sapaya,
Varsa imkânı, yarın avdet edin Avrupa'ya!..

Dolayısıyla elimizin altındaki metinde, inkılâba ihtiyaç duyan kişi sayısı iki değil dört oluyor. Cemalettin Efgani, Muhammed Abduh, Âsım ve tabii bir de Hocazade yani Âkif'in kendisi. Bu dört kişi arasında da, kaba taslak şöyle bir eşleştirme yapılabilir.

Cemaleddin Efgani ile, Âsım ve ihvanının yaklaşımı birbirine denk düşüyor. Aynı şekilde Abduh'u onayladığına göre, Hocazade ile Abduh arasında da bir uyum söz konusu.

Fakat bu ortaklık ilk anda, çok dıştan bir eşleştirmeye dayanıyor. Veleve ki Hocazade, “İnkılab istiyorum ben de, fakat Abduh gibi” demiş olsa bile!.. Çünkü Abduh faktörüne Hocazade, Cemaleddin Efgani tarzı yaklaşımlardan Âsım'ı caydırmak maksadıyla başvuruyor. Ayrıca bu iknada muvaffak da oluyor. Ancak Hocazade'nin Âsım'ı yönlendirdiği istikamet, açıktır ki Abduh'unkinden farklıdır. Zira Abduh, Sudan gibi dış tesirlerden uzak ve belki güvenli de olan bir bölgede, kabiliyetli bir sınıfın yetiştirilmesi fikrindedir. Aynen Cemaleddin Efgani örneğinde olduğu gibi, orada yeni bir öncü sınıf yetiştirilecek ve onlar da muhtemelen âlem-i İslâm'ın orasına burasına gönderileceklerdir. Yani Abduh tebliği ve toplumların uyarılması ihtiyacını öne çıkarırken, Efgani'nin eylemi öncelikli kıldığı meydandadır. Nitekim Abduh'un tebliğci tutumu İslâm dünyasında bayağı bir yaygınlık kazanmıştır.

İşte Abduh'la Hocazade arasında, bu noktalarda kısmen bir benzerlik söz konusudur. İnsanın eğitilmesi, doğru bir din anlayışının ortaya konması, bilâhare de bütün insanlığı şamil bir uyarma faaliyeti. Fakat metnin gelişen bölümlerinde, Hocazade'nin bununla iktifa etmediği görülüyor. Çünkü Abduh'un önem verdiği arınmış bir İslâm telâkkisine ulaşmak fikri, Âsım ve ihvanı için zaten halledilmiş bir meseledir. Onların eğitime ve tebliğ gibi bir sorunu bulunmamaktadır. Dolayısıyla Hocazade Âsım'ı, Efgani ve Abduh'un önerilerini aşan, onlardan daha ileri ve ayağı yere basan hedeflere doğru sevk etmektedir.

Öyleyse Hocazade'nin Âsım ve ihvanı için, çizdiği çerçeve ve gösterdiği hedef nedir?

Bir defa Efgani, hemen şu anda ayaklanma bir eylem önerirken, Abduh tarzının da, yirmi yıla balığ olacağı anlaşılmakta güçlük çekilmiyor. Fakat Hocazade, bu metinlerin yazıldığı dönemi esas alacak olursak (1919-1924), üç yüzyıla varan bir zaman diliminden söz ediyor. Onun için de probleme, hemen daima bir nesil veya devir meselesi olarak yaklaşıyor. İkincisi de, Âkif'in bütün eserlerinde şahidi olduğumuz gibi yerli, kendimizi merkez alan yaklaşımlardan yana olduğu görülüyor. Nitekim Âsım'la konuşurken kendimizi merkez alışı şuradan belli ki, “Biz büyük bir milletin evlâdıyız oğlum. Millet olarak her türlü fazileti hâiz olduğumuz halde de, bu fazilet son (üç asrın gelişen ilmiyle) bir türlü eşleştirilemedi. Bu yüzden de millet ve ümmet her geçen gün cehle battı. Bünye kuvvetini bu yüzden yitirdi. Dolayısıyla hÂsımlarımızın kuvvet kaynaklarını bilmek, tanımak durumundayız” diyor.

Hocazade bir başka sayfada da, Âsım'a gene şöyle tavsiyelerde bulunuyor:

Göreceksin ki bu millette fazilet en uzun,

En derin köklere yaslanmakta, hem sonra onun

Bir mübarek suyu var, hiç kurumaz: Din-i mübin!..

Hadisat etmesin oğlum seni asla bedbin!..

İki balta ayırmaz bizi mazimizden.

ÂSİM 100 YAŞINDA

Bilgi Şöleni

*Ağacın kökleri madem ki derindir cidden,
Dalı kopmuş ne olur, gövdesi gitmiş ne zarar?
O, bakarsın, üstündeki edvârı yazar,
Yükselir, fışkırır âfâk-ı perişanımıza
Yine bin vâha serer kavrulan imanımıza.
(...)*

*Bu cihetten hani, hiç yılmasın oğlum gözünüz;
Sade Garb'in ilmine dönsün yüzünüz.
O çocuklarla beraber (ihvan), gece gündüz didinin
Giden üç yüz senelik ilmi sık elden edinin
Fen diyarından sızan nâmütenahi pınarı
Hem için, hem getirin yurda o nâfi suları.
Aynı menbaları ihyâ için artık burada
Kafanız işlesin oğlum, kanal olsun arada.*

Yukarıda beyitlerden Hocazade'nin, evrensel çaplı bir İslam şuurunun yanı sıra, nasıl bir milliyet idraki ile de dopdolu olduğu görülüyor. Milleti derin toplumsal şuuraltı olarak algılamaya dönük bu yorumlarda, uzun vadeli bir düşünüş tarzının köklerini yakalamamak mümkün değildir. Yani Âkif'in refleks tabiatının aksine, düşüncelerinde bir acelecilik sezilmiyor ve onu daima uzun vadeli düşünmeye yatkın görüyoruz. Probleme her vesile ile bir nesil problemi olarak yaklaşmasının altında da bu yatıyor. Aynı şekilde Garp ile Şark arasındaki mesafeleri asırlarla ifade etmiyor mu? Yukarıdaki alıntıların bir yerinde, milletimizde mevcut yüksek şuurun uzun sürecek türlü zulüm devirlerine rağmen, (Mütareke ve işgal dönemi de dahil) yerden bitkilerin fışkırması gibi fışkırıp yükseleceğini söylemiyor mu?

Mütareke Karanlığında Yeni Bir İstikbal Arayışı

Öyleyse Hocazade veya Âkif'in asıl kaygısı, üç yüz yıllık *geriliğimiz*in nasıl telâfi edileceği hususudur. İşte Âkif veya Hocazade, Âsım ve arkadaşlarını böyle köklü bir hedefe doğru yönlendiriyor. Onlara böylesine önemli tarihî bir rol yüklüyor. Dolayısıyla böyle bir düşünüş biçiminin ne Efgani ile, ne de Abduh'la kolay kolay ilişkisi kurulamaz diye düşünüyoruz. Nitekim Abduh'un Sudan'da kurmayı düşündüğü medresenin programına vakıf olabilsek, oradaki eğitimin dini ilimlerle sınırlı kalması büyük bir ihtimaldir. Böyle bir kanaate bizi sevk eden de kuşkusuz, Abduh okumalarıdır. Bu arada elimizin altındaki *mesnevi romanın* son sayfasına bakılırsa, Âsım ve arkadaşlarının tamamı, "müsbet ilim" tahsil etmiş gençlerden ibarettir. Bunun manası da, Hocazade'nin hadiseye sırf bir din meselesi olarak bakmadığı, ayrıca hadisenin kendi realitemize dönük yanlarının da

ÂSİM 100 YAŞINDA

Bilgi Şöleni

bulunduğu gerçeğidir. İşte bu çift yönlü problemin halli noktasında Hocaade veya Âkif, *Âsım'ın Nesli'* ne tarihi bir görev yüklüyor.

Bütün bu söylediklerimiz, ayrıca *Âsım* adlı eserin muhtevası, Âkif'in eğitim meselesine ne kadar önem verdiğini ortaya koyuyor. Aynı probleme Âkif'in *Süleymaniye Kürsüsünde* ve *Fatih Kürsüsünde* de eğildiğini, köklü izahlar geliştirdiğini hatırlamak gerekir. Âkif'in 1908'den itibaren Darülfünun'da, bilâhere yeni teşkil edilen yüksek medreselerde hocalık yaptığı bilgilerimiz arasındadır.

Âsım ve Haluk'un Günümüzdeki Görünümleri

Ercan Yıldırım*

Türkiye'nin siyasal alanı Tanzimat ile belirginleşen ve kesinleşen İslam-laiklik karşıtlığı üzerinden iki kutuplu şekilde kurulmuştur. Modernleşme faaliyetleri Tanzimat sonrası devlet erkani ile beraber ulema ve aydınlar vasıtasıyla da sürmüştür. Modernleşmenin mantığına uygun biçimde tüm Avrupa dışı ülkelerde olduğu gibi İmparatorlukta da devlet, siyasi elitler, aydınlar “muasır medeniyet”in gereklerini bir yandan topluma yukarıdan dayatarak öğretir, empoze ederken bir taraftan da kültür hayatının bünyesinde gündelik hayatın normali şeklinde geliştirmişlerdir. Bu yüzden bir tane modernleşme teorisi ve tecrübesi bulunmaz, her ülkenin kendi dinamiklerini içeren yenileşme çabalarından söz etmek gerekir. Fakat modernizm her zaman kendi temel paradigmasını modelleyerek dayattığı için makbul olan-olmayan ayrımıyla toplumları ayırıştırır, çatıştırır.

Makbul ve yeni insan, makbul toplum ve vatandaş, makbul devlet, modern kapitalist dünya sisteminin “benden değilsen karşımdasın” dilemmasının sonucudur. Bu çatışmalı anlayış “gri” alanları kabul etmez, eleştirel tutum sergileyenleri de düşman kategorisine yerleştirir. Modernleşmenin karşısındaki hareketleri de açıkça düşmanlaştırır. Modernitenin şablonlarını akademi, siyaset, aydınlar ve entelijansiya vasıtasıyla yerleştirmeye çabalar. Bu şablonlardan biri de yeni insan, yeni birey fikridir.

Yeni insan, geleneksel kalıpların dışında bütünüyle modern medeniyetin nitelikleriyle donanmış, rasyonel, pozitivist, din dışı fakat kapitalist dünya sistemine can-ı gönülden bağlı bir canlı formunu kapsar. Tüm ideolojiler, dinler, siyasi yapılar yeni insan tipolojisi oluşturarak kendi düzenini devam ettirecek birey ve kadrolar ihdas etmeye gayret eder. 3. Selim ile 2. Mahmut ile başlayıp Tanzimatla iyiden iyiye şekillenen Avrupa medeniyetine yatkın devlet, toplum, birey inşası Cumhuriyet idaresiyle bir Kültür Savaşı'na dönüşmüş, dönem dönem İslam-laiklik taraftarlarınca kendi insanını belirleyip şablonize edip tasarlama boyutuyla kendini göstermiştir.

* Yazar.

Türk Ocağı'nın bir zihniyet ve buna özgü birey inşası Kemalizmin elinde Köy Enstitüleri ve Halkevleri vasıtasıyla dinden bütünüyle arınmış genç imalatına evrilmiştir. Buna mukabil İslami oluşumlar, tarikat ve cemaatler, sonraki dönemlerde sivil toplum kuruluşları, öğrenci teşekkülleri milli-yerli, dindar genç için çaba göstermiştir.

Hem laik hem İslami gençlik imal etme gayretleri kendini Tevfik Fikret'in Haluk, Mehmet Âkif'in Âsım tipolojileri ile kendini gösterir. Âkif'in Âsım'ı dediğinizde dindar, milli-yerli, vatanperver, İslam ahlakıyla donanmış, devletini ve milletini diniyle bir tutup seven bireyi anlarken Haluk dediğinizde deist, laik, dini kamusal ve özel alanından taretmiş, rasyonalizm-pozitivizm-materyalizmi adeta din gibi kutsayan Batı muhibbi gençlik anlaşılır.

Siyasal alanda da bu kutuplaşma, iki farklı tipoloji üzerinden çatışma her dönemde varlığını sürdürmüştür. Dindar-kindar nesil yetiştirme, söylemi de günümüzde İslam-laiklik etrafındaki tarafların tasarımları, Âsım-Haluk tipolojilerinin versiyonlarıdır.

Fikret'in Haluk'u Dinsiz Değil Hristiyan

Tevfik Fikret'in Haluk tipolojisi esasında sonradan kendi oğlunun sahiden Hristiyan olmasıyla bir gerçeklik de kazanır. Fikret'in Haluk üzerinden idealize ettiği çağdaş genç modeli elbette Hristiyanlıktan ibaret değildir. Fikret bütün dinlerden uzak teolojik boyuta getirilen Aydınlanma ve modernite ilkelerine uyan bir Haluk portresi şekillendirir. Dolayısıyla Fikret için modern genç hiçbir verili dine inanmaz aksine kendini onlardan azade kılar. Bu manada günümüzdeki deizmin yükselişiyle irtibatlandırarak söylemek gerekirse Fikret kurtuluşu dinlerden uzaklaşmaya endeksler.

Fikret'in Haluk'ta çizdiği deist tutum özellikle Gezi olaylarından sonra açığa çıkan siyasal alanda kendini daha çok ifade imkanı bulmuştur. Gençlerin ne derece deist olduğu, zaten belirgin bir din karşıtı söylemin üzerine ne kadar eklendiği araştırılmadan “gençler deist oluyor” nitelemesi de basit bir propagandadan öteye gitmiyor. Haluk'ların kendilerini ifşa etmelerinden, Haluk olduklarını açıkça söyleme cesareti göstermelerinden ibaret basit bir cesaret gösterisi ve meydan okuma genele teşmil edilmeye hatta öyle ki “Âsım'ların bile Haluk'laştığı” algısını oluşturmaya yöneldiği gözleniyor.

Tevfik Fikret oğlu Haluk'u Hristiyan okuluna, Robert Kolej'e verir. İlk ve orta kademedeki Hristiyan ilahileri ve İncil okumalarıyla başlayan eğitim yine Hristiyan anlayışı üzerinden devam eder. Eğitimi tamamladıktan sonra İngiltere'ye giden Haluk burada bir papazın evinde kalır. Robert Kolej misyonerleri Haluk'taki “cevher”i görmüş olacaklar ki sonradan “inanmış bir Hristiyan” olacak Haluk'u yalnız bırakmazlar. Haluk İngiltere'den sonra ABD'ye geçer, burada yüksek eğitimi yapar, yine bir Hristiyan ile evlendikten sonra papazlığa kadar çıkacak Kilise hayatına da başlar.

Tevfik Fikret oğlunun Hristiyan olduğunu bilir, kendisine sitem ederek “tamam da niye tek Tanrılı bir din dururken üç tanrılı bir din seçtin” diyerek o rasyonel kafayı işletir. Tevfik Fikret Haluk'un Amentüsü'nde biraz da Comte'un sistemini takip ederek modern dönemin artık din değil ilim-akıl-fen devri olduğunu anlatır. Tüm yeryüzünü vatan tüm

insanlığı milleti kabul eden Fikret, bu manada tam bir modernisttir ama Avrupa'da ulus devletler güçlenirken kendisinin bu "küreselci" söylemi tam da kolonizatörlerin istediği aydın portresini de ortaya koyar.

Bu nedenle zaten sonraki yıllarda Fikret hümanist, toplumcu, fakir babası, ahlaklı, dürüst yaftalarıyla yüceltilmiş, "ideal bir aydınlanmacı aydın" prototipi haline getirilmiştir. Laik kesimin ve Kemalistlerin örnek aydını Tevfik Fikret ideal kavramlarla donatılsa da sadece İslam dışı anlatısıyla sınırlandırılmıştır. Tevfik Fikret oğluna bu pozitivist-rasyonel-fen devrinde dine yönelmesinin hatalı olduğunu belirtirken açıkça "ilerleme söylemi"ne bağlı bir gericilik etiketi de yapıştırılmıştır.

Haluk'un Amentüsü bütünüyle deist karakterde olan Tevfik Fikret kendisiyle de ciddi çelişmiştir esasında. Dindışı bir dünyayı idealize eden, hedefleyen Fikret oğlunu bu sahaya sevk etmemiş aksine Hristiyan okuluna vererek dini eğitim almasını sağlamıştır, günümüzdeki laik-deistlerin de yaptığı gibi aslında meselesi din değil İslam'dır, İslam'ı tesirsizleştirme, İslam dışı bir dünya kurmaktır. Fikret'in bu çabası günümüzde de devam ettiği için kısmen başarılı olduğunu belirtmekte fayda var.

İnsan-ı Kamil'den Süper Kahramana Âsım Prototipi

Âkif de Âsım ile günümüzde de güçlü şekilde kendini gösteren dindar, milli-yerli, vatanperver, dinini, milletini, geçmişini bilen genç prototipi inşa etmiştir. Bugün ideal bir genç tarifini Âkif'in Âsımı ile anlatmak çok daha kolay, konforludur.

Âsım esasında Âkif'in hem kendi şartları içinde dönemine getirdiği eleştirileri ifade ederken bunların üzerinden bir ideal tip tasarımının sonucudur. Âsım haliyle kötü örnekleri de temellendirerek gerçeklerden ideallere geçiş örneği şekillendirir. Âsım sadece laik tip karşısında dindar emsal gösterme değil aynı zamanda tüm ebeveynlerin, tüm kanaat önderlerinin gençler üzerinde görmek istedikleri "erdemler skalası"ndaki bütün iyi özelliklerin de bir dökümü mahiyetindedir.

Âsım adeta istenilen ahlaki tutumlardan, güzel davranışlardan, üstün niteliklerden yapılan bir seçmenin bir yapay zekada, bir robotta gösterilmesi gibidir.

Gerçeklerin ötesinde beklentiler Âsım'dan çok fazladır. Haluk, Âsım'ın aksine zaten yerleşik, standart iyi kalıplarının dışında varolma üzerine kurulduğundan, onun deist, pozitivist, materyalist zihniyete kavuşması zaten kendi ahlakını doğuracağından ayrıca erdemleri, başka misyonları belirtmeye gerek kalmamıştır. Fakat Âsım hem İslam üzerinden bir değer sistemi hem yerleşik geleneklere bağlı bir ahlaki düzlem hem de asriliğin getirdiği yeni kaideler, ilkeler, ahlaki tutumlar içinde bulunduğu sürekli öze yani İslam ve geleneklere bağlılığı vurgulanır.

Haluk modern Aydınlanmacı dünyaya dahil olduktan sonra zaten kendiliğinden İslam ve geleneklerin dışına çıkacaktır. Âsım bu bakımdan modern Müslüman öznenin çelişkilerini, kanaat önderlerinin, aydınların, ailelerin çabalarını da anlatır. Müslüman kalarak çağdaşlaşma, Batının tekniğini alırken ahlakını reddetme, İslami bir ilerleme-terakki gibi çabalar Âsım'ın; İslam dışı modernlik Haluk'un ana ideolojik arka planını oluşturur.

Âsım esasında kendi dönemine eleştirel bakan bir figür. Kimse Âsım'ın bu yönüne eğilmez, sürekli idealize edilen pek çok iyi hasletle anılır. Halbuki Âsım Çanakkale Savaşı'ndan çıkıp gelmiş bir gazidir. Savaşlardan savaşlara koşan, korkusuz, vatanperver, sorumlu ve ahlaklı bir Müslüman genci olarak Âsım bu iştihakına karşı, milletin genelinin bu hissiyatına rağmen İstanbul'da olup bitenlerden, harp zenginlerinden, vatan savunması devam ederken karaborsacılık, tekel, rant peşinde koşanlardan, ahaksızlık, haksızlık, adaletsizlikten ve elbette fakirlikten yakınır. Vatan-millet-İslam sevdasının birileri tarafından manipüle edilmesine, kullanılmasına çok içler.

Bu milletin fakirliğine karşın birilerinin zenginleşmesine edepsiz tavırlarına adeta isyan eder. Haliyle savaş dönüşü muhasebe çabasına o da girer diğer pek çok gazi gibi. Burada tabi Âkif de devreye girerek bir metodoloji de ortaya koyar. Bu tür sorunları kişiler kendileri mi çözmeli yoksa devlet mi... haksızlıkları gidermek devlet otoritesinin işidir, Âsım'ın aldığı ders mucibince. Dolayısıyla fevri çıkışlar, bireysel cezalandırmalar, şiddet kaosu doğuracağından hem kamu hem eyleyen için zararlı sonuçlar doğurur. Âkif Ramazan'da içki içenler nedeniyle meyhane basıp adam dövmeyi de tasvip etmez bu manada. Âsım Çanakkale Savaşı ile aslında uçarılıktan kendini arındırır, savaş onu adeta terbiye eder. Ne derece havailikten uzaklaşsa da haksızlıklar karşısında parlar, kendini tutamaz. Bu da esasında bu toplumun genel ortalaması, sorumlu ve ahlaklı bireylerinin çıkmazdır; adaletsizlikleri, yanlışları görüp eliyle müdahale etmeye girişirken devlet otoritesine bırakmanın yoksa kendini de yakacağının ikazıyla bireylerin engellenmesi bir yanıla şiddetin ve başıboşluğun yükselmesine mani olurken bir taraftan da etik-politiğin, ahlaki olanın praksiste yükselmesinin önüne geçer.

Âsım prototipinin üzerine çok fazla yük biner, bindirilir.

Öncelikle Âsım hem ahlaken, maneviyat olarak hem fiziken güçlü olmalı. Dönemin savaş koşulları dikkate alınır, idareler genellikle gençlere sporu salık verdiği düşünülürse Müslüman Türk erkeği de elbette Âkif gibi bir güreşçi olmak mecburiyetindedir.

İdealist olmalı Âsım... geleneksel değerlerle İslam ahlakını, maneviyatını, aklını, muhakemesini aynen sağlam fiziki ve sporculuğu gibi pek tutmalıdır. İslami ilimler yanında pozitif bilimlere, fenne de yatkın hatta sahip olmalıdır. Türk modernleşmesi, İslamcılık her zaman için fenci, modern bilim taraftarı olmuştur, modernleşme de bizde zaten yalnızca teknik-teknolojik-bilim mahiyetiyle yer bulur. Halktan kopmadan, sosyal ve siyasal meselelerle ilgili, ilim sahibi Âsım aynı zamanda "milliyet hissi" ile de donatılmıştır.

Âkif her ne kadar İttihad-ı İslamcı olsa da dönemin şartları gereği ve Tefik Fikret'in "vatanım ruyi zemin, milletim nevi beşer" dizeleri nedeniyle kimliksiz, kişilişiz, renksiz, Batıya açık hatta İslam ve Türk olmaktan utanan, kendini Batılı görmeye ve göstermeye yatkın eğilimler nedeniyle İslamla mücehhez milliyet şuurunu önemser, teşvik eder.

Âsım hem bir savaşçı hem ilim adamı hem sosyal hayatın kanaat önderi hem de örnek bir ahlak abidesidir! Dış dünyadan soyutlanan, kitabi örnek insan portresi üzerinden Müslüman gençlik yetiştirme çabası pek çok Müslümanın hayattan kopmasına, dünyanın gerçeklerinden uzak gelişmesine ve belli bir yaştan sonra bu hakiki dünya ile yüz yüze

gelince “şaşırmaya hatta sapıtmasına” bile neden olmuştur. Çünkü Âsım mümkün erdemlerin hepsinin kendisinde görmek istediğimiz, kendi çocuğumuzdur. O bizim evladımız gibi, bilgili, imanlı, kültürlü, cesur, vatanperver, ahlaklı, fuhuş-ıçki-kumar gibi ahlaksızlıklar ve kötü alışkanlıklardan uzak, taklide düşmeyen, akıllı, ferasetli, basiretli, insanına önder, devletine yol gösterici, kanuna-nizama bağlı, birlik yolunda, terakki ve yenilik aşkıyla dolu, ümitli, sevecen, herkese umut olan süper kahramandır.

Ülkenin Başına Bela Olan Haluk’lar...

Günümüzde Haluk da Âsım da aynen hatta istenilen prototipe uygun bir şekilde gerçekliğe kavuşmuş olarak hayatıyetini devam ettiriyor.

Siyasal alanda kindar-dindar nesil, dindar nesil yetiştirme çabaları etrafındaki yönelim özellikle Gezi olayları ile beraber iki kutbun taraftarlarınca bir projeye bile dönüştürüldü. Zaten pek çok sivil toplum kuruluşu iktidarın da desteğiyle ne derece başarılı oldukları tartışılacak şekilde dindar nesil için imkanları kullanırken küresel kültürün emrindeki iletişim kanalları ve sahne sanatçısı, şarkıcı, oyuncu, aydın, sosyal medya fenomeni de laik-seküler-deist gençlik için çıkmışlarla rol modellik yapıyor.

Deizm itikadi bir mesele olmanın ötesine geçip siyasal muhalefetin meşruiyetine dönüştü. Irkçılık, yabancı düşmanlığı, sığınmacı-Suriyeli karşıtlığı bu süreçte İslam düşmanlığına evrildi. Suriyeliler Arap, Araplar Müslüman, o zaman İslam kötü gibi arkaik bir mantık kuran günümüzün akıllı kıt Haluk’ları, dedeleri Tevfik Fikret’in rasyonalizmini, bilimperestliğini bu seviyesizliğe taşıdı.

Aynı şekilde hümanist, evrenselci, ahlaklı diye anlatılan, milletim nevi beşer diyen Tevfik Fikret’in Amentüsü’nün bugünkü temsilcileri ırkçı, faşist, kafatasçı, İslam ve insanlık düşmanı, bırak evrenselliği en kaba ulusalcı, bırak kaliteyi-bilimi lümpen cahil linççi, bırak dindışılığı paganisttir.

Daha eli kalem tutanlarının “Türkiye bir doktor kaybetti Kanada bir kurye kazandı” sloganını övünerek, bunu bir seviye görerek belirtmesi deist, ateist, laik-seküler kesimin Türkiye’yi uçuruma götürecek bir seviyesizlikte, niteliksizlikte ve ahlaksızlıkta yol aldığını gösteriyor.

Eskişehir’de dijital tekno-kültürü adam öldürmek ve kült’lere biat etmek için kullanan bir genç, deistliğini haykırarak önüne geleni bıçaklamıştı. Eski sevgilisinin kafasını kesip kendini surlardan atan da Hristiyan teolojisiyle deizm ve öteki kült’lerin karışımı bir kültürde yetişmişti. Günümüzün Haluk’ları tam manasıyla Suriyeli diye bir gencin üzerine sürü gibi saldırıp öldüren Tengrici’ler, dijital canlı yayın açıp herkese küfür eden, dine saldıranlar, İslam’ı örümcek kafalılık ve gericilik görenlerdir.

Yeni Haluk’lar bırakın kaliteyi, ağızlarından küfür eksik değil çünkü kendilerini ifade edecekleri bir mensubiyeti bulunmadıkları, kültürsüz ve cahil oldukları için kavramlardan bihaberler. Meseleleri okuyup, takip edip, künhüne vardıktan sonra fikir ve kanaat sahibi olmaktan çok birkaç fenomenin, birkaç siyasinin, şarkıcının sözleri ve gazıyla sürü refleksi gösterip sadece klavye kahramanlığı, efeliği, linççiliği yapmak da günümüzün Haluk’larının en esaslı vasıfları.

Tevfik Fikret Haluk örneğiyle bir kurtuluş ve terakki fikri geliştiriyordu, eseri olan bugünün Haluk'ları ise milletin başına bela ve yük olduğu gibi ülkenin geleceğini de karartıyor...

Âsım'lara Sahip Çıkmak

Kabul etmek gerekir ki günümüzün gençliği konfor meraklısı ve konformist... Ekonomik kriz olmasa makarnayı bile dışarıdan söyleyecek tıyneteler...

Kahır ve sıkıntı çekmeme, zahmete ve başkalarına katlanmama, sabretmeme günümüz gençliğinin temel niteliklerinden bazıları. Öyle ki “zahmet olmadan rahmet olmaz” ilkesine istihzayla bakarken bir yandan da çok büyük maddi hayaller peşinde koşuyorlar. Sahada çalışması gereken mühendisin dahi kapağı kamuya atarak masabaşı “az iş çok maaş” felsefesine taptığı bir ortamda gençliğin hareketi, eylemi bütünüyle unuttuğunu söylemek mümkün. Sivil toplum kuruluşlarında faaliyet gösteren gençlerin, Âsım namzetlerinin bile çoğunluğunun ideal için değil kariyer, iş ve para için bu zahmete, angaryaya katlandıkları düşünülürse genel bir gençlik sorununuzun bulunduğunu da belirtmek gerekir. Eğlenceli olmayan hiçbir işe elini sürmeyen gençlik, Âsım da olsa Haluk da olsa Türkiye için bir yüküdür.

Yeni Âsım'ların geneli belirgin bir bilince, mensubiyete, vicdana ve ahlaka sahip. Öyle ki yeni Âsım'lar da konfor, maaşlı burjuva olma, refah ve maddiyat beklentisini öne çekme içinde olsalar da hayatlarının merkezini yine İslam, vatan, millet şekillendiriyor.

Yeni Âsım'ları tam manasıyla milli-yerli gençlikle özdeşleştirebiliriz; milli-yerli gençlerin bir kısmı Âsım ideali ve kalitesine yaklaşılamazken Âsım'ların önemli bir kesimi de milli-yerliliği yeterli görmez. Yeni Âsım'ların bir kısmı da elbette eğitimsiz, taşralı ve lümpen... fakat vicdan, mensubiyet, inanç gibi konularda Türkiye'nin umumi ortalamasının bünyesinde.

Âsım tipi belirgin bir elitizmi de barındırıyor çünkü, ilkeldeki elitizme bunlar sahip olsalar da niteliklerdeki elitizmi karşılamıyor. Haliyle Âsım hem ilkesel hem ahlaki hem de vasıf bakımından bir üstünlüğü, seçkinliği, öncülüğü de gerektiriyor. Günümüzün dindar gençlerinin de deizme yöneldiği yaklaşımı propagandadan ibaret. Elbette münferit hadiseler olabilir tüm zamanlarda gözlenebileceği gibi fakat kitlesel bir sapkınlık yok aksine günümüzün Âsım'larının önceki kuşak Âsım'lara göre daha yetkin, daha kitabi, daha ilkeli ve ahlaklı olduğunu söylemek mümkün. İmkanların içine doğan yeni Âsım'lar, öncekilerin aksine herşeyi gördükleri için adımlarını, istek ve ihtiyaçlarını organize edebiliyor. Haliyle maddi imkanlar, kariyer, insani ilişkiler konusunda daha oturaklı, hazımlılar.

Söylemek gerekir ki bir din yorgunluğu, bir milli-yerlilik usancı, dindarlık gösterilerinden yılgınlık yeni Âsım'ları pençesine almış durumda.

Yeni Âsım'ların meselelere daha kitabi, ilkesel, idealist ve ahlaki baktığını ayrıca ifade etmeli.

Nizamnameye uymayan hiçbir eylemi meşru görmüyor yeni Âsım'lar... Bu yüzden de iktidar eleştirisinden vazgeçmiyor.

Âkif'in Âsımı'nın savaş zenginleri, ahlaksızlık, fakirlik eleştirilerinin çok daha kapsamlısını günümüzün Âsım'ları gerçekleştirir. Adaletsizliklere, imtiyazlılara, çifte standartlara, rantçılığa, ahlaksızlıklara, fakirleşmeye, oligarşilere, insanları ve camiyayı yok sayan yeni seçkinciliğe, zengin nobranlığına, ilkesizliğe karşı bariz eleştirel tutum sergiler yeni Âsım'lar. Kendi camiasına, cemaatine, geleneğine yaptığı eleştirilerin hemen hiçbirini Haluk'lar kendi mahalleleri için getirmezler. Bu yüzden Türkiye'nin umudu yeni Âsım'lardır. Çünkü kendini, ikbalini, maddiyatı düşünmekten çok ülkeyi, milleti, idealleri, beslendikleri kaynakları, davayı önemsedikleri için herşeyin en doğrusunu, idealini, ilkelisini, güzelini gerçekleştirme peşindeler. En başta da hakkaniyeti önemsiyorlar, hakkaniyetli olduğu müddetçe yeni Âsım'ların Âsım-Haluk ayrılığını kapatacak bir düzeni kuracaklarını da öngörmek gerekiyor.

Haluk'lardan daha çok okuyan, kaliteye önem veren, nitelikli, merhametli, kuşatıcı, birikimli, hassas, geleceği şekillendirmeye yatkın, entelektüel nitelikleri yüksek, mensubiyet bağları güçlü, hakkaniyetli yeni Âsım'lar Türkiye ve İslam alemini yeniden ayağa kaldıracak bir nizamın temellerini atacaktır; yeter ki önceki kuşakların imkanlara sahip büyükleri bu nesli desteklesin, büyütsün, güçlendirsın.

2. BÖLÜM

“Âsım” Olabilmek Mümkün Değil mi?

Turan Karataş

Âkif Ne Söyledi, Âsım Ne Anladı, Ya Da
Mehmed Âkif Ersoy Yaşasaydı Gençlere Neler Söylerdi?

Rıdvan Canım

Okumak, Yazmak ve Yaşamak Arasında Mehmet Âkif

Dursun Ali Tökel

“Âsım” Olabilmek Mümkün Değil mi?

Turan Karataş*

Her gençte bir Âsım çekirdeği, yani iyi, ideal insan özü, numunesi vardır diye umut etmek durumundayız. Başka türlü geleceğin güzelleşeceğini düşünemeyiz. Bu kadar zengin bir kuvveden eğer Âsım'lar peyda edemiyorsak, edemezsek bu da biz eğitimcilerin, anne-babaların, toplumun kabahatidir. Kendi yaşantımızda, örnekliğimizde eksiklik var demek ki! Çünkü çocuk / genç, evvela büyüklere, önden gidenlere bakarak büyür ve onlar örnekliğinde yaşantısına bir yordam belirler.

Bu yazının muhatabı daha ziyade, ömrün altın çağında bulunan gençlerdir. Onlara yeni şeyler söyleyebileyim diye Âsım'ı yani Âkif'in altıncı kitabını bir daha kıraat ettim. Bununla da yetinmedim, *Safahat* okumalarında bir kenara not ettiğim mısraları da harmanlayarak bir öğütler manzumesi çıkardım. Şu kısacık hayatı enine, boyuna, derinliğine büyütelim, zenginleştirelim diye.

Genel bir tespit olarak unutmadan belirteyim. Biz millet olarak yahut fert fert Âkif'i iyice / dikkatlice okumuş, anlamış ve öğütlerini yeterince dinlemiş değiliz. Dediğimin aksi olsaydı, şu aşağıda aktaracağım sözlerin hükmü hâlâ geçerli olmazdı. Görünüş, o gün de bugün de hemen hemen aynı. Âkif'in beşinci kitabı *Hatıralar*'dan naklediyorum:

*Zulme tapmak, adli tepmek, hakka hiç aldırmamak;
Kendi âsûdeyse, dünyâ yansa baş kaldırmamak;
Ahdi nakzetmek, yalan sözden tehâşi etmemek;
Kuvvetin meddâhı olmak, aczi hiç söyletmemek;
Mübtezel birçok merâsim : İnhinâlar , yatmalar,
Şaklabanlıklar, riyâlar , muttasıl aldatmalar;
Fırka, milliyet, lisan nâmıyle dâim ayrılık;
En samîmî kimseler beyninde en ciddi açlık;
Enseden arslan kesilmek, cebheden yaltak kedi...*

* Prof. Dr., Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi.

ÂSİM 100 YAŞINDA

Bilgi Şöleni

Bilindiği gibi, *Âsım* kitabı, karşılıklı konuşma biçiminde kurgulanmış ve yazılmıştır. Manzumenin büyük kısmında, Âkif'in baba dostu Köse İmam ile Hocaşâde söyleşir. Sonundaki altı sayfada Hocaşâde'nin Âsım'a nasihatleri, ondan istedikleri yer alır.

Şiirdeki bu Hocaşâde de Mehmet Âkif'in kendisidir.

Konuşmanın hemen başlarında Köse İmam Hocaşâde'ye şöyle der:

Arzı olmazsa hayatın ne çıkar tûlünden?

Yani “derinliği yoksa hayatın uzun olmuş neye yarar?” Her devirde olduğu gibi, bugün de kurcalamamız gereken mühim bir sorudur bu. Hayatımızı nasıl derinleştirip zenginleştireceğiz; ne şekilde faydalı, bereketli ve görkemli kılacağız? Bu suale Âkif'in dilinden, *Safahat*'taki manzumelerinden cevaplar bulmaya çalıştım.

Hayatı manalı kılmanın, mayalamanın ilk yolu **ilim öğrenmek**. Âkif'in düşüncesi de bu. Israrı da bu yolda, ciddi bir eğitim ve terbiye almak. Yetmez, irfan sahibi olmak da gerekir. Elbette böyle bir donanım için çok çalışmak, sebat etmek, sabırlı olmak lâzımdır. Ülküsü olan insan:

Altı aylık yolu, dağ taş demeyip çiğneyerek,

Çin-i Maçin'deki bir ilmi gidip öğrenecek.

Hocaşâde, Âsım'a şöyle öğüt verir:

...Milletlerin ikbâli için evladım,

Marifet, bir de fazilet... İki kudret lâzım.

...

Marifet kudreti olmazsa bir ümmette eğer,

Tek faziletle teâli edemez, za'fa düşer.

Hem eğitim olacak hem de erdem, milletin yükselmesi için. İkisi bir arada. Biri var, diğeri yoksa bireyin hamlığı, eksikliği gitmez; toplumun dertleri bitmez. “İnsanlığın ruhunu zehirleyecek yara budur” diyor Âkif. Erdemsiz eğitim, marifetsiz fazilet.

Âkif, **imanlı** nesillere hayrandır. Çünkü dünya hayatının en parlak ziyneti iman cevheridir. Ruh diriliği, gönül yüceliği, kişinin örnek bir hayat yaşayabilmesi inançla mümkündür. İmansız olan yüreği, bedene / sineye yük sayar Âkif. Allah'a inanmanın yüceliğini zihinlere nakışlayan mısraları çoğumuzun ezberindedir:

Ne irfandır veren ahlâka yükseklik ne vicdandır;

Fazilet hissi insanlarda Allah korkusundandır.

İnsanlığı özetlerken şöyle diyecektir *Safahat* şairi:

Başta iman-ı hakikî geliyor, sonra salâh,

Sonra hak, sonra sebat. İşte kuzum insanlık.

Dördü birleşti mi yoktur sana hüsrân artık.

ÂSİM 100 YAŞINDA

Bilgi Şöleni

Bereketli ömrün işte formülü size... Başkaca yol aramaya lüzum var mı?

Buradaki “salâh”, iyiliktir veya faziletli olma hâlidir.

Gamsız yani **sorumsuz**, meselesiz olmayacağız. “*Gamsız insanlara eğlence gelirmiş yaşamak*” diyor Âkif. Bilmiş olalım ki, sırf eğlenceden ibaret değildir yaşamak. Eğlenmek, sıkıntının göstergesidir. Hedefi, işi, ideali olan kişi eğlenceye dalmaz. Fikri, hissiyatı, ülküsü olan insan eğlencenin tuzağına düşmez. Çünkü hedefe varmak için durmadan, usanmadan çalışmak gereklidir. Hayat böyle aydınlanır. Tembellik, avarelik Âkif’in hiç sevmediği bir hâldir. *Fatih Kürsüsünde* kitabı neredeyse çalışmak üzerinedir.

Dünya koşuyorken yolun üstünde yatılmaz;

Davranmayacak kimse bu meydana atılmaz.

Lüzumsuz konuşmadan, saçma sapan sözden ve elbette yalandan uzak durdukça hayatımızı güzelleştiririz. “Sözü sağlam, özü sağlam” bir adam olarak bilinmek için “*Ne büyük söyle ne çok söyle; yiğit işte gerek.*” İlkesini benimsemeliyiz. Şairin “*Sakin ey nûr-ı dîdem, geçmesin beyhude eyyâmın.*” uyarısı, günü manasız şeylerle tüketmenin azabını hatırlatmak içindir. Çok konuşmak fakat boş konuşmak da buna dahildir.

Nezaket, zarafet ne kadar gereklidir hayatın görkemi için. Parıltılı bir yaşantı için.

Meşe halinde yaşanmaz, o zamanlar geçti;

Gelen incelmış adam devri, hemen yontulunuz.

Bu veciz mısralar yüz sene evvel söylenmiş. Biz hâlâ kabalıktan kurtulamadık. Çiğ, kekre, hoyrat, sakınımsız, görgüsüz yaşamak, güzel insana has olabilir mi?

Başkalarını taklit, kendi olamamak, en amansız hastalıktır. Bu özentî gençlikte daha cazip bir aldatıcı olarak karşımıza çıkar. Âkif, olgun insanın vasıflarını sayarken, “*Öyle maymun gibi taklide özenmek bilmez*” der. Bize kılavuz olarak kendi ruh dünyamız, özümüz yeter. Hani diyor ya şair:

Senin mahiyetini hatta meleklerden de ulvidir:

Avâmil sende pinhandır, cihanlar sende matvidir [kıvrılmış, toplanmış].

Ümitsizlik, karamsar olmak parlak bir ömrün inşasına mâni olur. Çünkü yeis, korkunç bir bataklıktır, düşenler boğulur. Zerrece imanı olan ümitsizliğe düşmeyecek, düşmemeli diyor şairimiz. “*Azmiyle ümidiyle yaşar hep yaşayanlar.*” Geleceği karanlık görmek, bunu bahane ederek azmi, cehdi, çalışmayı bırakmak Âkif’in nazarında “alçak bir ölüm”dür.

Hayatın her safhasında ve her koşulda güçlünün değil, **haklının yanında olmak**; yanlış değil, doğruyu savunmak; imanlı, merhametli, cesaretli ve ince ruhlu olmak adam-insan olmanın şartlarıdır. “Zulmü alkışlamayan, zâlimi asla sevmeyen” bir kişilik kazanmak, aziz bir hayatın nişanesidir. Mazlumu sevebilmek ne güzeldir. Çünkü mazlum mağdurdur, olayların yetimidir.

Âkif’in hemen hiç değer vermediği ve “murdar kâğıt” dediği **parayı** yaşamanın baş gayesi yapmak, hakikatte acınası bir düşkünlük dahası düşüklüktür. Elbette muhannete muhtaç

olmamak, rahat yaşamak için para kazanacağız. Çünkü:

Kim kazanmazsa dünyada bir ekmek parası,

Dostunun yüz karası, düşmanının maskarası

olur. Fakat gereği kadar. Esiri olmadan.

Bilmiş olarsınız ki, salt kendi çıkarını gözeterek yaşamak yani **bencillik**, iyi insan olmaya manidir. Başkalarını da düşünmek, eski ifadeyle diğerkâm olmak, gönül huzurunun bir parçasıdır. “Ben benci” insandan vefa da beklenmez. Çünkü akli fikri hep kendisindedir. Kendine hayran, gayrıya düşman bir vaziyette yaşar durur.

Kibir, boş gurur, durduk yere büyüklenmek insana yakışan hâl değildir. Hayatı çürütür. Diyeceksiniz ki, kendine hayran olmayan, fırsat bulduğunda putunu dikmeyen kişi mi var? Derim ki, yiğitlik, böyle çetin bir düşmanı, kibri alt etmektir.

Merhum Âkif, sanki bugünü görüp de söylemiş gibi:

*Evlenip **aile** teşkili bugün zor geliyor;*

Görüyorsun ya nikahlar ne kadar seyreliyor!

Bir asırdan fazla bir zaman evvel şairi tedirgin eden bu durum, maalesef şimdi ciddi bir derdimizdir. Gençler evlenmekten kaçınıyor. Derim ki, aile huzur kaynağıdır. Hayatın bir görkemi de aile kurmak, çoluk çocuğa karışmaktır. Âkif de söylüyor: “*Hayat-ı aile dünyada en safalı hayat*”tır. Çağını geçirmeden, demini kaçırmadan evlenmek gerekir.

Daha yüzlerce hisse, kıymetli ders var *Safahat*’tan çıkaracağımız. Devrinin en dürüst tanığı, milletin vefalı evladı, istiklâlimizin ve istikbalimizin şairi Mehmet Âkif’in o meşhur, manalı ve hayat parolamız olacak mısralarıyla sözü tamamlıyorum:

Allah’a dayan, sa’ye sarıl, hikmete râm ol...

Yol varsa budur, bilmiyorum başka çıkar yol.

Âkif Ne Söyledi, Âsım Ne Anladı, ya da Mehmed Âkif Ersoy Yaşasaydı Gençlere Neler Söylerdi?

Rıdvan Canım*

Mehmed Âkif, esasen gençlere bugün söylenmesi gerekeni “dün” söylemiştir. Nerede söylemiş? Safahat’da.. Dikkatle bakılırsa Safahat’da söylediklerinin neredeyse tamamı memleketin “genç”lerine dairdir. Yani Âsım’ın nesli dediği Türk gençliğine.. İstikbalin emanetçileri olarak gördüğü bu milletin inançlı evlatlarına.. Gençlerimiz, eğer Âkif’in emanetine sahip çıkmak istiyorlarsa, böyle bir kaygıları, böyle bir idealleri varsa, acaba bize düşen nedir, Âkif dedemizin bizden beklentileri nedir diye merak ederlerse öncelikle Âkif’in ölümsüz eseri Safahat’a bakmalı ve O’nun söylediklerini mısra mısra dikkatlice okumalıdır. Zira söylenmesi gereken ne varsa Âkif bize söylemiş aslında..

Sevgili gençler, isterseniz Âsım’dan başlayalım, kimdi bu Âsım? Tamam, Âkif’in Safahat’ında Türk gençliğine şimdiki tabirle “idol” olarak gösterdiği bu sembol adam, bu örnek şahsiyet kimdi?

Hepinizin bildiği gibi İstiklâl şairimiz Mehmet Âkif Ersoy’un çocukları arasında “Âsım” adında bir oğlu yoktur. O halde Safahat’ta adı geçen Âsım kimdir diye sorulabilir. Âkif üzerine önemli çalışmaları bulunan Prof.Dr. Önder Göçkün’e göre O; Âkif’in, -öz oğlu Emin Âkif’den hiç ayırmadığı- manevî oğlu Âsım Gönül’dür. Zira Göçkün’e göre “Çoğu kimse, bilmeden, ya da yeterince araştırmadan, sadece Safahat’ta yer alan şiirlere bakarak Âsım’ı, Âkif’in öz oğlu zannetmiştir. Nitekim, Safahat’ın 6. cildi “**Âsım**” adını taşır ve şairimiz burada, geleceğin ümidi ve güvencesi olan gençleri ele alır. Âkif’in, babasının talebelerinden, Köse İmam’ın oğlu olarak tanıttığı Âsım; aynı zamanda, inancıyla yoğrulmuş Türk gençliğinin sembol ismi olarak ele alınıp, değerlendirilir. Kişiliği bakımından Âsım; beden ve ruh sağlığı yerinde, son derece inançlı, millî geleneklerine ve değerlerine bağlı, bilgili, görgülü, düzgün şahsiyetli, içi ümitle dolu, heyecanlı, çalışkan, her bakımdan kendisine güvenilir, hakka, hukuka gerçek anlamda saygılı, sorumluluk duygusu yüksek, sporu ve güzel sanatları seven, içi vatan ve millet sevgisiyle dolu, ilerleyip

* Prof. Dr.

yükselme azmi ve kararlılığı içinde dört dörtlük bir gençtir. Dolayısıyla o, yüksek duygu ve düşüncelerle önce vatani kurtaracak, sonra da memleketi ilerlemiş ve yükselmiş bir halde geleceğe taşıyacaktır. İşte bu yüzdendir ki Âkif, Safahat'da, manevî oğlu kabul ettiği Âsım'ı çok beğenir. Dolayısıyla, kendisine olan güveni de tamdır. Onun, Çanakkale'de gösterdiği kahramanlıklar ise, şaire:

Âsım'ın nesli diyordum, ya... nesilmiş gerçek,

İşte çiğnetmedi namusunu, çiğnetmeyecek.

dedirtecek kadar, her türlü takdirin üstündedir. Bununla birlikte Âkif'in, Âsım'dan bir isteği daha vardır: O da, hiç vakit kaybetmeden Avrupa'ya tahsile gidip, Batı'nın bilimini, fennini ve sanatını öğrenerek yurda dönmesi, ülkeyi ve Doğu'yu içinde bulunduğu miskinlikten, uyuşukluktan kurtarıp, kalkındırmasıdır. O da, okumak üzere Berlin'e gitmeye karar ve söz verir.¹

Göçkün, buna dayanarak Âkif'in gerçek hayatta çevresinde bulunan gençlerden birisi olan Âsım Gönül Bey'in, Safahat'taki Âsım'ın gerçek hayattaki karşılığı olduğunu söyler. Nitekim, 1986 yılındaki bir görüşmelerinde Âsım Gönül Bey, Âkif'in bizzat kendisine; “- *Âsım evlâdım! Sen taşıdığın bu isminle; nazarımda, Safahat'taki Âsım'ın bugünkü ve yarınki gençlik nezdinde, yaşayan temsilcisisin.*” diyerek, bunu açıkça dile getirdiğini Göçkün'e ifade eder. Tabii bu ifade beraberinde; “Peki, bu Âsım Bey, o günkü ve gelecekteki gençliğin temsilcisi ise, o zaman bu ismin bir öncesi var mıdır? Varsa, bu kimdir?” sorusunu getirecektir.

Bu durumda şairimiz, Safahat'ın 6. kitabı olan Âsım'da, Köse İmam'ın oğlu olarak tanıttığı Âsım'a hitaben: “*Büyük hilkat o Âsım, ne muazzam heykel!*” mısraını söyler.

Peki bu mısralarda üstün vasıfları, nitelikleri sergilenen, vaktiyle şehit düşen ve yiğitliği, kahramanlığı ile şairimizi kendisine hayran bırakan o talihli Âsım ve diğerleri, kimlerdi?” Bir başka deyişle Mehmet Âkif, bu “Âsım” ismi etrafında; bazılarının yanlış sandığı gibi, -gerçekte ismi Âsım olmayan- oğlunu mu; yoksa, bizim 1986 yılında kendisini bizzat tanıyıp dinlediğimiz, 1930'lu yıllarda etrafındaki gençlerden birisi olan, kendisini söz, tutum ve davranışlarıyla beğenip, açık takdirlerini dile getirdiği Âsım Gönül Bey'i mi kastetmiştir?

Şimdi, edebiyat tarihimiz açısından hayli önem taşıdığına inandığımız ve bugüne kadar üzerinde pek durulmadığını gördüğümüz bu konuyu, bizzat şairin sözlerinden hareketle, biraz açalım:

Göçkün bugüne kadar pek de üzerinde durulmayan, merak edilip araştırılmayan bu konuyu da şöyle açıklıyor : Bu mısradaki, doğrudan yer ve olay adı bildirilmemekle birlikte; dolaylı yoldan dile getirilmek istenen ve o günkü ve gelecek nesillere örnek olarak gösterilen Âsım; Âkif'in çok iyi bildiği İslâm Tarihi'nde, dillere destan kahramanlığı ile

¹ Göçkün, Önder; Prof.Dr.; *Mehmet Âkif'in Şiirlerindeki “Âsım” Gerçeği ve “Âsım”dan Dinlediklerim.* Belgi, Pamukkale Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi. Sayı 4 (Denizli, Yaz 2012/II), s.423.

adı geçen büyük bir kahramandır. Asıl adı Ebu Süleyman olan bu zat; Peygamberimiz Hz. Muhammed'in sahabesinden, yani Medineli yakın arkadaşlarından, Âsım Bin Sâbit Hazretleri'dir. Hicret'ten önce iman eden Âsım Bin Sâbit Hazretleri'nin hemen hemen bütün hayatı, Allah için savaşmakla geçmiştir. Kız kardeşi Cemile Binti Sabit, Hz. Ömer'in eşi idi. Uhud Savaşı'nda gösterdiği kahramanlıkların ardından şehid olmuştur.

Şehid olmadan önce müşriklere hitaben söylediği; “- Biz, asla ölümden korkmayız! Namusumuzu, şerefimizi çiğnetmeyiz. Ölürssek, Cennet'e gideriz!” sözleri tarihe geçmiş, böylece Âsım adı da İslâmî inanışla bütünleşen bir çizgide, vatan ve millet yolunda girilecek bütün çalışmalar ve verilecek mücadeleler için bir sembol olmuştur.

İşte bunun çok iyi farkında olan Mehmet Âkif de O'nun adını, Safahat'ının 6. Kitap'ına vermiş ve böylece, vatanının, imanının ve namusunun düşmanlarına “namusunu çiğnetmeyen” büyük kahraman Âsım'la birlikte neslini, yani kendisiyle aynı safta din, vatan ve millet için savaşan mücadele arkadaşlarını Türk gençlerine örnek göstermek suretiyle, bir şair olarak kendisi de “Âsım” ismini ölümsüzleştirmiştir. Mekanı cennet olsun².

Sevgili gençler! Herhalde şunu hiç unutmamak gerekiyor: Bu topraklardan nice kavimler, nice inançlar gelmiş geçmiş.. Asırlar boyunca bir arada, birbirlerinin hakkına hukukuna saygı duyarak, huzur içinde yaşamışlar. Türküyle-Kürdüyle, Lazıyla-Çerkeziyle, Boşnağıyla-Arnavutuyla, Arabıyla-Süryanisiyle ve daha nicesiyle bu millet onca yıl birlikte yaşamış mı yaşamış.. Geçmişteki bu tabloyu şimdi biz birilerine anlatamıyoruz. Ne işi var Iraklıların, Suriyelilerin, ne işi var Afganlıların buralarda diyor birileri.. Ama bunu diyenler şunu unutuyorlar belli ki.. Çok değil 80-100 yıl öncesine gidersek eğer, bugün bizim üzerinde rahatça yaşadığımız şu topraklar için can verenler arasında bu insanların dedelerinin de olduğunu görüyoruz. Çevrenizdeki şehidliklere bir göz atarsanız o insanların buralara neden geldiklerini çok iyi anlarsınız aslında.. Ama hiç kimse, onlar bu toprakların istiklali uğrunda can verirken “*ne işleri vardı burada?*” demiyor. O şehidliklerde Suriyeli de var, Iraklı da var, Yemenli de, Mısırlı da, Libyalı da, Bosnalı da, Kosovalı da, Azerbaycanlı da var.. Efendim lütfen dikkatli olalım. Mesele Suriyeli, Iraklı meselesi değildir. Uyanalım artık uyanalım asırlık uykulardan.. Adamın derdi başka.. Adam diyor ki “ben sizin bu topraklardaki birlik ve beraberliğinizi bile hazmedemiyorum. Sizi bölüp parçalamaya çalışıyorum. Siz ise Bosna, Kosova, Irak, Suriye, Azerbaycan deyip büyümeyi hayal ediyorsunuz” diyor. “Ben o koca imparatorluğu binbir hile ile parçalayınca parçaladım, siz hala birlik beraberlikten bahsediyorsunuz” diyor.

Sevgili gençler; birileri sırf bölüp parçalamak için atasözü üretmiş, bize de ezberletmişler.. “*Ne Şam'ın şekeri ne Arab'ın yüzü..*” diye bir laf uydurup bunu bize de yedirmişler.. Biz de deyim yerindeyse “yemişiz” bunu.. Gözümüz aydın, şimdi ne Şam kaldı ne Arap, hepsinden kurtulduk. Rahat olalım diyeceğim ama yine rahat yok.. Çünkü bu yetmemiş onlara sıra şimdi içeriye gelmiş.. Dostlar, bu sözleri söyleyenler belli de inanana ne demeli.. Zavallı, “devlet” rüyası görüyor. Öyle demişler ya kendisine. Ama o şunu farketmiyor, o şunu bilmiyor. Dün Irak'ı, Suriye'yi, Mısır'ı, Arabistan'ı, Yemen'i, Ürdün'ü, Fas, Cezayir

2 Göçkün, Önder; A.g.y. s.424

ÂSİM 100 YAŞINDA

Bilgi Şöleni

ve Tunus ve Libya'yı Osmanlı'ya karşı kıskırtanlar, ellerine silah verenler onlara da aynı şeyi söylüyorlardı. Saldırın, ayaklanın, isyan edin, sizin de bir devletiniz olsun.. Ne oldu, isyan ettiler birer birer.. Devletleri olduğunu zannettiler. O devletleri verenler, bugün hepsini birer birer geri alıyorlar mı almıyorlar mı? Kürt kardeşim, Türk kardeşim hala uyanmıyor, hala uyanamıyor.

Bilindiği üzere Âkif'in Safahat'ındaki önemli şiirlerinden birisi de “Süleymaniye Kürsüsünde” adını taşır: Feryatlar yine istiklal, istikbal, birlik ve beraberliktir, vatanın geleceğidir.

Ey cemâat, uyanın, elverir artık uyku!

Yok mu sizlerde vatan nâmına hiçbir duygu?

Düşmeden pençesinin altına istikbâlin,

Biliniz kadrini hürriyyetin, istiklâlin.

Evet, “birlik” diyoruz, “beraberlik” diyoruz. Kopmayalım, ayrılmayalım diyoruz. Çok güzel elbette.. Ama işte tam bu noktada şunu sormak isterim ben de sizlere.. Köpeklerine bile başka bir milletin ismini vermeyi bu millete kim ya da kimler öğretti dersiniz. Biz ki bir zamanlar neredeyse bütün dünya milletlerinin saygı duyduğu ince ruhlu, zarif bir millet idik. Bizi bu kültürden, bu inceliklerden kim koparıp uzaklaştırdı acaba? Biz bir zamanlar 70 küsur milleti bir bayrak altında asırlarca yaşatan bir medeniyeti inşa eden bir millet değil miydik? Ne oldu bize? Bu soruyu kendimize sormamız gerekmez mi?

Safahat'ındaki “*Tevhîd Yâhud Feryâd*” ve Gölgeleer kitabında yer alan “*Vahdet*” başlıklı manzumeleri onun derin sorgulamalarının şiiridir. Biraz önce de belirttim. Her yerde şu mısraları haykıran yine Âkif'tir;

Girmeden tefrika bir millete, düşman giremez;

Toplu vurdukça yürekler, onu top sindiremez.

Evet, TEFRİKA.. Ne demek tefrika? Ayrılık-gayrılık.. Yani sen-ben.. yani bölünüp parçalanma.. Ey millet, ey ahali, ey gençlik, ayrıl da nasıl ve ne adla ayrılırsan ayrıl.. Bölün..! Aynı dinden olduğun yetmez, mezheplere ayrılacaksın bir de, çeşit çeşit cemaatlara bölüneceksin, farklı ırklara mensubiyetin yetmez, ırkçılığını, kavmiyetçiliğini köpürteceksin, senden olmayanı aşağılayıp ötekileştireceksin, bunlar da yetmez, partilere, derneklere ayrılacaksın, sağcı-solcu, sünni-alevi olup ayrılacaksın, bunlar da yetmez şimdi de birbirine düşman olacaksın, birbirinin kuyusunu kazacaksın, birbirini hâsım ilan edeceksin, çatışacaksın ve savaşacaksın.. İşte gençlikten istenen ve beklenen budur. Biz birbirimizi yok edeceğiz, onlar da oturup seyredecek.. Ve sonuç, “Şark” adlı şiirinde de söylediği gibi: “*Gazâ*” nâmıyla dindaş öldüren biçâre dindaşlar”.. Evet, Kelime-i Şahadet getirerek Müslüman kardeşini acımasızca öldüren Müslümanlar.. Senaryoyu yazanlar, projeyi hazırlayanlar başarmışlar mı? Görülen o ki başarmışlar.. İşte Gazze.. Bugün Filistin'de bir soykırım yaşanıyor mu? Yaşanıyor? Ve Müslümanlar bu manzarayı elini kolunu bağlamış seyrediyor.. Şimdi Müslümanlar birbirini ne için, ne adına öldürdüğünü

ÂSİM 100 YAŞINDA

Bilgi Söleni

bilmeden savaşırken onlar koltuklarında kahvelerini içip keyifle bunu seyrediyorlar mı? Evet..

Yine Âkif'in şu çığlıklarına bir kulak verelim beraberce:

*Ah! Karşımda vatan nâmına bir kabristan
Yatıyor şimdi nasıl yerlere geçmez insan?*

*Şu mezarlar ki, uzanmış gidiyor, ey yolcu,
Nereden başladı yükselmeye, bak, nerede ucu!*

*Bu ne hicrân-ı müebbed, bu ne hüsrân-ı mübîn
Ezilir rûh-i semâ, parçalanır kalb-i zemin!*

*Azıcık kurcala toprakları, seyret ne çıkar:
Dipçik altında ezilmiş, parçalanmış kafalar!*

*Bereden reng-i hüviyetleri uçmuş yüzler!
Kim bilir hangi şenaatle oyulmuş gözler!*

*«Medeniyet» denilen vahşete lânet eder,
Nice yekpâre kesilmiş de sırtmış dişler!*

...

*Bakmayın, hem tükürün çehre-i murdarımıza!
Tükürün: Belki biraz duygu gelir ârımıza!*

*Tükürün cebhe-i lâkaydına Şark'ın, tükürün!
Kuşkulansın, görelim, gayreti halkın, tükürün!*

*Tükürün milleti alçakça vuran darbelere!
Tükürün onlara alkış dağıtan kahbelere!*

*Tükürün Ehl-i Salîb'in o hayasız yüzüne!
Tükürün onların aslâ güvenilmez sözüne!*

*Medeniyet denilen maskara mahlûku görün:
Tükürün maskeli vicdânına asrın, tükürün!*

Sevgili gençler, izzetli ve iffetli genç kardeşlerim.. Bugün Irak'ta, Suriye'de, Filistin'de, Afganistan'da şurada burada öyle de Türkiye'de çok mu farklı? Daha 3-5 yıl önce 15 Temmuz olaylarını yaşadık biz milletçe.. Bu ülkenin sokaklarında ölen kim, öldüren kimdi? Görünüşte hepsi bu ülkenin insanı değil miydi? Bu ülkede 40 yıldır sürüp giden sözüm ona "kardeş kavgası"nın mantığı, izahı nedir peki? Ama Türkiye'nin bir farkı var diğerlerinden yine de..! İşte o da senaryoyu yazarları çıldırtmaya yetiyor. Nedir o? Ne yapsalar, ne etseler, bu millet onların istediği gibi bir oyuna bir türlü gelmiyor. Zaman zaman yaklaşıyor, ancak bu asil milletin derin sağduyusu galip geliyor, oyun bozuluyor, yine olmuyor, yine olmuyor. Şükür ki olmuyor.. İnşallah kıyamete kadar da bekledikleri olmayacak.. Ve bu milleti birbirine boğazlatmak isteyenlerin umutları inşallah boşa çıkacaktır. Aslında 15 Temmuz gecesi, sayın Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan'ın dediği gibi; Cenab-ı Hak ülkemizi, devletimizi ve milletimizi bir büyük, belki de tarihin en büyük fitne ve belalarından birisinden ve onun ardından gelebilecek bir yabancı işgalinden korumuştur. Yüreklere tam da Âkif'in dediği gibi o gece toplu vurmuştur, o yüzden de o insanları top bile sindirememiştir. Elbette Allah'dan en büyük temennimiz milletimize de bu hadiselerden ders çıkarmayı, ibret almayı, birlik ve beraberliğini korumayı nasib eylesin.. Duamız budur.

Değerli gençler; "Birleştirme, birlik, Allah'ın birliğine inanma" gibi anlamlara gelen "tevhid" kelimesi, esasen insanı ve kâinatı anlatan bir kavramdır. Birlik ve beraberlik insanın ve milletlerin olduğu kadar kâinatın da nizamıdır. Peki Âkif bir kâhin miydi? Hayır, belki sadece ilerisini görebilen ve vatanını çok seven bir aydıındı.. Şimdi size onun bu özelliğini ortaya koyan çok veciz bir örnek vermek istiyorum .. Ama çok dikkat ediniz lütfen.. Yer: Kastamonu'da tarihi Nasrullah Camii.. Tarih: 19 Kâsım 1920.. Dikkat bundan tam 104 yıl önce.. Âkif'in, vaaz kürsüsünden halka söylediklerine kulak verelim lütfen..

"Müslümanlar! Milletler topla, tüfekte, zırhlılarla, ordularla, uçaklarla, silahlarla yıkılmıyor, yıkılmaz. (Yıkılmadığını, yıkılmayacağını 15 Temmuz gecesi hep beraber gördük ve yaşadık mı? Gördük ve yaşadık..!) "Milletler ancak aralarındaki bağlar çözüldünce, herkes kendi başının derdine düştüğü zaman yıkılır... İslâm tarihini şöyle bir gözden geçirecek olursak, güneyde, kuzeyde, doğuda, batıda yıkılmış ne kadar Müslüman devleti varsa hepsinin tefrika yani ayrılık yüzünden, aralarına sokulan fitne ve fesatlar, nifaklar, ayrılıklar, düşmanlıklar yüzünden bağımsızlıklarına veda ettiklerini, başka milletlerin esareti altına girdiklerini görürüz. Kardeşlerim ! Ecdadımızın bize kanları, canları pahasına emanet ettikleri, yadigâr bıraktıkları o uçsuz bucaksız coğrafyaları, o dünyanın en zengin, en verimli topraklarını vere vere bugün avuç içi kadar yere tıkdık kaldık. Hadi diyelim ki evvelce düşman önünden perişan bir halde kaçarken, arkada sığınabilecek barınabilecek bir ocak yahut bir bucak bulabiliyorduk. Fakat gözünüzü açınız, iyice bilmiş olunuz ki artık dinimizi, imanımızı, ırzımızı, namusumuzu, çoluğumuzu, çocuğumuzu barındırabilmek için arkamızda hiçbir yer kalmamıştır. Şayet düşmanların hilelerine, iftira ve tuzaklarına, yalanlarına kapılarak birbirimize girmeye, birbirimizin kanını içmeye bir süre daha devam edecek olursak, Allah korusun bu son Müslüman ülke de ayaklar altında çiğnenip gidecektir."

Sevgili gençler! Lütfen dikkatinizi çekerim, Âkif bunları söyleyli tam 104 yıl olmuş.. Kehanet mi, hayır, aslında bana sorarsanız olsa olsa, ibret alınmayan bir tarihin tekerrürüdür sadece bu yaşadıklarımız.. Ve Âkif şunu da söylemekten çekinmez. *İslamın* insana dair korumak istediği en temel haklar; mal, can, ırz, namus ve haysiyet yani izzet ve şereftir. Âkif'e göre insanların hunharca canından edilmesi, malının mülkünün gasp edilip tarümar edilmesi, masum çocukların ve zavallı ihtiyarların hayvanlar gibi boğazlanması karşısında ses çıkarmayan Müslümanlar, unutmaları ki dünyadaki bu umursamazlıklarından bir gün mutlaka hesaba çekileceklerdir.

“Alınlar Terlemeli” adlı şiirinde; *“Cemâ’atten uzaklaşmak, uzaklaşmaktır Allah’tan.”* derken; *“Nasıl yekpâre milletler var etrâfında bir seyret? Nasıl tevhîd-i âheng eyliyorlar, ibret al, ibret!”* diyen de yine Âkif’tir. Tabii bunları iyi bildiği için de bir türlü gözüne uyku girmez Âkif’in. Ümitsizliğin, karamsarlığın ve bitkinliğin insanımızı çepçevre sardığı o Kurtuluş Savaşı günlerinde köy köy, kasaba kasaba dolaşarak karşılaştığı insanlara hep şu ayet mealini okur ve şöyle der: *“Allahın yardım ve inâyetinden ümidinizi kesmeyin. Zîrâ, kâfirlerden başkası Allah’ın yardımından ümidini kesmez.”* (Yusuf Sûresi : 87.ayet) Bu ayetten aldığı ilhamla da;

“Âtiyi karanlık görerek azmi bırakmak

Alçak bir ölüm varsa, eminim budur ancak”

mısralarını terennüm eder. “İman demek, zillet demek değildir. İman demek, taarruza, tecavüze, hakarete tahammül etmek, din düşmanlarının kahredici zulümlerine boyun eğmek değildir. İman demek, izzetle yaşamak, izzetle ölmek demektir. Bizden evvel gelip geçen müminleri mahşerde yüzümüze tükürtmeyelim. Hayat bizim için utanç olmasın, şeref olsun. Şerefle ölmeyi, utançla yaşamaya tercih edelim.” diyen de yine Âkif’tir.

Âkif, tabii bir yandan bunları söylerken bir yandan da vatan topraklarının bir bir elden çıkışı karşısında yeni nesilleri, yani gençliği nasihat yerine şiddetle sarsmayı tercih eder. Esasen söylediği şudur gençlere: “Şöyle bir düşün, elinde şu hayat için feda etmedik neyin kaldı ? Şeref mi, şan mı, din mi, iman mı, vatan mı, insanlık duygusu mu, hak mı, vicdan mı, mezar mı, türbe mi, ecdadın kemikleri mi ? “Evet, hayata feda etmediğimiz hangi kutsal kalmış elimizde?” Kuşkusuz bu sarsıcı soruların muhatabı sadece gençler değil, hepimiz bu soruların cevabını derin derin düşünmek zorundayız dostlarım..

Yeri gelmişken şunu da söylemek isterim: Belli birtakım kesimler, ülkede felaket senaryoları üreterek bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde yıkıma davetiye çıkarabilirler. Sosyal çatışmanın ortaya konulması, senaristlere, aktörlere ve figüranlara havale edilip oynanması mümkündür ama sonuçta ne tür yıkımlara neden olabileceği önceden kestirilemeyecek kadar da denetim dışıdır. Allah korusun, eğer bu senaryo uygulamaya konulursa, inanın bu ülkede ne Türk kalır, ne Kürt kalır, ne de bir başkası.. Bunun en canlı örneklerini görmek isteyenler hemen yanıbaşımızdaki Irak ve Suriye’ye bakabilirler..! Onun için var olan enerjimizi birbirimizi yıpratmada harcamamalıyız. Edirne’den Hakkari’ye, İzmir’den Kars’a kadar serbestçe gezebildiğimiz şu geniş vatan coğrafyasını bölüp parçalamaya kimin gücü yeter söyler misiniz? Ama bir şey var unutmamamız gereken: Birlik ve beraberlik..!

ÂSİM 100 YAŞINDA

Bilgi Şöleni

Birlik ve beraberlik düşüncesinden, idealinden, birlikte yaşama kültüründen konuşuyoruz.. Âkif, bu ideale, bu düşünceye ömrünü adanmış bir insandı.. “Medeniyet, vatani sevmek ise, kültür; başkalarının vatanını aşağı görmemek ve aşağılamamaktır” derler.. Herkesin vatani kendine mübarek olsun, ama herhalde en önemlisi de Allah kimseyi vatansız bırakmasın.. Sevgili gençler, şunu asla unutmayalım..! Vatansız kalırsak sadece vatansız kalmayız.. Evimiz barkımız kalmaz, ailemiz kalmaz, din kalmaz, dil kalmaz, bayrak kalmaz, ezan kalmaz, cami kalmaz, özgürlük kalmaz hatta ar ve namus, izzet, iffet ve şeref kalmaz.. Hiçbiri kalmaz.

Âkif, batıyı çok iyi tanımış çok iyi etüd etmiş bir münevver, bir aydıındı. Şöyle der : “Avrupalılar ele geçirmeye karar verdikleri memleketin halkı arasına önce ayrılığı sokarlar, senelerce milleti birbiriyle boğuştururlar. Ne yaptığını bilmeyen halk bu şekilde yorgun düştükten sonra gelip çullanırlar. Bugün de bize karşı aynı siyaset kullanılıyor. Batının her yerdeki siyasetleri budur. Hindistan’da, Endülü’s’te, Cezayir’de, Balkanlarda, İran’da, Afganistan’da, Irak’ta, Suriye’de, Mısır’da, Libya’da, Filistin’de, Yemen’de, Cezayir’de hep böyle yaptılar. Bugün İslam dünyası üzerinde yaptıkları bu değil midir? Ülkemizde tezgahlanmak istenen oyun bunların bir devamı, bir parçası değil midir? Bunu görmek, bunu anlamak için vatanın tarümar olması mı gerekir? Batının takip ettiği siyaset hep aynı siyasettir. Bu hiç değişmemiştir ve hiç değişmeyecektir. Hükümetleri ve liderleri değişecektir ama İslam dünyası üzerindeki emelleri, hesapları ve niyetleri asla değişmeyecektir. Bunun değişmesini beklemek ham hayaldir, saflıktır.

Evet, Âkif ömrünü Hakka ve milletine adanmış bir kişi olarak yaşadı. Bu büyük milletin bir aydını, bir evladı olarak bu büyük mirasın yağma ve talan edilmemesi için, bölünüp parçalanıp yok olmaması için kalemiyle mücadelesini son nefesine kadar verdi. Kabri üstünden rahmet yağmurları eksik olmasın. Allah, bu vatan toprakları uğrunda, mukaddes bildiğimiz bütün değerler uğrunda canını verenlerden razı olsun ve onları cennetiyle sevindirsin. Bizlere de bu mücadelelerden ders ve ibret almayı nasib etsin inşallah..

Sevgili gençler.. Ey Âsım’ın ve Âkif’in kutlu nesli..! Şunu hiç unutmayalım.. Zaman, demokrasi ve hukuk devleti ilkelerinden taviz vermeden, milletin ve devletin geleceğini tehdit eden tüm terör örgütlerine, tüm yapılara karşı amansız bir mücadele yürütme zamanıdır. Hepinizin bildiği üzere Cumhurbaşkanımız sayın Recep Tayyip Erdoğan, hemen her konuşmasında, “Tek Millet, tek bayrak, tek vatan, tek devlet” vurgusunda bulunarak; “bu ilkeler etrafında bir olacağız, iri olacağız, diri olacağız, kardeş olacağız, hep birlikte Türkiye olacağız” diyor. Önümüzde başka bir yol, başka bir alternatif, başka bir seçenek yoktur. Türkiye’nin demokrasiden, hukuk devletinden, temel hak ve özgürlüklerin güvence altında olduğu bir sistemden başka alternatifi yoktur, gidecek başka yolu da yoktur. Birliğini, beraberliğini, kardeşliğini güçlü tutan bir Türkiye’de huzurun, istikrarın, kalkınmanın önünde hiçbir engel olamaz. Bu ülke geçmişte, “millele rağmen milleti idare etme” anlayışının bedelini, çok ağır şekilde ödedi. Siz hatırlamasanız da babalarınız, dedeleriniz bunları unutmadı.

Ve şunu da unutmayalım ki, bölgesindeki ve tüm dünyadaki mağdurların ve mazlumların ümidi ve umudu olan Türkiye’nin dimdik ayakta durması, bununla kalmayıp sürekli güçlenmesi, 80 milyon vatandaşımızla birlikte, yüzlerce milyon

ÂSİM 100 YAŞINDA

Bilgi Söleni

insanın beklentisidir. Bu kardeşlerimizi boynu bükük, kalbi kırık bırakamayız. Ellerini ovuşturarak Türkiye'nin sıkıntıya düşmesini, diz çökmesini, pes etmesini bekleyenleri bu güne kadar sevindirmedik. İnşallah yarın da sevindirmeyeceğiz. Rabbim millet olarak yar ve yardımcımız olsun. Rabbim bu milleti, bu ülkeyi ilelebet korusun, muhafaza etsin. Allah birlik ve beraberliğimizi, kardeşliğimizi bozmasın. İnşallah, bizi birbirimize düşürmek, düşman etmek isteyenler, aramıza fitne ve fesat tohumları ekenler hüsrana uğrasın.. Kardeşlerim, düşünürsek başkaları rahat yaşasın diye ölmek o kadar kolay bir şey değil.. Öyleyse bize bu vatanı üzerinde özgürce yaşanabilecek bir toprak parçası kılan, böylece bize miras bırakan aziz şehidlerimize Allah'tan rahmet, ailelerine sabır diliyoruz. Gazilerimize de minnet ve şükranlarımızı sunuyoruz.

Efendim,

Beni sabırla ve dikkatle dinleme inceliğini gösterdiğiniz için de her birinize ayrı ayrı teşekkür ediyor, gönülden saygılarımı sunuyorum. Hoşça kalın, Allah'a emanet olun.

Okumak, Yazmak ve Yaşamak Arasında Mehmet Âkif

Dursun Ali Tökel*

Bugün Mehmet Âkif veya onun hayatı, düşüncesi, davranışları, rol modelliği, insana, hayata, kâinata ve topluma bakışı hakkında konuşup yazıyor isek, Mehmet Âkif'in bu meselelere dair görüşlerini yazdıklarından çıkarabildiğimiz içindir. Eğer Âkif hiçbir şey yazmadan göçüp gitse idi, onun etrafındaki birkaç arkadaşının hatıra kabilinden bir iki düşüncesini değerlendirecek ve onları da başkalarının nakli olduğu için belki de pek güvenilir bulmayacaktık.

Dolayısıyla, hakkında pek çok mevzu da yazı kaleme alabileceğimiz Mehmet Âkif veya daha geniş manada herhangi bir yazar için en başta ele alınacak konulardan biri onun okur yazarlığı olacaktır. Mehmet Âkif nasıl bir okurdu? Neleri, nasıl ve niçin okurdu? Mehmet Âkif nasıl bir yazardı? Yazılarını niçin ve nasıl yazardı? Mehmet Âkif'in bize yazma ve okuma tavsiyeleri var mıydı? Onun okuma ve yazma pratiklerine bakarak bir okuma ve yazma modeli tavsiye edebilir miyiz? Âkif'in en meşhur olduğu yazarlığı, onun şairlik yönü olduğuna göre Âkif, acaba şairlikten ne anlıyordu ve şiir ve şairin misyonu hakkında ne düşünüyordu?

Bu makalemizde Âkif'in okur-yazarlığı üzerinde durmaya çalışacağız. Elbette bu konuyu bütün yönleriyle ele alıp yazmamız -bir makale çerçevesinde- beklenemez. Meselenin ana hatlarına değinmek bile onun bu yönü hakkında, genel geçer de olsa bir bilgi verecektir. Ayrıntılı araştırmalar bu makalenin her alt başlığının daha da geliştirilmesiyle mümkündür elbette.

Âkif, hemen daha Âsım'ın başında şiir hakkında son derecede kötüleyici konuşan Köse imama karşı çıkar ve şiir hakkında övücü sözler söyler:

«Sâde pek sövme ki, Peygamberimiz şî'ri sever.

– Vâkıâ “İnne mineş-şî'ri...” büyük bir ni'met;

* Fatih Sultan Mehmet VÂkif Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Öğretim Üyesi.

Dikkat etsen: Yine sevdikleri, lâkin, hikmet.

Ben ki Attâr ile Sa'dî'yi okur, hem severim;

Başka vâdileri tutmuşlara ancak söverim.»¹

Burada Âkif'in şiiri bütünüyle savunmadığını veya tümüyle reddetmediğini görüyoruz. Onun için şiir denilen şey *hikmeti* mevzu edinen şeydi ve şiir hikmetten bahsettiği müddetçe de Peygamber övgüsüne mazhar olmuştu. Ki bu tür şiirin ne büyük temsilcileri de Feridüddin-i Attar ve Şeyh Sa'dî-i Şirazî idi. Böyle bir şiir aleyhine konuşmak Peygamber sevgi ve övgüsünü hafife almak olacaktı.

Peki şiir ve şair deyince acaba Âkif nasıl bir şiir ve şairden bahsediyordu?

Şair Kimdir, Kim Olmalıdır?

Bir şair sıfatı olduğuna ve şiir deyince de “hikmet şiiri”ni mevzubahis ettiğine göre evvela peşinde olacağımız sorular şunlar olmalıdır: Âkif'e göre bir şair kimdir? Bu şairin özellikleri nelerdir? Bu şairin önemi nedir?

Kimilerine göre bu soruların cevapları basit olabilir. Şiir deyince mevzuunun “*sanat için mi toplum için mi? “Kafiyesi kulak için mi göz için mi? Yoksa tamamen kafiyesiz mi?” “Vezni hece mi olacak aruz mu?”* gibi kısır vadilerde dolaşan şiirden bahsetmiyoruz; zira Âkif'in bahsettiği şiir de asla bu değil. O, şiiri de şaire de çok daha kutsal görevler yüklüyor ki bizim de bu yazıda ele almaya çalıştığımız bu müteal şiir.

Aşağıdaki satırlarda Âkif'in yukarı sorduğumuz sorulara bu anlamda en belîğ cevabı verdiği görülüyor. Buradaki cevapta şairin adeta bir *peygamber misyonu* ile hareket etmekle görevli olduğu anlaşılıyor: Şair, kalbinde Allah korkusu eksik olmayan, kâmil bir ahlak sahibi, zulme ve haksızlığa kalben ve ruhen başkaldıran kişidir. Bir toplumdaki şairler eğer bu sıfatlarla mevsuf değillerse Allah onların belasını zaten vermiş demektir:

“Din namına, ahlâk-ı fâzıla namına, Allah korkusu namına kalbinde hiçbir his taşımayan; zulme, haksızlığa karşı an-samimi'r-ruh cûşa, huruşa gelmeyen şairler, hangi cemaatte mebzul ise, Allah o cemaatin belasını verecek değil, vermiş demektir.”²

Şairin ve şiirin bu ağır ve mesuliyetli görevi nereden geliyor? Âkif'in şu satırları şiir mevzununda onun hiç de sıradan estetik bir dil malzemesinden bahsetmediğini göstermektedir. Zira ona göre bir milletin ruhu önce onun şiirinde görülür. Bir millet evvela şiirinden tanınır. Bir milletin şairlerinin ulvi görevleri vardır: Bu şairlerin millet terbiyesini yükseltmek ve yüceltmeyi kendisine vazife saymalıdır, sadece bu yetmez elbet, şairler aynı zamanda milletin kalbinde yüce fikirleri bir his haline getirmeli, bunları kalplere yerleştirmelidir. Eğer şairleri bu vazifeleri yapmıyorlarsa artık o milletin sonu gelmiş demektir:

“Öyle ya, evvela bir milletin ruhu edebiyatında, eş'arın görülür. Saniyen; efrâd-ı milletin terbiye-i içtimaiyesini yükseltmek; ulvî, bununla berber sağlam fikirleri belîğ bir beyanın

1 *Âsım*, (Haz: D. Mehmet Doğan), Yazar Yay., Ankara 2024, 2. Baskı, s. 18-19.

2 Mehmet Âkif, *Tefsir Yazıları ve Vaazlar*, DİB. Yay., Ankara 2012, s. 75.n

ÂSİM 100 YAŞINDA

Bilgi Şöleni

tesir-i sahiriyle kalplerde his haline getirmek, ancak şairlerin vazifesidir. Bu vazifenin ihmali milletin izmihlalidir.”³

Bu anlamda daha geniş bir zaviyeden bakmak gerekirse, Âkif’in şairlere peygamberî bir misyon yüklediği görülüyor. Ona göre *sanatkârlar, sanatlarıyla Peygamber’in yaptığını yapmalılar*:

*“Gençliğinde Peygamber’e yazdığı şiirlerin maktalarına kendi adını koymaktan korkan Âkif, sonraları Şerif Muhyiddin’e yazdığı bir manzumede, **Peygamber’in nübüvvetle yaptığını, torununun musîkî ile yapmasını** ister:*

“Ne terler döktü alnından büyük ceddin, ne uğraştı

O terlerdir ki serpildikçe kumdan vahalar taşıtı...

Zaman artık senin, gel sen de yükselt böyle bir vahâ

Bu ıssız çölde haîp inleyen binlerce ervaha

Gel Peygamber’in fevkalbeşer evlâdı

Uyansın gel ki mızrabınla şarkın dalgın eb’âdı”⁴

Peki bu büyük önem nereden kaynaklanıyor? Burada şiirden önce belki de Âkif’in dile atfettiği önemi bilmemiz gerekiyor. Ona göre *dil* sadece bir iletişim aracından veya kendisiyle imgeler yahut semboller üretilen bir vasıttan ibaret değildir. Dil bizzatıhi mukaddestir: Zira dilsiz dini anlatmak nasıl mümkün olacaktır?

“Bence iki şey mukaddestir: Din, dil. Din, bütün kutsî duyguları, düşünceleri insana telkin eder. Bu düşüncelerin, duyguların mümkün olduğu kadar tebliğ vasıtası da dildir.”⁵

Onun hiç de sıradan bir şair olmadığı ve bizim düşündüğümüz anlamda bir *“şair kalıbına”* sığmayacağı Mahir İz’in şu derin ve hakikatli tespitiyle ayan beyan gün gibi ortadadır: *“Kendisi için yaşamadı, kendisi için yazmadı. Millet sevinince bayram yaptı, felakete düşer olunca da kan ağladı. O yalnızca şair değildi, sadece şair olsa idi, edebiyat kitaplarında yer alırdı, milletin vicdanında yer etmezdi.”*

Evet, Mehmet Âkif devrinde yaşamış nice şairler var ki, sadece antolojilerde kalmış adları; ne millet kalbindeler ne de şiirleri dillerde yaşıyor! Oysa Âkif öyle mi ya? Onun bir şiirinin, İstiklal marşının okunmadığı bir gün var mı acaba?

Onun yazdıklarının insanları derinden etkileyen sebeplerinden biri de kalbî samimiyeti idi. Yaşamayan yaşatamaz, hissetmeyen hissettiremez, duymayan duyuramaz... Bundan dolayı Mehmet Âkif her ne söylemiş ve yazmışsa muhakkak derinden hissetmiş, onun ıstırabını yakinen yaşamıştır. Şiir ve şairdeki samimiyetin olmazsa olmazı hakkındaki bir ifadesi şu şekilde:

“Hissiyât-ı hakikiye... Hissiyât hakiki olmazsa yani şairin kendisi mütebassis olmayarak

3 Mehmet Âkif, *Tefsir Yazıları ve Vaazlar*, s. 75.

4 Mithat Cemal, *Mehmet Âkif*, Timaş yay., İstanbul 2011, s. 434.

5 Ekmeleddin İhsanoğlu-Fatma M. Şen, *Âkif’ten Emanetler*, YKY., İstanbul 2024, s. 15

ÂSİM 100 YAŞINDA

Bilgi Şöleni

yazarsa emin olunuz ki dünyanın fesahat ve belagatini bir yere getirse dünyanın sanatını kudretinde gösterse meydana getireceği eser kimseyi cûşa getiremez⁶ Demek ki, bir şairin büyük kudreti, sadece eserlerinde sanatın bütün inceliklerini göstermesinde değil aynı zamanda samimiyetindedir. Samimi olmayan şairler, şiir sanatının bütün kudretine malik olup bunu kuyumcu titizliğinde eserlerinde nakış nakış işleseler bile eğer samimi değillerse okurlarında zerre kadar bir his uyandıramayacaklardır. Mehmet Âkif'in bu anlamda ne kadar hakikatli samimi şair olduğundan zerre kadar şüphe edilemez; zira el'an bile hangi şiiri okunsa derin bir iz ve tesir bırakmaktadır. Hemen Safahat'ın başında yer alan ilk şiirindeki şu mısralar zaten onun bu samimiyetinin apaçık beyanı değil midir?

*"Bana sor sevgili kâri' sana ben söyleyeyim
Ne hüviyyette şu karşında duran eşârım :
Bir yığın söz ki, samîmiyyeti ancak hüneri;
Ne tasannu bilirim, çünkü, ne sanatkârim.
Şir için "gözyaşı" derler, onu bilmem, yalnız,
Aczimin giryesidir bence bütün âsârım
Ağlarım, ağlatamam; hissederim, söyleyemem;
Dili yok kalbimin, ondan ne kadar bîzârım !
Oku, şâyed sana bir hisli yürek lâzımsa;
Oku, zîrâ onu yazdım, iki söz yazdımsa."*⁷

Âkif'in hem bu anlamda hem de ondaki felsefi muazzam arka plan anlamında ancak çok derin okumalarla anlaşılabilceğini en iyi ifade edenlerden biri de Ağaoğlu Ahmet idi. Ağaoğlu Ahmet, Âkif'in yazılarının sadece Anadolu Müslümanları için değil, Asya Müslümanları için de ne kadar önemli olduğunu şöyle anlatıyor: "1908 Meşruiyeti olunca İstanbul'da çıkan gazeteler Bakü'ye geliyordu. 'Sırat-ı Müstakim' de geldi. İlmi bir mecmua idi... Bakü'de ve bütün Rusya Müslümanları arasında Şiilik ile Sünnilik arasındaki tezatları kaldıran biz olduk. 'Sırat-ı Müstakim' bu hususta çok işimize yaradı."⁸ Sırat-ı Müstakim ve aslında Mehmet Âkif'in yazıları Rusya Müslümanları üzerinde o kadar etkili olur ki, sonunda: "Çarlık Rusyası **Sırat-ı Müstakim**'den korktu ve Rusya'ya sokmadı."⁹

Bizim kültürümüz Batı'da olduğu gibi bir şair ve Felsefeci ayrımı yapmadı. Batı'da Eflatun'un şairleri Devlet'inden kovması ve Aristo'nun da şairleri bir taklitçi (mimesis-taklit) sayması sonucu asırlar boyu, Aydınlanma çağına kadar, Felsefe yüce kabul edilirken, şiir ve diğer sanat dallarıyla uğraşanlar kendi eserlerinin sahibi bile sayılmadı. Neredeyse 18. Yüzyıla kadar sanatçıların eserlerinin telif hakları Kilise'ye aitti. Oysa bizde asla böyle bir hafife alma olmadı. Hatta tam tersine, millet ve devlet adamları katında en muteber insanların başında şairler geliyordu. Biz felsefeci ve şair ayrımı yapmadan şairlerimizi hem düşünce adamlarımız ve hem de sanatkârlarımız olarak kabul ediyorduk, onlar aynı zamanda bizim mütefekkirimiz, filozofumuz idi. İşte Ağaoğlu Ahmet'in,

6 Mehmet Âkif Ersoy, *Osmanlı Edebiyatı Ders Notları*, (Haz: Ö. Hakan Özalp), Bağcılar Belediyesi Kültür Yay., İstanbul 2015, s. 81

7 Mehmet Âkif Ersoy, *Safahat*, (Haz: Necmettin Türinay), TBMM. Yay., Ankara 2021, 2. Baskı, s. 373.

8 Mithat Cemal, *Mehmet Âkif*, s. 428.

9 Mithat Cemal, *Mehmet Âkif*, s. 428

Âkif'in asıl derinliği üzerine tespiti. Onun için “sadece sıradan bir şair değildi” diye boşuna denmiyor: “*Ben Âkif'i yalnız şair değil, mütefekkir de bilirim. İslam felsefesini ifade ediyordu.*”¹⁰

Nasıl Bir Okurdu?

İyi bir yazar olmak için evvela iyi bir okur olmak gerektiğinden şüphe yok. Acaba Âkif, nasıl bir okurdu? Neleri, nasıl okurdu? Okuma tavsiyeleri var mıydı? Onun bir okur olarak en öne çıkan vasıfları nelerdi? Bu sorulara bulacağımız cevaplar, bir büyük şair ve mütefekkirin nasıl bir okuma ve yazma macerasından geçerek gıpta edilecek seviyelere yükseldiğinin de göstergesi olacaktır. Sadece bu değil elbette, bu soruların cevapları aynı zamanda okur-yazarlık sahasında yetiştirmek istediğimiz insanlar için de bir rol modelin serüvenini takibi mümkün kılacaktır.

Damadı Ömer Rıza Doğrul kayınpederi Mehmet Âkif'i anlatırken “*Onun gibi okuyan adama nadir tesadüf olunur*”¹¹ diyor. Onun niçin “*Nâdir bir okur*” olduğunun cevabı onu tanıyan kıymetli dostlarının şahitliğinden belli oluyor:

Mahir İz anlatıyor; “*Üstatla ilk tanıştığımda bana ilk sorusu şu oldu: ‘Ne okuyup ne yazıyorsun?.. Onun en büyük zevki okumak ve isteyene okutmak ve yazmak idi. Hafız Divanını 17 kişiye okutmuştu. Kendisi adeta Hâfız'ın hafızı idi. Bana Harabat'tan bazı müntehap parçalarla Sadi'nin Bostan'ını şems-i Mağribi Divan'ını okuttu. Biraz da Fransızca okuduk.*”¹²

Yine Mahir İz'in anlattığına göre savaş yıllarında bile çok istisnalar dışında bozmadığı günlük şöyle bir rutini vardı Âkif'in: “*Ankara'da her sabah bize uğrar, bir saat kadar okurduk. Bu müddet zarfında mâlâyânî ve âfâkî söz söylemez, dinler, icap ederse anlatırdı. Sonra Karasi (Balıkesir) mebusları Basri Bey ve Abdulgafur Efendi ile buluşur, onlara da ‘Muallaka’ okuturdu. Boş zamanlarında da ‘Âsım’ı ikmal ile meşgul olur, ondan sonra Meclis’e giderdi.*”¹³ Müzakereler başlayana kadar ki kısa zamanı da boş geçirmezdi: “*Mecliste müzakere başlayıncaya kadar Fransızca âsârı tercüme eder idi. Meclis sonrası Tacettin dergahına geçer ve orada Hafız divanını okuturdu.*”¹⁴

Anlaşıldığına göre Âkif'in hayatını dostları aslında bir iki cümlede toplamışlar. Bunlara dikkat edildiğinde Mehmet Âkif'in tam da Peygamber Efendimizin şu hadisine uygun bir hayat yaşadığı anlaşılıyor: “*Resûl-i Ekrem (s.a.s) bizleri şöyle uyarır: ‘Ya öğretene ol ya öğrenene ol ya dinleyen ol ya da ilmi destekleyen ol. Beşincisi olma, helâk olursun!’*”¹⁵

10 Mithat Cemal, *Mehmet Âkif*, s. 427, 3 nolu dipnot.

11 D. Mehmet Doğan, *Çanakkale'den Sakarya'ya*, Yazar yay., Ankara 2017, s. 167.

12 Mahir İz, *Üstadım Mehmet Âkif: Muallim Mâbir iz'in Hatıraları*, (Haz: M. Ertuğrul Düzdağ) Gonca Yay., İstanbul 2017, s. 26-27, 70.

13 Mahir İz, s. 27.

14 Mahir İz, 70.

15 Bkz: <https://dinhizmetleri.diyaret.gov.tr/Documents/M%C3%BCsl%C3%BCmanlar%20%C4%B0lim%20ve%20Medeniyetin%20%C3%96nc%C3%BCleridir.pdf>.

Mehmet Âkif, bu kutsal beyanda da işaret edildiği gibi ya öğreniyor ya öğretiyor ya da bunlara destek olanlardan oluyordu; hatta bazen hepsi birden idi: “Âkif bey ya okur ya okutur, ya yazar yahut hikmetli fıkralar söyler veya dinlerdi. Abes ve manasız sözden sıkılırdı.”¹⁶ Mithat Cemal’in bu konudaki şahitliği de çok kıymetli: “Âkif için dostları biraz da ya bir şey öğrettiği adamlardı yahut da bir şey öğrendiği adamlar. Mesela Neyzen Tevfik’ten bir taraftan ney öğreniyor, bir taraftan da ona Arapça öğretiyordu.”¹⁷

Bütün bunları sağlıklı bir şekilde yürütmek ve devamını getirmek için de çok kuvvetli bir azimle çalışmak gerektiğine şüphe yok. Mithat Cemal, Âkif’in, yukarıda değindiğimiz gibi savaş zamanı bile okuma-yazma-öğrenme ve öğretme rutinini asla bozmadığı ve bunun için de çalışmaya yaptığı çok mühim vurguyu şöyle anlatıyor:

“Şam’da sabah ordu için at alıyor; akşam bir çocuğa Arapça okutuyor, gece de Sancaktar otelinde bir mum ışığında Fransızcaya çalışıyordu. O kadar heyecanla çalışır ki ‘çalışmak’ sanki ‘vasıta’ değil ‘gay’dir. Gözünde muvaffak olmak yok, çalışmak var. Şefik Kolaylı’ya mektupta şöyle diyor: ‘Evladım şefik! Ne mutlu sana ki hem çalıştın hem muvaffak oldun. Bence her ferd-i milletin üzerine farz olan bütün kudretiyle çalışmaktır. Muvaffakiyetin kıymeti ikinci derecede kalır. Çünkü o kulun elinde olan bir şey değil, sırf Allah’ın ihsanıdır.’”¹⁸

İşte öğrenmek için nasıl bir çaba sarf edilmesi gerektiğine dair muhteşem bir örnek: Âkif bir ara Neyzen Tevfik’ten ney dersi alır. Neyzen Tevfik Çukurçeşme’deki Ali Bey hanında kalmaktadır. Peki Âkif, ders almaya nasıl geliyor? “Buraya giderken birinin arkasından koşuyor gibi ter içinde, hızlı hızlı yürüyor. ‘Bu ıstırap niçin?’ mi? Çünkü terleyerek giderse, bu ders uğrunda ıstırap çekilen bir ideal oluyordu. ‘Kolay’, ‘Yumuşak’, ‘Yakın’, bunlar Âkif’in sevmediği şeyler...”¹⁹

Çalıştığı işi “çok ter sarf ettiği için” zor ve gayri insani bulanların yanında, daha işe başlamadan terleyen ve “terletmeyen işten bir hayır umma!” diyen Âkif! Büyük insanları büyük yapan büyük meziyetleri var ve o meziyetler aslında “büyük insan” olmaktan ziyade “kâmil insan olma”, “hakiki manada insan olma”nın da alametleri.

Onun okumasına da yazmasına da hayatının bütününe de yön veren temel ilkeler:

- Kimsenin hususiyetini konuşmamak,
- Düşmanın bile değeri varsa “var” demek,
- Çocuk gibi çalışmak,
- Münakaşalarda terbiyeli olmak, medeni insan gibi konuşmayı bilmek.
- Yani söylediğimizi dinler görünmek değil, sahiden dinlemek
- Bilmediğini bir kelime ile “bilmiyorum” diye söylemek ve biliyor gibi hilekâr yüz takınmamak.

16 Mahir İz, s. 80.

17 Mithat Cemal, *Mehmet Âkif*, s. 302.

18 Mithat Cemal, *Mehmet Âkif*, s. 454.

19 Mithat Cemal, *Mehmet Âkif*, s. 226-227.

-Bildiyini de tabii sesle anlatmak

-Dostlarını gıyabında da sevmek.”²⁰

Bu ilkeler içerisinde bir tanesi var ki bu Âkif’in okuma hakikatinde de en önemli yer tutanlarından birisi.

Düşmanını da Oku

Çoğumuzda sevmediğimiz veya nefret ettiğimiz yazar veya şairleri okumamak gibi bir tavır alma vardır. Böylesi bir durumla karşı karşıya kaldığımızda çoğu zaman şöyle düşünürüz: “*Filanca gavurdur, o niçin okunsundur ki!*” yahut “*Filanca benim inancıma karşıdır, neden okuyayım ki!*” veyahut da “*Falanca insanlıktan nasibi almamış bir ahlaksızdır, iyi yazar olsa ne yazar, ben onu niçin okuyayım ki!*”

Fakat Âkif hiç de böyle düşünmez. O hayatını ve davranışlarını asla tasvip etmediği, hatta kıyasıyla eleştirdiği nice yazarı derinlemesine okumuştur, hem de kaç kez:

Mithat Cemal, Âkif’in J.J. Rousseau’nun **İtirafımlarım (Confessions)** adlı eserini dört defa okuduğunu ve bu eseri pek beğenip övdüğünü söylüyor. Bundan cesaret alarak Mithat Cemal, bir seferinde Âkif’in Ruso kadar büyük bir şahsiyet olduğunu söyleyince, o, bu benzetmeye çok kızıyor. Halbuki kendisi Âkif’in bundan memnun olacağını düşünmüş. Peki Âkif niye rahatsız olmuş bu benzetmeden?

“*Ben’ dedi, ‘ne onun kadar büyük bir fikir adamıyım, ne de onun kadar küçük insan. Beş tane çocuğunu bir piçhanenin dönme dolabına bırakan adama beni benzetme. Hem kendi kusurlarını itiraf eder gibi yazdığı Confessions’a bak da bak, her kabahatini anlatışında kendi büyür, başkaları küçülür, aman Allah’ım o ne sahte adamdır. Kime benzetirsen benzet beni yalnız bu adama benzetme.*’ Halbuki Âkif, Confessions’u dört defa okumuştur. Onun için Rousseau’ya benzerse ‘memnun olacak’ diye hesap etmişim.”²¹

İşte bu dahi bize büyük bir ders olmalıdır. Düşmana ezberden düşmanlığın bir kıymeti harbiyesi yok. Düşmanı tanımak için onu okumak çok daha sağlıklı bir yol değil mi? Âkif’in bu tavrında toptancılığa karşı aldığı tavrı da görmek mümkündür. Bazı insanlar ya hepçi ya da hiççidir. Bu tavır asla doğru değil. Mithat Cemal’in Âkif’in için şu vurgusu üzerinde ayrıntılı olarak düşünmemizi gerektiriyor: “*Âkif iki adamı sevmezdi: Avrupa’ya takılıp memleketinin toprağına iğreti basanı, bir de kaşlarına kadar Şark’a batarak gözü Avrupa görmeyeni*”²²

Âkif’in şu sözleri bu konudaki tavrımızın nasıl olacağına dair de harika bir ölçü: “*Sadî-i Şirazî hakkında ne hürmet beslersem, İbn-i Fârız’a ruhumda ne büyük bir incizap duyarsam, Feyzî-i Hindî’ye nasıl hayran olursam, Fuzûlî’yi ne kadar seversem, Lamartin’i de o kadar severim*”²³ Ondaki Lamartin sevgisinin boyutu hakkında şu sözler de ibretliktir:

20 Mithat Cemal, *Mehmet Âkif*, s. 142.

21 Mithat Cemal, *Mehmet Âkif*, s. 115.

22 Mithat Cemal, *Mehmet Âkif*, s. 303.

23 Mithat Cemal, *Mehmet Âkif*, s.119.

“O, keyifliydi. Çünkü bu küçük odada bu gece onu mesut edecek üç sebep var: Lamartin’in kitabı, çay semaveri ve bir de kendisini anlayan biri.”²⁴ Burada esas ölçü ne olacak diye sorulursa elbette esas meselenin hikmetli, ibret ve ders alınacak, insanı ruhen, kalben ve fikren destekleyecek eserler olacağı muhakkaktır.

Düşmanını bile okumanın ama dikkatle okumanın ne kadar önemli olduğunu Âkif’in şu dikkatinden çok daha iyi anlıyoruz. Mehmet Âkif bir vaazında, başlangıçta Avrupa edebiyatını okuyup hayran olduklarını, ama sonradan bu insanların hiç de yazdıkları gibi olmadığını anladığını söylüyor. Ama bu anlayış Âkif’le sınırlı kalmış. Çoğu “aydın”ımız maalesef bu yüksek idraki gösteremedi ve onların sınırsız ve ambargosuz hayranlığı hep devam etti. İşte Âkif’in Batılı edebiyatın tutarsızlığına dair dikkatleri ve bizi uyarıları: “Edebiyatları, hele edebiyatlarının ahlakî, insanî, içtimâî mevzuları pek hoşumuza gitti. Müelliflerinin kıymet-i ahlakiye ve insaniyyelerini eserleriyle ölçmeye kalkıştık. İşte bu mukayeseden itibaren aldanmaya, hatadan hataya düşmeye başladık. Bu adamların sözleriyle özeri arasında asla münasebet, müşabehet olamayacağını bir türlü düşünemedik. İşte okuyup yazanlarımızın çoğuna ârız olan bu dalâl, bu hata bir zamanlar bana da musallat oldu. Bereket versin ki yaşım ilerledi, tecrübem arttı; hususıyla Avrupa’yı, Asya’Yı, Afrika’yı dolaşarak Avrupalı dediğimiz milletlerin esaret altına, tahakküm altına aldıkları biçare insanlara karşı reva gördükleri zulmü, gadri, hakareti gözümüzle grünce, artık aklımı başıma aldım. Demin söylediğim şeytani vesveselere kapılmış olduğumdan dolayı Cenab-ı Hakk’a tövbeler ettim.”²⁵

Âkif’in Cenab-ı Hakk’a tövbeler ettiği o “şeytanî vesveselere” o gün olduğu gibi bugün de hala kapılanlar, hatta ve hatta bırakın vesveseyi o vesveseye iman edenler yok değil mi? O kadar çoklar ki, Âkif’in bundan yüz küsur yıl evvelki uyanıklığın zerresi onlara henüz uğramış değil!

Hepimize, Âkif’e nasip olan bu uyanışa vesile olan okumalardan dileyelim. Zaten onun *en çok okuduğu ve çok okunmasını tavsiye ettiği* eser dikkate alınırsa bu uyanışın nasıl mümkün olduğu da anlaşılacaktır.

Acaba Âkif’e göre okumalar listesinin en başına hangi eseri koymak gerekir? Âkif’te bu sorunun cevabını bulabilir miyiz? Evet bulabiliriz, işte bu sorunun cevabı: “*En çok okuduğu kitap Kur’an’dı... Eski ve yeni Testemanları bilmeyen bir Avrupa şairi mevcut olduğunu o derece kabul etmiyordu ki Kur’an ve Hadis dillerinden anlamayan bir Türk şairi de gözüne gayr-ı tabii görünüyordu.*”²⁶

Yani Âkif, Kur’an ve Hadis okumayan, bunlardan haberdar olmayan şairleri şair saymıyordu, onların şair olabileceğini kabul etmiyordu. Çünkü Batılı şair olup da eski ve yeni Testemanları, yani Tevrat ve İncil’i bilmeyen bir şair yoktu. O halde bizde de şairler muhakkak Kur’an’ı okumalı, bilmeli idi. Son asır Türk şairlerini bu bilgiler ışığında bir değerlendirmeye tabi tutsak acaba nasıl bir sonuca varırdık?

24 Mithat Cemal, *Mehmet Âkif*, Timaş yay., İstanbul 2011, s. 42

25 *Kabulünün 100. Yılında Milli Mutabakat Metnimiz İstiklal Marşı ve Mehmet Âkif Ersoy-Belgeler*, TBMM. Yay., Ankara 2021, s. 183.

26 Mithat Cemal, *Mehmet Âkif*, s. 336.

Bir Kitabı Nasıl Okurdu

Şöyle bir tartışma, okuma âleminde her zaman gündemde olmuştur ve tartışma bir sonuca da balığ olmuştur değildir:

Çok fazla eser mi okumalı, yoksa az eseri çok fazla mı okumalı?

Âkif acaba bunlardan hangisine dahil bir okurdu?

İşte cevabı:

*“Kitabı önce toptan, sonra tenkit ederek okur, dördüncü okuyuşta intihaplarını yapardı: **Az eseri çok okurdu.** ‘Bir kitabı bitirmek kolay değildir’ dedi.”²⁷*

Âkif’in bu okuma ritüelini öğrenince, okumanın müşküllüğü üzerine Goethe’nin şu sözleri akla geliyor: *“İnsanlar okumayı öğrenmenin bir insanın ne kadar vaktini aldığını, ne çabalara mal olduğunu bilmezler. Ben bu işe seksen yılımı verdim, hala da amacıma ulaştığımı söyleyemem.”*²⁸ Tabii ki yine Goethe’nin şu sözü: *“Üç tür okur vardır: Bir, yargılamaksızın keyfini çıkaran; bir üçüncüsü keyfini çıkarmadan yargılayan; ortadaki bir başkası, keyif alırken yargılayan ve yargılarken keyif alan. Sonuncu sınıf, hakikaten bir sanat eserini yeniden üretir; üyeleri fazla değildir.”*²⁹

Salah Birsell’in de benzer bir tespiti var.

*“Bir romanı elli kez okumak! Bu, birçoklarına gülünç gelebilir. Ama tekrar tekrar okumadan bir kitabın iyice anlaşılabilceği düşünülmemelidir. Jean Cocteau, bu konuda şöyle der: “Okumak başka bir iştir. Okuyorum. Okuduğumu sanıyorum. Bir kitabı yeniden okuduğum vakit de onu daha önce okumadığımı sezinliyorum”*³⁰

Bir kitaba bir iki göz atarak allâme kesilen insanların olduğu bir dünyada bu okuma biçimini savunmak ne kadar da zor! Ve onlar ne kadar da haklılar:

Üniversite son sınıfta bir liseye stajyer öğretmen olarak gitmiştim. Daha öğretmenler odasına girer girmez bir hoca bana kim olduğumu sordu. Ben de kendimi tanıttım.

Edebiyat öğretmeni olduğumu öğrenince bana hemen şu soruyu sordu:

-En sevdiğim şair kim?

Ona dedim ki:

-Yunus Emre der ki, *“Cümle şair dost bahçesi bülbülü”*. Biz meslek icabı şair ayırmayız, hepsinden istifadeye çalışırız.

Israr etti, ille de benden bir şair adı alacak.

²⁷ Mithat Cemal, *Mehmet Âkif*, s. 43.

²⁸ Johann Peter Eckermann, *Yaşamının Son Yıllarında Goethe ile Konuşmalar*, (Çev: Mahmure Kahraman), İş Bankası Yay., İstanbul 2007, s. 688.)

²⁹ Goethe’nin, Johann Friedrich Rochlitz’e yazdığı bir mektuptan, bkz: Alberto Manguel, *Okumalar Okuması*, çev. Sevin Okyay, YKY Yayınları, İstanbul, 2014, s. 190

³⁰ Salah Birsell, *“Akasyalar Açarken”*, *Kendimle Konuşmalar*, Papirus Yay., İstanbul, (t.siz) s. 10

O sırada gözüme duvardaki tablolar ilişti. İstiklal marşının yazılı olduğu tablo tam karşı duvarda idi.

-Mesela Mehmet Âkif, onu çok severim, dedim.

Yüzünü ekşitti, pek de memnun olmuşa benzemiyordu. Müstehzi bir eda ile:

-Yahu adamı o kadar övüyorlar, *Safahat* mı ne bir kitabı varmış, geçen elime geçti, bir bakayım dedim, hiçbir şey anlamadım!

Sordum ona:

-Anlamadım dediğiniz *Safahat*'a ne kadar baktınız?

Dedi ki:

-Yahu ne kadar olacak işte, beş on dakika bir şey!

-Hocam, dedim ona. Âkif diyor ki, hayatını anlatırken “*Üç beş nazma gömülmüş bir ömr-i heder*” Bu *Safahat* dediğiniz eser, onun bütün ömrünün mahsulü. Bir ömrün mahsulü hiç beş on dakikada anlaşılır mı?

Aklıma Bağdatlı Ruhi merhum geldi, okusam da bir şey anlaşılmayacaktı:

“Gör zâhidi sâhib-i irşâd olayım der

Dün mektebe vardı bugün üstâd olayım der.”

Bu Tesir Nereden?

Yazmanın “okumak” kadar farklı bilme alanlarına da ihtiyacı var. Yukarıda Âkif’in dil bilincine vurgu yapmıştık. Ondaki derin tesirlerin nereden kaynaklandığına dair muhakkak pek çok kaynaklar bulunabilir. Ama en önemlilerinden birisi onun *daha etkili yazmak ve insanlarda daha derin tesirler uyandırmak için* çok farklı bilme alanlarına başvurması. Bunlardan biri de *yaşayan dil* üzerine çok önemli, ayrıntılı ve esaslı vukufu. Âkif, yaşayan Türkçenin hemen her haline vâkıftır: “*Altı Yedi Türkçe bilir: Divan Türkçesi, Tekke Türkçesi, Servet-i Fünun Türkçesi, ev ve sokak Türkçesi. Hasılı Anadolu’nun en uzak yerindeki jargon’dan Beyoğlu’nun Dolapdere Mahallesindeki argoya kadar bütün Türkçeleri bilir. ... Safahattaki Türkçe Memlekettir.*”³¹

Şu vurgu çok önemli: “*Safahattaki Türkçe Memlekettir.*” Dili, vatan ve memleket saymak hiç de yabana atılır bir kabul değil. Dili vatanı saymayan, Cemil Meriç’in dediği gibi “*Kamus’u Namus’u*” görmeyen bir yazarın milletine de devletine de daha geniş manada insanlığa da verecek hiçbir şeyi yoktur.

Ondaki dil, yazma ve en mükemmel ifadeyi bulma hassasiyetine dair Mahir İz’in anlattığı şu hatıra, şair ve yazar adayları için kulaklara altın küpe hediyelerdir: “*Bir gün kahvesini getirmeye gitmiştim. Üstadın elinde Âsım’ın bir tashih sahifesi. Birdenbire hayrette kaldım. Safahatı okurken bize öyle gelirdi ki, Üstad sanihalarını hiç düzeltmeden konuşur gibi*

31 Mithat Cemal, *Mehmet Âkif*, s. 432-433.

sayfalara geçiriyor. Çünkü o ifadeler o kadar tabii ve selis ki, mısraların bir düşünce mahsulü olduğu kat'iyen hatıra gelmiyor. Kendisine bu hususu söyleyince güldü: “Sen ne diyorsun? Bir kelime için bir hafta düşündüğüm olur!” diye cevap verdi. Donup kaldım.”³²

Âkif’in okuma ve yazma meselesinde ne kadar titiz olduğuna dair bir başka örnek de şudur: “Son otuz yılını hep sanata verdi, hem ne ıstırapla! Yazarken memnundu, yazdığı basılınca pişmandı. Eserini üstünden günler geçince görmek istemiyordu. Güç yazıyordu; bazen yedi sekiz kere çizerek. **Safahatta su gibi akan manzumeler ne ter taneleridir bilmezsiniz.** Zaten bunu bilmenize o imkân bırakmıyordu: Bunları kolay yazılmış sanmanız için elinden geldiği kadar güç yazıyordu. Yazmadan evvel bu manzumeler sinirlerinde kör düğümdü.”³³

Peki, bizim o kadar beğendiğimiz eserleri karşısında kendisinin tutumu ne idi? Yani yazdıklarını beğeniyor muydu? Yazdıklarıyla iftihar edip gururlanıyor muydu? İşte bu soruların cevabı: “Yazdığı değil, yazacağı güzeldi.”³⁴

Niçin Yazıyordu?

Hemen bütün şair ve yazarların cevabını vermekte en çok zorlandıkları sorulardan biridir: “Niçin yazıyorsunuz?” Bu sorunun sayısız cevabı vardır, Sait Faik’in “Yazmasam deli olacaktım” şeklinde çok veciz bir dille ifade ettiği başta olmak üzere. Girişte de belirttiğimiz gibi Âkif için şiir yazmak adeta Peygamberi bir görevi ifa etmektir. Şairleri susmuş, haksızlığa baş kaldırmayan milletler yok olmayı hak etmiş demektir.

Ama Mahir İz’in şahitliği dahilinde Âkif’in niçin yazdığına dair öyle bir gerekçesi var ki, bunu herkesin bilmesi ve onu insanların hakkıyla anlayabilmesi için bu ilahî cevabı özümsemesi gerekiyor. Mahir iz diyor ki:

“Bir büyük şair ne demişti: ‘Eğer sözden daha kıymetli bir cevher olsa idi, Allah söz yerine yeryüzüne onu indirirdi.’ Madem ki söz bu kadar kıymetli idi, o halde işe yaramalı idi. Onu işleyip, işe yarar hale koymak için, sade ve anlaşılır sözlerle milletine seslendi. **Yazı şekline ait planını şu beyitle açıkladı:**

Şudur cihanda benim en beğendiğim meslek:

Sözüm odun gibi olsun; hakikat olsun tek.”³⁵

Acaba kaç tane şairimiz bu ulvî kaygı eşliğinde yazmıştır? Demek ki Âkif’e göre, şiirle veya genel anlamda söz ile uğraşmak, Allah’ın yeryüzüne indirdiği en değerli şeyle uğraşmaktır, ona zaman ve mesai harcamaktır. İnsan en değerli ile vakit geçirirse en değerliler safına dahil olur. Madem Allah ve Peygamberi insanlara bu “en değerli” olan “Söz”le hitap etmiş, onları hak ve hakikate madem “Söz”le davet etmiştir, Peygamber varisi olan alimler ve ariflerde bu “Söz”e talip olmalılar, bu “Söz”ü eşsiz ve görkemli gücünü keşfetmenin sırrına ermeyi dilemeliler.

32 Mahir İz, s. 81.

33 Mithat Cemal, *Mehmet Âkif*, s. 324-325.

34 Mithat Cemal, *Mehmet Âkif*, s. 326.

35 Mahir İz, s. 42.

Peki Sözle uğraşmak nihayetle hangi gayeye matuf idi? Bu da bu sorunun cevabı oluyor: “Büyük şairimizin *Safahat’ı* toplu olarak gözden geçirilince, bütün yazılarının çıktığı merkezin “vatan duygusu ve millet kaygısı” olduğu görülür.”³⁶

Vatan ve millet hizmeti başka yollarla yapılamaz mıydı? Elbette yapılabilirdi. Ama Âkif’in seçtiği bu yolun elbette bir seçme sebebi vardı: “*Meslek itibariyle bir fen adamı olmasına rağmen, müzmin içtimai davalar, kendisine, mesleğini terk ettirecek bir şiddetle tesir icra etti. Bütün varlığını o yolda harcamaya başladı ve o uğurda emanetini Rabb’ına teslim etti.*”³⁷ İşte bu da aynı sebebe bağlanıyor. Gökten “Söz” den daha değerli bir şey inseydi Mehmet Âkif de millet ve vatan hizmetinde onunla olurdu. Madem ki en değerli şey “Söz” idi, hizmet de onunla yapılmalı idi.

Şarkın En Büyük Şairi Olabilirdi, Niçin Olmadı?

Bilhassa son dönemlerinde devlet ve bazı devletlülerin Âkif’e karşı takındığı olumsuz tavır malumdur. Bunun pek çok sebepleri vardır. Eğer Âkif onların istediği tarzda bir şair olmayı kabul etseydi, bir takım inanç ve değerleri hiçe sayarak “günün adamı” olmayı seçseydi şüphesiz malum bir takım zevat gibi el üstünde taşınacak, sofraların vaz geçilmez elemanı olacak, kendisine resmi, gayri resmi pek çok unvan ve görevler verilecek ve o zamanının en popüler ve mümtaz şahsiyetlerinden biri olarak parlayacaktı.

Ama böyle olmadı.

Çünkü o inandığı ve uğrunda ömrünü harcadığı inanç ve değerlerinden zerre taviz vermedi. Yalnız olmayı seçti, tavizsiz ve yalnız ölmeyi.

Mithat Cemal Âkif’e bir seferinde şöyle söylüyor:

“Hristiyanlığın büyük mümkirleri Katolik medreselerden yetiştiği gibi sen de bu şark kültüründe Müslümanlığın kuvvetli bir reybişi olabilirdin. Büyük nazmınla şüphe şairi olsaydın bugünkü nesil seni başında taşırdı.”

Yani Mithat Cemal ona niçin iman şairi olmayı seçtin de şüphe şairi olmadın, olsaydın bugün en büyük sen olurdun diyor ona ve birtakım örneklerle nasıl büyük şair olacağını anlatmaya çalışıyor. Aslında demek istiyor ki bu kadar ahlak ve maneviyat şairi olmana ne gerek vardı?

Onun bu talebine Âkif’in müthiş cevabı şu:

*“Memleketimin maneviyatı yıkılırken bu kadar ince bir adam olamam ben.”*³⁸

Âkif’in bu cevabı tam da Namık Kemal’in şu muazzam beytinin çok özlü ve veciz bir dille hakikate gelişi:

“Bâis-i şekvâ bize hüzn-i umumidir Kemâl

Kendi derdi gönlümün billâh gelmez yâdına”

³⁶ Mahir İz, s. 36.

³⁷ Mahir İz, s. 39.

³⁸ Mithat Cemal, *Mehmet Âkif*, s. 286-287.

“Bizim şikayetlerimiz milletin şikayetidir, milletin dardını dile getirmektir ey Kemal! Billahi, kendi gönlümüzün dertleri zerrece aklımıza gelmez!”

Onların kendi dertleri değildi, uğraştıkları dertler. Kimseden de alkış veya takdir beklemediler. Kendisi bir mektubunda diyordu ya: *“Maksadım elimden geldiği kadar milletin hayrına hizmettir. Sa’yleri meşkûr olmayanlar, niyetlerinden dolayı me’cûr olurlar.”*³⁹ Yani, *“Çalışmaları takdir ve kıymet görmeyenler, niyetlerinden dolayı hak ettikleri sevabı muhakkak alacaklardır.”*

İyilerin Çoğaldığını Duydukça Sevinen Adam

Âkif’i sadece çok iyi bir okur veya yazar olarak bulmuyoruz. O aynı zamanda, birçoklarının iyi bir okur ve yazar olması için gayret sarf edenlerin başında geliyordu. Yetişmiş bir insan millet ve vatan için bulunmaz bir hazine idi. Yetişmiş birinin kaybı da çok kıymetli, eşsiz bir hazinenin kaybı!

Mithat Cemal, Âkif’in pek değerli bir tarafını daha açığa çıkarıyor: Âkif, iyi bir insan yetiştiğini duyduğunda çocuk gibi sevinirdi.

Âkif, Namık İsmail’in bir makalesini okuyor ve çok beğeniyor. Süleyman Nazif’e Namık İsmail’in ahlakını soruyor. O da müsbet cevap verince Âkif çok seviniyor, çünkü memlekette bir adam daha tanınıyordu:

*“Birinin yetiştiğini görmek, Âkif için bir nevi aile saadeti idi; bu bile az; Siyasi bir saadetti... Bildiğini her gence öğretmek istiyordu. Mesela, Âsım isminde bir genci tanıdı ve bu çocuğun Fransızca öğrenmesi Âkif’in bir meşguliyeti oldu. Mısır’da bile onunla meşguldü.”*⁴⁰ Mithat Cemal devamında Âkif’in Mısır’dan bu gence yazdığı mektuplardan örnekler vermiş. Burada 14 mektup var ve hepsinde de gence (Âsım’a) Fransızcasının nasıl olduğunu soruyor ve hep teşvik ediyor.⁴¹

Âkif, bu anlamda Namık Kemal’i de şöyle övermiş: *“Namık Kemal, bir mektubunda Abdülhak Hamid’e ‘Sen Fatihleri, Selimleri manzum yaz; ben de nesirle sana nazireler yazayım’ diyordu. Namık Kemal birinin yetiştiğini görünce seviniyordu; Vatanını bak kaç türlü seviyordu.”*⁴²

İyi insan olmak zordur, ama iyi insan olmak kadar iyi insanlar yetiştirmek, bunun için çaba, zaman ve emek harcamak daha da zordur. Âkif’in bu anlamdaki fedakarlığı ve sevinci hepimize örnek olmalı değil mi? Nice mahir yazar ve şair vardır ama onlar hiçbir elden tutmamış, kendileri gelmiş, kendileriyle gitmiş, artlarında değerli bir insan bırakamamışlardır.

39 Mehmet Âkif’in Mektupları, (Haz: Necmettin Türinay-Mehmet Rüyan Soydan-Selçuk Karakılıç), TBMM Yay, Ankara 2021, s. 114.

40 Mithat Cemal, Mehmet Âkif, s. 298.

41 Mithat Cemal, Mehmet Âkif, s. 298-301.

42 Mithat Cemal, Mehmet Âkif, s. 311.

Sonuç

Mehmet Âkif Mısır'da, son zamanları, Mithat Cemal'e bir mektubunda nihayet bir yazı masası olduğunu yazıyor, sevinerek:

*“Ben onun bu saadetine inanmayacaktım, şimdi onun bir yazı masası varmış, bundan sonra şaheserler yazamazsa, bilmeliymişim ki kabahat kimsenin değil, kendisininmiş. O hayatının her devresinde bu yazı masasını bulamamıştı. Halbuki masasız bir şey yazamazdı ve bir masası olduğuna şimdi, mektubunda onun için seviniyordu.”*⁴³

Hayatının her evresinde yazı masası olsa, sürgünler yemese, istiklal ve istikbali için hayatını harcadığı aziz vatanının sakin bir köşesinde, huzur içinde yaşasa kim bilir daha ihtişamlı eserlere imza atacaktı! Fakat işler böyle gitmedi, o yıllarca gönüllü sürgün hayatı yaşadı. Hem de nasıl: “Ömer Vecdi, Âkif'in (Mısır'daki) evini şu şekilde tasvir etmektedir: Âkif, terk edilmiş, basit, mütevazı ve müteveyhin bir evde yaşadı. Böylesi bir evde ne olabilir ki? Âkif, daima “Dünya malı, toprak gibidir. Paraya kul olanın Allah'ı da başkadır” derdi.”⁴⁴

Yazdığı her eser zaten onun eşsiz sabır, azim, iman ve gayretinin semeresi idi. Sıradan bir insan olsa, yazmamak için her mazereti vardı.

Ama o mazeretlere sığınmadı. Mehmet Âkif, Âsım Şâkir'e yazdığı bir mektupta çalışmak ve uğraşmaktan bahsederken Meşhur *Hacca Niyetlenen Karınca* meselini anlatıyor. “*Sen bu bacaklarla Hicaz'a nasıl varırsın demek istemişler. “Varamazsam yolunda ölürüm ya!” cevabını vermiş. Dünyada bu kadar yüksek bir söz olamaz!”*⁴⁵ Evet, ona göre dünyada en yüksek söz bu idi: Hakikat uğruna savaşa çıkılır, hedefe varılamasa da o uğurda ölünür, insan için bundan da büyük zafer olamaz! Zira kula düşen azmedip yola çıkmaktır, hedefe vardır, zaferi bahşeden ise Allah'tır!

Mehmet Âkif, ister *keramet* deyin isterse *kehanet* deyin bir gün şöyle dedi: “*Ne mutlu bana Peygamberimin yaşında öleceğim*”⁴⁶ İnsan öleceği yaşı bilebilir mi? Demek ki bilenler var! Deddiği gibi oldu ve tam da peygamberimizin vefat yaşı olan 63 yaşında vefat etti. Ardında o kadar değerli, hazine kıymetinde eserler bıraktı ki onun için “öldü” demek abesle iştigal olur. Onun “*Tarih'i tekerrür diye tarif ediyorlar/Hiç ibret alınsaydı, tekerrür mü ederdi?*” mısralarının hakikatine varmak, nice okurluk/yazarlık sırlarına vakıf olmak için onun eserlerini çok titiz dikkatler, ibretler ve dersler eşliğinde okumaya ihtiyacımız var.

43 Mithat Cemal, *Mehmet Âkif*, s. 172.

44 Hüseyin yazıcı, “*Gurbet Diyarında Mecalsız Bir Şark İnsanı: Mehmet Âkif Ersoy*” Şarkiyat Mecmuası - Journal of Oriental Studies 34, (2019): 41-58<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/993156>

45 Mithat Cemal, *Mehmet Âkif*, s. 312, 6. Dipnot.

46 Mithat Cemal, *Mehmet Âkif*, s. 175.

3. BÖLÜM

Âsım'da Olumsuz Temsiller ve Değerler
Ayşe Demir

Âsım'da Olumsuz Temsiller ve Değerler

Ayşe Demir*

Mehmet Âkif Ersoy'un Âsım'ı, bütünüyle bir şiir kitabı teşkil edecek hacimde uzun bir şiirdir. Aruz vezniyle yazılan ve diyaloglarla şekillenen eser birkaç bölümden oluşmaktadır. "1919 eylülünden itibaren 1924 ağustosuna kadar Sebülürreşad'da yarıya yakın kısmı parça parça yayınlanmış olan eserin kitap halinde ilk baskısı 1924'tedir." (Doğan, 2024 :3) Merkezinde ülkenin güncel durumu bulunan şiirde, toplumsal ve siyasi meseleler geniş bir yelpazede yer alır. Mehmet Âkif Ersoy, "Âsım" şiiriyle döneminin toplumsal ve siyasi sorunlarına dair derin bir eleştiri getirir. Şair, bu uzun şiirinde, Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküş sürecinde yaşanan değer yitimi, Batılılaşma sürecindeki yanlış uygulamalar, toplumdaki ahlaki çöküntü ve millî birlik beraberlik konusundaki eksiklikleri ele alır.

Mehmet Âkif'in karakteri söz konusu olduğunda herkesin üzerinde birleştiği özelliği onun ülkü, ideal sahibi oluşudur. Şairin zihni ve ruhu berraktır, hayata dair doğru bildiği ne varsa onu hem günlük hayatında hem de sanatında anlatmak ister, nasıl dosdoğru bir insan olunur sorusunun cevabını her sahada verir. Fikir dünyası, sadece insanın yaşamına değil toplumun nasıl ilerleyeceğine dair de rehberlik eder. Bu eserde de ülküleri ve geleceğe dair öngörüler, Âsım ve nesliyle somutlaşır. "Balkan Savaşları ve I. Dünya Savaşı'nın Osmanlı Devleti'nin fiilen bitişini ilan eden keyfiyeti, halkın maruz kaldığı derin trajik hadiseler Mehmet Âkif'i ümitsizliğe düşürmemiş, bilakis onu mücadele meydanına sevk edici etkenlere dönüşmüştür. Nitekim I. Dünya Savaşı'ndan sonra Mondros Mütarekesi ve Sevr'in gölgesinde ümitsizliğin en dip noktasında Âkif, ideal dünyasını yansıtan Âsım'ın da bulunduğu Safahat'ın altıncı kitabını, 1919'da tamamlamıştır. Âsım, toplumu bilinçlendirip heyecana getirmeye matuf bir sembol şahsiyet kurgusudur." (Demir, 2021: 103) Şiir büyük ölçüde Mehmet Âkif'in meseleleri ele alışındaki sistematigi ortaya koyar. Âkif sadece ideali anlatarak, tümüyle soyut veya sorunları işaret ederek karamsar görünmez. Sorunları tespit eder, onları ortaya koyar sonra çözüm önerilerini dile getirir. Olumsuz değer ve temsiller bireyden topluma, sanattan bilime kadar uzanır.

* Prof. Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü. E-posta: ayse Demir@aybu.edu.tr

“Köse İmam, Âkif’in babası Tahir Efendi’nin öğrencisidir. Âsım; metinde Köse İmam’ın (Ali Şevki Hoca) oğludur. Mehmet Âkif onu çok sevmekte ve sosyal problemler, siyaset, din, ahlak, kişilik, vatan sevgisi, tarih bilinci gibi konulardaki düşüncelerini Âsım çerçevesinde dikkatlere sunmaktadır. Bu bakımdan Âsım’a Mehmet Âkif’in manevî oğlu olarak da bakılabilir.” (Çelik, 2021: 41-42) Eserdeki temel iki karakter Hocaîzâde, Köse İmam’dır ve onların bakış açılarıyla Türk toplumunun güncel durumu, bireyin sorumluluğu ve geleceğin nasıl şekilleneceği konu edilir. Ülkenin güncel durumu ortaya konulurken birçok alanda karamsar bir tablo belirir ve yaşananlara dair eleştiriler sunulur. Âkif, eleştirilerinin çerçevesini toplumdan, sınıflara ve oradan bireye ulaşan bir ilerleyişte çizer. Bu bağlamda en temel konu toplumsal yozlaşmadır. Şairi en çok endişelendiren ve çözümünü genç nesilde gördüğü yozlaşmanın; dinî değerlerin zayıflaması, dinin şeklen uygulanması, insan ilişkilerini belirleyen ahlakın yozlaşması ve Batılılaşmanın yanlış algılanması gibi cepheleri vardır.

İslam’ın merkezinde yer alan temel ahlaki değerlere tutunmak yerine dinin şekli tarafıyla yetinmek kayıtsızlığı doğurmaktadır. Çevresine ve diğer insanların dertlerine kayıtsızlaşan böyle bireylerin ruhları da zihinleri de İslam’ın hedeflediği olgunluğa ulaşamaz. İnancın yerini de giderek hurafeler almaya, gündelik hayatın her alanını bunlar oluşturmaya başlar. Âkif’in en çok dert edindiği hususlardan biri de bu yaşantının ve ikame inanç sisteminin ürünü olan çıkarıcı insan tipinin yaygınlaşmasıdır. Çevresel koşullar ne kadar bozulursa bozulsun insan, bir iman abidesi vasfıyla kendini ve erişebildiği çevresini düzelttiği sürece toplumsal çözülmenin durdurulabileceğine inanır.

Âkif’in Batılılaşma karşısındaki tutumu da bu bakış açısıyla belirlemektedir. Kendi öz değerlerinden doğmayan ve yine kendi dinamizmiyle ilerlemeyen her süreç, taklitçilikten öteye gitmeyecektir. Kendisinden yaklaşık yüz yıl önce başlayan Batılılaşma serüveninin en kritik noktasını da bu yaklaşımda bulacaktır. Bu bakımdan değerler sisteminin tümüyle değişimi, çağdaşlaşmanın sentez fikrinden doğmayışı toplumu kökenlerine yabancılaştırma tehlikesi doğuracaktır. Gençler, yeni nesiller ve dolayısıyla ülkenin geleceği, el yordamıyla yürüdüğüne inandığı Batılılaşmanın yanlış yönetilmesiyle tehlikeye atılmaktadır. Âsım’da konu edilen medrese-mektedir eğitimi kıyası da Batılılaşma sürecinin doğurduğu bir başka sorunu, ikilik meselesini somutlaştıran bir tartışmadır. Âkif, eğitim sistemindeki tıkanmanın farkındadır. Yeni bilgiler üretmekten çok var olanın tekrarına dayanan geleneksel eğitim, devleti Batı’yla rekabetten alıkoymaktadır. Ancak diğer yandan da modern eğitimin doğal bir sonucuymuş gibi algılanan millî ve manevî değerlerden kopuş geleneksel eğitimin verdiği zarara bir yenisini ekler.

Âkif ve çağdaşlarının gelecek nesilleri idealize ederek kendi anlayışlarına göre Âsım, Haluk gibi rol modeller oluşturmalarının altında bekledikleri toplumsal değişimin gecikmesi yatar. Ülkenin içinde bulunduğu çok boyutlu iç ve dış tehditlerin artması aydınlar da çözümün, kurtuluşun kendi zamanlarında bulunamayacağı kaygısını doğurur. Toplumsal değişimlerin yavaş gerçekleşmesi, dış tehditlerin dönüşüm çabalarını engellemesi ve kitlelerin direnmesi gibi sebepler yüzünden kendi nesillerinde tamamlanamayacak ilerleme gelecek nesillerin sorumluluğuna bırakılır. Âkif’in Âsım’ının üstlendiği sorumluluklar da bu nedenle ağırdır. Manevi değerlerini Doğu’dan alan Âsım, zihinsel

gelişimi adına ise Batı'ya yönelir. "I. Dünya Savaşı'nda memleketin namusunu kanı pahasına koruyan bu nesilden kendilerinde olan 'fazilet'i, Batı'dan alacakları 'marifet'le birleştirerek memleketi kurtaracak bir inkılap yapmaları istenir." (Yıldız, 2021: 31) Ulaştığı bu ideal sentez dışında şiirin ana yapısını ise Âsım'ın dolayısıyla toplumun uzak durması gereken düşünce, davranış ve değerler meydana getirir.

Eserde, Hocaîade ve Köse İmam adlı iki karakter üzerinden farklı görüşler sunulur. Hocaîade, daha modern ve yenilikçi bir bakış açısına sahiptir. Köse İmam ise geleneksel değerlere bağlı, daha muhafazakâr bir kişiliği temsil eder. Bu iki karakter arasındaki tartışmalar, o dönemki toplumun yaşadığı çelişkileri yansıtır. Âsım'ın eleştirel boyutu bu diyaloglarla ortaya konacak ve Âkif'in işaret ettiği olumsuz değerler bu satırlarda belirecektir. Bu bağlamda eleştirilen ilk olumsuz yapı, hikmetsiz bulduğu eski şiirdir. Edebiyatla edebînin yakın ilişkisine dikkat çekilir ve insanı gerçeklikten uzaklaştıran, zihnini tembelleştiren, ahlakını bozan her şey bu eleştiriden nasibini alır.

Göreneğin dışına çıkan, aile kurumuna zarar veren unsurlar ve eylemler, eleştirinin hedefindedir. Köse İmam'ın mahallesinde yaşayan komşu paşa giderek namazdan el ayak çeker, yaşına uygun olmayan bir gençlik hevesine düşer ve hanımını boşayarak hizmetçiyle evlenmeye niyetlenir. İnsanın kimliğine, saygınlığına, cinsiyet niteliklerine uygunsuz davranışları toplumsal saygınlığını yitirmesine neden olur. Gençliğe özenen yaşlıların yergisi veya mizah konusu hâline getirilmesi edebî eserlerde neredeyse her toplumda yer bulur. Köse İmam çevresine duyarlıdır, doğru yoldan saptığını gördüğü Paşa'nın inadını kırmaya çalışır. Kendisine nikâh izni içi gelen Paşa'yı,

"Gülüyor kahvede el, çarşıda bakkal, çakkal;

Olma beyhûde, ağızlardaki bir parmak bal;

Çatlasan sofracı Rumdan karı olmaz adama." (Ersoy, 2024: 23)

diyerek kendi gerçekleriyle yüzleştirir. Âkif'e göre birey kendi nefsinde değil sorumluluklarını düşünmelidir. Sorumsuzluktan, saygınlığa ve ağırbaşlılığa zarar verecek her eylemden kaçınmak gerekir. Paşa, evlenme isteğine dini dayanak gösterince Köse İmam var olan şartlarda Paşa'nın yaptığı haram sayılacağını söyler. İmam kovsa da Paşa, izni para karşılığı alır. Burada erdemin karşısında paranın kirli gücü vardır ve parayı tercih eden açgözlüler eleştirilir.

Âsım'da diğer insanların, toplumun dertlerine kayıtsızlık da olumsuz bir niteliktir, hisli, duyarlı insan işkence çekerken, "Gamsız insanlara eğlence gelir yaşamak". Âkif'in insanı aldırın, duyan, hisseden insandır. Görmezden gelmek, aldırınmamak, başkalarının hele toplumun dertleriyle dertlenmemeyi bütünüyle insan olmamakla eşdeğer tutar. Bu bakımdan bencillik, kayıtsızlık, toplumu içten içe tüketen ve toplumsal çürümeye neden olan tutumlardır. Şiirde hem olumsuz bir değer hem de şartların kaçınılmaz sonucu olarak ortaya çıkan bir diğer husus beden ve ruh zafiyetidir. Davet edildiği köy düğünü sahnesinde vurguladığı insan manzaraları bu gerçeği hazin bir dille ortaya serer. Çevresinde çalışkanlığın, gücün, üretkenliğin somut bir timsali olması gereken köylüler fiziksel olarak zayıf, ruhsal olarak da bezgindirler:

ÂSİM 100 YAŞINDA

Bilgi Şöleni

*“Bet beniz sapsarı biçârelerin hepsinde;
Ne olur bir kişi olsun görebilsem zinde!
Şiş karın sıska çocuklar gibi, kollar sarkık;
Arka yusyumru, göğüs çökmüş, omuzlar kalkık.
Gözlerin busbulanık rengi, kapaklar şiş şiş;
Yüz buruşmuş, uzamış, cebhe daralmış, gitmiş.
Gezecek yerde o âvâre nazarlar dalıyor;
Serilip düştü mü bir noktaya, kaldırmayı zor!
Sıtmadan boynu bükülmüş de o dimdik Türkün,
Düşünüp durmada öksüz gibi küskün küskün.” (Ersoy, 2024: 33)*

Köse İmam bu biçârelerin zinde, cengâver dedelerini; Ertuğrul’u, Osman’ı, Orhan’ı anar, bu güçsüz insanlarda onların izini arar. İnsanlar gibi coğrafya da harap olmuş, viraneye dönmüştür. Sadece Âkif’te değil bu dönem eserlerinde fiziksel güçsüzlük, hastalık neredeyse tüm yazar ve şairlerin dönem insanını anlatırken dikkatlerinden kaçmayan en belirgin niteliklerdendir. Bunda dönemin ekonomik şartları, devletin içerisinde bulunduğu zor durum oldukça etkilidir. Uzun zamandır devam eden savaşlar, gelir kaynaklarının kaybedilen topraklarla birlikte kesilmesi, Anadolu’daki tarımın savaş nedeniyle sürdürülemediği Türk insanını güçsüz düşürür. Savaşların akıbetinin fiziksel üstünlüğe önemli ölçüde bağlı olduğu bu yıllarda bu gerçeklik Âkif’i derinden düşündürmektedir. Sefalet, açlık insanın fiziksel gücüne olduğu kadar saygınlığına, erdemine de zarar verir. Nitekim Âkif’in bu şiirinde de odaklardan biri toplumsal değişim veya çürümedir: “Köylünün bir şeyi yok, sıhhati, ahlâkı bitik;” derken köylünün yaşamını kuşatan değerlerin yitimini vurgular. Çalışıp üretecek ve toplumu besleyecek bu sınıf dini vecibelerden, eğitimden uzaklaşmıştır. Kazancını çabucak yitirir, çalışmak yerine kahvehanede oyalanmayı seçer. Mahalle kahvesi zaten Âkif için köylü, şehirli fark etmeksizin insanı bozan bir kötülük yuvasıdır ve bu açıdan meyhaneye bir tutulur. Üretmek Âkif için en üst değerlerden biri olmuştur, buna karşın tembellik neredeyse her sınıfı saran korkunç bir hastalıktır.

Aydınların içlerinden geldikleri halkın karakterine nüfuz edememesi de bir başka eleştiridir. Batılılaşmanın hayata bakışta veya süreçte değil sonuç odaklı alanlarda görülmesi bu iki sınıf arasındaki anlaşmazlığın temelini oluşturur. Alafrangalaşmak terimi veya yergisiyle nitelenebilecek bu bakış açısında Batı toplumlarının halihazırdaki müreffeh yaşantısına onları ulaştıran sistemli ilerlemeyi değil, bu sürecin maddi verimlerini almak ilerleme olarak nitelenir. Batılı bir giyiniş, zevk ve günlük yaşayış, meseleyi içselleştiremeyen aydınları, geniş halk tabakasının gözünde kötü bir taklit seviyesine indirir. Toplum hayatında köklü temellere sahip unsurların, yerlerine nelerin konacağı hesap edilmeden alt üst edilmesi bu şiir merkezinde Köse İmam’ın eleştirileriyle gündeme getirilir. II. Meşrutiyet’le birlikte gelen siyasi karmaşayı şair bu şiirine taşır.

Mehmet Âkif’in tümüyle karamsar bir tablo çizdiğini söylemek zordur. Bize karamsar hayat sahneleri gibi görünen hususlar aslında o dönemin gerçekleridir. Bu bakımdan şair, inancının kendine yasakladığı ümitsizliğe kapılmaz, tespitlerini ortaya koyar. Yaşanan toplumsal çalkantının ardından sağlam bir geleceğin yeni nesil tarafından inşa edileceğine

ÂSİM 100 YAŞINDA

Bilgi Sözeni

emindir. Devirde asıl çözülmesi gereken şeyler insanın karakterine ve ruhsal dünyasına dair, ona eylemde bulunma gücü veren yönlerdir. Ona göre en çok da bedbinlikle savaşmak gerekmektedir. II. Meşrutiyet'in ilanıyla birlikte görülen yüzeysel hareketliliğin geçici olduğunu, halkın art arda beliren savaş tehlikeleri ve açılan cephelerle birlikte fiziksel ve ruhsal dayanma gücünün tükendiğini görmektedir. “Memleket mahvoluyor baksana bedbinlikle” derken bu tehlikenin fark edilmesini ister ve devam eder:

*“Zerk etmediler kalbime bir damla ümîd.
Hoca, dünyâda yaşanmaz, yaşamaktan nevmîd.
Daha mektepte çocuktuk, bizi yıldırır hayat;
Oysa hiç korku nedir bilmeyecektik, heyhat!
Neslim ürkekmîş, evet, yoktu ki ürkütmeyeni;
“Yürü oğlum!” diye teşcî edecek yerde beni,
Diktiler karşıma bir kapkara müstakbel ki,
Öyle korkunç olamaz hortlasa devler belki!
Bana dünyâyâ çıkarken “batacaşın!” dediler...” (Ersoy, 2024: 73)*

Devletin yaklaşık son üç yüz yıllık tarihi duraklama ve gerilemeyi de içerisine alan, toplumu her nesilde daha çok saran bir ümitsizlik atmosferi, bilinci şekillendirir. İnsanların geleceğine güveni kalmamış, dünyaya hakkın sesini yayacak devletin gücü zayıflamıştır. Tevfik-i ilahiye olan inancın yerini ümitsizliğin aldığını büyük bir üzüntüyle kaydeder. Âkif, savaş meydanlarında da medeniyet alanında da devletlerin birbiriyle mücadelesinin çoğunlukla ruhsal temelli olduğunu savunur. Geleceğe inancını yitiren bir toplumu hiçbir teknik, hiçbir somut gelişme kurtaramaz. Asya yedi yüz milyondur ama baştan aşağı donmuştur. Bu tablo içerisinde Âkif azmin, sebatın dinini aramaktadır. Çalışmadan, kulun gayreti olmadan eylemsiz bir kurtarılmı fikri yine pek çok şiirinde eleştirilir:

*“Ama kul neyle mükellefi ki, tevfiğ ile mi?
Hiç değil, sa'y ile; tevfiğ, o: Hudâ'nın keremi.
Sarıl esbâba da çık, işte tarîk, işte refîk;
Ne vazîfen senin olmazmış, olurmuş tevfiğ?
Oturup dil dökecek yerde gidip döksene ter!
Bin çalış gâyen için, bir kazan ömründe yeter.” (Ersoy, 2024: 76)*

“Mehmet Âkif sadece teşhirle yetinmez. Çaresizliğin acısını, paylaşmanın yüceliğini de okuyucusuna geçirir. Fakat kişilerin sorumluluğunu da asla görmezlikten gelmez. Tembellikten nefret eden ve bütün kâinatın hareket halinde çalışmakta olduğunu sık sık tekrarlayan Mehmet Âkif, Tanzimat'tan sonra da birçok yazarımızın “sa'y” ve “çalışma” kelimeleriyle uyanmaya ve kâinatın hareketine milleti davet etmesiyle birleşmektedir.” (Enginün, 2021: 39) Şair ideal yolu gösterirken aynı zamanda tenkitleriyle izlenmemesi gerek yolu da belirler. Bir şeyler kurmak isteyen insanın bir gayesi olmalı ve bu uğurda çalışmalıdır. Bunlardan her ikisine veya tekine sahip olmayan insan ister istemez bedbinliğe kapılacaktır. Amaçsız çalışma veya belirlenen amaca kayıtsızlık göstermenin ikisi de yanlıştır. İnsan dünyaya atılmış bir tohumdur, hayat şartları çetindir ama sebat göstermek insanı kurda, kuşa yem olmaktan çiğnenmekten kurtaracaktır.

Âkif, Osmanlı'nın gücünü, evrensel düzene yön verecek kabiliyetinde bulur. Osmanlı zamanında, sürekli ilerleyen, kendi prensiplerini başka devletlere kabul ettiren ve onların kendisine uyum sağlamasını isteyen zinde, dinamik bir güçtür. Şartlar Avrupa lehine değiştiğinde bu rolleri onlar üstlenir. Gündelik hayata yön verebilecek gelişmelere hâkim ve değişime açık bir esnekliğe sahip insanlar da toplumlar da aslında rehberlik özelliklerini kaybetmezler. Âkif katılığın, donukluğun karşısındadır. İdrak eksikliği, değişimi görmezden gelmek toplumu ilerleme yarışının dışında bırakır. Bu sadece teknik sahada değil inanç sahasında da böyledir:

*“Hoca, mâdem ki bu din: Dîn-i beşer, dîn-i hayât,
Beşerin hakka refik olmak için vicdânı,
Beşeriyetle berâber yürümektir şâmı.”* (Ersoy, 2024: 87)

Mehmet Âkif Ersoy'un "Âsım" şiiri, döneminin Türkiye'sindeki çeşitli toplumsal kesimleri ve karakterleri sembolize eden birçok farklı figürle doludur. Bu figürler aracılığıyla şair, o dönemdeki toplumsal sorunları, çelişkileri ve beklentileri yansıtmaktadır. Mehmet Âkif Ersoy, “Âsım” şiiriyle sadece bir edebî eser vermemiş, aynı zamanda o dönemdeki Türk toplumunun sorunlarına çözüm arayan bir düşünür kimliği de sergilemiştir. Şiir, bugün bile güncelliğini koruyan konuları ele alması ve millî birlik ve beraberlik vurgusu yapması nedeniyle önemli bir eserdir. Sonuç olarak Âsım, sadece bir şiir olmaktan öte, yeni kurulan Cumhuriyet'e bir nesil önerisi niteliğindedir. Eserde, aile hayatından eğitime, insan ilişkilerinden dine kadar birçok konuda tartışmalı görüşler yer alır. Mehmet Âkif, öncelikle sorunları ortaya koyar, ardından çözüm önerileri sunar, Türk gençlerine güncelliğini hiç yitirmeyen bir rehber, kılavuz olur.

Kaynaklar

- Çelik, Yakup (2021). “Mehmet Âkif Ersoy’un “Âsım”ı: Aydının Yaşadığı Dönemle İmtihanı ve Yeni Bir Nesil Teklifi”, *İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S 25, s. 40-52.
- Demir, Fatih, “İki Buhran Devri Şairinin Buhrandan Çıkış Önerileri: Yunus Emre ve Mehmet Âkif Ersoy” *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi [Journal of Academic Literature]*, Yunus Emre’den Mehmed Âkif’e Şiir Özel Sayısı, Aralık 2021, s. 88-110.
- Enginün, İnci (2021). “Edebiyatımızın Doruklarından Mehmet Âkif Ersoy”, *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 35, Aralık 2021, s. 25-41.
- Ersoy, Mehmet Âkif (2024). *Âsım*, Ankara: Yazar Yayınları.
- Yıldız, Alpay Doğan, “İki İdealist’ten (Mehmet Âkif Ersoy ve Mustafa Kutlu) Biri Uzak Biri Yakın İki Tecrübe: Âsım’ın Nesli ve Profesör Âsım Bey’in Nesli”, *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi [Journal of Academic Literature]*, Yunus Emre’den Mehmed Âkif’e Şiir Özel Sayısı, Aralık 2021, s. 19-33.

4. BÖLÜM

Devrinin Meselelerinden Bugünün Meselelerine

Âsım'ın Gözüyle Bakmak

Taner Namlı

Âsım'ın Şairinden Tahrir Dersleri

Musa Balcı

Üç Portre

Emin Halûk Âsım

Mehmet Kurtoğlu

Devrinin Meselelerinden Bugünün Meselelerine Âsım'ın Gözüyle Bakmak

Taner Namli*

Safahat'in¹ 6. kitabı olan *Âsım*'in müstakil bir eser olarak yayınlanışının üzerinden 100 yıl geçti. Biliyoruz ki bazı edebî metinler üzerinden zaman geçtikçe tazelenir, hayatîyetini devam ettirir, asırları aşan bazı hakikatlere işaret etmeye devam ederler. Şüphesiz genel mânâda *Safahat*, özel de *Âsım*, milletin zaman üstü meselelerine işaret eden, okurunu düşünmeye sevk eden eserlerin başında gelmektedir. Bu çıkarım, bütün ve büyük bir manzum metin olarak *Âsım* değerlendirildiğinde fark edilebilecektir.

Âsım kitabının bugünkü meselelere ışık oluşunu ele almadan önce eserin belli başlı özelliklerini belirtmeliyiz. *Âsım*, kitap olarak 2292 mısralık tek bir şiir metninden oluşur ve “Kardeşim Fuad Şemsi'ye” ithafıyla başlar. Âkif, eserin karşılıklı konuşmalardan oluştuğunu baştan belirtir ve bu konuşmaların Hocaîzâde (Rahmetli Hoca Tahir Efendi'nin oğlu), Köse İmam (Rahmetli Hoca Tahir Efendi'nin şâkirdlerinden), Âsım (Köse İmam'ın oğlu), Emin (Hocaîzâde'nin oğlu) arasında geçeceğini söyler. Zaman I. Dünya Savaşı dönemi, mekân Fatih yangınından önce Hocaîzâde'nin Sarıgözel'deki evidir. Eser, dönemin sosyal ve bireysel problemlerinin tartışılması üzerine kuruludur. “Yer yer dinî-lirik ve millî heyecan gösteren parçaların bulunduğu bu diyalog şu konular etrafında çerçevelenebilir...Aile kurumu çökmektedir. Köylünün sağlığı gibi ahlâkı da bozulmuş, geçimi ise bitmiş tükenmiştir. Millet basiretsiz ve kötü idarecilere körü körüne uymaktadır. Birbirini anlamayan eski nesil-yeni nesil, halk-aydınlar, mektep-medrese ikiliği memleketi gittikçe derinleşen bir çatışmaya sürüklemektedir.”² Köse İmam'ın karamsarlığına karşın Hocaîzâde, bu karanlık günlerden bir gün mutlaka kurtulunacağına

* Doç. Dr., İnönü Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, taner.namli@inonu.edu.tr

1 Çalışmada Necmettin Turinay'ın hazırladığı 2021 tarihli TBMM Yayınları'ndan çıkan *Safahat* kitabı esas alınmıştır.

2 Okay, M. Orhan, *Safahat*, TDV İslâm Ansiklopedisi, 2008

ÂSİM 100 YAŞINDA

Bilgi Şöleni

inanır. Âsım, metindeki uzun olumsuz atmosfer tasvirlerinden sonra kurtuluş ümidinin sembol kişisi olarak ortaya çıkar. Âsım ve arkadaşları, Çanakkale Savaşı'nda mücadele etmiş olanlardandır. Askeri zaferin ardından bu defa memleketi ilim ve irfan yönünden kalkındırmak üzere, Batı'da öğrenim görmek için uğurlanacaklardır.

Âsım, sembol bir isim olarak örnek sayılabilecek yeteneklere sahiptir. Belki tek kusuru millî ve dinî meselelerde çabucak öfkelenmesi ve kaba kuvvete başvurmasıdır. Değerlere saygısızlık gösterildiğinde fevkalade öfkelenmekte ve müdahale etmektedir.

Metnin şairi olarak Âkif ve şiirin asıl öznesi olarak Âsım'ın üstlendiği bir rol vardır. Âkif, duygu ve düşüncelerini Hocaîade üzerinden aktarır. Köse İmam, zamandan şikâyet etmekte, Hocaîade ise bir gelecek zaman taslağı çizmektedir. Her ikisi de meseleler üzerindeki eleştirel dilleriyle öne çıkarlar. Görülmek istenen ve giydirilmek istenen Âsım ve onun gibilerin şahsiyetidir.

Âkif'in içinde yaşadığı sosyal ortam ünsiyet edemediği ve değiştirmek istediği bir manzara arz eder. Kafasındaki ideal insan ve toplum modeli, yaşanılmış ve şahit olunmuş acı tecrübelerle şekillenmiştir. Osmanlı toplum hayatı ve diğer İslam toplumları, 19. ve 20. yüzyılda şiddetlenen Batı tazyiki karşısında gittikçe gerilemiş ve edilgenleşmiştir. Âsım'daki tespitler ve göndermeler, dönem dünyasının olduğu kadar bugünün İslam toplumlarının ve ülkenin bugünkü meselelerine ışık tutmaktadır. Âkif'in; Köse İmam, Hocaîade ve Âsım üzerinden dile getirdiği konular, eleştiriler, öngörüler, tutumlar ve arzulanımlar, zamanı aşan bir metin ölçeğinde bugünün meseleleriyle ne denli örtüşmektedir? Sorulması ve düşünülmesi gereken hususlar, bu metnin çıkış noktasıdır.

Âsım şiiri, Köse İmam'ın Hocaîade'ye çıkışması ve onu züppelikle itham etmesiyle başlar. Bunun gerekçesini de kendince izah etmeye çalışır. Hocaîade'nin babası, yani Âkif'in babası Hoca Tahir Efendi, İpek köyünde yarı vahşi bir adamın oğlu olarak dünyaya gelmiş olmasına rağmen 50 sene ilme hizmet edebilme nimetine erişmiştir. Tahir Efendi, kendi babasından hiçbir şey öğrenememiş, ne kazanmışsa kendi gayretiyle edinmiştir. Bu mukayese ile Köse İmam, hocasını taltif etmeye çalışır. Hocaîade'ye muhabbetinden dolayı kimi zaman latifinin dozunu kaçırmakta, bir bakıma da eski nesle olan hayranlığını ve onların gayretinin sağlamlığını bu yolla vurgulamak istemektedir. Köse İmam, Hocaîade'nin şairliğini de hedef alır. İlmi ve teknik işlerle meşguliyet, ona göre şairlikten üstündür. Şairlik bahsi açıldığında aniden öfkelenivermektedir.

“Şuarâ” dendi mi, birden bire oynar sinirim.

İyi gün dostu herifler, o ne yordakçı gürûh,

O ne müstekreh adamlar! Hani bakmak mekrûh.

Dalkavukluktaki idmanları sermayeleri...

Onlar azdırdı, evet, başlıca pespayeleri.

Bu sıkılmazlara “medh et!” diye, mangır sunarak,

Ne erâzil adam olmuş, oku tarihi de bak!

Edebiyyata edepsizliği onlar soktu,

Yoksa, din perdesi altında bu isyan yoktu:

Sürdüler Türk'e "tasavvuf" diye olgun şırayı" (s. 731)

Edepsizliği bir bakıma şairlerin getirdiği kanaatindedir. Eski edebiyattaki birtakım edepsizliklerden şikâyet eden Köse İmam, onların eğlence ve zevk eksenli tavırlarından rahatsızdır. Attar ve Sadi çizgisindeki şairleri ise takdir eder. Din perdesi altında Türk milletine – hedef tasavvuf değil tasavvuf adına dayatılanlardır – yanlışların aşıldığını da vurgular. Hocaîade de şairleri bir ayrıma tabi tutar. Ölçüsü ise hikmet ve faydaya yönelik olmalarıdır. Hikmet söyleyenler ile zevk ve sefa düşkünlüğü içinde malayani uğraşanları birbirinden ayırır. İslam'ın şaire ve şiire bakışını belirginleştirmek ister.

Hocaîade veterinerlik mesleğini bıraktığı için duyduğu pişmanlığını da belirtme ihtiyacı hisseder. Köse İmam, keşke devam etseydin der çünkü memlekete hekimden daha fazla baytar gerektiği inancındadır. Bu eğilim, Âkif'in sürekli gündeminde duyduğu, müspet ilim duyulan toplumsal ihtiyacı göstermesi bakımından mühimdir.

Mektep ve medrese karşıtlığı üzerine Köse İmam ve Hocaîade düşüncelerini ve endişelerini sıralarken Köse, medresenin hakkını savunur, Hocaîade ise artık onların vazifesini geri getirmedeğini düşünür. Medreseler, çağın gereklerine uymakta direnmektedir. Yüksek mektepler, yani üniversitelerin tıp, siyasal bilgiler, Deniz Harp Okulu, veterinerlik, ziraat mühendisliği gibi dalları açılmıştır. Fakat mesele şudur: Buralardan ne kadar işinin ehli insan yetiştirebilecektir?

"İşimiz düştü mü tersaneye, yahut denize,

Mutlaka, adetimizdir, koşarız İngiliz'e.

Bir yıkık köprü için Belçika'dan kalfa gelir;

Hekimin hâzıkı bilmem nereden celbedilir.

Mesela bütçe hesabattını yoktur çıkaran...

Hadi mâliyyeye gelsin bakalım Mösyö Loran" (s.756)

Âkif'in ızdırabını duyduğu temel meselelerden birisidir bu. İbn Rüşd, İbni Sina, Gazali ve Razi gibi büyük İslam alimleri yetişmiyordu. 700 yıllık eserlerle bu dinin hala ihtiyaçlarını karşılamamanın mümkün olmadığı kanaatindedir. İlim dünyası kötülemiştir ve çağın gereklerine, ihtiyaçlarına cevap verecek niteliklerden yoksun kalmıştır. Her alanda metodik çalışılmaktan ve sağlam İslam hukukçuları yetiştirmekten başka çare yoktur.

Âsım'da, dış siyasetin kirli ellerinin memleketin halini olumsuz etkilemesine yönelik ifadeler de rastlanmaktadır. Örneğin bir Yahudi'nin ağzından dile getirilen aşağıdaki dizeler, 100 yıl sonra da güncelliğini koruyor görünmektedir.

"Bir çift sillesi kaç yıldır öter beynimde:

Dedi: "Farz et senin Asyan yedi yüz milyonmuş;

Ne çıkar? Davranamaz hiç ki, serâpâ donmuş.

ÂSİM 100 YAŞINDA

Bilgi Şöleni

Vâkıâ biz bir avuç unsuruz amma boğarız,

Kimi dünyâda görürsek hareketsiz, cansız.” (s. 774)

Henüz bir İsrail Devleti'nin kurulmadığı o tarihten bugüne 100 yıl geçmiş olmasına rağmen Yahudilik etrafında geliştirilen idealler, bütün şiddetiyle İslam coğrafyasının en büyük tehditlerinden biri haline dönüşmüştür. Köse'nin ve Hocaşâde'nin konuşmaları, Savaş'ın akıbetine gelir.

“İngiliz yok mu, o hain ya doyup patlamalı;

Yahut aç kalmalıdır... Yoksa bizim fal kapalı.” (s. 733)

Meşrutiyet döneminde Türkçülük fikri ile birlikte gelişen tarihi köken uydurma savlarına da dikkat çekilir. Leon Cahun'a ait olan *Asya Tarihine Giriş Türkler ve Moğollar* adlı eserinde, Moğolların Türklerle olan akrabalık ilişkisini bir Yahudi'nin öne sürmesini eleştirir.

“Dedenizdir diye bir kahbe çıftmış yamayan...

– Size hâ?

– Öyle ya, çok geçmedi, lâkin aradan,

Geldi bir başka gâvurcuk, dedi “Cengiz’le, ayol,

Bu hısımlık nereden çıktı ki, siz Türk, o Moğol....” (s. 764)

Ülke'nin iç meselelerinde güçlü dış devletlerin bası kurmaya çabalaması veya en azından etkisinin hissedilmesi, sosyo kültürel meselelerden sosyo politik meselelere kadar kafa karıştırıcı önermeleri bugün de gündem oluşturmaktadır.

Köse İmam, mahallelerinde yaşadığı bir hadiseyi naklederken bozulan insan ahlakına vurgu yapar. 65 yaşlarında emekli paşalardan biri ev ve arsa alıp satmaya başlayarak ticaretini genişletmeye başlamıştır. Zaman içinde namazını terk eder ve hovardalık yapmaya başlar. Paşanın hizmetinde olan bir Rum kadını mallarına göz koyarak onu evlilik için ayartmış, O da karısını boşamaya kalkışmıştır. Emekli paşa, Köse İmam'a nikahını kıyması için müracaat eder. Ancak bu nikahı kıymaz ve bu rezilliğin önüne geçmek ister. Bu hadise, toplum içinde yayılmaya başlayan ahlaki düşüklüğe işaret eder.

Diyaloglar akıp giderken bahis, savaşların ardından harabeye dönen memleket ve insan sermayesine gelir. İnsanların maddi ve manevi gücü kalmamış, ruhsal çöküş, mekâna da sinmiştir. Osmanlı'nın son dönemi yıkık ve perişan bir görünüm arz eder şiirin fonunda. Mazi, ah ve hasret ile anılan bir zaman dilimidir.

“Yurdu baştanbaşa viraneye dönmüş Türk’ün;

Dünkü şen–şâtır ocaklar yatıyor yerde bugün.

...

Nerde Ertuğrul’u koynunda büyüttmüş obalar?

Hani Osman gibi, Orhan gibi gürbüz babalar?

ÂSİM 100 YAŞINDA

Bilgi Söleni

Hani bir şanlı Süleyman Paşa? Bir kanlı Selim?

Âh, bir Yıldırım olsun göremezsın, ne elim!

Hani cündileri, şahin gibi, ceylân kovalar,

Köpürür, dalgalanır, yemyeşil engin ovalar?

Hani tarihi soruldukça, mefâhir söyler,

Kahramanlar yetişen toprağı zengin köyler?

Hani orman gibi âfâkı deşen mızraklar?

Hani atlar gibi sabrayı eşen kısraklar?

Hani ay parçası kızlar ki koşar oynardı?

Hani dağ parçası milyonla bahâdır vardı?

Bugün artık biri yok... Hepsi masal, hepsi yalan!

Bir onulmaz yaradır, varsa yüreklerde kalan.

...

Sıtmadan boynu bükülmüş de o dimdik Türk'ün,

Düşünüp durmada öksüz gibi küskün küskün.

Gövde teşrihlere dönmüş, o bacaklar değnek;

Daha yaş yirmi iken eller, ayaklar titrek.

Öyle seksenlik adamlar aramak pek yanlış;

Kırk onun ömrüne, son merhale olmuş kalmış.

Değişik sanki o arslan gibi ırkın torunu!

Bense İslâm'ın o gürbüz, o civan unsurunu,

Kocamaz, derdim asırlarca, sorulsaydı eğer,

Ne çabuk elden, ayaktan düşecekmiş o meğer..." (742, 743)

Metnin bu bölümünde, bir düğün tasvir edilir. İnsanların en heyecan duyacağı bir merâsimde gürleşen pehlivanlar bile mecalsizdir. Eski düğün merâsımlerinin coşkusu, gösterişi ile savaş sonrasındaki düğünlerin mukayesesı yapılır. Köylü moral gücü bakımından çökmüştür. Aynı zamanda namazdan, dinden de uzaklaşmıştır. Din bilgileri kısıtlı ve batıl bilgilerden ibarettir. Dinin hakikatini kavramaktan uzaklaşmıştır. Mescitler boşalmış, ahlaksızlık yaygınlaşmıştır. Köse İmam, insanların evlenip aile kurma gayretinden de uzaklaşmaya çalıştığını müşahede eder. "Evlenip aile teşkili bugün zor geliyor; Görüyorsun ya nikâhlar ne kadar seyreliyor!" (s. 747) ifadesi aile sosyolojisi üzerine bir tespit olarak çarpıcıdır. İnsanların fikri hasletleri de kaybolmaya yüz tutmuştur. Bu durumu ölümden daha beter bir hal olarak görür Âkif. Toplum artık çoğunlukla dini

ÂSİM 100 YAŞINDA

Bilgi Şöleni

kıyafetler giyenlere, sarıklılara karşı ön yargı beslemeye başlamıştır. Sağlıklı düşünme yetisini kaybetmiştir.

Hocazâde, Konya'da bir köye yaptığı ziyaretin hikayesini nakleder. Bu köyde öğretmenin kovulduğunu öğrenmiştir. Köylüye vaaz ederek ilmin, öğretmenin kıymetini anlatmak ister. Ancak öğretmenin kovulmasının sebebini öğrendiğinde konunun başka türlü olduğunu anlar.

“Görmeliydin o muallim denilen maskarayı.

Geberir, camie girmez, ne oruç var ne namaz;

Gusül abdestini Allah bilir amma tanımaz.

Yerde izler bırakır gezdi mi bir çiğ kokusu;

Ebenin teknesi, ömründe pisin gördüğü su!

Kaynayıp çifte kazan, aksa da çamçak çamçak,

Bunu bilmem ki yarın hangi imam paklayacak?

Huyu dersin, bir adamcıl ki sokulmaz adama...

Bari bir parça alıssaydı ya son son, arama!

Yola gelmez şehrin soysuzu, yoktur kolayı.” (s. 760)

Burada yaşanan sorunun kaynağı, milletin yetiştirdiği Müslüman bir öğretmenin köylüyü eğitmek için gönderilmesine rağmen köylünün dini hassasiyetlerine ve geleneğine göreneğine yabancı gibi davranmasıdır. Değerlere karşı gösterdiği saygısızlık milletin tepkisini çekmesine neden olmuştur. Bu nedenle köyden kovulmuştur. Diğer tarafta köye gelen gayrimüslim su mühendisleri ise insana ve değerlerine saygı göstermeyi ihmal etmezler. Âkif burada bir çelişkiyi gözler önüne sermek ister. Onun şekilde kalan kaba dindarlığa tavrı çok net olduğu gibi dine kayıtsız kalan, hafife alan insanlardan da hoşlanmaz. İnsanların aklını ve ruhunu cezbeden bir din anlayışının peşindedir.

“Kestik attık hele mazi denilen kör düğümü!

Ne zamandan beridir bağlıyız artık bıktık;

Demir aldık o sizin ananelikten çıktık.

– Pupa yelken açılın şâyet oturmazsa gemi!”

Bu tenezzüh cici bey, doğruca Kağtâne'ye mi?” (s. 767)

“Âsım'ın Nesli” ifadesine şiiir metninin sonlarına doğru rastlanır. Köse İmam'ın sabırsız ve fevri çıkışlarından rahatsız olduğu evladı Âsım, kendince sosyal yapıya nizam vermek ister. Hocazâde, Âsım'ın neslinin özelliklerini sıralarken asıl ümidin onlarda olduğunu ileri sürer. Onlar her türlü olumsuzluklar içerisinde olsalar bile savaştan vazgeçmeyenlerdir. Ölümle burun buruna olsalar bile geri durmazlar. Âsım'ın nesli fedakarlıklarıyla büyük bir mazi arka planına sahiptir. Cesaretlerini tarihten, feyizlerini

ÂSİM 100 YAŞINDA

Bilgi Şöleni

dinden alırlar. Şehitlik onlar için en yüksek mertebedir. Millet adamı olarak yaşar ve ölürler.

“Bize Âsım, ne şunun yumruğu lâzım, ne bunun;

Birinin pençesi ister yalnız: Kânûnun.

Ver bütün kudreti kânûna ki vahdet yürüsün...

Yoksa millet değil ancak dağınık bir sürüsün...

Memleket zaten ayol, baksana: Allak bullak,

Sen de hissinle yürürsen batırırsın mutlak.” (s.799, 800)

Âkif’in düşünce olarak etkilendiği isimler arasında sayılabilecek Cemaleddin Efgani ve öğrencisi Muhammed Abduh’un savunduğu gibi İslami bir inkılap meydana getirme inancının da yansıdığı görülmektedir. Medreseler, okullar kurulmalı, yüksek ahlaklı, mücadeleci insanlar yetiştirilmelidir. Yetiştirilen insanlar, İslam dünyasının her yerine gönderilmelidir. Hocazâde, İslami bir nizam tesisinin kaba kuvvetle olmayacağı, Âsım’ın alışkanlığı olduğu üzere insanların teker teker kontrol edilerek düzeltilemeyeceği, önce bir zihniyet inşa edilmesi gerektiği inancındadır. Sağda solda vakit geçirmeden imkân varsa Avrupa’ya gidilmeli, öğrenim hayatı çabucak bitirilmelidir. Milletlere yüksek bir mevki kazandırmak ancak iki şeyle mümkündür Hocazâde’ye göre. Bunlar marifet ve fazilet; yani Bilim-teknoloji ve yüksek ahlakıdır. Bunlardan biri eksik olursa başarı sağlamak mümkün değildir, Hocazâde, bizim büyük bir milletin evladı olarak bilgi ve ahlakımızın son 300 yıldır gerilediğini söylemekten geri durmaz. Ümmet cehalete batmıştır ve kuvveti felç olmuştur. Teknolojik güçten mahrum olduğu için Batı’nın emriyle yatıp kalkmaya mahkumdur. Ve bu durum bizi onur kırıcı bir duruma düşürmektedir.

“Arasan: Hepsi beş on maskara ferdin hüneri!

Bu cihetten, hani hiç yılmasın, oğlum, gözünüz;

Sade Garb’ın, yalnız ilmine dönsün yüzünüz.

O çocuklarla beraber, gece gündüz, didinin;

Giden üç yüz senelik ilmi sık elden edinin!

Fen diyarında sızan nâ—mütenâhi pınarı,

Hem için, hem getirin yurda o nâfi suları.

Aynı menbaları ihyâ için artık burada,

Kafanız işlesin, oğlum, kanal olsun arada.” (s. 806)

Âsım’da, zamanın meselelerine yönelik yapılan eleştiriler ve göndermeler, bugünün okuyucusu tarafından kendi zamanının meselelerine uyarlandığında Âkif’in bir sanatkâr, Safahat’ın bir edebi metin olarak büyüklüğü görülür. Aynı kaygıların, sosyal ve ferdi manzaraların değişip değişmediği, bugünün meselelerinde nelerin değişip değişmediği

ÂSİM 100 YAŞINDA

Bilgi Şöleni

okuyucunun takdiri ve değerlendirmeleri ile netlik kazanacaktır. Kanaatimizce Âsım modelinde gençleri yetiştirme konusunda halen doğum sancıları devam etmektedir. Batılılaşma meselesi, 200 yıllık bir mesele olarak zihinlerde ve duygularda vuzuha kavuşmamış, çatışma ve uyum sorunları devam etmektedir. Topluma yön verme pozisyonundaki aydın tabakanın milletin değerleri ile uyuşma, benimseme eğilimleri rayın oturmamıştır. Dinin, insanımız tarafından sağlıklı algılanışında, uygulamasında yanlışlar devam etmektedir. Özetle; *Âsım* kitabı, bugünün meseleleri bağlamında rehber edinilmeye değer bir eser olarak karşımızda duruyor.

Âsım'ın Şairinden Tahrir Dersleri

Musa Balcı*

“Keşke baytarlık edeydim..”¹

Mehmed *

“Şimdi Âkif, gün gün ölen biri değil, saat saat doğan biridir. Üzerine çok yazı yazılmış olmasına rağmen daha Safahat'ı bile derinlemesine ve teferruatlıca incelenmiş değildir. ... Ama Âkif'i inceleyecek nesil mutlaka gelecektir.”²

Sezai Karakoç

Giriş: Tahrir ve Âkif'in Tahrir Üzerine Yazıları

Etimolojik olarak Arapça ‘*ḥarr*/düzeltmek’ kelimesinden gelen ‘*tahrir*’ (تحرير); 1. “Yazı yazma, kitâbet; 2. Kitap yazma, bir eser kaleme alma; 3. Kaydetme, deftere geçirme; 4. Kompozisyon” gibi anlamlara gelmektedir.³

Gündelik mevzular üzerine konuşmak kolaydır. Fakat bir konu üzerine düşünceye dayalı s, sıradan bir iş değildir. Nitekim bazı sanatkârlar, yazmanın önemini ve zorluğunu ifade babından tahriri, “eylem/vazife/sanat/amel” gibi farklı biçimlerde nitelemiştir. Hâsılı dancak eline kalemi aldığı anda zorluğunu anladığı bir iştir.

Rahmetli Mehmet ,ahlaki manada verdiği öğütler ve zayıf yönlerimize dair tespitleriyle hatırladığımız yazma serüveninde nasıl bir yol takip ettiği, kimleri okuduğu, tahrir sanatı üzerine okumalar yapıp yapmadığı gibi başlıklar ilgi çekicidir. O, ilk gençlik dönemi

* Doç. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Türk İslam Edebiyatı Anabilim Dalı.

1 Mehmed Âkif Ersoy, *Safahat Âsım*, Haz.: D. Mehmet Doğan, Yazar Yay., Ankara: 2014, 19.

2 Sezai Karakoç, *Sütun*, Diriliş Yay., 10. Baskı, İstanbul: 2017, 61.

3 <https://lugatim.com/s/tahrir>

eserlerinde şair olmak gibi bir maksat gözetmiş fakat çok geçmeden *gazeliyat* olarak ifade ettiği bu şiirlerden yüzünü toplumun gündemine dönmüştür. Ona bahşedilen mücadele dolu hayat, bir sanat gibi yaşanmıştır. Mhayatındaki samimiyet orantısı sayesinde, ortaya koyduğu çalışmalar zamanla birer şahesere dönüşmüştür. Yaşadığı hayatı ciddiye alan bu şahsiyet, kalemiyle konuştuğunda tahririn gerekleri üzerine de düşünmüştür. Konuya ilişkin yazılarında Doğu ve Batı edebiyatından verdiği referanslardan, onun yazma sanatı üzerine bugünkü profesyonel yazarlardan daha az kafa yormadığı anlaşılmaktadır. Yazılarında çok sayıda usta isme yapılan göndermeler bile tek başına Âkif'in kuramsal açıdan tahrir kafa yordugunu ve uzun okumalar yaptığını göstermektedir.

Âkif, ne yazması gerektiğine kafa yorduğu gibi nasıl yazılması gerektiği konusunda da yazılar kaleme almıştır. Onun burada ele alınan tahrir konulu metinleri, Dârülfünûn ders notları ile *Sırât-ı Müstakîm ve Sebîlürreşâd*'da yayınlanan yazılarından oluşmaktadır. “Edebiyat Bahisleri” üst başlıklı bu metinler, Yusuf Turan Günaydın tarafından *Kavâid-i Edebiyye* (Büyüyenay Yay., İstanbul: 2016) adıyla kitap olarak da yayınlanmıştır. Osmanlı Türkçesi meraklıları için güzel birer okuma metni olan bu yazılar, aynı zamanda tahrir sanatı üzerine dersler şeklinde görülebilir.

Yazma sanatı denildiğinde Mehmet , bugünün yazar olmayı dert edinenlerinden apayrı bir yerde durur. O, milli mücadeleden itibaren, ilk gençlik dönemindeki sanatkâr olma arzusunu bir kenara koymuştur. Fakat dert edindii terennümonu büyük bir sanatkâr yapmıştır. Yine de, “ kendisi için yaşamadı ve yazmadı, demek fazla yüceltmeci bir hükümdür” ama onun “arzu ettiği şiiri söyleyemediği”,⁴ bunun yerine söylemek mecburiyetinde kaldığı şiiri yazdığı ifade edilebilir. Eserlerinde sanatın gerektirdiği hususiyetleri başarılı bir biçimde ortaya koymuş olan , *Safahat*'ın başındaki büyüleyici poetik metinde sanat bilmediğini söylese de, bu tevazu ifadeleri, onun sanatını okurun gözünde daha ihtişamlı hâle getirir.

“Bana sor sevgili kâri’ sana ben söyleyeyim
Ne hüviyyette şu karşında duran eş’ârım :
Bir yığın söz ki, samîmiyyeti ancak hüneri;
Ne tasannu’ bilirim, çünkü, ne san’atkârım.
Şi’r için “göz yaşı” derler, onu bilmem, yalnız,
Aczimin giryesidir bence bütün âsârım!
Ağlarım, ağlatamam; hissederim, söyleyemem;
Dili yok kalbimin, ondan ne kadar bizârim!
Oku, şâyed sana bir hisli yürek lâzımsa;
Oku, zîrâ onu yazdım, iki söz yazdımsa.”⁵

4 Turan Karataş, “Mehmet Âkif’in Şahsiyeti Edebi Kişiliği”, *Mehmet Âkif Kitabı*, Sivas Belediyesi Yay., 2022, 82, 84.

5 Mehmed Âkif, *Safahat*, Haz.: M. E. Düzdağ, Çağrı Yay., İstanbul: 2000, 3; <https://safahat.diyaret.gov.tr/PoemDetail.aspx?bID=1&pID=18>

Yukarıdaki mısralarda ortaya konulan sanat anlayışı, sadece ; bu aynı zamanda Müslüman medeniyetin sanat ve edebiyata bakışının bir ifadesidir.

Âsım kitabı, onun zirve metinlerinin bulunduğu eserlerindendir. *Âsım*, Nurettin Topçu'nun ifadesiyle onun manzum romanıdır.⁶ , tahrir sanatı konulu yazılarında ortaya koyduğu plan, mevzu, muhayyileyi doğru işletmek, ahenk, tasvir ve teşbih gibi unsurları, başta *Âsım* olmak üzere eserlerine en iyi biçimde yansıtmaya başarısını göstermiştir.

Mehmet *Âsım* kitabı geçcen bir mısra, sanatkârın şiir söylemekten/tahrirden dolayı kalmadığını, bu hâlin heves duyulacak bir iş olmadığını dile getirir. Şiir ve şair üzerine bir diyalogun yer aldığı bu kısımdaki mısra, “*Keşke baytarlık edeydim..*” şeklindedir. Salt sanatkârlığın matah bir şey olmadığını ifade eden bu sözde bir yorulma, hayıflanma ve nedamet sezilir. Bu mısrayı pozitif bilimlere verdiği değerin bir ifadesi olarak anlayanlar olduğu gibi onu söylemek zorunda kaldığı şiirlerin muhtevasının verdiği bir ağırdır bu.

“*Keşke baytarlık edeydim..*” mısraının geçtiği bölümde, aylık bir meslek midir, baba-oğul çatışması, şiir ve ilim, klasik dönem şairlerinin caize kazanmak için dalkavukluk etmesi, Hz. Peygamber'in şiire bakışı, Attâr ile Sadî'ye duyduğu muhabbet gibi bir çok mevzu ortaya konulur.

, ihtisasını aldığı ve başlangıçta yaptığı baytarlık mesleğinde kalmayı arzuladığı, sonraki yıllarda Osmanlı'nın ve ümmetin yaşadığı sıkıntılara dikkat kesilince eserlerinde açık biçimde durumu söyleşilerinde de dile getirmiştir.

1. Plan

Mehmet Âkif, bu yazısına şu cümleyle başlar:

“*Osmanlı üdebâsını Garblılardan bu kadar geride bırakan esbâbın en birincisi, şüphe yoktur ki plan meselesidir.*”

“Plan” başlıklı yazısında Âkif, klasik şairlerimizin muntazam bir plana göre eser vermediklerini, yeni edebiyatta ise lüzumu kadar olmasa bile bu durumun dikkate alındığını söyler. O, yazısının sonunda Fuzûlî'yi *Leylî-nâme*'sindeki plansızlıktan dolayı uzun uzun tenkit eder ve “keşke daha az şair, lâkin daha çok sanatkâr olsaydı” diye ekler.⁸ *Leylî ile Mecnûn*, Âkif'in çocukken ilk okuduğu şiir kitabı olarak da bilinir.⁹ Âkif, yazısında Goethe'nin “*Ne çıkarsa plandan çıkar*” sözünü aktarır ve İmam Gazali'nin levh-i mahfuz için “*Kâinatın planıdır*” benzetmesine de yer verir.

6 Nurettin Topçu, *Mehmet Âkif*, Dergâh Yay., 18. Baskı, İstanbul: 2022, 45.

7 Mehmed Âkif, “Edebiyat Bahisleri: Plan”, *Sebilürreşâd*, 12 Temmuz 1328, Sayı: 203-21, 397; Mehmed Âkif Ersoy, *Kavâid-i Edebiyye*, Haz.: Yusuf Turan Günaydın, Büyüyenay Yay., İstanbul 2016, 19.

8 Mehmed Âkif, “Edebiyat Bahisleri: Plan-1”, *Sebilürreşâd*, 19 Temmuz 1328, Sayı: 204-22, 417; Âkif, *Kavâid-i Edebiyye*, 22.

9 Mehmet Nuri Yardım, *Tanzimattan Günümüze Edebiyatçılarımızın Çocukluk Hatıraları*, Timaş Yay., İstanbul: 1998, 96.

bu herkes için genel geçer bir düstur değildir.¹⁵ Çünkü bazı ediplerin yazma süreçleri genelden farklı, nevi şahsına münhasır olabilmektedir.

Mehmet Âkif'in yazısına başlık olan bir diğer kavram ise "icâd"tır. "*İcâd; mevzuu hissetmekten, o mevzuun hissiyatınız, hayâliniz üzerinde husûle getirdiği tesirâtı tamamıyla tebliğ eylemekten ibarettir.*"¹⁶ Bu yazıda, icâd kavramından ziyade mevzu üzerinde durulmuştur.

Âkif'in ifadesiyle; kuyuya düşen bir adamın hâlini tasvir etmeden önce o atmosferi, suyu, karanlığı, bunalmayı, dibe düşmeyi, zamanın uzunluğunu, sesin çınlama ve aksini, kuyunun aşağıdan yukarıya görünüşünü, takatin tükenişini ve insanın suyun üstünde durmaya çalışırken batışı gibi daha birçok konuyu iyice hissederek ve sıraya koyarak anlatmak gerekir. Fakat burada amaç, tek başına inceden inceye tasvir değil, "o tasvirde canlı, hususi bir teessür hâsıl edebilmektir."¹⁷

Bir mevzuya hâkim olabilmek için tek başına konu üzerinde uzun zaman düşünmek yeterli değildir. Mevzuyu yazıya geçirmeden önce konuyla ilgili özellikle klasik eserleri de okumalıdır.¹⁸

3. Muhayyileyi İşletmek

Etimolojik bakımdan Arapça bir kavram olan '*muhayyile*' مخيلة, (tahyil "hayal etmek"ten muhayyil > muhayyile) "hayal kurma gücü ve yeteneği; hayal gücü, zihinde önceden yer etmiş olan tasavvurları muhâfaza eden veya hiç idrak edilmemiş şeyleri ve bunlar arasındaki ilişkileri tasavvur eden meleke"¹⁹ şeklinde tanımlanır.

Eser verme sürecinde, hayal dünyasını/muhayyileyi harekete geçirmek en önemli hususların başında gelir. Bir mevzuyu hayal dünyasından yazıya (kurgudan gerçeğe) aktarırken de zemin olarak tecrübe ya da müşahade edilen bir yer seçilmelidir. Anlatımda ise doğallık, aşına muhit ve hayatın içinden kişiler bulunmalıdır. Zira Âkif'in ifadesiyle "*Garbda yetişen meşâhir hep bu suretle muvaffak olmuşlardır.*"²⁰

Mehmet Âkif, tasvir edilecek mekânın daha önce görülmemiş bir yer olması durumunda, mümkünse öyle bir mekâna bizzat gidilip görülmesini şu sözlerle tavsiye eder:

"*Sahrâvî bir manzara tasvîr edeceksiniz, öyle mi? Bir köşeye çekilip az bir çalışacağınıza kıra çıkınız; kaleminizi hazırlayınız; meşhûdatınızı not sûretiyle zabta başlayınız. Yok, hâfızanıza güvenerseniz not almayarak yalnız muhitinizi nâfiz bir nazarla temâşâyâ dalınız.*"²¹

15 Mehmed Âkif, "Edebiyat Bahisleri: İcâd, Mevzû", *Sebilürreşâd*, 23 Ağustos 1328, Sayı: 209-28, 6; Âkif, *Kavâid-i Edebiyye*, 24-25.

16 Âkif, "Edebiyat Bahisleri: İcâd, Mevzû", 7; Âkif, *Kavâid-i Edebiyye*, 25.

17 Âkif, "Edebiyat Bahisleri: İcâd, Mevzû", 7; Âkif, *Kavâid-i Edebiyye*, 25-26.

18 Âkif, "Edebiyat Bahisleri: İcâd, Mevzû", 7; Âkif, *Kavâid-i Edebiyye*, 27.

19 <https://lugatim.com/s/muhayyile>

20 Mehmed Âkif, "Edebiyat Bahisleri: Muhayyileyi İşletmek", *Sebilürreşâd*, 30 Ağustos 1328, Sayı: 210-28, 24; Âkif, *Kavâid-i Edebiyye*, 29.

21 Âkif, "Edebiyat Bahisleri: Muhayyileyi İşletmek", 24; Âkif, *Kavâid-i Edebiyye*, 29.

Kaleme alınan eserde diyalogların yer alması durumunda ise kahramanlara, durumlarına uygun sözler söylenmesi gerektiği hususunda Âkif şu tespitleri yapmıştır:

*“Avâm arasında muhâvereler yürütmek ârzû ediyorsunuz. Halkın arasına karışınız; bir taraftan çenesi düşük adamları, bilhassa kocakarıları dinleyiniz; bir taraftan da söylenen sözleri edâsıyla, telaffuzıyla berâber zabt ediniz.”*²²

Gerek Âkif’in eserlerinde gerekse onun en çok sevdiği Şirazlı Sadî’nin hikâyelerinde karşımıza çıkan ortak bir özellik, sanatkârın anlatıma bizzat kendini katması, bazı hususları kendi üzerinden anlatmasıdır. Âkif, bu konuda da şu tavsiye bulunmuştur:

*“Mâdemki edebiyâtta her şeyden evvel iyi hissetmek lâzım; şayet en iyi hissedebildiğiniz mevzu kendi şahsınız ise çekinmeyip kendi şahsınızdan da bahsediniz.”*²³

Anlatımda tarihî kişiliklere yer verilmesi durumunda ise dikkat edilmesi gereken en önemli husus, o kahramanın yaşadığı dönemle edebî eserdeki mekân seçiminin uyumlu yapılmasıdır:

*“Meselâ eşhâs-ı marûfe-i târîhiyyeden birinin hayatını zemîn ittihâz etmek istediniz; artık o adamı sağlığında hiç bulunmadığı muhitlerde, memleketlerde gezdirip durmamalısınız.”*²⁴

4. Âhenk

Mehmet Âkif’in “Âhenk” başlıklı yazısı, *Sırât-ı Müstakîm ve Sebîlürreşâd*’da yayınlanan metinler arasında yer almamaktadır. Bu yazı, Âkif’in verdiği ders notları ve Mehmed Zekâî Konrapa’nın tuttuğu defterlerden istifade edilerek ortaya çıkarılmıştır.

Âhenk, edebî bir eserde bulunması gereken önemli özelliklerden biridir. *“Âhenk, gerek ayrı ayrı her kelimenin, gerek o kelimelerin bir araya gelerek vücuda getirdiği cümlelerin kulağa hoş gelmesi, sâmia hissini incitmemesidir.”*²⁵

Âkif, edebî metinlerde âhenk için vazgeçilmez özelliklerin başında gelen kelime seçiminin önemini anlatırken, ismini vermediği ama büyük eleştirmen diye bahsettiği iki kişiden iktibas yapmıştır. Bu veciz sözlerden birincisi şöyledir: *“Kulağı incitecek olduktan sonra en nezîh fikir bile ruhu zevkyâp edemez.”* İkinci güzel söz de, *“Eserinizi beğendirmek isterseniz sâmianızın kulağından yakalayınız!”*²⁶ şeklindedir.

Sözün ahenkli olması salt bir amaç değildir; aynı zamanda anlamlı da olması gerekir. Fakat kimi durumlarda mana ön plana geçebilmektedir:

*“Vâkıâ büyük bir manâ uğrunda âhengin fedâ olunacağı yerler yok değildir. Zaten biz, söz yalnız âhenkdâr olsun, selis²⁷ olsun da isterse içinde manâ bulunmasın demedik.”*²⁸

22 Âkif, “Edebiyat Bahisleri: Muhayyileyi İşletmek”, 24; Âkif, *Kavâid-i Edebiyye*, 30.

23 Âkif, “Edebiyat Bahisleri: Muhayyileyi İşletmek”, 24; Âkif, *Kavâid-i Edebiyye*, 30.

24 Âkif, “Edebiyat Bahisleri: Muhayyileyi İşletmek”, 24; Âkif, *Kavâid-i Edebiyye*, 30.

25 Âkif, *Kavâid-i Edebiyye*, 31.

26 Âkif, *Kavâid-i Edebiyye*, 31.

27 Selis: Düzgün ve açık ifâdeli, âhenkli ve akıcı (söz, yazı).

28 Âkif, *Kavâid-i Edebiyye*, 32.

Âkif, ahengin sadece şiirde değil, nesirde de gerekli olduğunu ifade eder. Bunu izah ederken Fransız edebiyatından Balzac, Osmanlı şiirinden Nef'î ve nesirinden ise Nâmık Kemâl Bey örneklerini verir. O, kimi yazarların eserlerinin daima yüksek sesle okunacağını farz eder gibi davranıp, kelime seçiminde ahenge daha ziyade önem verdiklerini aktarır. Çünkü muhatap üzerinde istenilen tesirin uyandırılabilmesi amacıyla “söz ruha sâmia tarikiyle gireceği için o hiss-i sâmiayı ne kadar mümkün ise o kadar okşamalındır ki yolunda devam edebilsin.”²⁹

5. Tasvir

Âkif, yazısına şu tanımı yaparak başlar: “Gözümüzle görebildiğimiz mahsûsâtı bize gösterebilecek, yâhûd hârişte vücudu olmayan ihtisâsâtı duyurabilecek melekeye edebiyatta ‘tasvir’ derler.” O, bu tanımı verdikten sonra ise üç tür tasvirden söz eder: Birincisinde edibin aynen gördüğü gibi resmetmesi (*hakikî*); ikincisinde yer yer ilave ve eksiltmelere başvurarak resmetmesi (*hakikatle hayalîn mümtezic şekli*) ve üçüncüsünde ise başkalarının gördüğü gibi değil de kendi gördüğü gibi (*büşbütün hayalî*) resmetmesidir.³⁰

Bir olay ya da durumun olduğu gibi tasvir edilmesi, Âkif’in ifadesiyle her zaman hoşça gitmez fakat diğer taraftan da tafsilattan/ayrıntıya girmekten kaçınmak gerekir. O, klasik şairlerimizi gerçek tasvirden kaçınıp İran edebiyatındaki gibi hayalî olana yönelmelerinden dolayı eleştirir. Âkif’e göre eski Arap şiirinde daha gerçekçi bir tasvir yer almasına rağmen şairlerimiz buna ilgi göstermemiştir. O, hayranı olmasına rağmen Farsça şiirlerdeki tasvirin hayalî olmasını şu sözlerle tenkit eder.

“Bir Acem şairi baharı nasıl görmek istemiş ise biz de öyle görmek istemiştir. Garibdir ki “bahariyye” unvân-ı acibi altında gördüğümüz şiirlerde ismi geçen çiçeklerin çoğu İran toprağında yetişir; burada bulunmaz! Memleketimizde mezarlık hâricinde servi ağacı pek nâdir görülürken bahar tasvir eden şiirlerimiz her çemenden bir ırmak geçirir, her ırmağın iki tarafını da servi ağaçlarıyla doldurur.”³¹

Âkif’in Farsça şiirlerdeki hayalî tasvire yönelttiği eleştirel tavır da onun adalet ehli olduğunu göstermeye yeterlidir. Bizde tasvirin gerçekçi değil, hayalî kalmasının asıl

29 Âkif, *Kavâid-i Edebiyye*, 32.

30 Mehmed Âkif, “Edebiyat Bahisleri: Tasvir”, *Sırat-ı Müstakim*, 9 Şubat 1327, Sayı: 181, 391; Âkif, *Kavâid-i Edebiyye*, 47.

31 Âkif, “Edebiyat Bahisleri: Tasvir”, 391; Âkif, *Kavâid-i Edebiyye*, 48.

sebebi ise Âkif'e göre resim yasağıdır. Gerçekçi olarak yapılacak tasvir şiirde pek de hoş a gitmeyecektir. Yine onun ifadesiyle “şair, karşısındaki binanın tûlünü, arzını santimetresine kadar göstermeye kalkışacak olursa şiirin tadını kaçırır.” Zira tasvir yapmaktan asıl maksad “hakikatleri eşyaya söyletmektir.”³²

Tabiat tasviri gibi tahrir ilkesi olarak ortaya koyduğu esasların bir kısmı, Âkif'in eserlerinde yer almamıştır. Çünkü insanın/ümmetin perişanlığı onun bütün dünyasını kaplamış, tabiatı anlatma fırsatı bulamamıştır. Bu durum, onun son şiirlerinden sayılan aşığıdaki mısralarında da (“Kıt'a”, Ağustos,1935) dile getirilmiştir:

“Virânelerin yaşısı baykuşlara döndüm

Gördüm de hazânında bu cennet gibi yurdu

Gül devrini bilseydim onun bülbül olurdum

Yâ Rab beni evvel getireydin ne olurdu?”³³

6. Teşbih

“Aralarında maddî yahud manevî bir münasebet bulunan iki şeyi birbirine benzetmek”³⁴ olarak tanımlanan teşbih, sadece ediplere mahsus bir özellik değildir. Günlük hayatta hemen hepimiz, anlatmak istediğimiz bir durum ya da duyguyu ifade etmek için benzetmelere başvururuz.

Âkif, “Teşbih” başlıklı yazısında, benzetmelerde bulunurken bazı ilkelerin olması gerektiğini vurgular; Abdülhak Hamid Tarhan, İbn Kemal ve Nedim'den örnekler vererek konuyu izah eder. O, her sanatkârın kendi bilgi ve görgüsüne göre benzetmeler yapabileceğini de bedevî şair Ali b. Cehm'den bir anekdotla aktarır. Bu konudaki bazı ilkeleri Âkif, şu sözlerle ortaya koyar:

“Bir de insan teşbihte her zaman serbest değildir. Bir dereceye kadar âdete münkad olmalıdır. Mesela bir Osmanlı şairi hiçbir vakit memduhunu sadakati itibariyle köpeğe; büyük büyük mâniaları iktihâm³⁵ ettiğinden dolayı dağ keçisine benzetemez; mürdüm-giriz bir adama ‘ay’ diyemez. Daha garibi müteradif elfazdan birini kullanır da diğerini kullanamaz. ‘Tosun gibisin’ deyince koltukları kabaran bir adama ‘öküz gibisin’ deyin de bakın ne olur. Hâlbuki tosun da öküz de aynı mahlûktur.”³⁶

Sonuç

Şiir, hikâye, roman, öykü, deneme ve piyes yazma sanatı üzerine geçmişten günümüze çok sayıda kitap kaleme alınmıştır. Yazılan bu eserlerde sanatkârlar, bir bakıma kendi

32 Âkif, “Edebiyat Bahisleri: Tasvir”, 392; Âkif, *Kavâid-i Edebiyye*, 49.

33 Mehmet Âkif Ersoy, *Safabat*, Yayına Haz.: Necmettin Turinay, TBMM Yayını, Ankara: 2021, 994.

34 Mehmed Âkif, “Edebiyat Bahisleri: Teşbih”, *Sırat-ı Müstakim*, 16 Şubat 1327, Sayı: 182, 407; Âkif, *Kavâid-i Edebiyye*, 51.

35 İktihâm: Göğüs germe, karşı durma, dayanma, tahammül etme; saldıрма, şiddetle hücum etme.

36 Âkif, “Edebiyat Bahisleri: Teşbih”, 408; Âkif, *Kavâid-i Edebiyye*, 53.

yazma serüvenlerini ve referanslarını da dile getirmiştir. Mehmet Âkif de tahrir üzerine kaleme aldığı yazılarında kuramsal bakımdan bir bakıma kendi poetikasını ortaya koymuştur. Onun sadece Şark İslam edebiyatı eserlerini değil Batı edebiyatını da iyi okuduğu verdiği örneklerden ve ıktibaslardan anlaşılmaktadır. Bu yazılardan, Âkif'in eline kalemi almadan önce iyi bir okuma serüveni yaşadığını görmekteyiz. Âkif'in hem günümüz okuyucuları için bir işaret taşı hem de genç yazarlar için önemli tavsiyeler içeren tahrir yazılarını, sanatkârın öncelikle kendini yetiştirme ve bu arada başkalarına rehberlik etme çabası olarak okuyabiliriz.

Âkif'in edebî eser yazımı için gerekli gördüğü ilkeler aynı zamanda sahici bir hayatı yaşamak için de geçerlidir. Onun eserlerini ilgi çekici kılan en önemli şey, sanatkârının hayatıyla ayrılmaz bir özellik arz etmeleridir. Bu bakımdan, Âkif'in tahrir yazılarını okuduğumuzda, Nurettin Topçu'nun kendisi için kullandığı "eseriyle hayatını birleştiren adam"³⁷ sözünü daha iyi kavrarız.

Sözün sonunda, inandığı değerler uğruna hayatı boyunca çaba sarf eden ve yakın zamanda (11 Ağustos 2024) vefat eden D. Mehmet Doğan Bey'e Sezai Karakoç'un Âkif için söylediği sözlerle rahmet dileyelim: "Boşuna yaşamadın, boşuna savaşmadın ve boşuna ölmedin."³⁸

Kaynaklar

- Âkif, Mehmed. "Edebiyat Bahisleri: İcâd, Mevzû", *Sebilürreşâd*, 23 Ağustos 1328, Sayı: 209-28.
- Âkif, Mehmed. "Edebiyat Bahisleri: Muhayyileyi İşletmek", *Sebilürreşâd*, 30 Ağustos 1328, Sayı: 210-28.
- Âkif, Mehmed. "Edebiyat Bahisleri: Plan", *Sebilürreşâd*, 12 Temmuz 1328, Sayı: 203-21.
- Âkif, Mehmed. "Edebiyat Bahisleri: Plan-1", *Sebilürreşâd*, 19 Temmuz 1328, Sayı: 204-22.
- Âkif, Mehmed. "Edebiyat Bahisleri: Tasvir", *Sırât-ı Müstakîm*, 9 Şubat 1327, Sayı: 181.
- Âkif, Mehmed. "Edebiyat Bahisleri: Teşbih", *Sırât-ı Müstakîm*, 16 Şubat 1327, Sayı: 182.
- Âkif, Mehmed. *Safahat*, Haz.: M. E. Düздаğ, Çağrı Yay., İstanbul: 2000.
- Ersoy, Mehmed Âkif. *Safahat Âsım*, Haz.: D. Mehmet Doğan, Yazar Yay., Ankara: 2014.
- Ersoy, Mehmed Âkif. *Kavâid-i Edebiyye*, Haz.: Yusuf Turan Günaydın, Büyüyenay Yay., İstanbul: 2016.
- Ersoy, Mehmet Âkif. *Safahat*, Yayına Haz.: Necmettin Turinay, TBMM Yayını, Ankara: 2021.
- Karakoç, Sezai. *Mehmed Âkif*, Diriliş Yay., 27. Baskı, İstanbul: 2022.
- Karakoç, Sezai. *Sütun*, Diriliş Yay., 10. Baskı, İstanbul: 2017.
- Karataş, Turan. "Mehmet Âkif'in Şahsiyeti Edebî Kişiliği", *Mehmet Âkif Kitabı*, Sivas Belediyesi Yay., 2022.
- Topçu, Nurettin. *Mehmet Âkif*, Dergâh Yay., 18. Baskı, İstanbul: 2022.
- Yardıı, Mehmet Nuri. *Tanzimattan Günümüze Edebiyatçılarımızın Çocukluk Hatıraları*, Timaş Yay., İstanbul: 1998.

<https://lugatim.com>

<https://safahat.diyaret.gov.tr/PoemDetail.aspx?bID=1&pID=18>

³⁷ Topçu, *Mehmet Âkif*, 19.

³⁸ Sezai Karakoç, *Mehmed Âkif*, Diriliş Yay., 27. Baskı, İstanbul: 2022, 34.

Üç Portre Emin Halûk Âsım

Mehmet Kurtoglu*

Büyük adamların büyük zaafı ve büyük dramları olur. Onları büyük yapan hasletler aynı zamanda ödenmiş olan bedellerin sonucunda elde edilmiştir. Büyük adamları yalnızca şahsiyetleriyle değil aynı zamanda ailesi ve çevresiyle de tanımlamaya, anlamaya çalışırlar. Örneğin fikri olarak Âkif konuşulduğunda hemen karşısına Tefkik Fikret, Tefkik Fikret konuşulduğu zaman karşısına Âkif çıkarılır ve her ikisinin kavgası üzerinden yorumlar yapılır. Ayrıca onların fikri farklılıklarıyla yetinilmez, çocukları üzerinden eleştiri yapılır. Muhafazakârlar Tefkik Fikret'i, oğlu Halûk papaz oldu diye sol kesim de Âkif'i, oğlu Emin'in perişan ve sefil bir şekilde sokakta öldü diye eleştirip kınarlar. Bu iki büyük şairi hem fikirleri hem çocukları üzerinden vurmaya çalışırlar. Oysa büyük adamları, tarihe mal olmuş şahsiyetleri evlatları üzerinden değil, fikirleri ve şahsiyetleri üzerinden değerlendirmek gerekir. Çünkü büyük adamlar kendilerini tarihe ve topluma adadıklarından dolayı ailelerine geniş zaman ayıramaz, ihmal ederler. Birçok büyük adam toplumu kurtarmak adına ya kendini ya da çocuklarını feda etmiştir.

Bilindiği üzere Tefkik Fikret'in oğlu Halûk, Âkif'in oğlu ise Emin'dir. Tefkik Fikret "Halûk'un Defteri" adlı şiir kitabıyla oğlu Halûk üzerinden bir sembol, bir ideal nesil yaratırken, Âkif, Âsım üzerinden bir sembol bir ideal nesil yaratmıştır. İlginç olan bu iki şair yukarıda belirtildiği üzere çocuklarını ihmal etmemiş, onlar üzerine aşırı titremiş ve çok iyi yetiştirmeleri için büyük çaba göstermişlerdir. Tefkik Fikret'in 1911 yılında yayınladığı "Halûk'un Defteri"nde oğlu Halûk'u bir simge olarak kullanmış, onun ismi üzerinden gençlere seslenmiştir. Fikret, sembol olarak seçtiği Halûk'un iyi bir eğitimden geçmesini, Yunan mitolojisindeki iyilik tanrısı Promete'yi model almasını, onun ateşi çaldığı gibi Batı'nın ilmini ve fennini ç/alıp getirmesini, amentü olarak bilim ve fenne inanmasını, geleceğini aldığı bu fenni ilimle kurmasını ve bunun için Batı'ya gitmesini istemiştir.

* Şair-Yazar

Nitekim Halûk, Robert Koleji'ndeki eğitimini tamamladıktan sonra mühendislik eğitimi için İskoçya'ya gitmiş, ancak orada Fikret'in beklediği gibi ilme ve fenne iman edip din dışı olmamış, bilakis Hristiyanlığa iman etmiş. Hatta daha ileri giderek din değiştirip papaz olmuştur. Fikret oğlunun papaz olduğunu duyduğunda tevhit dininden (İslam) teslis dinine (Hristiyanlık) geçmesine anlam verememiş, "bir insan vahdet dininden teslis dinine neden geçer?" diye sormak zorunda kalmıştır. Fikret, deist/ateist olmasına karşın İslam dinini Hristiyanlık daha akılcı olduğuna inanmaktadır. Fikret, Halûk'un kendisi gibi ateist veya deist olmasını istemiştir. Çünkü fikrine göre din gelişmenin önünde en büyük engeldir. Halûk gerek İskoçya'da gerek Amerika'da büyük bir savrulma yaşamış, gerçekte aldığı eğitim yüzünden Hristiyanlığı seçmiştir. Bir söyleşisinde niçin Hristiyan olduğunu şöyle açıklamıştır: "Keşke ben de babam gibi güzel şiirler yazabilseydim. Güzel resimler yapabilseydim. Ama olmayınca olmuyor. Din değiştirmemin yakınlarımı mutlu etmeyeceğini bilmiyordum. Ancak ilkokul dâhil, öğrenimimin tamamını Hristiyanlık inancını kendini açıkça hissettirdiği kurumlarda yaptım. Hiçbir zaman İslamiyet ve Türkiye'ye toz kondurmadım. Düzgün bir insan olarak kendimi herkese kabul ettirdim. Babamın adını kirletecek, onun ruhuna acı verecek en ufak bir hareketim olmadı. Doğduğum ülkeyi her fırsatta yücelttim. Daima Türk kökenli olarak bilindim ve bundan da gurur duydum. İsmim doğduğumda neyse, şimdi de O."

Halûk'un papaz olduğu Türk kamuoyunda duyulduğunda büyük bir yankı uyandırmıştır. Türkiye'den Amerika'da olan Halûk'a mektuplar gönderilmiş, gazeteciler görüşmek istemişlerdir. Ancak Halûk Türkçe haricinde bir dilde konuşmak istediğini beyan edince gazeteciler görüşmekten vazgeçmiştir. Büyük ihtimalle Halûk papaz olması dolayısıyla kendisine yöneltilen eleştirilerden dolayı bunalmış olmalı ki, konuşmasında "Türkülüğüyle gurur duyuyorum" demesine rağmen, gazetecilere Türkçe dışında bir dille ancak röportaj vereceğini söyleyerek, gerçekte tutarsızlığını göstermiştir. Hem türk olduğunu söyleyip hem de Türkçe konuşmamak ne yaman çelişki? Zira sorulan soruların altında ezilmiş yahut utanmış olmalıdır. Ayrıca bu sırada Halûk'un Türkiye'ye dönmesi beklenilmiş ancak bu hiçbir zaman bu gerçekleşmemiştir. Özellikle Tevfik Fikret'in ismi etrafında kendilerini tanımlayan Türk solu Papaz Halûk'u unutulmaya terk etmiştir. Halûk 70 yaşının henüz başlarında, Florida'nın küçük ve sakin bir kasabasında, minicik bir kilisenin başpapazı olarak hayata gözlerini yummuş ve orada gömülmüştür.

"Toprak vatanım, nev'-i beşer milletim..."

"İnsan İnsan olur ancak bunu iz'anla, inandım."

diyen Tevfik Fikret, ne yazık ki oğlu Halûk'u nev'-i beşer olarak yetiştirememiş, Batı'ya hizmet eden Hristiyan papazı olmasına neden olmuştur. Tevfik Fikret ile Âkif kavgasında Halûk'un savrulup papaz olmasının utancını hafifletmek isteyen Türk solu, Emin Ersoy'un savrulup çöplükte ölmesini örnek göstererek işte "Âkif gibi idealist bir adamın oğlu da savrulmuştur" diyerek Tevfik Fikret'i temize çıkarmaya çalışmışlardır. Oysa gerçekte Emin Ersoy ile Halûk'un trajedisi hiçbir zaman birbirine benzememektedir. Çünkü Âkif, oğlu Emin'i şiirinde sembol olarak seçmemiş, "Âsım" diye idealize ettiği bambaşka bir kahraman yaratmıştır. Hatta Âsım şiirinde Emin'in adı geçmesine rağmen hiçbir zaman konuşmaz. Konuşan daima Âsım'dır. Peki, Âkif'in üzerine titrediği Emin'in

dramının sebebi neydi? Âkif'in onu yanlış eğitmesi ve ihmal etmesi miydi? Yoksa babası Âkif gibi fikrinden dolayı cezalandırılmış mıydı? Âkif'e kesemedikleri cezayı oğlu Emin üzerinden mi kesmişlerdi? Bu sorulara kesin cevap vermek elbette mümkün değil, ancak Emin'in askerde iken cezalandırılması ve bu süreçte yaşadıkları hakkında bize ipuçları vermektedir.

Bir defa Âkif'in dramı kendisiyle başlayıp kendisiyle bitmez. Bilakis oğlu Emin'de devam eder. Peki, Emin'in nasıl oldu da madde bağımlısı, sokaklarda sersefil bir şekilde ölüp gitti. Emin'in hayatına baktığımızda askere gidene kadar babası Âkif'i hep yanında görüyoruz. Çocuk yaştan beri kalıbına sığmayan, haylaz olan Emin'i, Âkif hep yanında tutmuş, eğitimiyle yakından ilgilenmiş, evden uzak kaldığı dönemlerde arkadaşlarının onunla ilgilenmelerini sağlamıştır. Eğitimi üzerine öylesine durmuştur ki, onun bu konuda ne kadar hassas davrandığını aile fertlerine ve arkadaşlarına yazdığı mektuplarında görmek mümkündür. Âkif, oğlu Emin'e dini eğitim vermiş, Arapça ve İngilizce öğrenmesi üzerinde titizlikle durmuştur. Mısır'da kaldıkları dönemde Emin hem Arapçasını hem İngilizcesini geliştirmiştir. Askerde arkadaşıyla yapmış olduğu Kur'an yorumu onun bilgi ve fikir olarak nerede durduğu göstermektedir. O yalnızca kuran dersi yaptığından dolayı mahkemelik olmuş ve hapis yatmıştır. Emin'in askerde iken yaşadığı bu olumsuz durum onun psikolojini bozmuş, askerden sonra artık dikiş tutturamamıştır. Onun askerde neler yaşadığını bilemiyoruz, ancak terhisinden sonraki durumu onun çok büyük işkence ve baskılardan geçtiğini ve bu yüzden psikolojinin bozulduğunu göstermektedir. Askerden sonra sokaklarda, hamamlarda yatıp kalkması, madde bağımlısı olması bu yüzdendir.

Emin, Halûk gibi babasının idealize ettiği fikrin dışına çıkan bir çocuk olmamış, bilakis babasının izinden gitmiştir. Fikir olarak babasıyla ters düşen bir çocuk değil, bilakis onun izini sürmüş bir çocuktur. Hatta bir erkek çocuk olarak babasını kendine kahraman olarak seçmiştir. Zira babasına özenip spor yapmış, şiir yazmış, günlük tutmuş, hatta fırsat verildiğinde İngilizce ve Arapça dersler vermek istediğini söylemiştir. Bütün bunlardan dolayı Emin ve Halûk'un aynı konumda göstermek doğru değildir. Halûk İskoçya ve Amerikalarda yüksek eğitim görmüş, bir eli yağda bir eli balda yetişmiştir. Emin ise yokluk ve yoksulluklar içinde, Millî Mücadele yıllarında babasıyla birlikte şehir şehir dolaşmış, işkence görüp hapis yatmış, ekmeğe muhtaç olmuştur. Ayrıca Reşat Ekrem Koçu'nun "Âkif oğlunu ihmal etmiştir" suçlaması tamamen yalandır. Zira Emin sefalet içinde yaşarken dahi babasının kendisiyle ilgilendiğini dile getirmiştir. Nusret Sefa Coşkun'a vermiş olduğu röportajda "(babam) çok fazla itimat ederdi. Bu yüzden pek çok nankörlükler görmüş, kırılmıştır. Diyebilirim ki, ben, en sevdiğim bir tane oğluna fazla itimat etmesi, hayatta başarısızlığıma âmil olmuştur"¹ demiştir.

Eğer burada Emin'in dramatik hayatı gerçekte karakterinin bir sonucudur. Âkif'in ailesine zaman ayırmadığı, Emin'le ilgilenmediğini söyleyenlere, sormak gerekir: Âkif'in en az ilgilendiği küçük oğlu Tahir neden dramatik bir hayat yaşamamış da en çok ilgilendiği, yanından ayırmadığı Emin yaşamıştır. Bilindiği üzere karakter kaderdir. Emin karakter olarak kalıbına sığmayan, haylaz bir çocuktur. Dönemin şartlarının (Devrim kanunlarının yürürlükte olduğu) acımasızlığı ve karakterinden dolayı bu dramı yaşamıştır. Burada sorgulanması gereken, Âkif'ten sonra ailesinin ve muhafazakâr kesimin ona neden sahip

1 Y. Turan Günaydın, A. B. Günaydın, *Söyleşiler Muhavereler Mehmet Âkif Ersoy*, sh. 80, Atlas Yay. Ankara, 2024

çıkmadığıdır. Âkif'in küçük oğlu Tahir karakter olarak essiz, ürkek ve kendi halinde bir çocuktur. Abisi Emin'in tam zıddı bir karakterdir. Ancak Âkif'in cumhuriyet ile birlikte sakıncalı görünmesi ve ardından Mısır'a gitmesi arkasında kalan aile fertlerini de etkilemiştir. Devrim kanunlarının hüküm sürdüğü bu yıllarda gönüllü sürgüne çıkan Âkif gibi çocukları da kendilerini unutturmuşlardır. Belki de devrim kanunlarının geçerli olduğu bu yıllarda sakıncalı olan Emin'e sahip çıkacak cesareti gösterememişlerdir. Tahir zaten içe kapanık bir kişiliğe sahip. Bu yüzden yakın tarihte vefat edene kadar konuşma orucunu bozmamış, kendisiyle görüşmek isteyenleri geri çevirmiştir. Muhafazakârların Âkif konusunda ne denli samimi olduklarını Rasim Cinisli "Bir Devrin Hafızası" adlı hatıratından öğreniyoruz. 1966 yılında Tercüman'da çıkan bir haberde Emin Ersoy'un harap bir gecekonduya yaşadığını öğrenen MTTB başkanı Rasim Cinisli ona MTTB'nin salonundaki bir odayı tahsis ederler. Ancak bir süre sonra Rasim Cinisli askere gider. Ardından gelen MTTB Başkanı Emin Ersoy'u dışarı atar. Zaten bir yıl sonra da Emin Ersoy Tepebaşı'nda bir karoserin içinde ölü bulunur.²

Halûk ve Emin Türk sağ ve solunun dramatik sembolleridir. Bu isimler üzerinden Fikret'i ve Âkif'i vurmaya çalışırlar ancak kendilerinin bu iki isim karşısındaki konumlarını hiç mi hiç sorgulamazlar. Örneğin Batılılaşma ve Batıcı eğitimin Halûk'u getirdiği durum ortadadır. Bu zihniyet Müslüman türkû papaz olmaya kadar götürmektedir. Milliyetçi muhafazakâr kesimin sokaklarda sefalet içinde yaşayan Emin'i sahiplenmekten, hatta bir süre kaldığı MTTB'den dışarı atarak sokaklarda ölmesine vesile olmalarını nasıl açıklamalıyız? Halûk'un papazlığı, Emin'in madde bağımlısı ve sefalet içinde ölmesi sağ ve solu utandırmalıdır. Zaten kendilerini de bunun farkında olduklarından dolayı sol, Halûk'u unutulmaya terk etmiş, muhafazakâr kesim de Emin Ersoy'u! Uzun zaman konuşulmayan bu iki dramatik şahsiyet ancak son yıllarda konuşulmaya başlanmıştır.

Âsım'a gelince o tamamen Âkif'in idealize ettiği bir sembol şahsiyet. Âsım gerçekte var olan değil kurgusal bir kişiliktir. Bazı kimseler Âsım'ın Emin olduğunu dile getirmişlerdir. Âsım'ın Emin ile en yakın bir ilişkisi yoktur. Kendinden bahsedilmeye sevmeyen Âkif, oğlu Emin idealist bir şahsiyet olsaydı dahi yine de şiirinde onun adını sembol olarak kullanılmazdı. Âsım İslam gençliğinin sembolüdür. İlk Safahat'taki Köse İmam, Mehmet Âkif'in babası Hoca Tâhir Efendi'nin öğrencilerinden ve Âkif'in dostlarından biri olan Ali Şevki Hoca'dır. Âsım'ın bir diğer kişisi Emin, Âkif'in oğlunun adını taşır. Köse İmam'ın oğlu Âsım ise tamamıyla kurgusal bir kişidir. Âkif'in birinci Safahat'taki "Köse İmam" şiirini ithaf ettiği bu kişi hiç evlenmemiştir. Âsım'da, Hocaîde ve Köse İmam gözlem, fıkra ve anekdotlarla muhavere ederler. Âsım bir anlatıcı olarak şiirin sonlarında konuşmalara katılır. Hocaîde'nin oğlu Emin ise bir kişi olarak söz almaz.

2 Bakınız: Rasim Cinisli, *Bir Devrin Hafızası* Doğan Yay. İst. 2017, "Emin Bey, ben askerdayken adresimi nereden bulduysa bir mektup yazmıştı. Benden sonra MTTB'den kovulduğunu, perişanlık içinde olduğunu ve beni çok özlediğini ifade ediyordu. Maalesef birkaç ay sonra da Tophane'de bir kış günü, açık bir kamyonun karoserinde donmuş olarak bulundu.

“Âsım’ın nesli diyordum, ya... nesilmiş gerçek,

İşte çığnetmedi namusunu, çığnetmeyecek”

Âkif Safahat’ında idealist bir genç olan Âsım ismi üzerinden seslenir. “Âkif’in Köse İmam’ın oğlu olarak tanıttığı Âsım; aynı zamanda, inancıyla yoğrulmuş Türk gençliğinin sembol ismi olarak ele alınıp, değerlendirilir. Kişiliği bakımından Âsım; beden ve ruh sağlığı yerinde, son derece inançlı, millî geleneklerine ve değerlerine bağlı, bilgili, görgülü, düzgün şahsiyetli, içi ümitle dolu, heyecanlı, çalışkan, her bakımdan kendisine güvenilir, hakka, hukuka gerçek anlamda saygılı, sorumluluk duygusu yüksek, sporu ve güzel sanatları seven, içi vatan ve millet sevgisiyle yüklü, ilerleyip yükselme azmi ve kararlılığı içinde dört dörtlük bir gençtir. Bu bağlamda o, yüksek duygu ve düşüncelerle önce vatani kurtaracak, sonra da memleketi ilerlemiş ve yükselmiş bir halde geleceğe taşıyacaktır.”³

Aslında Âsım, Emin’in değil Halûk’un zıddı bir şahsiyettir. Tıpkı Tevfik Fikret’in zıddı Mehmet Âkif gibi Âsım da Halûk’un zıddıdır. Halûk Batı, Âsım Doğu’dur. Halûk Batıcıların tezinden çıkmış kaybedilmiş bir gençtir. Âsım Doğu ile Batı’yı şahsında mecz etmiş bir şahsiyettir. “Halûk’un bıraktığı boşluk, ondan doldurması beklenen yer, Âsım tarafından doldurulmuştur. Âsım, Safahat’ta bir bölümün adı olmaktan ziyade, Mehmet Âkif’in kişiliğinde somutlaşmış bir karakterdir. Kur’an tefsiri yapabilecek kadar Arapça bilen, mü’min, âlim bir kişilik, Batı bilimini baytarlık okuyarak elde etmiş bir pozitif bilim adamıdır. Camidedir, cami kürsüsündedir. Yerlidir, yereldir. Millîdir. Tembelliğe, yanlış tevekküle, miskinliğe, hurafeye karşıdır Hâluk gibi. Cehaletten beslenen “ham yobaz, kaba softa”yla ilim, fikir ve irfanla mücadele eder. Kur’an’a asrın idraki ile bakar.”⁴ Toparlayacak olursak; Halûk Batıcıların papaz olmuş bedbaht çocuğu, Emin, Âkif’in vefatında sonra da ailesinin yaşadığı dramatik bir semboldür. Âsım, Âkif’in tasavvur ettiği İslam medeniyetini kuracak ideal gençliktir.

3 Önder Göçkün, Mehmet Âkif’in şiirlerindeki Âsım gerçeği ve Âsım’dan dinlediklerim, Belgi, Sayı 4, Yaz 2012/II

4 Kamil Yeşil, Çocuk ve Gençlik Edebiyatında Şermin ve Halûk’un Defteri, Türk Dili, sh.514, Ankara, 2015

5. BÖLÜM

Anadolu Mektebi Paneli

100 Yaşında Bir Genç: Âsım
Rumeysa İrmak

Âkif'te Bir Diriliş Çağrısı Olarak Âsım
Müberra Baydar

Mehmed Âkif'in Gençliğe Bakışı ve Âsım
Merve Keskin

100 Yaşında Bir Genç: Âsım

Rumeysa İrmak*

Mehmet Âkif Ersoy, Osmanlı'nın son dönemlerinde yetişmiş, yalnızca edebiyatın değil, aynı zamanda fikriyatın da öncüsü olmuş bir şahsiyettir. O, kelimelerin gücünü, milletin ruhuna işleyerek bir irfan meşalesi yakmıştır. Bu meşale, sadece kendi döneminde değil, bugünün ve yarının gençliğine de ışık tutacak bir fenerdir. Âkif'in ahlak anlayışı, Kur'an ve sünnetin berrak ışığında şekillenir. Onun için ahlak, insanın yaratılışındaki en saf özü ortaya çıkaran bir aynadır; bu aynanın ışığında doğruluk, dürüstlük ve ahde vefa insanın temel taşıdır. Âkif, bir Müslüman'ın en büyük erdeminin iman etmek olduğu kadar, imanını doğrulukla taçlandırması gerektiğine inanır.

Mehmet Âkif'in ahlak tasavvuru, günümüzde hâlâ yankı bulacak kadar derin, köklü ve evrenseldir. Ona göre iman, insanın hayatını yalnızca uhrevi bir eksende düzenlemez; aksine, dünyadaki her adımını, her nefesini şekillendirir. Ahlak, insanı insan yapan, toplumları ayakta tutan en güçlü harçtır. Eğer bu harç zayıflarsa, toplumsal yapı da çökmeye mahkûmdur. Âkif, bu düşüncesini şiirlerinde de sürekli olarak dile getirir. Doğruluğun bir milletin en kıymetli hazinesi olduğunu, bu hazinenin kaybının ise toplumsal çöküşe yol açacağını hatırlatır durur.

Âkif'in şiirlerinde derin bir tefekkür, toplumsal dertlerle yoğrulmuş bir vicdan vardır. Bu vicdan, bir milletin kurtuluş reçetesini yazar gibidir. O, "Safahat"ında toplumsal hastalıkları bir bir sayarken, bu hastalıkların tedavisini ahlaki değerlerde bulur. Yalancılık, riyakârlık, ikiyüzlülük gibi kötülükler, Âkif'in nazarında bir toplumun çürümeye yüz tuttuğunun işaretleridir. Ancak bu çürümeye karşı gelen en güçlü panzehir, doğruluk ve dürüstlüktür. Âkif, bu erdemleri şiirlerinde bir bayrak gibi dalgalandırır. Doğruluk, bir insanın yalnızca kendisiyle değil, toplumuyla ve Rabbiyle olan bağının mihenk taşıdır. Mehmet Âkif Ersoy şüphesiz ki örnek bir şahsiyetti ama bu örnekliği sadece kendi ile sınırlı kalmadı. Âkif gençlere de büyük bir misyon miras bıraktı.

"Safahat" ta gençlik, bir milletin umut ışığı, diriliği ve geleceği olarak tasvir edilir. Gençler, Âkif'in gözünde, sadece fiziksel bir güç değil, aynı zamanda ahlaki ve manevi

* Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi 2.sınıf. rumeysairmak2701@gmail.com, 05428358112

ÂSİM 100 YAŞINDA

Bilgi Şöleni

bir potansiyelin taşıyıcısıdır. Âkif, gençliği bir nehir gibi tasvir eder; saf, dinamik ve hayat dolu bir akış olarak. Bu akışın içindeki her damla, toplumsal değişimin ve dönüşümün bir parçasıdır. Gençliğin önemini, ahlaki ve entelektüel eğitimle yoğrulmuş, sorumluluk sahibi bireyler olarak topluma katkı sağlama misyonuyla vurgular. Gençler, Âkif'in idealinde, hem geçmişin mirasını taşır hem de geleceğin umutlarını yeşertir.

Bir genç düşünün ki, bir asır boyunca zamana meydan okuyan, çağların ötesine geçip her dönemde taptaze bir umut ışığı olan . Yüz yaşında olmasına rağmen, kalbinde gençliğin coşkusunu ve ideallerin ateşini taşıyan bir karakterden söz ediyorum. Bu, sadece bir tarihsel metafor değil; bu, insan ruhunun, ahlaki değerlerin ve bilginin ölümsüzlüğüne dair güçlü bir semboldür. Mehmet Âkif Ersoy'un kaleminden çıkan Âsım, bu yüz yıllık gençlik idealinin somutlaşmış hali olarak, zamanın ötesinde bir diriliği temsil eder. Âsım'ın yüz yaşındaki gençliği, bize yalnızca geçmişin kahramanlık öykülerini hatırlatmakla kalmaz; aynı zamanda bu gençliğin, her dönemde geçerliliğini ve canlılığını koruyabilen bir ideal olduğunu gösterir. Âsım'ın yaşında bir genç, bir milletin dirilişinin, ahlakın ve bilginin ebedi ışığının simgesidir.

“Âsım'ın nesli diyordum ya, nesilmiş gerçek;

İşte çiğnetmedi namusunu, çiğnetmeyecek!”

Bu mısralar, yalnızca Çanakkale'deki direnişin değil, bir neslin ahlaki duruşunun da simgesidir. Âkif'in gözünde Âsım'ın nesli, yalnızca vatan savunucuları değil, bir ahlak davasının yılmaz bekçileridir. Bu nesil, yalana, rüyaya ve haksızlığa karşı dimdik duran, adaleti ve doğruluğu her şeyin üzerinde tutan bir nesildir. Onlar, Âkif'in hayalindeki ideal gençliği, geleceğin inşa edicilerini temsil ederler.

Mehmet Âkif'in Âsım 'da vurguladığı bu ideal, yalnızca bir milletin değil, tüm insanlığın kurtuluşu için bir reçetedir. Onun ahlak anlayışı, sadece bireysel değil, toplumsal bir sorumluluğu da beraberinde getirir. Âkif, insanın önce kendisiyle barışık olması gerektiğine inanır. Bu barış, doğruluk ve dürüstlikle sağlanır. İnsanın kendi içinde doğru olması, toplum içinde de doğru olmasını sağlar. Aksi takdirde, bireyin çöküşü, toplumun çöküşüne yol açar. İşte bu yüzden Âkif, Âsım'ın neslini sadece bir milletin değil, tüm insanlığın refahı ve mutluluğu için çalışan bir ideal olarak tasvir eder. Öylesine inanır ki bu nesle *“Âsım'ın nesli, vatan için bir numunedir / Geriye kalırsa da, destanını yazmaktan geri durmaz,”* diyerek bugün 100 yaşında olan Âsım'ın azmini ve kararlılığını ortaya koyar.

Âsım'ın nesli, Âkif'in gözünde barışın, adaletin ve insan haklarının savunucusudur. Bu nesil, dünyaya iyilik ve doğruluk getirecek bir ümidi içinde taşır. Onlar, insanlığın onuru için mücadele eden, her türlü haksızlığa ve zulme karşı dimdik duran kahramanlardır. Âkif'in hayalindeki bu nesil, yalnızca silahla değil, ahlakla, imanla ve bilgiyle donatılmış bir nesildir. Âsım'ın nesli, hem dünyayı değiştirme iradesine sahip hem de bu değişimi ahlaki değerlerle gerçekleştirmeye bilincine sahiptir.

Mehmet Âkif'in Âsım'a yüklediği anlam, yalnızca bir geçmiş özlemi değildir. O, bu nesli geleceğe bir fener olarak bırakır. Âsım'ın nesli, bugünün gençlerine de yol gösteren bir kutup yıldızıdır. Âkif'in eserlerinde vurguladığı ahlaki ilkeler, dürüstlük, doğruluk

ÂSİM 100 YAŞINDA

Bilgi Şöleni

ve adalet, bugün de gençlere rehberlik etmektedir. Âkif'in Âsım'ı, bugün de varlığını sürdürmekte, gençlere umut aşılamaktadır. Âsım'ın nesli, sadece geçmişin kahramanları değil, geleceğin inşa edicileridir.

Mehmet Âkif Ersoy'un ahlak anlayışı, doğruluk ve dürüstlüğün merkezde olduğu bir yaşam felsefesidir. Âkif'in hayalindeki bu nesil, imanla yoğrulmuş, ahlakla taçlanmış ve doğruluğun peşinde koşan bir nesildir.

Bu neslin adı, ümitle yazılmıştır; Âkif'in kelimelerinde hayat bulmuş, tarihin sayfalarına altın harflerle kazınmıştır. Hepimizin Âsım'ın nesline uygun bireyler olabilmemiz duasıyla...

Âkif’te Bir Diriliş Çağrısı Olarak Âsım

Müberra Baydar*

İstiklal ve istikbalimizin gür sedası, korkusuz kalemi Mehmet Âkif... Dönemin türlü türlü politik meselelerine, sosyal çalkantılarına, gündelik kaygı ve korkularına kapılmadan; nefsiyle ilgili en ufak bir beklentisi olmadan ömrünü Müslüman Türk milletinin yeniden büyük ideallerine kavuşmasına adanmış büyük şair...

Âkif’in müstesna şahsiyetinin temelinde milletin asırlar içerisinde meydana getirdiği, her taşını sarsılmaz imanı ile yerleştirdiği bir kültür ve medeniyet abidesi yatar. Diğer yandan onun şahsiyetinin temel taşlarından biri de aklının almadığı, gönlünün kabullenmediği her şeye karşı yönelttiği hakperest bakışlarıdır, kaleminden dökülen reddedilmişlerdir, benliğinden taştan “isyan”dır. İsyan duygusu, kendi içerisinde farklı bir çözüm önerisini, tutulabilecek bir başka yolun fikrini de taşır. Âkif için sözünü ettiğimiz bu diğer yol, bu kurtuluş reçetesi “Âsım” karakterinde müşahhas hale gelir. Âsım, şairin aynı ismi taşıyan şiirinde tasvir edilen ideal gençlik portresidir. Ve elbette ki dik duruş ve eğilmezlik olarak niteleyebileceğimiz “isyan”, Âsım karakterinin ayrılmaz bir parçasıdır.

İstiklal şairimizin kalemi adeta hakkaniyetin savunuculuğunu üstlenmiştir. Hakkı tutup kaldırmaya davranan kolları, batıldan, yanlıştan olabildiğince uzak durur. Bu sebeple Âkif’in hayatında isyan tabloları pek çoktur. Özellikle milletimizin düşman ordularına karşı başkaldırısı olan Milli Mücadele döneminde, vatanında başka milletlerin askerlerini görüp de yanan yüreğinin sesiyle halkı durmasını istediği hayâsızca akına karşı asil bir isyana davet etmiştir:

“Bizi mahvi için tertip edilen muahede-i sulhiyye paçavrasını mücahitlerimiz şark tarafından yırtmaya başladılar. Şimdi beri taraftaki dindaşlarımıza düşen vazife, Anadolu’muzun diğer cihetlerindeki düşmanları denize dökerek o murdar paçavrayı büsbütün parçalamaktır. Zira o parçalanmadıkça İslam için bu diyarda beka imkânı yoktur.”

Sözleriyle Kastamonu’da, Nasrullah Camii’nde inançla gürleyen sesi, halkı dinini ve milletini korumaya, “murdar paçavra” olarak adlandırdığı Mondros Mütarekesini

* Öğrenci., Aydın-Nazilli.

tanımamaya, gaddar maddelerine isyana çağırmıştır. Mondros Mütarekesi esasen Türk milletinin ve İslam ümmetinin ölüm fermanıdır. Yorgun düşmüş vatan topraklarının kafiye teslimidir. Âkif'in bu tavrı, bize sahabe-i kiramdan Âsım b. Sabit hazretlerini hatırlatmaktadır. Âsım b. Sabit, Türk milletinin o dönemlerde geçirmekte olduğu buhrana karşı nasıl davranması gerektiğine dair müthiş bir örnek teşkil etmektedir. O, İslam'ın düşmanlarına karşı yiğitçe savaşmaktan beri durmamış; öleceğini bile bile girdiği bu yolda mübarek naasını dahi İslam'ın düşmanlarına teslim etmek istememiştir. Âkif'in Mondros Mütarekesi'ne karşı giriştiği isyankar mücadele, Âsım b. Sabit'in bu davranışının emsalidir. Bitap düşmüş, ölmeye yüz tutmuş vatan topraklarının kafiye teslimi düşünülemez. Âkif'in oluşturduğu Âsım karakterinin muhakkak ki Âsım b. Sabit'ten mülhem olduğu düşünülürse bu karakterin "isyankar" boyutu daha bariz bir biçimde ortaya çıkmaktadır.

Milletimizin o dönemde verdiği çetin savaş, yalnızca iki ordunun vuruşması değildir. Doğu ahlakı ile Batı kültürünün, irfan ile sahte bir medeniyet taklidinin, hilal ile haçın çatışmasıdır. Yaşanan savaşın arka planında fakir ve masumları sömürgeci haline getirip kanlarını emerek güçlenen Avrupa'nın, İslam dininin son kalesi olarak gördüğü Osmanlı'nın yıkılması emeli vardır. Bunun için Şark'ın gözünü boyamak, kendi küstah varlığını ona bir dev aynasında sunmak hilelerine başvurur. Âkif, yüzüne medeniyet maskesi geçirilen bu kepezeliğin farkına varmış, dizeleriyle halkının da gözünü açmaya çalışmıştır. Dizelerinde batıla, sahte medeniyete karşı bir isyan dalgası kabarır:

Medeniyet denilen maskeli mahlûku görün:

Tükürün maskeli vicdanına asrın, tükürün!

Osmanlı'nın Balkan Savaşlarındaki hazin gidişatı sırasında kaleme aldığı bu şiirin sonlarında Âkif'te isyan hissi zirveye varır. Şiirlerinde kaban o isyan dalgası, milletin gözünde onu en üst mertebelere çıkaran İstiklal Marşı'nda da kendini hissettirir. Âkif, millete armağanı olan bu muhteşem şiirinde,

Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,

Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar!"

İfadeleriyle medeniyet kalkanının arkasına sığınmış Batı'ya imanın gücünü kullanarak başkaldırmaya devam etmiş, onun acziyetini, rezilliğini ve bizim göğsümüzde taşıdığımız nihayetsiz kuvveti haykırmıştır. Âkif'in fikriyatında Batı'nın medeniyet taklidinden kurtulmak ve irfana erişmenin yolu, ilimden geçmektedir. Bu düşünce şairin yine "Âsım ismini taşıyan şiirinde ele alınmaktadır. "Hangi ümmette ki müşkildir edilmek tahsil, Âcizin hakkı kavilerden... O, kuvvetlenemez." Şiirde Âsım'ın ilim tahsili amacıyla Avrupa'ya gönderilmesi, bu düşüncenin file dökülmüş halidir.

Âkif, bir yandan zalim Batı'ya ateş püskürürken bir yandan da vatani içten çökertmeye uğraşan kendinden görünüp de kendine çok uzak olanları tenkit etmekten geri durmamıştır. Bu güruh, cehaletleri, miskinlikleri ve uyuşuklukları nedeniyle Âkif tarafından sık sık eleştirilmiştir:

*“Ey dipdiri meyyit, iki el bir baş içindir.
Davransana... El de senin baş da senindir.”*

Âkif, bu sözleriyle “*iki el bir başı*” olup da düşünmeyen ve gayrete gelmeyenleri miskinliği terk edip “davranmaya” çağırır. Onun isyanının temelinde hamlesizliğiyle, tembelliğiyle milletini güç durumlara düşürenler vardır. Âsım, tüm bunlara karşıt olarak ateş gibidir, atiktir, kuvvet doludur. Şiire baktığımızda ne içinde bulunduğu cemiyetteki içtimai nizamsızlıklara ne de vatani meselelere kayıtsız kalabilen, “*Adam aldırma da geç git.*” diyemeyen, abidevi bir Âsım şahsiyetiyle karşılaşırız.

İsyan sözcüğü, Âsım’ın şahsiyetinde bilinçli bir karşı koyuş, manasına erilmiş bir direniş anlamı taşır. Bu isyan, tarih sahnesi boyunca eğrinin karşısına olanca kudretiyle dikilen doğrunun sesidir, Hakk’tan gelip batılı yok edecek bir hareketler bütününün ayak sesleridir, öncüsüdür. Âsım’ın isyanı Âkif’in kaleminden kopup gelirken aynı zamanda kurtuluş yolunu da işaret etmekteydi. Âkif, gövdesi hastalıklı, kökü sapasağlam duran ağacın köklerinden yeniden yeşermesinin yolunu gösteriyordu:

*“Doğrudan doğruya Kur’an’dan alıp ilhamı,
Asrın idrakine söyletmeliyiz İslam’ı.”*

Esasen, Âkif’in Âsım’ı, bu ağacı yeniden yeşertmeye, memleketini ve insanıyeti abad etmeye memur kılınmış Müslüman Türk gençliğinin kılavuzudur. Hamuru şairinin mısralarında, muhayyilesinde karılmış bu portreye can vermek ve onu gerçek kılmak, biz Türk gençliğinin boynunun borcudur.

Mehmed Âkif'in Gençliğe Bakışı ve Âsım

Merve Keskin

Mehmet Âkif Ersoy'un gençliğe bakışını örnek alan bir genç olarak sizlere aktaracağım. Bu bağlamda istiklal şairimiz Mehmet Âkif Ersoy'un gençlik konusundaki tasavvuru, düşüncesi, anlayışı aynı zamanda onun hayatını adadığı ve yaşadığı günden bugüne onu değerli kılan düşüncelerini bize aktaran Safahat'ın 6. Bölümünü oluşturan Âsım'dan sözlerime başlamak isterim.

Safahatta ayrı bir bölüm olarak yer alan ve uzun bir şiir olan Âsım aslında manzum bir hikâye özelliği taşımaktadır. Kitap dört kişinin arasındaki konuşmalardan ibarettir. Şiirdeki karakterler Köse İmam, Hocaşade, Âsım ve Emin. Köse İmam'ın adı daha önce de Safahatta geçmiştir. Köse İmam, Âkif Bey'in düşündüğü örnek din adamını temsil eder. Köse İmam, Âkif ve o dönemde birçok kişinin de tanıdığı Bosnalı Ali Şevki Efendidir. Gerçekten köse olan, hiç evlenmeyen, bütün imkânlarını kitap almak için harcayan Ali Şevki Efendi, Âkif'in babası Tahir Efendinin talebelerindendir. Köse İmam'ın en büyük özelliği tok sözlü oluşu, bütün kusurlarını eğip bükmeden karşısındaki kişinin yüzüne söylemesidir. Şiirde anlatılan diğer bir karakter ise Hocaşadedir yani Mehmet Âkif ERSOY. Hocaşade dinine, vatanına bağlı, ilim talep etmenin gerekliliğine inanan biriyken Köse İmam muhafazakâr ve daha çok gelenekçidir. Eserin sonunda Âsım Hocaşade'nin isteği üzerine kendisi ve arkadaşlarıyla birlikte pozitif ilimler öğrenimi görmek üzere Berlin'e gider. Hikâye burada sonlanmaktadır.

Âkif birey, toplum, ümmet ve millet hayatına dair tespitler ve çözüm yolları ortaya koyar. İşte Âsım bu noktada karşımıza çıkar. Âkif'in diriliş ümidi, inancı ve ideali Âsım ve neslinde ortaya çıkar. Onun davasını birey, aile, millet ve ümmet bağlamında yürütecek ve çürüyen bir toplumda dirilişi yeniden gerçekleştirecek olan 'Âsım'dır. Âsım bir bakıma Şarkın ve Garbın ilmini hakkıyla öğrenmiş, bilgi, beceri ve tecrübelerini milletin hizmetine sunmuş, şöhret hırslarından uzak veteriner İbrahim Bey'dir; fitratın yüksekliği ve değerlerindeki tavizsizliği ile Köse İmamdır, sorumluluk duygusu ve adaletiyle Hz. Ömer'dir, okuma arzusuyla küfeci Hasan, çalışkanlığıyla Seyfi Babadır. Hepsinden öte

ÂSİM 100 YAŞINDA

Bilgi Şöleni

Âsım bizzat Mehmet Âkif'in kendisidir. O zaman soralım; iyiyi, güzeli, doğruyu ve ideali temsil eden Âsım KİMDİR?

Âsım'ın Safahatta hemen her fırsatta asıl vurgulanan ve öne çıkarılan yönü kimlik ve kişiliği; yani insan olma şuurudur, imanı, ahlakı, millet, tarih ve değerlerine bağlılığı, çalışkanlığı, azmi, ümidi, kahramanlığı, idealistliği ve irfanıdır. Âkif, toplumların ikbal ve istikbali için 'marifet' ve 'fazilet' gibi 2 temel değere ihtiyacı olduğuna inanır. Fazilet Âsım'ın karakteri, huyu, ahlakı, eğitimi ve imanını kapsar. Marifet ise eğitim-öğretim, beceri, yetenek ve tecrübelerini kapsar. Bir insanı benzersiz kılan marifet ve fazilettir. Marifet ve faziletten bahsetmişken sizlere iki kişiden bahsedeceğim. Her ikisi de vatanın halini görüp çözüm üretmeye çalışan gençlerdir. Birisi Tefik Fikret'in oğlu Haluk diğeri ise Mehmet Âkif Ersoy'un Âsım'ı. Her iki genç de garbın ilmini almak ister bu yüzden Avrupa'ya giderler. Haluk garbın ilmini fennini çok iyi bir şekilde öğrenir. Öğrenir öğrenmesine ama batının ilmini alacağı derken kendi kültürünü kaybetmiştir. Marifet çok iyi ama fazilet eksiktir. Diğer tarafta Âsım da batının ilmini fennini çok iyi öğrenir. İlim fen peşinde koşarken kendi kültürünü unutmaz. Marifet te fazilette Âsım'ı eşsiz yapar. İşte biz bu yüzden Âsım'ı örnek almalıyız. Batının ilmini doğunun da faziletini bulundurmalyız karakterimizde.

Âsım yaratılış gayesinin bilincinde bir insandır. O, evrene göre bedenlen küçük olsa bile kendi değerinden ve üstlendiği sorumluluklardan haberdardır. Çünkü insan azmeder ise yapamayacağı şey yoktur. Âsım sürekli istikbale koşar asla yeise düşmez. Dolayısıyla hiçbir güç veya engel onun irade ve azmi önünde duramaz. Âsım karakterini bu çerçevede belirler. O bencil menfaatperest, korkak, sorumsuz biri değildir. Milleti gibi Hakk'a tapar ve hak/ hukuk aşığıdır.

Âsım'ı eşsiz yapan diğeri bir özelliği ise kelimenin tam anlamıyla hakiki bir Müslüman olmasıdır. Onun rükû dışında hiçbir beşeri güç karşısında eğilmeyen kimliğinin temeli göğsündeki imanıdır. Âsımın iman konusundaki kaynağı Kuran'ı Kerim ve Hz. Peygamber (sav)'dir. Söz ve davranışları Kuran'dan alınan ilhamın asrın idraki içindeki yorumlara dayanır. Bu yüzden Âsım çağın giderek yaygınlaşan imansızlık cereyanına kapılmaz. Zira Âsım çalışmayı, ilim tahsilinin farz olduğunu bilip yanlış tevekküle kapılan Müslümanları hoş görmez. Müslümanlar büyük ölçüde 'böyle gördük dedemizden' cümlesinde ifadesini bulan bir gelenek görenek içindedir.

Âsım ise taklidi imanı değil tahkiki iman savunur. Müslümanın atadan, dededen görüp değil Kuran'ı okuyup anlayarak iman edilmesi tarafındadır. Bu konuda sorumluluk bize düşüyor. Sormalı, araştırmalı, öğrenmeli ve öğrendiğimizi topluma anlatmalıyız ki feraha, saadete ulaşalım.

Âsım uğruna hayatını çekinmeden feda edebilecek kadar millet aşığıdır. Milli değerlerine bağlı olan Âsım yozlaşmayı, başka milletlere özenip onları taklit etmeyi, kendi aslını unutup onlara benzemeyi şiddetle reddeder. Bu millet Ertuğrul Gazi, Fatih Sultan Mehmet, Yavuz Sultan Selim'lerin yanında milyonlarca ay parçası kızlar, aslan gibi bahadırlar yetiştirmiştir. Tarihi zaferler ile dolu bir milletiz. Tarihimizi örnek almak yerine adının önüne sömürgeci sıfatını yakıştırmış devletleri örnek almak akıl karı değildir.

ÂSİM 100 YAŞINDA

Bilgi Söleni

Âsım bir ayağı fazilet diğer ayağı ise marifete dayanan bir inkılâp gerektiğine inanır. Bu hususta onun beyni zinde, bildiği ve öğrendiği sağlam, irfanına söyleyecek söz yoktur. Âsım, kendini millete, ümmete ve inandığı değerlere adanmış, idealist ve dava adamıdır. Böyle bir kimlik; sorumluluk ve fedakârlığı kaçınılmaz kılar. Altıncı Safahat'ta ismi, fiziki, ruhi, zihni ve içtimai kimliği ile belli ölçüde portresi çizilen, gerçekte üstün nitelikleri ile safahatın bütününe yayılan hiç şüphesiz Mehmet Âkif'in bütün hayatını adadığı davasını birey, toplum ve ümmet hayatında gerçekliğe dönüştürecek ideal kahramanıdır Âsım.

Âsım yeni nesillere, gençlere modeldir. Biz gençlerde tembelliğe savaş açmalıyız, değerlerimize sahip çıkmalıyız, ahlaki açıdan üstün, inançlı fertler olarak, sen ben kavgasına son verip 'biz' olabilmek için çalışmalıyız. Gayret etmeliyiz vatanımıza yapacağımız çalışmalar ile ancak Âkif'in ruhunu şad edebileceğimize inanıyorum. Geçmişte milletimizin başına ne geldiyse çalışmamaktan gelmiştir. Tembelliği bırakıp harekete geçeceğiz. Âsıma yakışır bir nesil olmak dileğiyle.

Sözlerime Mehmet Âkif Ersoy'un şu dizeleri ile son vermek istiyorum.

Sen ki Âsımın neslisin, çiğnetme namusunu

At üstünden, korkunun ve gafletin kâbusunu

Ateşler yakıp nemrut misali, atsalar seni

Sakın ha! Terk etmeyesin imanını, dinini

6. BÖLÜM

Öğrencilerden Gelenler

Yazılışından Yüz Yıl Sonra Âsım Üniversitede

Anıl Ersoy

Âsım 100 Yaşında

Meryem Çelik

Âsım...

Serra Hastarla

Âkif'in Âsım'ı

Zeynep Arıkan

Âsım 100 Yaşında

Ahmet Tunahan Arda

Bal Renginde Bir Ankara Rüyası

Can Ceylan

Âsım'ın 100 Yıllık Yolculuğu: Geçmişten Günümüze Bir Neslin İzleri

Mehmet Şahin

Kutadgu Bilig'in İdeal İnsanından Âkif'in İdeal İnsanı Âsım'a

Yağmur Alkır

Mehmet Âkif Ersoy ve Âsım Modellemesi

Dilasude Aktaş

Mehmet Âkif'in Âsım Nesli: Dünden Bugüne Gençlik Üzerindeki Etkileri

Kübra Teymur

Âsım 100 Yaşında

Enes Akaslan

İdeal Genç Âsım

Kadri Çiçek

ÂSİM 100 YAŞINDA

Bilgi Şöleni

Yazılışından Yüz Yıl Sonra Âsım Üniversitede

Anıl Ersoy*

Türk edebiyatının usta şairlerinden Mehmet Âkif Ersoy, yaşamı boyunca kaleme aldığı şiirlerini *Safahat* adlı eserinde toplar. *Safahat*, tıpkı şairin yaşamında olduğu gibi farklı safhalardan meydana gelir. Yedi kitaptan oluşan *Safahat*'ın ilk kitabı olan *Birinci Safahat* 1911'de, *Süleymaniye Kürsüsünde* 1912'de, *Hakkın Sesleri* 1913'te, *Fâtih Kürsüsünde* 1914'te, *Hâtıralar* 1917'de, *Âsım* 1924'te, *Gölgeler* 1933'te yayımlanır. Bundan tam yüz yıl önce, 1924'te yayımlanan *Âsım*, Mehmet Âkif'in görmek istediği gençlik idealinin kelimelerle vücut bulmuş hâlidir. Bilimi ve tekniği görmezden gelmeyen fakat iman ve ahlâk esaslarını da kendine şiar edinen Âsım doğruluk, dürüstlük, erdem gibi insanın karakterini yükselten nitelikleriyle örnek bir şahsiyet olarak okuyucu karşısına çıkarılır. Kitapta Mehmet Âkif'in genç nesillere duyduğu güven ön plandadır. O, tıpkı Âsım gibi sağlam karaktere sahip, manevî duygularla donanmış ve aynı zamanda pozitif bilimlerden, ilerlemekten, çalışmaktan, gelişmekten korkmayan nesiller ümit eder.

Âsım kitabı muhavere yani karşılıklı konuşma şeklinde kaleme alınır. Mehmet Âkif, eserin başında “*Bu eser bir muhavereden ibarettir...*” diyerek bu durumu belirtir ve muhavere geçiren şahısları sıralar: Hocaîade, Köse İmam, Âsım ve Emin. Hocaîade, Tahir Efendi'nin oğlu Mehmet Âkif'in kendisidir. Köse İmam, Tahir Efendi'nin öğrencisi Ali Şevki Hoca'dır. Âsım, Köse İmam'ın, Emin de Hocaîade'nin oğludur. Mehmet Âkif bu karakterleri gerçek yaşamdan alarak kurgu dünyasına taşır. Bu haliyle eser kimi zaman “manzum tiyatro” kimi zaman “manzum roman” gibi tanımlamalarla karşılaşılır. Şairin günlük konuşma dilini başarılı bir şekilde aruz ölçüsüyle kullandığı eserin başlarında Köse İmam ve Hocaîade Birinci Dünya Savaşı üzerine konuşur (Enginün, 2018: 600). Köse İmam savaşın sonundan ümitsiz, Hocaîade ise son derece ümitlidir. Köse

* 1996 yılında Bursa'da doğdu. İlköğrenimini Mehmet Âkif Ersoy İlkokulu'nda, ortaöğretimini Zuhal Dörtçelik Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde tamamladı. 2019'da Uludağ Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun oldu. 2023 yılında Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden “İkindiyazıları Dergisi Üzerine Bir İnceleme” başlıklı yüksek lisans tezini hazırlayarak mezun oldu. Aynı yıl aynı üniversitede doktora eğitimine başladı. Kitap incelemeleri ve bazı yazıları Tercüman, Yitiksöz, Muhit, Türk Dili dergilerinde yayımlandı. Hâlâ Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi'ndeki doktora eğitimine devam etmektedir.

İmam, geçmiş yenilgileri içinde duymasının yanı sıra oğlu Âsım'ın durumundan dolayı karamsarlığa düşer. Köse İmam'ın aksine Hocaîade, Çanakkale zaferini bir ümit kaynağı olarak benimser. Eserde konuşan her iki karakterlerin de Mehmet Âkif'in kendisi olduğu düşünüldüğünde (Doğan, 2024: 5) Köse İmam'ın Mehmet Âkif'in Çanakkale zaferinden önceki; Hocaîade'nin ise Çanakkale zaferinden sonraki ruh halini yansıttığı söylenebilir.

Kitapta Köse İmam'ın şikâyetçi olduğu harp zengini emekli paşa aracılığıyla aile temellerinin sarsılması ve mutlu yuvarların yıkılması, Anadolu'da bir köye öğretmen olarak gelen kişinin köylülerle anlaşılamayıp köyden kovulmasıyla halk ve aydın arasında oluşan uçurum, ironinin yoğun olarak kullanıldığı Kırâğası'nın hikâyesindeyse olanı biteni, yaşanan zamanın önemini fark edemeyenler eleştiriye konu edilir. Köse İmam'ı karamsar yapan bu durumlara bir de oğlu Âsım eklenir. Köse İmam oğlundan şikâyetçidir. Onun Çanakkale'de savaşmasını takdir ettiği kadar saldırgan tavırlarından rahatsızdır. Böyle giderse şehit olmasına razı olduğu oğlu ya katil ya maktul olacağını düşünür. Hocaîade ise Âsım'ı beğenir ve onu Çanakkale'de savaşan gençliğin temsilcisi olarak görür. Âsım'ın yaptıklarının yaşı ilerledikçe düzeleceğine inanan Hocaîade, onu ve arkadaşlarını "maddenin kudret-i zerriyesi" ni yani atomu araştırmak üzere Avrupa'ya gönderir. *Âsım* kitabında harbin sonunda doğan yeni milletin başaracağı inkılapları açıklayan Mehmet Âkif'e göre bu millet marifet ve faziletle başarıya ulaşacaktır (Yücebaş, 1958: 45). Birol Emil de Mehmet Âkif'in şiirinde "fazilet", "marifet" ve "sa'y" olarak üç temel kavramın varlığından bahseder. Bu kavramlar onun şiirinin dokusunda kendini gösterir. Âkif'in Âsım üzerinden yansıttığı ideal genç tipi "Fazilet'i İslâm'dan, marifeti ilimden" öğrenir ve daima ilerlemek için çalışır. Âkif için din ile ilim arasında çatışma değil uzlaşma vardır. Bu yönüyle Âkif, Tefvîk Fikret'ten ve onun Halûk'la idealize ettiği gençlik emelinden ayrılır. Emil, Âkif'te din ve ilim olmak üzere iki çekirdekli bir medeniyet anlayışı olduğunu, Tefvîk Fikret'te ise bu medeniyet anlayışının yalnız ilimden oluşan tek bir çekirdeğe sahip olduğunu da ekler (Emil, 1997: 206-212). Âkif'in Âsım'a ve onun nesline olan inancı Mütareke yıllarında bile sarsılmaz ve bu ideali kendinden sonraki nesillere bir miras olarak bırakır.

Bir Gençlik İdeali Olarak Âsım:

Mehmet Âkif'in ideal ve sembol karakteri Âsım'ı yaratmasının üzerinden geçen yüz yıllık sürenin ardından Türkiye Yazarlar Birliği, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi ve Genç Memur-Sen'in iş birliğiyle "Âsım 100 Yaşında Bilgi Şöleni" adıyla bir program düzenlendi. Beş oturumdan oluşan bilgi şöleninde Mehmet Âkif'in poetikası, Muhammed Abduh ve Cemâleddin Efgâni ile ilişkisi, Âsım, Halûk ve Emin arasındaki görüş farklılıkları, *Âsım*'daki olumlu ve olumsuz temsiller, *Âsım*'ın günümüz okuruna neler söylediği gibi konulara değinildi. Bilgi şölenindeki konuşmalarda yoğunluklu olarak Mehmet Âkif'in Âsım ideali karşısında Tefvîk Fikret'in Halûk idealinin başarısızlığı, Âsım'ın kuvvetli maneviyatı ve tüm olumlu değerleri üzerinde toplayan bir sembol oluşu, günümüz İslâm coğrafyasının içinde bulunduğu olumsuz ve karanlık atmosferden çıkış için Âsım'ın yüz yıl sonra da bir kurtuluş reçetesi olarak okunabileceği üzerinde duruldu. Bildirilerde öne çıkan noktalar ise şöyle:

Açılış konuşmasında Musa Kâzım Arıcan, D. Mehmet Doğan'ın hatırasına düzenlenen bilgi şöleninin yeni bir Âsım nesli yetiştirme amacına değinir. Bir “yeniden mayalandırma gayreti” içerisinde olduklarını ifade eden Arıcan, Âsım karşısında Halûk idealinin iflas ettiğini, ahlâk ve maneviyattan henüz yaşarken uzaklaşan Halûk gibi bir idealin Türkiye’de tutunamayacağını söyler. Âsım’ın iman, irfan, fazilet gibi değerlerle donanan ve *Kur’an*’dan ilham alınarak meydana gelen bir karakter olduğunu ifade eder. Benzer bir görüşü dile getiren Ali Yalçın, Halûk’un güce, güçlüye, pozitif bilimlere; Âsım’ın ise hikmete, çalışmaya ve ahlâka bağlı olduğundan söz eder. Gökhan Yazgı ise Âkif’in gelecekte ümidini asla kesmediğini, gençliğe güvendiğini ve hatta torununa gelecek, yarın anlamına gelen “Ferda” adını koyduğunu söyler. Yazgı’ya göre Âkif halkın duygu cephesine vaazlarıyla seslenir ve millî mücadeleye bu yönde katkıda bulunur.

Celal Fedai, Mehmet Âkif’in poetikası ile Batı şiirini karşılaştırdığı bildirisinde Âkif’in şiirinin Batılı modern şiirin karşısında alternatif bir şiir anlayışı getirdiğini ifade eder. Necmettin Turinay, manzum bir roman olarak nitelendirdiği Âsım’da Mehmet Âkif’in Muhammed Abduh ve Cemâleddin Efgâni ile ilgili görüşlerinin yansıdığını tespit eder. Turinay’a göre Hocaşâde, Âsım’a bu isimlerden bahsederek onlardan mülhem bir inkılâp yolu ister. Âkif, inkılâbın kaba kuvvetle olmayacağını, böylesinin geçici olacağını düşünerek ve asıl bilimin yani fen, mühendislik, kimya ve tıp gibi pozitif bilimlerin gelişmesini isteyerek Abduh ve Efgâni’den ayrılır. Ercan Yıldırım din yerine fenni önceleyen ve pozitivist-modernist düşüncede olan Tevfik Fikret’in, genç Cumhuriyet’in laiklik ilkesine daha uygun görülen bir şair olduğunu söyler. Ancak Mehmet Âkif de Âsım’ın bilimle uğraşmasını ister. Bu açıdan bakıldığında Fikret ve Âkif ortak bir noktada kesişir. Turan Karataş, Âkif’in henüz yeterli bir dikkatle okunmadığını, onun söylemek istediklerinin henüz tam anlamıyla anlaşılmadığını düşünür. Şairin “*Zulmü alkışlayamam, zâlimi asla sevemem; Gelenin keyfi için geçmişe kalkıp sövemem*” diye başlayan mısralarının günümüz için de geçerliliğini koruduğunu ifade eder. Karataş’a göre Âkif hem eğitimi hem erdemi önceler. Ciddi terbiye için çalışmak, sebat etmek ve kararlı olmak gerektiği gibi iyi olmak için de hakiki iman, salâh, hak ve sebat gereklidir. Rıdvan Canım, Önder Göçkün’ün görüşlerinden hareketle Âsım’ın kimliğine eğilir. Âkif’in manevi oğlu Âsım Gönül yahut Hz. Muhammed’in savaşçılarından biri olan Âsım bin Sâbit olabileceği üzerinde durur. Dursun Ali Tökel, *Âsım*’da Köse İmam’ın Osmanlı şiirini kötülediğine Hocaşâde’nin buna karşı çıkıp Hz. Muhammed’in şiiri sevdiğini söylemesine, “*şiiirde hikmet vardır*” hadisini anmasına dikkati çeker. Bir milletin ruhunun o milletin edebiyatında ve şiirinde görüldüğüne değinen Tökel, şairleri olmayan milletlerin öleceğini, fikirlerin ancak sanatkârlarla yaşam bulabileceğini düşünür. Bu görüş paralelinde Âsım’ın da Mehmet Âkif’in fikirlerini yaşatan bir karakter olduğu söylenebilir. Ayşe Demir, Mehmet Âkif’in *Âsım* kitabında yalnız ideali değil aynı zamanda ideal karşısındaki olumsuzlukları da sergilediğini belirtir. Böylece şair gençlerin uzak durması gerekenlerin neler olduğunu da göstermiş olur. *Âsım*’da toplumsal yozlaşma, Doğu-Batı çatışmasının etkileri, siyasî huzursuzluklar, toplumsal değişimin gecikmesi olumsuzluklar arasında sayılabilir. Demir’e göre Âkif, edebiyatın edeple ilişkisine bakarak aile kurumunun yozlaşmasını, gençliğe özenen yaşlıları, olaylar karşısında kayıtsız

kalan insanları, beden ve ruh zafiyetini, aydın sınıfının tutumunu, II. Meşrutiyet'in karmaşık siyasî yaşamının aşıladığı ümitsizliği eleştirir. Taner Namı, Âsım'ın tabiri caizse bir "süper kahraman" gibi kurgulandığını, onun neslinde fazilet ve marifetin bilim-teknoloji ve yüksek ahlâk olduğunu düşünür. Musa Balcı ise Âkif'in yazmaya Safahat'la başlamadığını, onun Darülfünun ders notlarının ve *Sırat-ı Mustakîm* mecmuasındaki yazılarının önemli olduğunu ortaya koyar. Âkif'e göre Türk edebiyatında yazı alanında plana önem verilmez. Oysa plan yapmak, işi bitirmek demektir. Balcı'ya göre Âkif, vakti geldiğinde yazmayı, mevzuyu hissetmek gerektiğini, muhayyileyi işletmeyi, diyaloglarda kahramanları duruma uygun konuşturmayı, edebî eserlere sanatçının kendini katmasını öğütler. Bu konuşmalar dışındaki diğer konuşmalarda da genel eksen Âsım'ın vasıfları, ideal gençliği sembolize ettiği, günümüze de ışık tutacak, uyarlanacak bir karakter olduğu yönündedir.

"Âsım 100 Yaşında Bilgi Şöleni" son gününde düzenlenen Ankara gezisi ile devam eder. Dr. Öğr. Üyesi Emine Sökmen rehberliğinde gerçekleştirilen gezide Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi'nin yerleşkesinde yer alan tarihi hükümet meydanı, başvekâlet binası, Cumhuriyet'in ilk kasa dairesi, Hacı Bayram Cami, Augustus Tapınağı, Aslan Hane Cami, Anadolu Medeniyetleri Müzesi gezildi. Gezi, Mehmet Âkif'in *İstiklâl Marşı*'nı yazdığı Taceddin Dergâhı'nda son buldu.

Kaynakça

Doğan, D. M. (2024). *Mehmet Âkif Ersoy 'Âsım'*, Yazar Yayınları: Ankara.

Emil, B. (1997). *Türk Kültür ve Edebiyatından-2/ Şahsiyetler*. Akçağ Yayınları: Ankara.

Enginün, İ. (2018). *Yeni Türk Edebiyatı Tanzimat'tan Cumhuriyet'e (1839-1923)*. Dergâh Yayınları: İstanbul.

Yücebaş, H. (1958). "Mütefekkir Âkif", *Bütün Cepheleriyle Mehmet Âkif*. ss. 35-49. Dizerkonca Matbaası: İstanbul.

ÂSİM 100 YAŞINDA

Bilgi Şöleni

Âsım 100 Yaşında

Meryem Çelik*

Dünya her türlü zıtlığıyla dönmeye devam ediyor. Peki biz neredeyiz? Kime taraf olacağız? Âsım mıyız, Haluk muyuz? Ve en önemlisi kim olmak istiyoruz?

Her gelenin bakıp geçtiği bu dünya penceresinde bir iz bırakmadan, hakikati haykırmadan, bir gönüle dokunmadan, bir gülüşe sebep olmadan mı gideceğiz? Hayır. Bizler Âsımın nesliyiz. Bizler Âsımlar olacağız. Şair Erdem Beyazıt Karanlık Duvarlar şiirinde “Bir gürültülü yaşamağa gidiyor dünya...” diyor. Bizler, o gürültülü dünyadaki gürültüyü dinleyip , anlayıp azaltabilenlerden olmalıyız. Bizler insanlığın umudu, Âsımları olarak var gücümüzle çalışmalı, ilim irfan yolunda sağlam adımlarla ilerlemeliyiz. Büyük hayallerimiz olmalı, her şeyin ötesinde... Yıllara sığamayacak hayaller ve bu zamana rağmen...Yaşadığımız bu asır adeta hoyratlıklarla donatılmış bir durumda. Haluk gibi sırtımızı dönüp gidecek miyiz? Öyle ya, Batıyı kurtuluş olarak gören Haluklar her geçen gün artmaktadır. Cennet vatanımızda yaşamanın kıymetini ancak vatansız kalınca anlayabilecek bu grup bizlerin düşünce dünyasını da anlamayacaktır. Bencil, ilimden, vatandan, dinden, milli değerlerimizden bir hayli uzakta yaşayanlar adeta topluma sırtını dönmüş bir şekilde yaşamaya çalışmaktadır. “Bana dokunmayan yılan bin yaşasın.” diyenler şunu çok iyi bilmelidirler ki o yılan bir gün hepimize dokunacaktır. Peki bizler Âsımın nesli olarak yilandan kaçacak mıyız? Hayır, elbette. İlmimizle, cesaretimizle, duruşumuzla, kararlılığımızla yılanla savaşağız. Bu yılan aslında toplumsal sorunlarımızı temsil ediyor. Bugün olmaz yarın gelir başa. Tüm bu bencilliklerimiz ancak dert başımıza gelene kadardır. Tek amacımız bu dünyada mal mülk sahibi olup, para kazanmak ve tüm her şeyden kaçınmak olamaz. Sanki herkes bizi bu bencil döngüye sokabilmek için var gücüyle çalışıyor. Bizim tüm çabamız bu döngüde yer edinmek olamaz. Bizler döngüde

* 26 Ocak 2004 tarihinde Gaziantep’te doğdum. İlkokulu birçok farklı okulda devam ettirerek Kıbrıs İlkokulunda tamamladım. Ortaokulu Servi Erdemoğlu Ortaokulu’nda tamamladım. Liseyi ise Nuriye Vasıf Onat Kız Anadolu Lisesi’nde okudum. Şu anda Ordu Üniversitesi Okul öncesi öğretmenliği 3. Sınıf öğrencisiyim. Aynı zamanda üniversitemizin 21. Yüzyıl Gençlik ve Münazara Kulübünde başkan yardımcılığı yapmaktayım. Cam sanatıyla ilgilenmek, şiir yazmak, şiir okumak, münazara yapmak, kitap okumak, türkü dinlemek, seyahat etmek hobilerimin bazılarıdır.

olmak değil döngüyü kırmak istiyoruz. “Kaç gencin kalbine dokunabilir, vatanımız için ne kadar çalışabilir ve nereye ulaştırabiliriz?” diye düşünmeliyiz. Âsım olabilmek kolay değil. Dünya ile ahiret dengesini gözetebilmek, gönüllere hitap edebilmek, değişim için çabalamak hiç kolay değildir. Nasıl Âsım olacağız sorusunu kendimize sorarken imanımızı da sorgulamamız gerekiyor. Çünkü Âsım olmak zordur, umutlu olmak gerekiyor. Haliyle imanı olmayanın umudu da olmaz. Şunu da belirtmek isterim ki her zaman başarılı olamayacağız. Her zaman toz pembe hayallerimiz olacak ama gerçekten biz yaşayabilecek miyiz? Bu yol pembesiyle lacivertiyle bizim yolumuzdur. Sonuç değil süreç odaklı ilerlememiz gerekiyor. Bir işi yapıyorsak hakkıyla yapabilmeliyiz. Aslında Âsım ütöpik bir karakter değildir. Özlediğimiz, ihtiyacımız olan, çöldeki bedeviye su yetiştiren bir kervancı misali elzem bir karakterdir. Özlediğimiz diyorum çünkü artık hepimiz bu gürültülü dünyada anlamak, anlaşılacak istiyoruz. Bir Âsım gelse de gönlümüzü fet etse, örnek olsa, işler rayına otursa... Peki biz neden hep bekliyoruz? Âsım mı istiyoruz, Âsım olalım öyleyse. Canı gönülden, tüm zorluklarıyla, imanımızla, şahsiyetimizle ve en önemlisi tüm Haluklara rağmen... Toplum ile hemhal olabilmeyi öğrenmemiz gerekiyor. Bizim mutlu olmak gibi bir hayalimiz yok, toplumla olmayı hedef edinenler, toplumla dertlenenler mutlu olamazlar... İnsanımızın derdini, çilesini en derinden hissedebilmeli ve harekete geçmeliyiz. Öğretmen mi olacağız, hakkıyla olalım. Çocuklarımızın gözündeki ışıltının sönmesine mani olalım. 8/17 çalışma döngüsüne kapılmadan, işimizin ehli olalım. Çocukları ekmek kapısı olarak değil, gönüllere dokunabilme durağı, ilmimizi aktarabilme durağı olarak görmeliyiz. Aksi taktirde günümüz toplumunda olduğu gibi yaptığı işi maddi kaynaklara dayandıran Haluklara dönüşeceğiz. Nerede olursak olalım, haktan yana olalım. Âsım olmak, kendimiz olmak demek biraz da. Olduğumuz yerleri güzelleştiren, Türkiyemizi omuzlarında yükselten, derdi insan olan, umudunu yitirmeyen, hakikatin bekçisi Âsımlardan olabilmemiz dileğiyle...

ÂSİM 100 YAŞINDA

Bilgi Şöleni

Âsım...

Serra Hastarla*

*“Âsım’ın nesli diyordum ya nesilmiş gerçek,
işte çiğnetmedi namusunu çiğnetmeyecek...”*

Âsım...

Kimdi bu Âsım? Herkesin dilinde olan fakat çoğu kişinin yanlış anlamlandığı Âsım... Âsım gerçekten içimizden, tanıdığımız birisi mi? Yoksa birçok kişi olabilir mi? İşte şimdi tam da bunları tartışma vakti. Bu yazıda gerek *Safahat*’ın altıncı kitabı olan Âsım’dan gerek 20-22 Eylül 2024 tarihleri arasında düzenlenen ve biz seçili gençlere verilmiş olan “Âsım 100 Yaşında” bilgi şöleninde edindiğim bilgileri, bende uyandırdığı etkilere dayanarak sunmayı hedefledim.

Mehmet Âkif, *Safahat*’ın altıncı kitabı Âsım’ı bir diyalog (muhavere) şeklinde düzenler. Bu muhavere Birinci Dünya Savaşı içinde ve Fâtih yangınından önce Hocaîade’nin Sarıgözel’deki evinde geçer. Muhaverede konuşanlar; Hocaîade yani Merhum Tahir Efendi’nin oğlu (Mehmet Âkif), Köse İmam yani Tahir Efendi’nin öğrencisi (Mehmet Âkif’in yakın dostu Ali Şevki Efendi’den esinlenerek kişileştirdiği kişi), Âsım ve Emin’dir. Âsım’daki diyaloglarda Köse İmam, komşuların durumlarından şikâyet ederek söze başlar. Kitapta pek çok farklı konu ele alınır ve Mehmet Âkif, muhaveredeki kişiler aracılığıyla eleştirilerde bulunur. Bunlardan birisi de emekli bir paşadır. Paşa, emekli ikramiyesini aldıktan sonra birkaç ev alır, zenginleşir. Evine Rum bir aşüfteyi hizmetçi olarak alır. Evin hanımı, önceleri rahatını gözeterek kocasının bu aşüfteye ilgisini görmezlikten gelir. Ancak Paşa, bu kadınla ikinci evliliğini yapmak isteyince işler değişir. Âsım’daki karakterlerden biri olan Köse İmam bu evliliğe karşı çıkar. Bu dizelerde dönemin mahalle yapısı ve mahalle imamının mahalledeki fonksiyonlarına değinilir. Nihayetinde Paşa bu aşüfte ile evlenir. Maalesef bu kadın kısa bir süre sonra Paşa’nın bütün mallarını

* 11 Haziran 2004 Ankara doğumluyum. Aslen Çankırı’da olup , Çankırı’da ikamet etmekteyim. Karatekin Üniversitesi İslami İlimler 3. Sınıf öğrencisiyim. Şiir okumak , yeni kitaplar keşfedip okumak en sevdiğim aktiviteler arasında. Yeni yerler gezmeyi, keşfetmeyi ve yeni bilgiler öğrenmeyi seviyorum.

ÂSİM 100 YAŞINDA

Bilgi Şöleni

elinden alır. Böylece bir aile faciası ortaya çıkar. İkinci olarak Mehmet Âkif, Avrupa'dan İslam dünyasını etkileyen modern kadın cereyanı ile ilgili olarak Mısır Cem'iyeti Milliyesi Reisi Ferid Vecdi'nin *Müslüman Kadını* adlı kitabını çevirir ve *Sırât-ı Müstakim* mecmuasında yayımlar. Bu yazı, şairin kadın ile ilgili düşüncelerini de yansıtır. Her iki konu, millî şairin kadınlarla ilgili düşüncelerini içerir.

*“Bu cehâlet yürümez; asra bakın: Asr-ı ulum!
Başlasın terbiyeniz, ailelerden oğlum.
Sâde hürriyeti i'ân ile bir şey çıkmaz;
Fikr-i hürriyeti hazm ettiriniz halka biraz.”*

Âsım'daki diyaloglarda Köse İmam, komşuların durumlarından şikâyet ettiği kadar sözü oğlu Âsım'a da getirir ve oğlundan da şikâyetçi olur. Hocaşâde ise Âsım'dan ümitlidir. Büyük şairimiz Mehmet Âkif, geleceğe yönelik ümidini Âsım'da ortaya koyar. Gençlik üzerinde olan ümidini Âsım üzerinden genç nesillere bildirir. Fakat Mehmet Âkif, Âsım'ın devamını yazamadan vefat eder. İşte bu noktada görev bizlere, Mehmet Âkif'in ümidi olan “Âsım gençliğine” düştü... Millî şairimiz, Âsım kitabında bir gençlik modeli ve projesi ortaya koyar. Âsım'ın nesli aklı fikri yerinde, bilgili, müsbet ilimlere vâkıf ama maneviyatı da oldukça kuvvetli ahlak sahibi bir gençliktir. Bu gençlik, fiziki gücünün manevî gücüyle birleştiren “bütün insan” demektir. Denilebilir ki Mehmet Âkif gelecek nesilden çok ümitli olduğunu, zihninde tasarladığı temsili genç profili Âsım'la sembolize eder. Âsım kitabında yer alan “Çanakkale Şehitlerine” adlı şiirinde Mehmet Âkif'in bahsettiği; *“Âsım'ın nesli diyordum ya nesilmiş gerçek,/ işte çiğnetmedi namusunu çiğnetmeyecek...”* dizeleriyle biz gelecek nesillerden ümidini, vatani bir namus bilmemizi, sahiplenmemizi istediği anlaşılır. Peki biz çağımızın nesli olarak Âsım'ın ideallerini gerçekleştirmek konusunda tam olarak neredeyiz? Bizler gerçekten bir Âsım nesli miyiz? Ne yazık ki tartışmaya açık bir konu bu...

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi ve Türkiye Yazarlar Birliği'nin ortaklaşa düzenlediği “Âsım 100 Yaşında” bilgi şöleninde her biri birbirinden donanımlı, değerli hocalarımız bizlere çok güzel bilgiler kattı. Önceden de fazlasıyla değer verdiğim birçok şiirini ezbere bilip zaman zaman büyük programlarda seslendirmiş olduğum Mehmet Âkif Ersoy hakkında bilgilerimin üzerine yenilerini katmak benim için paha biçilmez bir deneyim oldu. Biz gençler olarak birer Âsım nesli olabilmek için, Âsım neslinin hakkını verebilmek için elimizden geleni yapacağımıza dair söz veriyoruz. Bizleri Âsım konusunda pek çok açıdan bilgilendiren, fikir sahibi konumuna getiren, buram buram tarih kokan Ankara'yı gezip görme şansı veren ve bu gezide her adımda bizi bilgilendiren hocalarımıza teşekkürlerimi sunarım. Ne amaçla doğup ne için yaşadığımızı anlamlandırma konusunda da bizlere katkıda bulundukları hem bilgi verici hem de eğlenceli bir programa bizleri dahil ettikleri için emeği geçen herkese de ayrıca teşekkür ederim. İnşallah bu tarz birbirinden güzel programlarda yeniden bir araya geliriz.

Saygılarımla...

ÂSİM 100 YAŞINDA

Bilgi Şöleni

Âkif'in Âsım'ı

Zeynep Arıkan*

Sözlerime bizleri Türkiye'nin dört bir yanından Âsım 100 Yaşında Bilgi Şöleni için davet eden ve Mehmet Doğan'ın aziz hatırasına bu etkinliği düzenlemek için emeği geçen herkese teşekkür ederek başlamak istiyorum. Farklı kültürlerin ve farklı fikirlerin bir arada buluşabileceği en önemli noktanın Türk olmak olduğunu bir kez daha hatırlamak, ister Doğu'dan isterse de Batı'dan ya da Karadeniz'den hiç fark etmeksizin hepimizin tek bir bedende ve aynı zikirle buluşabileceği gayemizin vatanımız için şuurlu birer gençler olarak yetişmek olduğunu biliyoruz. Programda da gerek hocalarımızın verdiği seminerlerde gerek Ankara gezimizde öğrendiğimiz bilgilerde ana fikir bizlerin bilinçli bireyler olmamız ve geldiğimiz yerlere de bu bilinçle giderek Âkif'in Âsım'ı ve Âsime'si neslini devam ettirmek.

İlk gün tanışma için toplandığımızda kendimi hiç yabancı bir yerdeymişim gibi hissetmemiştim sanki daha önceden o kişilerle tanışmış ve o ortamda vakit geçirmişim gibi gelmişti. Hepimizin farklı yerlerden gelmesi sohbetimizi iyice koyulaştırmış herkes kendi deneyimlerinden bahsederek birbirimizin hayatına dokunmuştuk.

İkinci gün büyük bir heyecanla güne başlamıştım, alanında profesyonel olan hocalarımızdan öğreneceğimiz çok bilgi olduğunu biliyordum. Bu yüzden en önlere oturup hiçbir fırsatı kaçırmadan notlar aldım. Bize anlatacakları ve söyleyecekleri o kadar fazlaydı ki hepsi de oturum başkanından bitirmesi için uyarı alsa da sözlerini noktalamıyorlardı. Çünkü biliyorlardı bizim öğrenmeye onların da öğretmeye ihtiyacı var. Evet gerçekten ihtiyaç; nasıl yemek, içmek, barınmak bizim bir ihtiyacımızsa öğrenmek, bilmek, merak etmek de ihtiyacımız. Sorumluluğumuz aslında çok büyük bildiklerimizi öğretmemiz bilmediklerimizi ise öğrenmemiz lazım. İmam-ı Azam Ebu Hanife “ Bilmediklerimi ayağımın altına alsaydım başım göğe ererdi.” derken bizim biliyorum diye öğrenmekten

* Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İlköğretim Matematik Öğretmenliği 2 . Sınıf öğrencisi., Nevşehir ADEM Kulübü Başkanı.

ÂSİM 100 YAŞINDA

Bilgi Şöleni

kaçmamız içler acısı. Eğer şimdi çabalamaz, bizler fikirlerimizi söylemekten vazgeçip öğrenmekten kaçarsak bizim yerimize birileri orada olur ve onlar öğrendikleriyle hüküm sürerler.

Çalışmak, çalışmak, çalışmak zorundayız! Bizler Âkif'in Âsımlarıyız! Bu vatan bizlere emanet, elimizden gelen bütün emeği ortaya koyup her türlü fedakarlığı göze almak zorundayız.

Bizim meselemiz

Derdi davası

Davası aşkı

Aşkı Rıza-yı İlâhi

Olan gençliğimizle ülkemizi muasır medeniyetler seviyesinin de üstünde payidar kılmaktır.

Âsım'ın nesli olarak bize düşen en önemli görevlerden biri de ülkemiz için çalışmak yani elimize mesleğimizi aldıktan sonra kendimizi başka ülkelerde geliştirip öğrendiklerimizi ülkemizde de yayarak faaliyete geçirmektir. Türkiye'de doktor, mühendis, öğretmen olacağıma Avrupa'da hizmetli olurum demek yani tengricilik yapmak bizlere asla yakışmaz. Zaten bu durum İslam'sız Türklük olarak da adlandırılır. Şu anki nesil İslam'a karşı çok büyük ön yargılarla yetişiyor ancak Türk ve İslam kelimeleri birbirinden ayırıştırılmaz. Bundan bir haber olan Z kuşağı diye bühtan edilen nesil böyle giderse vatanı için kılını kıpırdatmayacak. Bizler Elif kuşağıyız çünkü Elif gibi dimdik istikamet sahibi, vav gibi mütevazı bir nesiliz. Bizler Âkif'in Âsım'ıyız.

Hocalarımızdan biri "Hayat'ın derinliği yoksa uzunluğu neye yarar?" demişti bu cümle beni çok etkiledi. Önemli olan yaşamak mı yoksa derin yaşamak mı? Cevabını biliyoruz tabii. Âsım ve Âsime olabilmenin yolu da derin yaşamaktan geçiyor. Bereketli ömrün formülü de 4 maddeden geçiyor:

İman-ı Hakiki

İyi olma Hali

Hak

Sebat.

Sonucunda sözü sağlam, özü sağlam şuurlu bir gençlik yetişecek. Zaman yontulma zamanı; biz kendimizi geliştirmezsek birileri bizi değiştirmek için uğraşır. Kendimiz olmalı başkalarını taklit etmek yerine zerre dahi imanımız varsa ümitsizliğe düşmemeliyiz.

Üç farklı isim bizim için önemli: Emin, Haluk ve Âsım. Emin; utanç verici hareketlerde bulunan, akıl hastaneleri ve cezaevlerinden çıkmayan, bağımlı bir kişiliktir. Haluk; Tevfik Fikret'in oğlu ve babasının sözlerini umursamayan, nasihatlerini dikkate almayan ve Müslümanlıktan vazgeçip papaz olan bir kişiliktir. Âsım ise Mehmet Âkif'in manevi oğlu, gençlikten beklenen, değerlerine sahip çıkan, vatanını canı pahasına koruyan, ideal bir kişiliktir.

ÂSİM 100 YAŞINDA

Bilgi Söleni

Bizler Âkif'in Âsımlarıyız. Bizden beklenen ve üzerimize düşen görevleri daima yerine getirmekle yükümlüyüz. Mehmet Âkif'in "Âsım'ın nesli... diyordum ya... nesilmiş gerçek: İşte çiğnetmedi nâmûsunu, çiğnetmeyecek." sözlerini yaşatacağız. Türkiye'nin dört bir yanına dağılan Âsım ve Âsime tohumları şimdi sıra bizlerde!

ÂSİM 100 YAŞINDA

Bilgi Şöleni

Âsım 100 Yaşında

Ahmet Tunahan Arda*

Gönüllerin Kur'an'la imarı ve ihyası kaybolan faziletimizi ve saadetimizi geri getirecek yegâne unsurdur. Bu unsurları aynı bir satranç gibi hayatımızdaki taşlar üstünde güzel konumlara oynattığımızda ahirette kazanan elbette biz yani hakiki ve tahkiki imana sahip Müslümanlar olacaktır. Bu bağlamda Âkif, Kur'an ve Sünnetle hayat inşası için Şiir'i bir araç olarak kullanmış ve Türk milletinin hem dini hem de milli duygularına tercüman olmuştur.

Âkif'in bu tutumunda kimleri örnek aldığı, hangi kaynaklardan beslendiği ve oluşturduğu "Âsım" tasavvuruyla Türk-Müslüman gencinin profilini nasıl şekillendirdiği bizim konumuz olacak.

Mehmet Âkif Ersoy'un doğduğu çevre ve babası itibarıyla tasavvufa uzak biri değildir. Babası Tahir Efendi Nakşibendi Tarikatına mensup olup Âkif'in de mutasavvıflarla arasının iyi olması bizi tasavvuftan etkilenebilecek olma fikrine itiyor ancak *Âkif'in "Verdiler Türk'e tasavvuf denilen şırayı" mısrası Âkif'in 20.yüzyılda İslâm dünyasına akılcılık telkin eden, pozitif ilimlere, fen bilimlerine yönelmeyi tavsiye eden bir fikir adamı olduğunu vurguluyor.

Sezai Karakoç'un tabiriyle Âkif tam bir Diriliş eriydi. Türk Milletinin dirilmesi yükselmesi ve kendi egemenliğini ilan etmesi onun yegâne hedeflerinden biriydi. Veterinerlik mesleğini bırakıp Türk Milletine tebliğ ve irşat vazifesini yürütmesi, halkı düşmana karşı örgütlemesi vatanperverliğine bir dalalettir. Oluşturduğu Âsım tasavvuru ise bu milletin bir evladıdır. Bu evlat ki Hz. Peygamberin hadisine mazhar olmuş Fatih'in, çölleri aşmış Yavuz'un, Seferden zafere koşan Kanuni'nin torunudur. Ahmet bin Hanbel ile başlar yoluna Mevlâna, Yunus Emre, Farabi, Harezmi'yle devam eder. Ertuğrul Gazi Kadar Türk, Hz. Ebubekir gibi Sıddık, Hz. Ali gibi korkusuz, Hz. Ömer gibi Adaletli, Hz.

* 8 Ekim 2004 tarihinde Balıkesir'de doğdum. Babamın Öğretmen olması sebebiyle ilk tayin yeri olan Malatya'nın Darende ilçesinde 2010 senesine kadar bulundum sonrasında yine aynı sebepten Balıkesir'in Bandırma ilçesine geldim. 2010-2014 Seneleri arasında Zübeyde Hanım İlkokulu, 2014-2019 Bandırma İmam Hatip Ortaokulu 2019-2022 Bandırma Anadolu İmam Hatip Lisesinden mezun oldum. Lise döneminde bir müddet hafızlık çalışması yaptım. Sonrasında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İlahiyat Fakültesini kazandım. Halen aynı okulda 2. Sınıf öğrencisiyim. 2 yıldır aktif olarak ney üflüyorum.

ÂSİM 100 YAŞINDA

Bilgi Söleni

Osman gibi naiftir. Âsım Tasavvuru Anadolu İrfanıyla yoğrulmuş Müslüman gençtir. Davamız İ'La-yi Kelimetullah'tır.

Peki bu neslin Âsımları olarak bizler nasıl davranmalı, Hangi konulara hassasiyet göstermeliyiz?

Asrın problemi olarak gördüğüm Şımarık ülke İsrail, her sene Mescid-i Aksa'yı vuruyor ve Müslümanların İbadet etmelerini engelliyordu. 7 Ekim 2023'te asıl operasyona başladı. Kadın,Çocuk,Genç,Yaşlı gözetmeden hastanelere varana kadar bombaladı. Bugün bu soykırımın üstünden tam 1 sene geçti ve bu savaş hala devam ediyor. Bu Müslümanlığın savaşıdır. Bizim Hassas olmamız gereken yegâne konu da budur. Âsım'ın nesli olarak binlerce Âsım yetiştirmeliyiz. Bu köhne sisteme ,kirli işlere , dur diyecek mazlum anaların feryat etmekten , ağlamaktan kurumuş göz pınarlarına can suyu olacak Katil Emperyalizm uşaklarının karşısında duracak Âsımlar yetiştirmeliyiz. Göz dikilen toprakların Çanakkale savaşında, Kurtuluş harbinde ecdadımızın kanlarıyla savunmuş oldukları Ana vatanımız olduğunu unutmamalıyız. Sözlerimi yazıldığı günden itibaren gelmiş her nesle Diriliş umudu yüklemiş Âkif'in şu mısralarıyla bitiriyorum.

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;

Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.

O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;

O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Bal Renginde Bir Ankara Rüyası

Can Ceylan*

16 Eylül Pazartesi günü evimdeki çalışma masamda edebiyat tarihimize dair kimi kitapları incelerken bir telefon aldım. Telefon Amasya'dan çok kıymetli dostum Yusuf Emre Şen'den gelmekteydi. Telefonu açtım ve birazcık sohbetin ardından dostum Yusuf Emre bana Türkiye Yazarlar Birliğinin bir programından bahsetti. Programın içeriğinde D. Mehmet Doğan ağabeyimizin anısına Mehmet Âkif Ersoy'un ölümsüz eseri Âsım'ın 100. Yaşı kutlanmaktaydı. Program 20-22 Eylül tarihleri arasında Ankara'da düzenlenecekti. Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi de bizlere ev sahipliği yapacaktı. Dostum Yusuf Emre programa katılmak ister misin diye sordu. Ben de severek katılabileceğimi söyledim. Tabi programa yaklaşık olarak daha 4 günüm vardı. Bu 4 gün boyunca bir yandan program için heyecanlanırken bir yandan da Mehmet Âkif ile ilgili okumalarımı tazeleme gayreti içerisine girdim. Öncelikle Prof. Dr. M. Orhan Okay hocamızın hazırladığı “Mehmet Âkif Kalabalıklarda Bir Yalnız Adam” adlı kitabı ve Mehmet Âkif'in ölümsüz eseri “Âsım”ı tekrar gözden geçirdim. Bu şekilde programa hazırlanmış hissediyordum. 20 Eylül günü gelip çatığında memleketim olan güzel Amasya'dan başkent Ankara'ya doğru yola koyuldum. Amasya'dan itibaren Çorum, Kırıkkale ve sonrasında Ankara'ya ulaştım. Ankara yolculuğum oldukça güzel geçti. Fakat Ankara'ya indiğim zaman birazcık şaşırdım. Ankara'ya gelmeyi uzun bir zaman olmuştu. En son pandemi öncesi dönemde gelmiştim. Ben gelmeyi Ankara'nın trafiği artmış ve nüfusu kalabalıklaşmıştı. Tabi böyle bir durumda olması da beni şaşırttı ve bir an bu şehirde yaşayan insanlarımızın yaşamlarını nasıl idame ettirdiklerini düşündüm. Böyle bir Ankara'da yaşamak oldukça zor olmalıydı. Çeşitli otobüslere binerek konaklayacağımız otele ulaştım. Akşam saat 18.00'de Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesinde akşam yemeği ve tanışma toplantısıyla program başladı. Tanışma toplantısında ilk olarak Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi rektörü ve Türkiye Yazarlar Birliği genel başkanı Prof. Dr. Musa Kazım Arıcan konuşma yaptı. Kendisini

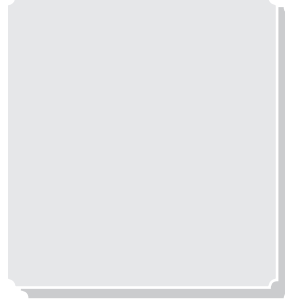
* 2000 yılında Amasya'da doğdu. İlkokul, ortaokul ve lise eğitimini Amasya'da tamamladı. Üniversite eğitimi için 2020 yılında Erzurum Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümüne başladı. Bölümden 2024 yılında “yüksek onur öğrencisi” derecesiyle mezun oldu. Sonrasında ise aynı yıl Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yeni Türk Edebiyatı anabilim dalında yüksek lisans eğitimine başladı. Bir yandan akademik yeterlilikleri kazanmaya çalışırken bir yandan da bilim dünyasına hizmet etmeye gayret etmektedir.

bizlere tanıttı ve programın öneminden bahsetti. Türkiye'nin 81 ilinden program için gelen biz genç üniversite öğrencileri sırasıyla kendimizi tanıttık. Bu tanışmalar esnasında dikkatimi çeken husus aramızda oldukça fazla Türk Dili ve Edebiyatı bölümü öğrencisi olmasıydı. Ben de bir Türk Dili ve Edebiyatı öğrencisi olmam sebebiyle bu durumdan dolayı mutlu oldum. Bilgi şöleni yarın başlayacaktı. Bizler de tanışma toplantısının oluşturduğu gülümsemelerle, yarın görüşmek dileğiyle ayrıldık. Ben birazcık Ankara havası almak istedim. Bu yüzden Ulus tepesine doğru çıktım. Hacı Bayram-ı Velî Camii'nde yatsı namazını eda ettim. Namaz sonrasında camiinin içerisindeki vaiz kürsüsü bana kimi anılarımı hatırlattı. TRT Diyanette her çarşamba yayınlanan Burhan İşleyen hocanın sunduğu "Hacı Bayram Kürsüsünden" programını hatırladım. Bu programı genellikle evde keyifle izlerdik. Ulus tepesinden Ankara'yı seyretmeye çalıştım. Ankara bir noktada görünürken bir noktada da görünmüyordu. Çünkü artık tepeden de daha yüksek evler vardı. Bu plansız evler güzelim Ankara manzarasını seyretmemizi bir noktada engelliyordu. Tabi Ulus tepesi Ankara için tarihi bir öneme sahipti. Hacı Bayram-ı Velî Camii'den önce oraya inşa edilmiş olan Augustus Tapınağı da buranın tarihi önemine dikkat çekiyordu.

Bilgi şöleninin başladığı 21 Eylül günü sabah erkenden yerlerimizi aldık. Programa katılan konuşmacılar arasında ne söyleyecekleri beni heyecanlandıran kimi isimler vardı. Bunlar Dr. Necmettin Turinay, Prof. Dr. Turan Karataş, Prof. Dr. Rıdvan Canım ve Prof. Dr. Dursun Ali Tökel idi. Daha önceden Prof. Dr. Turan Karataş ve Prof. Dr. Dursun Ali Tökel hocalar ile çeşitli programlar sebebiyle tanışıyorduk. Kendilerini dinleme fırsatı bulmuştum. Ancak Dr. Necmettin Turinay ve Prof. Dr. Rıdvan Canım hocaları ilk defa tanıyacak ve dinleyecektim. Bu 4 hocamızın da konuşması birbirinden farklı, ilgi çekici ve doyurucuydu. Konuşmaların bitiminde Dr. Necmettin Turinay hocaya kitabını imzalatma ve tanışma fırsatı buldum. Yine Prof. Dr. Rıdvan Canım hocayla da tanışıp bir hatıra fotoğrafı çektik. Erzurum Atatürk Üniversitesi günlerinden konuştuk. Kendi yüksek lisans danışman hocam Prof. Dr. Mehmet Törenek ile öğrencilik yıllarından gelen dostluklarından bahsetti. Birçok dostuna selam söylememi istedi. Bu tanışıklıklar da programa ayrı bir güzellik katmış oldu. Genel olarak programın içeriğinde Mehmet Âkif Ersoy'dan, onun kurmaya çalıştığı ve Âsım nesli olarak adlandırdığı gençlik idealinden bahsedildi. Mehmet Âkif'in bu gençlik idealini kurarken geçmişle beraber günümüz gençliğini de düşündüğü ifade edildi. Âsım'ın nesli ile oluşturulmak istenenin beden ve ruh sağlığı yerinde, son derece inançlı, milli geleneklerine ve değerlerine bağlı, bilgili, görgülü, düzgün şahsiyetli, içi ümitle dolu, heyecanlı, çalışkan, her bakımdan kendisine güvenilir, hakka hukuka gerçek anlamda saygılı, sorumluluk duygusu yüksek, sporu ve güzel sanatları seven, içi vatan ve millet sevgisiyle dolu, ilerleyip yükselme azmi ve kararlılığı içinde dört dörtlük bir nesil olduğu program boyunca vurgulandı. Tabi bu konuşmalar bizlere Âsım'ın nesli olarak kendimize nasıl bir yol haritası çizmemiz gerektiğini tekrardan anımsattı.

22 Eylül günü programın sona ereceği ve artık evlerimize döneceğimiz gündü. O günde ise bir Ankara gezisi düzenlenmişti. Bu gezi Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Kampüsü, Hacı Bayram-ı Velî Camii, Augustus Tapınağı, Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Aslan Hane Camii, Tacettin Dergâhı gibi kimi mekanların tanıtımı çerçevesinde

ilerledi. Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesinin kampüsünün binalarının tarihi geçmişi beni hayret ettirdi. Özellikle Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk başbakanlık, bakanlık ve valilik binalarını bünyesinde barındırıyor olması oldukça gurur verici. Bunun yanında bu binaların atıl bir durumda bırakılmadan, restore edilerek kullanılıyor olması da bir başka güzellik. Özellikle rektörlük binası olarak kullanılan eski başbakanlık ve bakanlık binası içerisinde bir müze de barındırıyor. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk hazine kasa dairesi bu müzeyi özel kılmaktadır. Ayrıca gezdiğimiz mekanlardan programımızın da konusuna ortaklık eden Tacettin Dergâhı bizim için oldukça önem arz etmekteydi. Tacettin Dergâhı Mehmet Âkif'in İstiklal Marşımızı yazdığı mekân olarak bilinmesi yönüyle önemlidir. Mehmet Âkif milli mücadelemizin sembol isimlerinden biri olmakla beraber yazmış olduğu İstiklal Marşı'nda milli mücadelemizi anlatan en önemli eseridir. Tacettin Dergâhında Mehmet Âkif'in İstiklal Marşı'nı yazdığı odayı görmek de bizleri oldukça duygulandırdı. Tabi bir de unutmamamız gereken bir husus söz konusuydu. Mehmet Âkif'in İstiklal Marşı'nı yazdığı bu evin müze haline getirilmesinde, bugünlere ulaştırılmasında D. Mehmet Doğan ağabeyin çok büyük emekleri vardı. Tabi sadece bununla da kalmayıp Mehmet Âkif denildiğinde ona dair bütün değerlere sahip çıkılması noktasında da D. Mehmet Doğan ağabeyin emekleri göz ardı edilemezdi. Bu bağlamda rahmetli D. Mehmet Doğan ağabey Mehmet Âkif Ersoy'un evinin önüne yani Tacettin Dergâhının bahçesine defnedilmişti. Bizler de program kapsamında kendisini mezarı başında ziyaret ederek birer fatiha okumuş olduk. Böylece de programımız son ermiş oldu. Programda emeği geçen başta Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi rektörü ve Türkiye Yazarlar Birliği genel başkanı Prof. Dr. Musa Kazım Arıcan'a ve arka planda bizim göremediğimiz Türkiye Yazarlar Birliğinin tüm çalışma ekibine teşekkür ederim.

Âsım'ın 100 Yıllık Yolculuğu: Geçmişten Günümüze Bir Neslin İzleri

Mehmet Şahin

Tarih, yalnızca savaşlar ve barışlarla değil, fikirlerle ve ruhlarla da yazılır. Her devrin bir ideal gençliği vardır; kahramanlık hikâyeleriyle büyüyen, bir medeniyeti omuzlayan, geleceğe dair umutları sırtlanan bir gençlik... Mehmet Âkif Ersoy, 20. yüzyılın başında kaleme aldığı Safahat eserinin altıncı kitabında, sadece bir gençliği değil, geleceğin bir toplumunu da şekillendirmeyi hedeflemiştir. Âsım bu toplumun simgesidir. Bugün, Âsım'ın doğuşunun üzerinden tam yüz yıl geçmiş bulunuyor. Ancak onun ruhu, bedenlenmiş değilse de düşünsel anlamda hala bizimle yaşıyor. Çünkü Âsım, yalnızca bir şiir kahramanı değildir; o, bir dava adamı, bir idealin temsilcisidir. O, her dönemde yeniden doğan ve milletini dirilişe çağıran bir semboldür.

Peki, kimdir bu Âsım? Neden Âkif'in gönlünde ve kaleminde bu kadar önemli bir yere sahiptir? Âsım, Mehmet Âkif'in sadece bir hayali değil, dönemin zor şartlarında geleceği görebilen, gelecek nesillere rehberlik eden bir figürdür. O, fiziken güçlü, ruhen sağlam, ahlaken mükemmel bir gençtir. Askerî zaferlerden öte, ilim ve irfanla donanmış bir gençtir. Âkif, ona yalnızca savaş meydanlarında değil, ilim meclislerinde de üstünlük sağlayacak özellikler yüklemiştir. O yüzden Âsım, bir yandan Çanakkale'de destan yazan Mehmetçiklerin bir temsili, diğer yandan da Batı'dan ilim devşirip milletine taşıyan bir öncü kuşağın simgesidir.

Âsım, zamanını aşan bir karakterdir. Yüz yıl önce Mehmet Âkif'in zihninde şekillenen bu ideal gençlik, hala bugünkü gençliğin ruhunda yaşamakta, onların sorumluluklarına, hayallerine ve ideallerine ışık tutmaktadır. Çünkü Âsım olmak, sadece bir şiirin içinde hapsolmuş bir karakter olmak değil, bir yaşam tarzı, bir varoluş biçimidir. Mehmet Âkif'in Âsım'ı, dün olduğu gibi bugün de kendi devrini aşan bir duruşu ve kimliği temsil ediyor.

Yüz yıl önce Âsım, büyük bir savaşın, bir bağımsızlık mücadelesinin içindeydi. Ancak bugünkü Âsım'ın savaşı, çok daha farklı cephelerde veriliyor. Bugün Âsım, teknolojik

ÂSİM 100 YAŞINDA

Bilgi Şöleni

gelişmelerin ve bilgi çağının ortasında, kimliğini korumaya çalışarak bu dünyada yer bulma mücadelesi veriyor. Mehmet Âkif, Âsım'ı yalnızca fiziksel olarak güçlü ve cesur bir genç olarak betimlemedi; o aynı zamanda ahlaklı, bilime aç, doğruluk ve adalet peşinde koşan bir gençtir. Âsım, günümüz gençliği için de bir model olmayı sürdürüyor. Bugünün Âsım'ları da, tıpkı yüz yıl önceki gibi, dürüstlük, ahlak, adalet ve bilgi arayışını sürdüren gençlerdir.

Mehmet Âkif'in şiirlerinde yarattığı Âsım, bir hayalden öteye geçen, yaşadığı çağın ötesine hitap eden, daima var olacak bir gençlik idealidir. Bu gençlik, tarihini bilerek geleceğine yürüyen, köklerinden kopmadan yeni dünyalara açılmayı bilen bir gençliktir. Yüz yıl önce Âsım'ın sırtlandığı o büyük misyon, bugün de modern Türkiye'nin gençlerine hitap etmeye devam ediyor. Âsım 100 Yaşında programının amacı sadece geçmişi yâd etmek değil; aynı zamanda Âsım'ın idealleriyle bugün ne kadar örtüşüyoruz, onun gösterdiği yolda ne kadar ilerliyoruz, bunu sorgulamaktır. Bugünkü gençlik, tıpkı Âkif'in hayal ettiği gibi, ilimde, sanatta, teknolojiye ve ahlakla dünya ile yarışabilen bir seviyeye ulaşmak zorundadır. Çünkü Âsım'ın temsil ettiği o “kutlu gençlik” ancak bu şekilde hayata geçirilebilir.

Âsım, dönemin çalkantılı siyasi, kültürel ve sosyal ortamında şekillenen, ancak zamansız bir karakter olarak varlığını sürdüren bir gençlik idealini temsil etmektedir. Âsım, milletin geleceğini sırtlayacak neslin sembolü olarak yaratılmıştır ve bu yönüyle yalnızca o dönemin değil, bugün bile modern Türkiye'nin gençliğine yol göstermeye devam etmektedir.

Peki, Âkif'in kaleminden çıkan bu ideal genç nasıl bir bağlama oturtulmalıdır? Mehmet Âkif'in Âsım'ı, bir savaşı sadece silahla değil, aynı zamanda bilgi, kültür ve ahlakla kazanan bir gençtir. O, Bedrin Aslanları gibi cesur ve kararlı bir karakterdir; aynı zamanda Berlin'de tahsil gören, modern bilimin gücünü kavrayan ve bu bilgiyi milletin hizmetine sunmaya ant içmiş bir gençtir.

Bugün, Âsım'ın doğuşunun üzerinden yüz yıl geçmesine rağmen, onun taşıdığı değerler ve idealler hala geçerliliğini koruyor. Çünkü Âkif'in tasavvur ettiği bu gençlik sadece dönemin şartlarına hitap eden bir model değil, her dönemde yeniden şekillendirilebilecek bir anlayışın temsilcisidir. Âsım'ın 100 yıllık yolculuğu, bir milletin kendi ayakları üzerinde durma mücadelesinde gençlerin üstleneceği sorumlulukları hatırlatan bir miras olarak önümüzde duruyor. Bu yolculukta Âsım, idealleriyle, ahlakıyla ve bilime olan inancıyla yeni nesillerin örnek alması gereken bir figür olarak karşımıza çıkmaktadır.

Mehmet Âkif Ersoy, İstiklâl Marşı'nı yazarken olduğu gibi, Âsım karakterini yaratırken de aynı ruhla hareket etmiştir. Âsım, sadece edebi bir figür değil, aynı zamanda bir diriliş mücadelesinin simgesidir. Kurtuluş Savaşı'nın en çetin zamanlarında, milletin bağımsızlık mücadelesini sürdürdüğü günlerde, Âkif'in zihninde şekillenen bu karakter, gençliğin nasıl bir ruh hali içinde olması gerektiğini işaret eder. Çanakkale Şehitlerine yazdığı dizelerle, Âsım'ın karakterine şekil veren aynı ilham kaynağını görebiliriz:

*“Ey bu topraklar için toprağa düşmüş asker!
Gökten ecdad inerek öpse o pak alnı değer...”*

ÂSİM 100 YAŞINDA

Bilgi Söleni

Âsım, Mehmetçiktir. O, toprağını, milletini ve değerlerini korumak için canını ortaya koyan gençtir. Ancak Mehmet Âkif'in tasavvur ettiği gençlik, sadece savaş meydanlarında kahramanlık gösteren bir gençlik değildir. Âkif, gençliğin ahlak, bilgi ve erdemle donanmış bir ideal uğruna mücadele etmesi gerektiğini vurgular. Bugün, kurtuluş mücadelesini cephelerde kazanmış bir milletin gençliği, tıpkı Âsım gibi, modern dünyanın meydan okumasına karşı bilgiyle, bilimle ve yüksek ahlaki değerlerle karşı koymalıdır.

Mehmet Âkif'in, bu mücadelede gençlere yüklediği en büyük sorumluluk ise ilimdir. Âsım, sadece bir savaşçı değil, aynı zamanda ilim yolunda ilerleyen bir gençtir. Âkif'in Safahat'taki ideal gençlik modeli, Batı'nın bilim ve teknoloji alanındaki ilerlemesine gözünü kapamayan, bu ilerlemeyi kavrayıp milletin hizmetine sunmayı görev bilen bir gençliği işaret eder. "Sade Garbın yalnız ilmine dönsün yüzünüz" diyen Âkif, Batı'nın teknolojisini ve bilimsel yöntemlerini almayı ama kendi kimliğini kaybetmemeyi öğütler. Bu noktada, Âsım'ın ideal gençliği, medeniyet inşasında kendi kültürel ve ahlaki değerlerinden ödün vermeden dünyaya açılabilen bir gençliktir.

Mehmet Âkif'in Âsım karakteri, sadece ilmi ve askeri meziyetlerle donatılmamıştır. O, aynı zamanda derin bir ahlak ve şahsiyet örneğidir. Âkif, gençlerin ahlaki değerler temelinde yetişmelerinin önemine dikkat çeker ve bu ahlak anlayışını Âsım üzerinden somutlaştırır. Âsım, haksızlığa boyun eğmeyen, zalime karşı direnen, adalet ve hakkaniyet yolunda yürüyen bir gençtir. Mehmet Âkif'in İstiklâl Marşı ve diğer şiirlerinde sık sık dile getirdiği ahlaki değerler, Âsım'ın karakterinde bir bütün olarak vücut bulur.

*"Zulmü alkışlayamam, zalimi asla sevemem;
Gelenin keyfi için geçmişe kalkıp sövemem..."*

Bu dizeler, Âsım'ın gençliğinin temelini oluşturan değerlerdir. Bugün de gençliğin bu değerlere ne kadar ihtiyaç duyduğunu görmek zor değildir. Modern dünyanın karmaşası içinde, adaleti ve hakkı savunmak, ahlaklı bireyler olmanın en büyük şartıdır. Mehmet Âkif, Âsım karakteri üzerinden gençlere adaletin ve ahlakın en büyük silah olduğunu öğretir. Bilgi ve bilim ne kadar önemliyse, ahlak ve şahsiyet de o kadar önemlidir. Çünkü ahlaksız bir bilgi, milletin geleceğini inşa etmek yerine yıkıma sürükler. Âsım'ın bize öğrettiği en büyük ders, bilginin yanında ahlak ve şahsiyet sahibi olmanın da şart olduğudur.

Bugün Âsım'ın 100. doğum gününü kutlarken, onun yüz yıl öncesinden bugüne taşınan mesajlarını daha iyi anlamamız gerekiyor. Mehmet Âkif, Âsım karakteriyle sadece kendi döneminin gençliğine seslenmemiştir; o, aynı zamanda bugünün gençlerine de seslenmiştir. Bugün yaşadığımız dünyada Âsım'ın idealleri hala canlıdır ve gençler için büyük bir yol göstericidir.

Âsım'ın gençliği, büyük zorluklarla yüzleşmiş, hem savaş meydanlarında hem de ilim alanında milletini ileri taşımak için mücadele etmiş bir gençliktir. Ancak bugün, Âsım'ın neslinin mücadelesi farklı bir biçimde devam ediyor. Modern dünyada, teknolojik gelişmeler, küreselleşme ve dijitalleşme, gençlerin önünde yeni fırsatlar ve aynı zamanda yeni zorluklar yaratıyor. Âsım'ın mesajı, bu yeni dünyada da geçerliliğini koruyor.

Bugünün gençleri de, tıpkı Âsım gibi, bilime, ahlaka ve adalete sıkı sıkıya sarılmak zorundadır. Teknolojiyi ve bilimi kendi milletinin hizmetine sunmalı, adalet ve ahlak anlayışından asla taviz vermemelidir.

Bugün, modern dünyanın meydan okumaları karşısında, Âsım'ın nesli olabilmek, bilgiye dayalı bir mücadeleye girişmekle mümkündür. Yapay zeka, dijital dönüşüm ve küresel değişim çağında, Âsım'ın gençliği, sadece teknolojiyi takip eden değil, onu üreten, dönüştüren ve bu süreçte ahlaki değerlerini koruyan bir gençlik olmalıdır. Çünkü Mehmet Âkif'in de işaret ettiği gibi, teknoloji ve bilim, milletlerin bağımsızlığını sağlayan en büyük güçlerden biridir. Ancak bu güç, doğru ahlaki değerlerle donatılmazsa, yıkıcı sonuçlar doğurabilir. Âsım'ın idealleri, bugünün gençliğine, bilim ve teknolojinin yanında ahlakın ve adaletin de vazgeçilmez olduğunu hatırlatıyor.

Geçmişin aynasında bugünümüze ve yarınlarımıza bakmak için dönüp Mehmet Âkif'in Safahat'ına, özellikle de Âsım'a göz atmak, bize sadece edebi bir zevk değil, aynı zamanda derin bir düşünsel yolculuk sunar. Âsım, sadece bir karakter değil, aynı zamanda Âkif'in gençliğe dair umutlarının, milletin geleceğine dair tasavvurlarının bir yansımasıdır. Bugün Âsım'ın doğumunun üzerinden tam yüz yıl geçmişken, onu anlamak ve yaşatmak daha da önem kazanıyor. Çünkü Âsım, geçmişte kalmış bir figür değil, bugün dahi her köşede aranan, özlenen, ihtiyaç duyulan bir modeldir.

Mehmet Âkif, Âsım'ı yaratırken ona sadece güçlü, kaslı bir beden bahsetmedi; aynı zamanda iman, ilim, ahlak ve çalışkanlıkla yoğrulmuş bir ruh verdi. Âsım, fiziksel gücün yanı sıra, zihinsel derinliği, duygusal olgunluğu ve ahlaki sağlamlığı ile milletin yeniden doğuşunu sembolize eden gençtir. Âkif'in Safahat'ında resmettiği bu genç, güçlü bedeniyle sadece savaşan değil, aynı zamanda ilim öğrenen, vatanını ve milletini seven, hakikati savunan bir karakterdir. Âsım'ın yüz yaşına bastığı bu günlerde, Âkif'in ona yüklediği misyonun hâlâ canlı ve gerekli olduğunu fark ediyoruz. Çünkü Âsım'ın tasviri, çağların ve nesillerin aşındıramayacağı bir idealin, bir umudun sembolüdür.

Bugün, gençlerimize dair birçok eleştiri dile getiriliyor: Onların tembelliği, yalnızca teknolojinin tüketicisi haline gelmiş olmaları, ideallerinden uzaklaşmaları, hakikati aramak yerine gündemin peşinde sürüklenmeleri gibi. Ancak bu eleştirilerin tam karşısında, Mehmet Âkif'in bir asır önce çizdiği Âsım portresi duruyor. O portre, her türlü karamsarlığın ve umutsuzluğun ilacıdır. Âsım, bugünün gençlerine seslenerek, "Kalk ve harekete geç!" demeye devam ediyor. O, sadece iman dolu bir yürek değil, aynı zamanda ilimle, gayretle ve fedakârlıkla inşa edilen bir geleceğin temsilcisidir. Âkif'in "Âsım'ın nesli" dediği gençlik, "iman" ve "bilim"i bir araya getiren, geçmişin izzetini geleceğin inşasına dönüştüren gençliktir.

Âsım, bir şairin muhayyilesinde can bulmuş bir kahramandan çok daha fazlasıdır. O, Kurtuluş Savaşı'nın sıcak günlerinde yazılan bir standır; Çanakkale'de "Bedrin aslanları" ile bir tutulan kahramanları simgeler. Ancak Âsım sadece bir savaş kahramanı olarak kalmaz. O, Âkif'in idealleriyle yoğrulmuş, bilgiye, ahlaka ve doğruluğa susamış gençlerin de adıdır. Bugün hâlâ Âsım'ın yaşadığı, onun neslinin var olduğu bir dünyada, bu gençlik ilim peşinde koşacak, medeniyet kuracak, hakkı ve adaleti savunacaktır. Âkif,

Âsım'a bu misyonu yüklerken, ona sadece geçmişin zaferleriyle övünmeyi değil, geleceği inşa etme sorumluluğunu da vermiştir.

Âsım'ın 100. yılında, bizler de Âkif'in hayalini kurduğu bu gençliği yeniden düşünmek zorundayız. Günümüz dünyasında gençlerin karşılaştığı zorluklar, teknolojinin hızla değişen yapısı, küreselleşmenin getirdiği yeni kimlik arayışları, Âkif'in Âsım'da dile getirdiği temel değerlere ne kadar ihtiyaç duyduğumuzu bir kez daha gösteriyor. Çünkü Âkif'in mesajı zamana meydan okuyan bir evrenselliğe sahiptir. Onun seslendiği gençlik, sadece 20. yüzyılın savaş meydanlarında değil, 21. yüzyılın bilgi toplumunda, teknoloji ve bilim sahasında da varlığını sürdürmelidir.

Mehmet Âkif, Âsım'a "iman"ın yanı sıra "ilim"i de miras bırakırken, bu iki kavramın birbirinden koparılamayacağını vurgulamıştı. Ne sadece imanla ne de sadece bilimle bir milletin yükseleceğini, ancak bu iki gücün birlikte yürüdüğünde medeniyetlerin inşa edileceğini gösterdi. Âkif'in bu denge anlayışı, bugün hâlâ çağdaş bir çözüm olarak karşımızda duruyor. Çünkü Âsım'ın yüzüncü yılında, bilimin ve teknolojinin hızlı gelişimine ayak uydururken, ruhumuzu ve maneviyatımızı ihmal etmememiz gerektiği gerçeğiyle karşı karşıyayız. Âkif, Âsım üzerinden sadece bir nesil inşa etmekle kalmamış, aynı zamanda bu neslin taşıyacağı değerler sistemini de şekillendirmiştir.

Sonuç olarak, Âsım'ın 100. yılında onu yeniden hatırlamak, sadece geçmiş bir dönemin kahramanını yâd etmek değil, geleceğin inşasında ilham alacağımız bir modeli yeniden canlandırmak anlamına gelmektedir. Âsım, bugünün gençliği için bir hayal değil, gerçekleştirilmesi gereken bir hedef, bir ülküdür. Mehmet Âkif'in Âsım'da gördüğü gençlik, geleceğin Türkiye'sini, geleceğin dünyasını inşa edecek; bilimle, ahlakla, imanla ve azimle donanmış bir nesildir. Bugün bu ideal, yüz yıl sonra da olsa hâlâ diri, hâlâ canlı ve hâlâ gençtir.

Kutadgu Bilig'in İdeal İnsanından Âkif'in İdeal İnsanı Âsım'a

Yağmur Alkır*

“Âsım'ın nesli... diyordum ya... nesilmiş gerçek

İşte çiğnetmedi nâmusunu çiğnetmeyecek.”

İslami Dönem Türk edebiyatının ilk eserlerinden olan *Kutadgu Bilig*, Karahanlılar Dönemi'nde Yusuf Has Hacib tarafından mesnevi tarzında kaleme alınmış bir siyasetname örneğidir. Hacib, 6645 beyitten oluşan alegorik tarzda kaleme aldığı bu eserinde okuyucusuna her iki dünyada da saadete erişmenin yollarını gösterir. Adaleti temsil eden Küntogdı (Hükümdar), mutluluğu temsil eden Aytoldı(vezir), akıl ve anlayışı temsil eden Ögdülmüş (vezirin oğlu) ve akıbeti temsil eden Odgurmuş (Derviş) arasında geçen diyaloglara dayanan eser din ve bilginin ön planda olduğu değerler etrafında şekillenir. “Bilgi” ve “iman” mutluluğa açılan kapının anahtarıdır.

Mehmet Âkif Ersoy tarafından kaleme alınan *Safahat*'in altıncı kitabını oluşturan “Âsım” manzum hikaye tarzında yazılmış ve aralıklarla *Sebilürreşat*'ta tefrika edildikten sonra kitap hâline getirilmiştir. Toplumsal meselelerin ağırlık kazandığı eserde olaylar Hocazade, Köse İmam, Emin ve Âsım arasındaki diyaloglara dayalı olarak gelişir. Nesil çatışmasının merkeze alındığı eserde toplumsal çarpıklıklar eleştirilmiş ve gelecek nesile yüklenen görevler Âsım'ın şahsında temsil edilmiştir. Âsım, Âkif'in oluşturmak istediği ideal Müslüman Türk gençliğini temsil eder.

Hacib'in *Kutadgu Bilig*'inde ve Mehmet Âkif'in *Âsım*'ın şahsında oluşturduğu “ideal insan” dan beklentilerini “İlim, irfan ve ahlâk” ortak çerçevesinde birleştirmek mümkündür:

* 1994 yılında Bartın'da doğdu. Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu. Bartın Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yüksek Lisans öğrencisi.

İlim, İrfan ve Âhlak Sahibi “İdeal İnsan”

Yusuf Has Hacib *Kutadgu Bilig*’de mutluluğu arayan insanın sahip olması gereken değerlerden bahseder. Bu değerlerin başında “bilgi sahibi/akıl sahibi” olmak gelir. Bilgi, insanı yücelten ona seçkinlik atfeden bir değer olarak karşımıza çıkar. Hacib, bilginin önemini şu beyitlerle aktarır:

“Bilgiyi büyük bil, anlayışı ulu

Bu ikisi yüceltir seçkin kulu

Anlayış nerede olsa ululuk bulur

Bilgi kimde olursa büyük o olur

Bilgisiz kişiyi hastalık bulur

Tedavi edilmezse kişi tez ölür” (s. 44).

Hacib için bilginin kıymeti o derece büyüktür ki bilgisizlik insanı tez yok eder. Zira insanın varlığı devletin varlığının temelini oluşturur. *Kutadgu Bilig*’in bir siyasetname olduğunu düşündüğümüzde dolayısıyla bilgili insan devletin de uzun yaşamasının temelidir. İlmin değeri, Âkif’in *Âsım*’ında ise karşımıza neslin kurtarıcılığını üstlenen değer olarak çıkar. Devletin kalkınmasının birinci şartı eğitimden geçer, bu eğitim ise müspet ilimlerden oluşur. Bu ilim fertlerin ve milletlerin varlığı için o derece önemlidir ki Çin’de dahi olsa gidip alınmalıdır: “*Altı aylık yolu, dağ taş demeyip çiğneyerek, Çin-i Maçın’daki bir ilmi gidip öğrenecek.*” Zira devletin temelini oluşturan fertlerin ilimden yoksunluğu bir milleti aciz ve başkalarına muhtaç konuma düşürecektir. Âkif’e göre fenden mahrum bir millet “*Garbın emriyle artık yatıp kalkmaya mahkûm*” (s. 123) edilmiştir. Âsım’ın nesli ise gece gündüz demeden çalışacak ve Batı’dan ilmi öğrenerek milletini bu mahkumiyetten kurtaracaktır:

“Bu cihetten, hani hiç yılmasın, oğlum gözünüz;

Sade garbın, yalınız ilmine dönsün yüzünüz.

O çocuklarla beraber, gece gündüz, didinin;

Giden üç yüz senelik ilmi sık elden edinin.

Fen diyarında sızan namütenahi pınarı,

Hem için, hem getirin yurda o nafi suları.

Aynı menbaları ihya için artık burada,

Kafanız işlesin oğlum, kanal olsun, arada” (s. 124).

Kutadgu Bilig’de her iki dünyada da saadeti elde etmenin yolu olarak gösterilen ilim, Âkif’in ümitsizlik içinde gördüğü İslam toplumunu da saadete eristirecek yoldur. Her iki eserde de fertleri ve milletleri kurtuluşa erdirecek olan bilginin temeli dine dayanmaktadır. *Kutadgu Bilig*’de insana tüm canlılardan üstün bir özellik olarak aklı bahşeden Allah’a iman sık sık vurgulanır: “*Değer ver onun buyruklarına/Allah hem bugün hem yarın değer*

ÂSİM 100 YAŞINDA

Bilgi Şöleni

verir sana” (s.130). Ancak Hacib’in ideal insanı yalnızca ibadetlerine güvenmemelidir, iman ve akıl birlikte var olduğu müddetçe ferdi ve toplumu kurtuluşa erdirir: “İbadet ettim diye, sadece ibadetlerine güvenen kimse, batmıştır” (s. 224). Aynı husus “... Kuru dava ile olmaz fakat ilim ister” mısraıyla Âkif’in Âsım’ında da dile getirilir. Âsım ilim ve irfan yolundan yürürken İslam’ı da referans almalıdır. Zira İslam’dan uzak ilim insana fayda getirmek yerine onu ancak yozlaştırır. Ahlâktan yoksun bir ilmin eleştirisi Âkif’in şu satırlarında zuhur eder:

“Para bizden, hoca sizden deyiverdik... O zaman,

Çıkagelmez mi bu soysuz, aman Allah’ım, aman!

Sen, oğul, ezbere çaldın bize akşam, karayı...

Görmeliydin o muallim denilen maskarayı.

Geberir, câmie girmez, ne oruç var, ne namaz;

Gusül abdestini Allah bilir amma tanımaz.” (s. 56).

Âkif’in Farmason olarak nitelediği İslam ahlakından yoksun muallimin bilgeliği ancak bir maskaralıktan ibarettir. Onun ideal insanının bir ayağı Garp’ta teknik ve ilimden beslenirken diğer ayağı Şark’a sımsıkı sarılmalı, İslam’ın değerlerinden kopmamalıdır. Fertlerin ve milletlerin kurtuluşu ancak bu yolla mümkündür. İki eserde de karşımıza çıkan bir başka ortak husus ise “kanunun üstünlüğü”dür. Devletin devamlılığı cemiyete karşı sorumluluk bilinciyle mümkündür, bu da ancak adalet ve kanun kavramlarıyla mümkündür:

“Yasa yaparken ile doğru olursa

Bey dilek ve arzularına kavuşur

...

Benim düzenim de böyle, yok olmam

Bütün halka birdir sözüm, tavrım” (Kutadgu Bilig).

“Bana anlat bakayım şimdi: Şu biçare ocak,

Zorbalar saltanatından ne zaman kurtulacak?

Hiç bu mantıkla, a divane, hükümet mi yürür?

Bir cemaat ki erenler işi yumrukla görür,

Kafa bitmiş demek artık, çekiver kuyruğunu!

Kuvvetin hakkı mıdır enselemek bulduğunu?

Bize Âsım, ne şunun yumruğu lazım, ne bunun;

Birinin pençesi ister yalnız: Kanûnun” (Âsım).

Sonuç

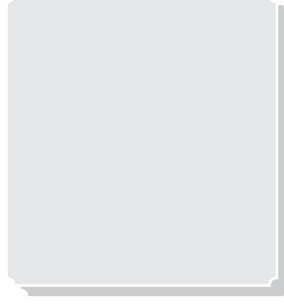
11.yüzyılın *Kutadgu Bilig*'inden 20.yüzyılın *Âsım*'ına gelen süreçte görülüyor ki Türk toplumunun Yusuf Has Hacib ve Mehmet Âkif gibi önde gelen aydınlarının ideal insana varma, kâmil olma yolundaki fikirleri “ilim” ve “ahlâk” kavramlarına uğrayan ortak yoldan geçmektedir. Ahlâksız ilim, fertleri ve toplumları yozlaştıracak gibi ilimsiz ahlâk da toplumları yavan bir yaşayışa mahkûm edecektir. İlim ve ahlakın yoldaşlığı ilk Müslüman Türk toplumlarından 20.yüzyıla değin uzanıp bayrağı Âsım'a devretmiş, Âsım'la daha da yükselen bu bayrak şimdi Âsım'dan sonraki nesillere en yükseklerde dalgalanmak umuduyla emanettir.

Mehmet Âkif'in Âsım'ı kaleme alışının 100.yılına ithafen gerçekleştirilen sempozyumdaki konuşmalardan alınan ilhamla yapılmış olan bu karşılaştırmanın fikrini uyandıran değerli katılımcılara ve konuşmacılara teşekkür ediyor, bu vesileyle Mehmet Âkif'in aziz hatırasına saygı ve şükranlarımızı sunuyoruz.

Kaynakça

Ersoy, Mehmet Âkif (2024). *Safahat “Âsım”*. (hzl: Mehmet Doğan). Ankara: Yazar Yayınları

Hacib, Yusuf Has (2019). *Kutadgu Bilig*. (hzl: Muzaffer Tuçel). Ankara: GSB Yayınları

Mehmet Âkif Ersoy ve Âsım Modellemesi

Dilasude Aktaş*

İstiklal marşımızın güftekârı, vatan şairimiz, ulu Mehmet Âkif Ersoy...Bütün hayatını; vatanı, milleti ,dini ve insanlık için mücadeleler ile geçirdi. Ulu bir şair, ancak âli bir hayat iyi mümkündür.

Âkif, vatanımız sisler karanlıklar ve çılgınlık içinde bıçare kavrulurken halka ışıık olmuş her demde bir çare olduğunu göstermiş, kılavuzluk etmiştir.

Ulu şairimiz Âkif, Millî Mücadele'nin teşkilatlanmasında önemli rolleri olan, Müdafaa-i Milliye Cemiyeti'ne bağlı Hey 'et-i Tenvîriyye 'ye katıldı. Burada Süleyman Nazif, Abdülhak Hamit, Hüseyin Cahit Yalçın, Cenap Şehabettin, Recaizade Mahmud Ekrem ile beraber çalıştı. Eskişehir, Burdur, Afyon, Antalya, Kastamonu, Konya gibi illerimizde halka ve askerlere, millî mücadeleye teşvik eden konuşma ve vaazlarını yaptı. Büyük millet meclisi reisi Mustafa Kemal Paşa'nın teklifinden sonra Burdur mebusu seçildi.

Milli mücadele döneminde önemli faaliyetler gösteren Âkif, Mondros Ateşkes Antlaşması ile dayatılan ağır şartlardan kurtulup vatanımızın bağımsız hâle gelmesi gerektiğini ifade eden sözlerini tarih ve edebiyat bilgisi ile hep dile getirdi ve millî uyanışı sağladı.

Mehmet Âkif; "Türklerin yirmi beş asırdan beri istiklallerini muhafaza etmiş bir millet oldukları tarihen müsbet bir hakikattir. Hâlbuki Avrupa'da bile mebde-i istiklali bu kadar eski bir zamandan başlayan bir millet yoktur. Türkler uzun zamandan beri millet itibariyle istiklallerini muhafaza etmişlerdir. Türkler için istiklalsiz hayat müstehildir. Tarih de gösteriyor ki Türkler, istiklalsiz yaşayamamıştır..."(Sebilürreşad,1919,S.438:175)

Âsım'ın nesli kimdir?

Herkes kendine göre bir gençlik grubu yetiştirmek ve memleketin istikbalini, geleceğini onlara emanet etmek ister.

Âkif, bütün hayatı mücadele ile geçen bir mücahittir. Kendisinden sonra gelecek Türk neslinin de onun gibi olmasını ister.

ÂSİM 100 YAŞINDA

Bilgi Söleni

Âsım , kurtarıcı demektir. Sadece Türkiye için değil tüm dünya için kurtarıcı bir gençlik modelidir.

Bilgili, imanlı, ahlaklı, inançlı, İrfanlı, milliyet hissi kuvvetli, erdemli, kararlı, vatansever, vatani için kanını akıtmaktan çekinmeyen, millete önder, taklitten uzak, yaratıcı, birliği koruyan, fitne fesat çıkarmayan, iyimser, ümitli, istikbali ve sanatı olan, ye'si yenmiş, teknolojiyi takip eden, yenilikçi ve atom enerjisinin büyüklüğüne önemine inanmış dört başı mamur insandırlar.

Âkif'in o dönem gördüğü manzara ile bugünkü manzara aslında aynı.

Âsım'ın nesli her zaman inancını dipdiri tutar, vatanının istikbalinden hiçbir zaman

Ümidini kesmez, bu zor şartlardan nasıl çıkacağız düşüncesindeyken heyecan ve ümitlerinden birer eylem insanı olurlar.

Haluk modellemesi

Pozitivist, akılcı, dine maneviyata inanmayan bir gençlik modellemesidir.

Tevfik Fikret, aslında kendi öz oğlu üzerinden bir model ortaya koyuyor.

Fakat oğlu Haluk, onun için bir hayal kırıklığı oluyor.

Akılcı ve dinsiz bir gençlik modellemesi hayal eden kendi oğlunu da bu amaçla yetiştiren Fikret'in oğlu Müslüman olmuyor lakin erken yaşlarda dindar bir Hristiyan oluyor.

Günümüzün Halukları kimlerdir?

Haluk modeli, pozitivist, akılcı ve maneviyata dine inanmayan bir gençlik modelidir demiştik.

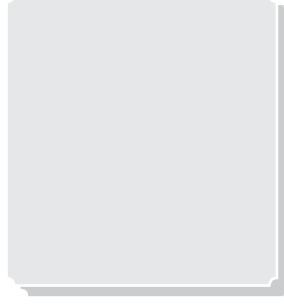
İnançsızlık ve ümitsizlik, beraberinde karanlığı ve kaçmayı getirir.

Ülkemizin şartlarının zor olduğunu bahane edip Türkiye'de doktor, öğretmen olmak yerine vatanını bırakıp Avrupada garson olmayı tercih edenler... Batı'nın ilmini ve yararlı yönlerini almak yerine ahlaksızlığını almayı tercih edenler...

Küfürbaz, tembel, görgüsüz, riyakâr, gösteriş düşkünü, taklitçi, ümitsiz, linç kültürü yüksek bir gençlik...

Türkiye'de eğitim sistemi Haluk modelini esas almıştır. Gençlere sadece akıl ve ilim öğretilmektedir. Maneviyatları ve kalpleri kararmış, ümitsizliğe kapılmış, vatan millet sevgisi zayıf vatanından kaçan ve kaçmakla gurur duyan bir nesil görmezden gelinmekte ve normal karşılanmaktadır.

Vatan sevgisi, imandandır. İmanı, inancı, ahlakı olmayan nesil, vatanını sevemez ve vatani için çabalayamaz. Ancak kaçıp karanlığa bürünmeye mahkumdur. Vatanımızın ve milletimizin istikbali için Âsım modelini esas almalıyız.

Mehmet Âkif'in Âsım Nesli: Dünden Bugüne Gençlik Üzerindeki Etkileri

Kübra Teymur*

Mehmet Âkif Ersoy'un Safahat külliyyatının altıncı eseri olan **Âsım**, ilk kez 1924 yılında yayımlanmıştır. Bu eser, karşılıklı diyalog (muhavere) tarzında yazılmış olup, ana karakteri Köse İmam'ın oğlu **Âsım**'dır. Mehmet Âkif, Âsım karakteri aracılığıyla toplumun kurtuluşunu genç nesilde gören, fiziksel ve manevi anlamda güçlü, çalışkan, ilim öğrenmeye önem veren, milletin geleceği için kendini geliştiren bir genç modeli çizer.

Özellikle Âsım'ın eğitimine yurt dışında devam etme isteği, onun hem modern bilimlerle donanarak hem de geleneksel değerlere bağlı kalarak milletine hizmet etme idealini yansıtmaktadır. Bu ideal, gençlerin hem dini hem de ilmi yönden gelişimlerini tamamlayarak topluma faydalı bireyler olmaları gerektiğini vurgular.

Köse İmam karakteri, Mehmet Âkif'in saygıyla andığı Hoca Tahir Efendi'nin talebesidir ve eserde cömert, yardımsever ve toplumsal çöküşe dikkat çeken bir imam olarak betimlenmiştir. **Hocazade** ise, Hoca Tahir Efendi'nin oğlu, yani Mehmet Âkif'in kendisidir. Bu karakterler, dönemin toplum yapısındaki bozulmayı eleştiren ve çözüm önerileri sunan simgeler olarak karşımıza çıkar.

Âsım'ın nesli, Âkif'in deyimiyle "toplumun geleceğini üstlenmesi gereken gençliktir." Âkif, Âsım'ın nesline yüklediği bu sorumlulukla, gençliğin toplumsal ve ahlaki sorumluluğu taşıyan bir nesil olması gerektiğini belirtir. "**Bizi kim kurtaracak, var mı ki bir başka nesil? - Âsım'ın nesli, Hocam.**" dizeleri bu anlayışın en net ifadesidir.

Günümüz gençliği ise hızla değişen bir dünyada kimlik arayışı içindedir. Âkif'in gençlik ideali, bugünün gençlerine hâlâ rol model niteliğindedir. Teknolojik gelişmeler, sosyal medya gibi unsurlar, gençlerin özgünlüğünü ve kimlik inşasını zorlaştırmaktadır.

* 1999 yılında Hatay'da doğdu. Adalet Meslek Lisesi, Zabıt Katipliği Bölümü mezunu. Mardin Artuklu Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Lisans, 3. Sınıf Öğrencisi.

ÂSİM 100 YAŞINDA

Bilgi Şölenu

Ancak Âkif'in ideallerini taşıyan bir gençlik, bu zorlukları aşarak kendine has, özgün ve değerlerine bağlı bireyler yetiştirebilir.

Mehmet Âkif, gençlerin topluma sağlayacağı katkıların dört temel değere dayandığını belirtir: **salah (iyilik), sebat (direnc), iman-ı hakiki (gerçek inanç) ve marifet (bilgi ve eğitim)**. Âkif'e göre, bireylerin sadece fiziksel değil, ahlaki ve entelektüel yönleriyle de donanmış olmaları gerekir. Bu özellikler, toplumun geleceğini şekillendirecek sağlam temellerdir.

Günümüzde Mehmet Âkif'in vurguladığı **Âsım'ın nesli**, cesur, dirayetli ve değerlerine sıkı sıkıya bağlı bir gençliği ifade eder. Âkif'in bu ideal gençlik modeline olan ihtiyacımız bugün de güncelliğini korumaktadır. Toplumun geleceğini güvence altına alacak olan bu gençlik, başkalarını taklit etmeden, kendi değerlerini koruyarak özgün bir kimlik inşa etmelidir.

Sonuç olarak, Âkif'in "**Âsım'ın nesli**" ideali, bugünün gençlerine ışık tutmaya devam etmekte, cesaret ve inançla donanmış bireylerin geleceğin temellerini atacağına dair inancı sürdürmektedir.

Âsım'ın nesli... Diyordum ya... Nesilmiş gerçek:

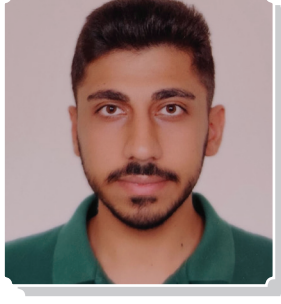
İşte çığnetmedi namusunu, çığnetmeyecek.

Şüheda gövdesi, bir baksana, dağlar, taşlar...

O, rükû olmasa, dünyada eğilmez başlar.

ÂSİM 100 YAŞINDA

Bilgi Şöleni

Âsım 100 Yaşında

Enes Akaslan*

20 Eylül 2024 sabahı, güne ezan sesiyle uyandım. Sabahın dinginliği içimi sardı ve bu huzurlu atmosferin tadını çıkararak yolculuğuma hazırlanmaya koyuldum. Valizimi hazırlarken içimde hâlâ belirsizlikler vardı. Ankara'da düzenlenen bu bilgi şöleni, bana sadece etkinlikten fazlasını vaat ediyordu; içimde bir his, orada olmam gerektiğini söylüyordu. Gözlerimi kapatıp derin bir nefes aldım; bu yolculuk, belki de hayatımda önemli bir dönüm noktası olacaktı.

Mersin Garı'na vardığımda simit ve çay eşliğinde otobüsümü bekledim. Kahvaltımı yaparken önümdeki manzarayı izlemekten kendimi alamadım. Ankara'ya doğru yola çıktığımda cam kenarına yerleşip düşüncelere daldım. Yolculuk boyunca dağlar ve ovalar geçtikçe merakım daha da arttı. Doğanın güzellikleri içinde kaybolmuşken, yeni fikirlerin bana ilham vereceğini düşündüm. Bir noktada otobüs arıza yaptı. "Gitmemek için bir işaret mi?" diye düşündüm. Yeni bir otobüsle devam ederken içimdeki his beni geleceğe doğru sürüklüyordu; sanki Ankara beni bekliyordu.

Ankara'ya vardığımda metroyla Kızılay'a, oradan da Ulus'a geçtim. Tarihi TBMM binalarını geçip Sümerbank binasına ulaştığımda heyecan dalgası içimi sardı. Burası, etkinliğin kalbiydi. Asırlık binaya girip 5. kata çıktığımda beni cıvılcı kalabalık karşıladı. Tanımadığım bu yüzler arasında kendimi bir topluluğun parçası gibi hissettim. Yemekte, üniversitenin rektörüyle tanışmam bana etkinliğin önemini hissettirdi. Bu, sadece bir bilgi şöleni değil, derin bir kültürel mirasın keşfi olacaktı. O an, bu etkinliğin bana kazandıracaklarını düşünerek kendimi daha heyecanlı ve istekli hissettim.

* 08.11.2000 Gaziantep Oğuzeli doğumluyum. Dört çocuklu bir ailenin üçüncü çocuğu olarak dünyaya geldim. Mareşel Fevzi Çakmak İlköğretim Okulu'nda ilköğretim ve ortaöğretimi tamamladım. Ayten Kemal Akınal Anadolu Lisesi'nde de lise eğitimimi aldım. Hali hazırda Mersin Üniversitesi Bilgisayar Mühendisliği öğrencisiyim. Her ne kadar sayısal bölümler üzerine eğitim alıp yoğunlaştım da edebiyat ve tarihe karşı her zaman özel bir ilgim olmuştur. Şu anda kendimi memleketimde iyi bir mühendis olma yolunda hazırlıyorum. Siber güvenlik alanında ilerliyorum ve Siber Vatan Yıldız CTI takımının üyesiyim.

Etkinliğin ilk günü Musa Kazım Arıcan hocanın konuşmasıyla başladı. Konuşmasında sıkça bahsettiği D. Mehmet Doğan dikkatimi çekti. Peki, kimdi bu D. Mehmet Doğan? Hoca neden "D" harfini kullanıyordu? Sonradan öğrendim ki, bu "D" bir kısaltma değildi; Mehmet Doğan'ın, kendisini diğer Mehmet Doğanlardan ayırt etmek için kullandığı mahlastı. Bu küçük bilgi, içimdeki merak duygusunu artırdı. Otele gider gitmez, ilk işim D. Mehmet Doğan'ı araştırmak oldu.

D. Mehmet Doğan, Türk düşünce hayatında önemli bir yere sahip bir yazar, dil bilimci ve kültürel miras savunucusuydu. Onun eserleri, Türkçenin doğru kullanımı ve korunması üzerine yazılmıştı. Doğan, dilin bir milletin kültürünün temeli olduğunu savunur ve Türkçenin yabancı etkilerden arındırılması gerektiğini vurgulardı. Ayrıca, Mehmet Âkif Ersoy'un eserlerine büyük bir ilgi duyan Doğan, Âkif'in şiir poetikasını derinlemesine incelemiş ve onun eserlerinin modern Türkiye'ye etkisini analiz etmiştir. Tanımadığım bir insana karşı büyük bir saygı ve sevgi beslemeye başladım; D. Mehmet Doğan'ın eserleri ve düşünceleri içimde yeni bir ufuk açmıştı.

Etkinliğin ikinci günü, oturumlar başlamadan önce Memur-Sen genel sekreteri, bakan yardımcısı ve Musa Kazım Arıcan hocanın konuşmalarıyla etkinlik başladı. Yine herkesin dilinde D. Mehmet Doğan vardı. İlk oturumda, Prof. Dr. Münire Kevser Baş başkanlığında Mehmet Âkif'in şiir poetikasıyla modern şiir anlayışları karşılaştırıldı. Dr. Celal Fedai'nin analizleri, Âkif'in şiirlerinin sadece edebi değil, aynı zamanda sosyal ve politik bir değere sahip olduğunu gösterdi. Mehmet Âkif, sadece bir şair değil, aynı zamanda bir düşünür ve toplumsal bir liderdi. Bu tartışmalar benim için bir açılım oldu; çünkü Âkif'in eserlerinin sadece sanat eseri olarak değerlendirilmesi, derin anlamını göz ardı etmek olacaktı.

Oturumlar boyunca, Mehmet Âkif'in Âsım karakteri bugünün gençliği için bir model olarak ele alındı. Ercan Yıldırım'ın konuşmasında Âsım ve Haluk karakterlerinin Türk gençliği üzerindeki yansımaları derinlemesine tartışıldı. Âsım karakteri, bir edebi figürden öte, toplumsal dönüşümün bir simgesiydi. Konuşmacılar, Âsım'ın sadece bireysel bir karakter değil, aynı zamanda toplumun değişim ve dönüşümüne öncülük eden bir sembol olduğunu vurguladılar. Bu, Âkif'in gençliği için kurduğu idealin, bugünün gençleri için ne kadar anlamlı olduğunu bir kez daha ortaya koydu.

İkinci oturumda, Prof. Dr. Turan Karataş, Mehmet Âkif'in dürüstlüğüne ve eserlerine vurgu yaptı. "Devrinin En Dürüst Şairi" başlıklı konuşma, Âkif'in bir şairden ziyade ahlaki bir lider olduğunu ortaya koydu. Âkif'in dürüstlüğü ve inançlarına bağlılığı, sadece kendi dönemi için değil, bugünün dünyası için de bir rehberdi. Eserlerinde insanlığa olan inancını, toplumsal adaleti ve ahlaki değerlere olan bağlılığını derin bir şekilde hissettiriyordu. Âkif'in "İkilik, kinini içten içe besleyen bir düşmandır." sözü, toplumun bir arada durmasının önemini vurguluyordu.

Öğleden sonraki oturumlarda, Prof. Dr. Hasan Yücel Başdemir, D. Mehmet Doğan'ın gözünden Âkif'in manevi dünyasını anlattı. Bu oturum, Mehmet Âkif'in dini düşüncelerinin gençliğe nasıl yansıtıldığını gösterdi. Âsım, bu değerlere bağlı bir gençlik modeli olarak öne çıktı. Prof. Dr. Ayşe Demir, Âsım karakterindeki olumsuz temsiller ve değerler üzerine konuştu. Bu oturum, Âsım'ın ideal bir figür olarak sunulmasının

yanı sıra, onun insani yönlerinin de göz ardı edilmemesi gerektiğini vurguladı. Âsım karakterinin yalnızca erdemli bir genç değil, aynı zamanda çeşitli zorluklarla yüzleşebilen bir birey olduğunu düşünmek, onun derinliğini daha iyi kavramama yardımcı oldu. Âkif, “Bütün bir milletin, bütün bir insanın gözünde bir yaşama zevki, bir hayat amacı vardır.” derken, bireyin ve toplumun değerinin önemini vurguluyordu.

Sonraki oturumlarda, Doç. Dr. Taner Namlı, Âkif’in ve Âsım’ın bugünün dünyasına bakışını tartıştı. Rümeysa İrmak’ın "100 Yaşında Bir Genç Âsım" başlıklı konuşması, Âsım karakterinin modern çağda nasıl yorumlanması gerektiği üzerine önemli bir bakış açısı sundu. Bu tartışmalar, geçmişin geleceğe nasıl yansıtılabileceği üzerine derin fikirler sundu. Âsım karakterinin günümüz gençliğine olan etkileri, düşüncelerimde yeni kapılar açtı.

Etkinliğin son gününde, Ankara gezisi katılımcılar için tamamlayıcı bir niteliğe sahipti. Güne ASBÜ tarihi binalarıyla başladık ve Ankara’nın kültürel zenginliğini keşfetmeye adım attık. O binaların her biri, Cumhuriyet’in erken dönemine ait mimari örnekleriyle dolup taşıyor, Türk eğitim tarihinin önemli bir parçasını yansıtıyordu. Ardından, Roma İmparatorluğu döneminin izlerini taşıyan Augustus Tapınağı’na yöneldik. O an, tarihin derinliklerine doğru bir yolculuğa çıktığımızı hissettim. Hacı Bayram Camii’ne girdiğimizde, 15. yüzyılın Osmanlı mimarisinin güzelliklerine hayran kaldım ve Hacı Bayram-ı Veli’nin türbesine selam durarak ruhumuzu besledik.

Daha sonra, Selçuklu döneminden kalma Aslan Hane Camii’ni ziyaret ettik. O kadar güzel bir mimari ile karşılaştım ki, geçmişteki ustaların yeteneklerine hayran kalmamak elde değildi. Anadolu Medeniyetleri Müzesi’ne girdiğimizde, geçmişten günümüze gelen zengin kültürel mirası gözlerimle keşfettim. Bu müze, Anadolu’nun tarihine ışık tutan birçok eşsiz esere ev sahipliği yapıyordu.

Sonrasında, Hamamönü’nde dolaşarak tarihi bir atmosferde kaybolduk. Restore edilmiş Osmanlı evlerinin arasında yürüyerek, kendimizi geçmişte bir yolculuğa çıkmış gibi hissettik.

Gezimizin son durağı olan Tacettin Dergahı’na geldiğimizde, kalbim bir başka çarpı. Burada, Türk edebiyatının önemli isimlerinden Mehmet Âkif Ersoy’un İstiklal Marşı’nı yazdığı mekânı ziyaret etme fırsatını yakalamıştık. Âkif’in 1920 yılında burada, Kurtuluş Savaşı sırasında milli bilinci uyandırmak amacıyla kaleme aldığı bu eseri düşündüm ve o ruhu hissetmeye çalıştım. İstiklal Marşı’nın, Türk milletinin bağımsızlık ve özgürlük mücadelesinin sembolü haline gelmesi, burada geçirdiğimiz zamanı daha da anlamlı kıldı. Bu gezi, geçmişimizi daha iyi anlamak ve kültürel mirasımızı keşfetmek için harika bir fırsat oldu.

Bütün bu geziler, hem tarihi hem de manevi bir anlam taşıyordu. Gezi boyunca katılımcılar arasında güçlü bir bağ oluştu. Ortak bir deneyim yaşamamanın verdiği his benim için çok kıymetliydi. Her durak, yeni bir bilgi ve deneyim sunuyor, aklımdaki soru işaretlerini netleştiriyordu. Ziyaret ettiğimiz yerlerde, Mehmet Âkif’in mirasını hissetmek bana derin bir sorumluluk duygusu aşıliyordu. İçimde, bu mirası taşıma isteği yeşermeye başladı.

Günü tamamladıktan sonra etkinliğin yemeğine geçtik. Burada, yeni tanıştığım insanlarla sohbet etme fırsatım oldu. Yemeğin ardından etkinlik sona erdi. Katılımcıların birbirine olan ilgisi ve paylaşılan deneyimler, bu bilgi şöleninin en önemli parçalarındandı. Ayrılırken, Mehmet Âkif'in gençliğe bıraktığı mirası daha derinden kavramış ve bu mirası taşıma sorumluluğunu hissetmiş olarak döndüm. Bu bilgi şöleni bana sadece edebi bir bakış açısı kazandırmadı; aynı zamanda kendi geleceğimi şekillendirecek bir vizyon kattı. D. Mehmet Doğan'ın eserleri ve düşünceleri, bu yolculuğun en önemli parçalarıydı ve onun diliyle anlatılan her şey benim için bir ilham kaynağı oldu. Ankara gezisi, benim için sadece bir gezi değil; aynı zamanda bir öğrenme ve anlama sürecinin parçasıydı. Kendi içimdeki değişimi gözlemleyerek, bu yolculuğun beni nasıl dönüştürdüğünü gördüm. D. Mehmet Doğan ve Mehmet Âkif'in izinden gitmek, benim için yeni bir hedef haline geldi. Bu mirası yaşatmak ve aktarmak adına daha fazla çaba sarf etmek, benim için bir görev oldu. Gezi boyunca hissettiğim bu duygu ve düşünceler, kişisel gelişimimin bir parçası olarak kalacak ve gelecekteki adımlarımı şekillendirecektir.

Bu etkinlik, sadece edebi bir deneyim değil, aynı zamanda insanın kendi kimliğini keşfetmesi adına bir fırsattı. Etkinliğin sonunda pek çok katılımcıyla birlikte hissettiğim duygular bir araya geldi. Her biri, kendi hikayeleri ve deneyimleriyle bu bilgi şöleninin ruhunu zenginleştiriyordu. Herkesin paylaştığı düşünceler, benim için büyük bir öğrenme deneyimi oldu. Etkinlik boyunca gördüğüm herkesin yüzündeki heyecan ve merak, bu toplantının sadece bir bilgi paylaşımı değil, aynı zamanda bir topluluk olmanın sembolüydü.

Bu süreçte, Mehmet Âkif Ersoy'un eserlerinin ve D. Mehmet Doğan'ın düşüncelerinin benim için nasıl bir anlam kazandığını keşfettim. Âkif'in yaşamı, eserleri ve onun derin düşünce yapısı, benim için rehber olmaya başladı. D. Mehmet Doğan'ın Türk dili ve kültürü üzerine yaptığı katkılar, kimliğimi ve değerlerimi yeniden değerlendirmeme yardımcı oldu. Bu bilgi şöleni, benim için sadece bir etkinlik değil, aynı zamanda kişisel bir dönüşüm sürecinin başlangıcıydı.

Bu unutulmaz deneyimden sonra, Ankara'nın kültürel zenginliğine ve Mehmet Âkif Ersoy'un mirasına duyduğum saygı daha da arttı. Düşüncelerimde sürekli yankılanan o derin sözler, benim için bir yaşam felsefesi haline geldi. "Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar" diyen Âkif, beni düşünmeye sevk eden bir ayna olmuştu. Şimdi, bu ayna sayesinde kendimi daha iyi tanıyacak ve geleceğime daha sağlam adımlarla yürüyeceğim.

Bilgi şöleni, beni geçmişimle yüzleştirdi ve geleceğime ışık tuttu. İçimdeki belirsizlikleri yok eden bu yolculuk, hayatımda önemli bir yer edindi. Şimdi, bu deneyimi paylaşarak daha geniş kitlelere ulaşmayı, Âkif'in ve D. Mehmet Doğan'ın öğretilerini genç nesillere aktarmayı amaçlıyorum. Çünkü bilgi ve kültür, sadece bireysel birikim değil; aynı zamanda toplumların geleceğini şekillendiren bir güçtür. Bu etkinlikten aldığım ilhamla, kendi düşüncelerimi geliştirerek bu mirası yaşatmayı hedefliyorum.

İdeal Genç Âsım

Kadri Çiçek*

Bismillahirrahmanirrahim öncelikle yazıma bugün Filistin ve diğer zulüm altında olan İslam beldelerinde Âsımlara ne kadar ihtiyaç olduğuna dikkat çekmek istiyorum.Âsım ki Peygamber Efendimiz'in (s.a.v.) sahabelerinden olup kahramanlığı ve birçok özelliğiyle ön planda olan bi tarihi kişiliktir.Kanaatimce Mehmet Âkif Ersoy da bu tarihi kişiliğin dinimizdeki önemini bilerek, kitabına ve gelecek nesle Âsım ismini vermiştir.Peki Âsım kimdi? Nereden çıktı bu Âsım? Neden başka biri değilde Âsım?

İlk önce Âsım ne demek ona bakalım; Âsım ismi günahahtan, haramdan çekinen kişi demektir. Öte yandan Âsım ismi namuslu, iffetli kişi anlamına geliyor. Âsım ismini kullanan kişilerin ortak özelliklerinin başında cesur olmaları geliyor.Yani Mehmet Âkif kahramanımıza Âsım demesinin sebepleri gözler önüne seriliyor anlamına baktığımızda. Âsım kim? Şimdi bu soruya cevap arayalım hep beraber.Hepinizin bildiği üzere İslam insana hep çalışmayı, daha ileri gitmeyi ve sosyal bir varlık olarak hayat için gerekli olan genel geçer kuralları öğütler.İslam dini de Orta çağ döneminde Altın çağını büyük İslam Alimleri sayesinde yaşamış fakat İslam düşmanları ve bazı cahil kesimler tarafından karanlık çağ olarak adlandırılmıştır.Bundan sonraki dönemlerde İslam aleminde çıkan bazı sorunlar neticesinde Müslümanlar fenni ilimlerden kendini geri vermiştir.Mehmet Âkif de Müslümanların fenni ilimde yetersiz olduğu bir dönemde yaşamış ve kendisi bir Müslümanın dini ilimlerle beraber fenni ilimleri de öğrenmesi gerektiğini düşünmüştür. Burada Aktif aslında Âsım üzerine bize bir şeyler anlatmak istiyor.Bir Müslümanın ben kendime ilmimi öğrendim kendi köşeme çekileyim değilde, Müslümanların sorunlara çözümler üreten,onlar için çalışan ve onlar için fenni ilimlerde derinleşen bir portre çizmiştir.Âsım aslında bir temsildir.Ama aynı zamanda yukrda bahsettiğimiz gibi bir sahabe efendimiz de yaşamıştır.Âsım sorumluluğun farkında olan bugünkü gençlerimiz gibi yük olan değil de yük alan bir genci temsil eder.Ki bizim için gerekli olan ve bu sancağı(Peygamber Efendimizden (s.a.v) süregelen) ileriye taşıyacak olan nesildir.Âsımın

* Muş'ta doğdum. İlkokul, ortaokulu köyde liseyi de Muş merkezde proje İmam Hatip olarak okudum.Şuan Dicle üniversitesinde Arap Dili ve edebiyatı bölümünde 3.sınıf öğrencisiyim.

ÂSİM 100 YAŞINDA

Bilgi Söleni

Sahabeler gibi Peygamber Efendimizden öğrendiğini dirket uygulayan, öğrendiğini uygulamadan ikincisini ezberlemeyen sahabelerdir Anlattığını hatta okuduğunu uygulayan tembel değil bilakis çalışkan,cehd sahibi olan kişilerdir Âsımın nesli.Âsım ki inkılap isteyen kişidir.Kanı kaynayan yerinde duramayan deli doludur.İslam 'ın ilk yıllarında Efendimiz(s.a.v.) e iman eden gençlerdir.Akabede tek tek dolaşılan ve hepsinden ret cevap alan Efendimize (s.a.v) e kol kanat geren, davetini kabul eden 6 tane kanı kaynayan,İslam için her türlü zorluğu kabullenmiş gençlerdir Âsım.Velhasıl Âsım'ın kim olduğu ortada bizim dikkat etmek etmemiz gerek nokta şudur;

Biz nasıl Âsım olabiliriz ve nasıl Âsım yetiştirebiliriz? Eğer bu iki soruya cevap verebilirsek,veremezsek bile üstüne düşünsek zannımca Âkif'in çizmiş olduğu Âsım portresini daha görünür olduğunun farkına varırız. Eğer bizler Âsım olmak istiyorsak İslam'ı iyi okumalıyız ki İslam'ın ilk emri Oku değil miydi?

Âsım olmak istiyorsak önce iyi bir Müslüman sonra Âsım olabiliriz çünkü; bir Müslüman önce insan sonra Müslüman olur ben ikisini birbiriyle bağdaştırıyorum.Ki Âkif'in istediği nesil de dinine bağlı samimi Müslümanlar ve aynı zamanda fenni ilimlerde derinleşmiş Âsımlardan oluşur. VELHASIL sözümü şöyle bitirmek istiyorum:

Bir şeyler başarmak isteyeneye sebep çok,

Oturmak isteyeneye bahane çok.

Allah bizleri Âsımlardan eylesin ve Filistin, diğer İslam beldelerine umut olabilmeyi nasip eylesin VESSELAM...

Âsım 100 Yaşında Bilgi Şöleni Programı

Birinci Gün | 20 Eylül 2024, Cuma

Yer: Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi

Akşam Yemeği | 18.30

Tanışma Toplantısı | 19.30

İkinci Gün | 21 Eylül 2024, Cumartesi

Yer: Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi

09.30-10.00 | Açış Konuşmaları

Ali Yalçın | Memur-Sen Konfederasyonu Genel Başkanı

Prof. Dr. Musa Kazım Arıcan | Türkiye Yazarlar Birliği Genel Başkanı, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Rektörü

Gökhan Yazgı | Kültür ve Turizm Bakan Yardımcısı

10.00-11.00 | 1. Oturum

Oturum Başkanı: **Prof. Dr. Münire Kevser Baş**

Dr. Celal Fedai, *"Modern Şiir Poetikaları Karşısında Mehmet Âkif'in Poetikası"*

Dr. Necmettin Turinay, *"Âsım'da Mehmet Âkif, Muhammed Abduh ve Cemâleddin Efgânî"*

Ercan Yıldırım, *"Âsım ve Halûk'un Günümüzdeki Görünümleri"*

11:00-11.15 | Ara

11.15-12.15 | 2. Oturum

Oturum Başkanı: **Prof. Dr. Abide Doğan**

Prof. Dr. Turan Karataş, *"Devrinin En Dürüst Şairine"*

Prof. Dr. Rıdvan Canım, *"Âkif Ne Söyledi Âsım Ne Anladı?"*

Prof. Dr. Dursun Ali Tökel, *"Okumak, Yazmak ve Yaşamak Arasında Mehmet Âkif"*

12:15-13:30 | Öğle Yemeği

13.30-14:30 | 3. Oturum

Oturum Başkanı: **Doç. Dr. Muhammed Enes Kala**

Prof. Dr. Hasan Yücel Başdemir, *"Camideki Şair: D. Mehmet Doğan'ın Gözünden Mehmet Âkif"*

Prof. Dr. S. Dilek Yalçın Çelik, *"100 Yıl Sonra Âsım Neden Okunmalı?"*

Prof. Dr. Ayşe Demir, *"Âsım'da Olumsuz Temsiller ve Değerler"*

ÂSİM 100 YAŞINDA

Bilgi Şöleni

14.30-15.30 | 4. Oturum

Oturum Başkanı: **Prof. Dr. Turan Karataş**

Doç. Dr. Taner Namlı, *"Bugüne Âkif'in ve Âsım'ın Gözünden Bakmak"*

Doç. Dr. Musa Balcı, *"Âsım'ın Şairinden Tahrir Dersleri"*

Mehmet Kurtoğlu, *"Üç Portre: Emin, Halûk, Âsım"*

15:30-15.45 | Ara

15.45-16.45 | 5. Oturum

Oturum Başkanı: **Talip Gültekin**

Rümeysa İrmak, *"100 Yaşında Bir Genç: Âsım"*

Emine Müberra Baydar, *"Âkif'te Bir Diriliş Çağrısı Olarak Âsım"*

Merve Keskin, *"Mehmet Âkif'in Gençliğe Bakışı ve Âsım"*

16.45-17.45 | Kapanış ve Değerlendirme

18.00 | Akşam Yemeği

Üçüncü Gün | 22 Eylül 2024, Pazar

09.00 | Ankara Gezisi

12.00 | Öğle yemeği

ÂSİM 100 YAŞINDA

Bilgi Şölene

Şölene Katılan Öğrenciler

Muhammet Emin Aydın
Dilara Kaya
Büşra Çelik
Özge Öztürk
Rabia Adıgüzel
Berat Özdemir
Merve Keskin
Can Ceylan
Nida Yayla
Ömer Faruk Avcı
Rumeysa İrmak
Sude Nur Cevizci
Fatma Nur Bedir
Semanur İmal
Melike Yılmaz
Yunus Emre Aksoy
Dilaside Aktaş
Lokman karaçavuşoğlu
Nuray Önalın
Muhammet Fatih Tıprık
Emine Müberra Baydar
Ebrar Can
Yağmur Alkır
Elanur Uçar
Servet Çenger
Anıl Ersoy
Hüseyin Yöndem
Muhammed İkbāl Arslan
Cansel Yılmaz
Dilara Uslu
Ünzile Vildan Mestan
Hatice Orhan
Sena Arslan
Ahmet Tunahan Arda
Serra Hastarla
Buse Semiha Köse
Ahmet Yavuz
Kadri Çiçek
Abdulmecit Taştan
Beyza Çırakoğlu
Edanur Güngör
Emirhan Kılıç
Muhammed Furkan Çoban
Sude Çetin
İrem Feyza Çağlayan
Bünyamin Göv
Kübra külak
Mürüvvet Kılıç
Abuzeyit Özer
Yusuf Miçoogulları
Hatice Kahriman
Receb kutalmış Gökdoğan
Ahmet Can Akdeniz

ADANA
ADIYAMAN
AFYONKARAHİSAR
AFYONKARAHİSAR
AĞRI
AKSARAY
AKSARAY
AMASYA
AMASYA
ANKARA
ANKARA
ANKARA
ANKARA
ANKARA
ANTALYA
ANTALYA
ARDAHAN
ARTVİN
AYDIN
AYDIN
BALIKESİR
BARTIN
BATMAN
BAYBURT
BİLECİK
BİNGÖL
BİTLİS
BOLU
BURDUR
BURSA
BURSA
BURSA
ÇANAKKALE
ÇANKIRI
ÇORUM
DENİZLİ
DİYARBAKIR
DÜZCE
EDİRNE
EDİRNE
ELAZIĞ
ERZİNCAN
ERZURUM
ESKİŞEHİR
GAZİANTEP
GİRESUN
GÜMÜŞHANE
HAKKARİ
HATAY
İĞDIR
İSPARTA
İSTANBUL

Bilge Sena Bulut
Adem Emre Çınar
Furkan Doğru
Hatice Dağ
Ülkü Kübra Yüce
Sultan Vuruk
Enes Akaslan
Muhammet Akçay
Enes Güvenç
Ahmet Erkara
Kadir Genç
Ayşenur Avcı
Furkan Karaköse
Yahya Demir
Ahmet Hakan Kaya
Ahmet Eren Akbekmez
Elif Ateş
Muhammet Kiraz
Uğur Can Yıldızdal
Emir Kaan Yalçın
Talip Gültekin
Kübra Nur Bayrakdar
Muhammet Raşit Polat
Zeyneb Kâmile Tetik
Rana Erdoğan
Abdülkadir Şahin
El Baki Ahi
Kübra Teymur
Furkan Topal
Muhammed kabul
Zeynep Arıkan
Abdülbaki Cömert
Musa Kısak
Meryem Çelik
Tolga Koçer
Taylan Ziya Abay
Özcan Arslanboğa
Umut Boyun
Salih Çelik
Hayrunnisa Yavaş
Taha Yasin Öztürk
Mehmet Emin Unas
Mehmet Şahin
Halime Kılıç
Zeynep Sena Tellioglu
Mehmet Emin işbilir
Alperen Yaman
Ayşe Gül Kurtoglu
Fatma Nur Çelik
Mustafa Kara
Rümeysa Demirbağ
Kemal Emre Akdere
Oğuzhan Duran

İSTANBUL
İZMİR
KAHRAMANMARAŞ
KAHRAMANMARAŞ
KARABÜK
KARAMAN
MERSİN
KARS
KASTAMONU
KAYSERİ
KAYSERİ
KIRIKKALE
KIRIKKALE
KIRKLARELİ
KIRŞEHİR
KIRŞEHİR
KIRŞEHİR
KİLİS
KOCAELİ
KONYA
KONYA
KONYA
KONYA
KÜTAHYA
KÜTAHYA
MALATYA
MANİSA
MARDİN
MUĞLA
MUŞ
NEVŞEHİR
NEVŞEHİR
NİĞDE
ORDU
OSMANİYE
RİZE
SAKARYA
SAKARYA
SAMSUN
SİİRT
SINOP
SİVAS
ŞANLIURFA
ŞIRNAK
TEKİRDAĞ
TOKAT
TRABZON
TUNCELİ
UŞAK
VAN
YALOVA
YOZGAT
ZONGULDAK

ÂSİM 100 YAŞINDA
Bilgi Söleni'nden
Görüntüler

ÂSİM 100 YAŞINDA
Bilgi Şöleni'nden Görüntüler

ÂSİM 100 YAŞINDA
Bilgi Söleni'nden Görüntüler

ÂSİM 100 YAŞINDA
Bilgi Şöleni'nden Görüntüler

ÂSİM 100 YAŞINDA
Bilgi Şöleni'nden Görüntüler

ÂSİM 100 YAŞINDA
Bilgi Şöleni'nden Görüntüler

ÂSİM 100 YAŞINDA
Bilgi Şöleni'nden Görüntüler

ÂSİM 100 YAŞINDA
Bilgi Söleni'nden Görüntüler

ÂSİM 100 YAŞINDA
Bilgi Söleni'nden Görüntüler

ÂSİM 100 YAŞINDA
Bilgi Söleni'nden Görüntüler

ÂSİM 100 YAŞINDA
Bilgi Şöleni'nden Görüntüler

ÂSİM 100 YAŞINDA
Bilgi Şöleni'nden Görüntüler

ÂSİM 100 YAŞINDA
Bilgi Söleni'nden Görüntüler

ÂSİM 100 YAŞINDA
Bilgi Söleni'nden Görüntüler

ÂSİM 100 YAŞINDA
Bilgi Söleni'nden Görüntüler

